

DR. ED.

11-D-87

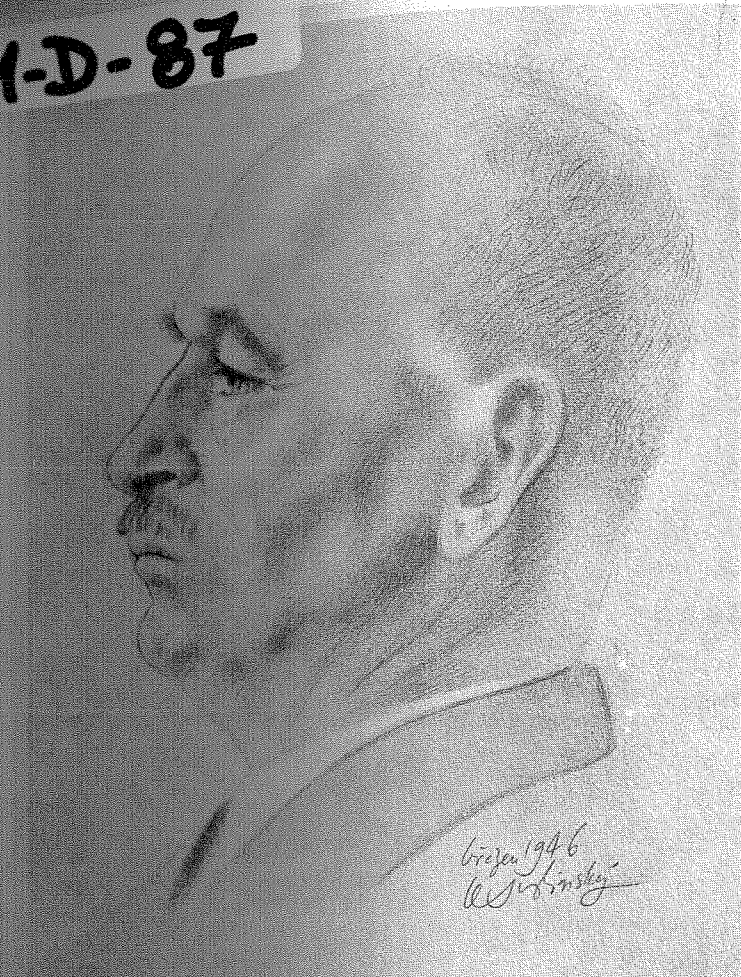
ŠEST

EXILU

A DRUHÉ

SVĚTOVÉ

VÁLKY

Dr. Eduard Beneš

ŠEST LET EXILU A DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

DRUŽSTEVNÍ PRÁCE

ŠEST LET EXILU
A DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

DR. EDVARD BENEŠ

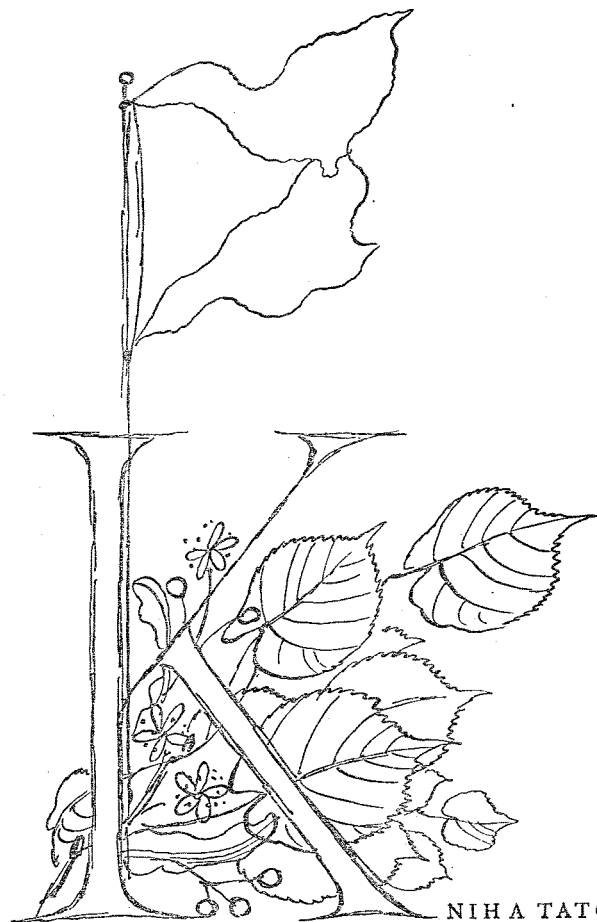
ŠEST LET EXILU
A DRUHÉ
SVĚTOVÉ VÁLKY

Řeči, projevy a dokumenty z r. 1938-45

1946

Družstevní práce - Praha

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
PRÁVNICKÉ FAKULTY UJEP
STARÝ FOND
Č. inv. S.55252

NIHA TATO JE NÁM
obzvláště drahá jak pro svůj obsah, tak pro poměry, za kterých
vznikala a ve kterých jsme v rozhlasu o jejím obsahu slyšeli. Je v ní
kus našich dějin, a to léta nejtěžší, léta 1938—45, která shrnují
všechnu tragiku, všechno utrpení a zklamání bolestmi zkrúšeného
národa. Je v ní však také naděje a víra ve vítězství pravdy a práva
a konečně i toto vítězství samo.

Jsou to řeči a projevy Edvarda Beneše, jimž jsme za války s nebezpečím života naslouchali. Posilovaly nás v temných dobách, podpíraly nás když hrozil zánik, ukazovaly cestu, která jediná vedla k vítězství. Tento soubor není jen jedinečným dokumentem historického vývoje let 1938—45, ale i dokladem presidentovy věrnosti sobě samému, svým zásadám, svému přesvědčení, svému mravnímu světovému názoru.

Dějinnými událostmi vyrván ze středu svého lidu, zbaven rodné půdy, vyštván do exilu, často zneuznáván, v mnohých očích téměř psancem — kdo z nás by neklešl pod takovou tíhou lidského utrpení?

Beneš neklešl.

Přesvědčení o správnosti vlastní politické koncepce, láska k vlasti a národu, pevná vůle odstranit a odčinit příkoří spáchaná na našem lidu, a hlavně víra v konečné vítězství pravdy a práva, dodaly mu síly k pevnému postoji a neúnavnému boji, a přispěly k vítězství, které ukončilo nelidskosti, jež jsme plně zažili na vlastním těle.

Presidentova kniha nám otevírá hluboký pohled do jeho myšlení a snažení, do celé duše jeho. Prožíváme v ní znovu všechny slunné i chmurné chvíle doby, která formovala trpkými zkušenostmi druhé světové války historii světa, zvláště pak historii našeho národa, doby, ve které jsme trpěli, ale i zráli, ve které jsme všichni bojovali za svůj národ a jeho šťastnější budoucnost, v dušičkách stále spojeni s mužem, kterého tento boj odvedl z domova do exilu.

Knihu uvádějí tři vážné doklady, jež velmi výstižně charakterisují jeho myšlení po Mnichově z roku 1938—39.

Nejprve uvádíme předmluvu dr. H. Ripky, československého ministra v londýnské vládě, k prvnímu vydání Benešovy knihy z roku 1942, v níž je uveden charakteristický rozhovor dr. Beneše

s dr. H. Ripkou po jeho příchodu do Londýna v roce 1938. Tento rozhovor nemohl v této knize chybět. Dále uvádíme dopis dr. Beneše dr. Ladislavu Rašínovi do Prahy z počátku listopadu 1938 v němž dr. Beneš vykládá už tehdy zcela jasně celou problematiku Mnichova. Také tento dopis je dokumentem, který zde uveden být musí, neboť osvětluje nadmíru jasně události z roku 1938. A konečně citujeme obsah vzkazu dr. Beneše z ledna roku 1939 politickým činitelům (t. j. pražské vládě) do Prahy, v němž je dr. Beneš připravuje na válku a na náš druhý odboj z let 1939—45.

Dokumenty zvláštního významu však jsou nejen tyto tři úvodní stati. Celý obsah knihy je dokladem toho, že politická linie, která vedla dr. Beneše k boji proti Mnichovu, k osvobození vlastního národa a k boji o mír mezi národy, linie, která vedoucí k cíli — pod tlakem okolností, leckdy s malou oklíkou — zůstala ve svém zaměření nezměněna. Neboť Edvard Beneš měnil taktiku, tak jak to často státníkům velí prozíravost, nikdy však neměnil své mravní, právní nebo politické zásady, ani ve chvílích, kdy hluboký bol, hořká zklamání, ba i snižování se stala přechodnou odměnou jeho práce.

Jeho věrnost těmto základním otázkám lidského řádu přinesla mu na konec vítězství dobra nad zlem, pravdy nad lží, řádu a lidskosti nad zvůlí a brutalitou.

Kde hledat tajemství správnosti této neměnné, takměř nadčasové politické linie, kterou Edvard Beneš sledoval po celý svůj život?

Najdeme je v jeho celkovém postoji k světovému dění, který mu všechny časové jery, osudy národů, všechno bytí a zanikání států a jejich politických soustav, všechno úsilí o znovuvybudování a

o míru umožňuje vidět jako jedinou velkolepou jednotu světového dění. S tohoto nadřazeného hlediska mohl správně zvážit a řídit osud svého lidu v poměru k celkovému světovému dění.

Oč blíže mohly by si národy být, kdyby jejich vedoucí státníci byli bývali spojeni tímto nadřazeným, souborným názorem a dospěli tak společně k správnému nazírání na smysl a cíl světového dění a vlastního osudu!

Ve svém projevu 11. prosince 1940 v Čs. státní radě v Londýně prohlašuje právní kontinuitu našeho státu a konstatuje tak skutečnost, že První Československá republika právně trvá, což je nejen právním podkladem další státnické činnosti Ed. Beneše a jeho vlády v zahraničí, ale i revolučním činem prvního řádu, zahrnujícím každé bezprávní vytvořené brutální zvlí.

Jeho slova o právní kontinuitě pronesená 15. prosince m. r. v proslovu při slavnostní promoci na právnické fakultě dokazují, že i tady zůstal Ed. Beneš věren svému přesvědčení.

Dne 12. listopadu 1942 přednesl Ed. Beneš v Čs. státní radě v Londýně svůj třetí programový projev, ve kterém označil britsko-sovětský pakt, uzavřený 26. května 1942 za druhý mohutný pilíř poválečné mírové politiky nejen evropské, ale světové vůbec.

Sbližení západních mocností se Sovětským svazem znamenalo pro Ed. Beneše konec izolace sovětské politiky a tím i přiměřený vliv Sovětského svazu na evropské oblasti, z nichž byl doposud prakticky vyloučen.

Ve spolupráci západních mocností se Sovětským svazem při současném uznávání existujících politických soustav viděl a stále vidí Ed. Beneš v duchu svého universálního nazírání na světové dění nejdůležitější předpoklad budoucího míru.

Pozorný čtenář knihy rozšíří tu svůj obzor a porozumí současnému vývoji světového dění, pozná cestu, kterou musí náš národ jít, má-li splnit svůj historický úkol a vybudovat si šťastnou budoucnost.

Ze zkušeného státníka stal se po bolestných zážitcích exilu a války učitel svého lidu. A duch Masarykův vyzvedl svého žáka na toto místo učitele.

V tom tkví důvěra nás všech v jeho dnešní řízení státu, v tom tkví také jistota, kterou všichni pod jeho vedením cítíme. Nejkrásnější odměnou může mu být vědomí, že svou prací přispěl k vítězství pravdy a k lepšímu bytí svého národa.

Svou prací, jejímž jímavým dokumentem je tato kniha.

Vydavatelstvo

V Praze dne 7. března 1946.

Tři doklady

I. KNIHA JISTOTY A ODHODLÁNÍ

Kniha, kterou čtenářům podává Československá informační služba, je svědectvím železné vůle, správného poznání a velké víry.

Uvěřejňujeme tu rozhlasové projevy presidenta republiky dr. Edvarda Beneše a dvě jeho řeči, které měl ve Státní radě československé, a připojujeme několik oficiálních dokumentů ze zahraničněpolitické akce (většinu z nich koncipoval přímo president). V těchto projevech, řečích a dokumentech je vyjádřena politická aktivita a ideologie naší akce v zahraničí od března r. 1939 až do srpna r. 1942 – je to celý program a zásadní směrnice našeho nynějšího osvobozovacího zápasu. S překvapující určitostí vyniká v těchto projevech synergetická politická koncepce, jednotnost vedoucích zásad, vzájemně se podmiňujících a doplňujících, soustavná, trpělivá jejich aplikace, bezpečné odhadování celkového vývoje válečné a mezinárodní situace a stejně obratné jako správné spojování československých osudů s obecným vývojem světové politiky.

Jedinečně výrazným reliefem této Benešovy koncepce a politiky jsou jeho vzkazy, které poslal do Prahy ještě před vypuknutím války – je už v nich obsažen celý program i taktické směrnice pro naši osvobozovací akci. Vybrali jsme z nich pro tuto publikaci tři dokumenty zvláště výmluvné a svou analýsou i konkrétností pozitivních úkolů a návodů doslova udivující. Ve vzkazu československému politikovi, který byl psán několik neděl po mnichovské katastrofě, je v podstatě obsaženo všechno: přesná analýsa jak příčin, tak i důsledků Mnichova, správný odhad příštího vývoje evropské a světové politiky, jakož i naznačení úkolů, které nám nastávají v neodvratném novém světovém konfliktu jednak doma, jednak v zahraničí. Je to dokument jedinečného historického významu: ve chvíli, kdy na národ dopadla jedna z nejtěžších pohrom jeho dějin, která jej

vrhala do propasti zoufalé bezútěšnosti a do nebezpečnosti národní zkázy, ve chvíli, kdy svět byl zmítán zmarekem, nástupem barbarství, malověrností, krátkozrakostí, pohodlnictvím a zbabělostí, muž, kterého osud postihl politicky i osobně nejkrutěji, sbírá v úžasném vzepětí své mravní a fyzické síly, aby vzdoroval smrti, která se přihnala na jeho národ a na celý svět, a aby se pustil do nového zápasu; železnou vůlí přemáhá nemoc a všechny současné nepřázeň, a podněcován plamenným přesvědčením o spravedlivosti věci, za kterou celý život zápasil a pracoval, posílá první své poselství víry a programu nové bojovné akce. Tímto poselstvím Edvard Beneš ospravedlnil plně své vůdcovské poslání, které mu připadlo v novém nastávajícím zápase – poslání, k němuž jej národ sám volal, jakmile se z prvních úderů mnichovských vzpamatoval, dobře rozpoznává, že v Benešovi má svého nejpovolanějšího vůdce. A toto poselství, obsahující správný odhad celkové světové situace, je zároveň nejlepším výkladem, proč celý svět – nacisty nevyjímajíc – uznává Beneše za pravého vůdce československého lidu a za vlastního představitele Československé republiky.

Když jsem 12. listopadu 1938 po prvé navštívil presidenta Beneše v malém jeho domku v Putney, byly na něm ještě patrné stopy velké únavy, ale hned už tehdy vykládal mně se zanícením sobě vlastním: „Naše politika byla správná, to všichni ještě uvidí a uznají. Nemám co bych na ní měnil, a kdybychom něco změnili ze svých hlavních zásad a směrnic, definitivně bychom prohráli. Tady (na Západě) snad si ještě myslí, že Mnichovem zachránili mír. Brzo všichni uvidí, že jsou už vlastně ve válce. Mnichov rozhodl, že válka je neodvratná. Nevím, kdy vypukne, snad příštího roku, snad za dvě, tři léta – sám myslím, že to déle než rok nevydrží. První, kdo teď bude na ráně, bude Polsko; Beck pomáhal a pomáhá Hitlerovi proti nám, ale pomáhá mu tím vlastně proti Polsku a ostatním. Francie hrozně odpyká zradu, kterou na nás spáchala, to uvidíte, pozorují, jak pokračuje

vnitřní rozvrat ve Francii, a co mně vykládáte ze svých rozhovorů v Paříži – přijel jsem do Londýna z Paříže – jen mne v tom utvrzuje. A Chamberlain se ještě dožije důsledků svého „appeasementu“ s Hitlerem a Mussolinim. Hitler půjde na všechny, na Západ i na Sovětský svaz a na konec v tom bude také Amerika. My budeme postupovat podle vývoje situace, tomu se budeme přizpůsobovat, ale ze svých zásad nic neslevíme. Nechtěli rozumět, válka je přinutí, aby dělali politiku, o kterou jsme my usilovali celých dvacet let. Válka – možná, že nejdříve budou války lokální, a že to všechno bude trvat velmi dlouho – válka vyvolá všude ohromné změny, politické, sociální, ve výměně generací, v hospodářství, na konec budou revoluce – co teď přijde, bude pokračování a v mnohém skončení toho, co počala poslední světová válka. Budou velké změny také u nás, nejen hospodářské, také politické, přijdou noví lidé a s nimi nové metody, zcela jinak bude postaven problém Němců a minorit vůbec, ale jsem přesvědčen, my se z války a jejích změn dostaneme poměrně snadněji a úspěšněji než ostatní a dříve než jiní vybudujeme novou republiku...“ Podávám rozhovor podle záznamu, který jsem si zapisoval téhož dne večer; president se ještě rozhovořil podrobně o událostech mnichovských a naznačoval, co a jak budeme dělat v nejbližší budoucnosti – tento přesný záznam výstižně doplňuje projevy a dokumenty, které uveřejňujeme v této knize.

V podstatě president vyznačil program a směrnice našeho nového zápasu bezprostředně po mnichovské katastrofě – po okupaci a rozbití naší země 15. března zahájil akci veřejně prvními svými projevy ve Spojených státech. Když vypukla válka, bylo ideově a politicky připraveno všechno, čeho bylo k nastávajícímu zápasu zapotřebí:

1. Správně předvídáje, že znacisované Německo napadne střední, západní i východní Evropu, president spojil osvobozovací náš zápas jak s mocnostmi západními, tak se Sovětským

svazem – ve svém poselství domů z listopadu 1938 podrobně vyložil, že „naše spojenectví *opravdová* mohla být vždy jen evropská, Západ – Východ“.

Po útoku na Polsko octly se ve válce mocnosti západní; pochopitelně, zahájili jsme tedy svou akci ve Francii a v Anglii. Ale prezident bezpečně počítal s tím, že do války bude stržen také Sovětský svaz. Postupoval proto tak, abychom v dané chvíli byli se Sovětským svazem opět v témtže poměru jako v roce 1938 před Mnichovem; to se také stalo po německém útoku na Sovětský svaz. Ještě než vypukla válka – prezident byl ve Spojených státech – už tehdy byly vykonány přípravy pro naši akci v americké demokracii. Když Japonsko obsadilo v roce 1931 Manžursko, Beneš usiloval ve Společnosti národů, aby se zakročilo proti tomuto útoku, správně předvídaje, že japonský příklad bude svádět k následování; od té doby jeho jméno bylo váženo v Číně a proto bylo snadno navázat nepřátelštější styky s touto velmocí za nynější války. Od roku 1941 Československo je spojencem všech čtyř hlavních velmocí a po boku ostatních Spojenců je ve velké světové alianci, bojující proti Německu a jeho spojencům. Tak je uskutečněno, oč Beneš od počátku usiloval: náš osud je spjat s osudem všeho svobodymilovného světa – nemůžeme vyhrát válku sami, ale žádný, ani sebevětší národ není s to, aby vybojoval svou při sám bez pomoci ostatních. Vzájemná závislost národů se válkou potvrdila a válkou byli všichni přinuceni k tomu, oč Masarykova a Benešova politika usilovala soustavně od poslední války: ke spolupráci zejména velmocí západních a východní velmoci sovětské. (Mluvě 24. června 1941 v rozhlasě o důsledcích války německo-sovětské, prezident řekl: „A tak po strašných útrapách a katastrofách celých tří let došli jsme tam, kde my v Československu jsme chtěli mít bez útrap a bez katastrof Evropu a svět už před Mnichovem.“) Heslo, ražené hned po okupaci naší země: „svobodné Československo ve svobodné Evropě“, vyjadřovalo zá-

vislost svobody naší na svobodě ostatních národů, ale zároveň připomínalo, že není svobody v Evropě, není-li svoboděn národ československý.

2. Vycházejí z přesvědčení, že násilí netvoří práva, prezident Beneš prohlásil hned 19. března 1939, že „právně nezávislost Československa zničena nebyla“, že „se udržuje dále, žije a existuje dále“. Na tomto bezpečném právním základě byla pak rozvíjena celá naše politická, diplomatická a vojenská akce v zahraničí. Proto jsme od počátku války usilovali o uznání vlády, která by představovala Československo ve svobodném světě. Ale prezident ve svém vzkazu do Prahy z 21. srpna 1939 varoval, aby naši doma nečekali hned okamžitých úspěchů; předvídal, že snad „i nyní“ – zejména dokud vinníci za Mnichov budou při vládě (ve Francii a v Anglii) – „budou se nějakou dobu vyhýbat otevřeným a dalekosáhlým závazkům“ (vůči nám). To se také stalo. Na podzim roku 1939 místo vlády byl uznán jen Národní výbor, k uznání „prozatímní“ vlády došlo až v roce 1940, k uznání definitivnímu teprve v červenci roku 1941! Bylo třeba velké sebezapíravé práce, než mohl prezident oznámit v rozhlasě 26. července 1941: (Definitivní uznání vlády...) „znamená, že dřívější Československá republika, její prezident a její vláda má dnes tentýž mezinárodní status, totéž diplomatické a právní postavení jako kterýkoli z ostatních Spojenců.“

3. Od začátku akce prezident byl si vědom toho, že politické vedení v zahraničí má a může mít jediný mandát: na mezinárodním fóru připravovat a sjednávat mezinárodněpolitické a právní předpoklady a záruky pro obnovu republiky, že však není oprávněno přejímat jakékoli mezinárodní nebo vnitropolitické závazky, o nichž jedině smí a může rozhodovat teprve osvobozený národ. Pokládal sebe a všechny ostatní naše politické činitele v zahraničí jen za exponenty a svobodné mluvčí národa v dočasně obsazené vlasti, jejichž úkol a poslání skončí,

jakmile národ bude zase svobodný a nezávislý. „Hlavní bojová fronta pro nás je... u nás doma... Nevmyšlejte se nikdo z nás, ani politiků ani vojáků, do role nějakých osvoboditelů. ... Nemá nikdo z nás práva pro budoucnost náš lid a stát v zásadních věcech vnitřních nebo mezinárodních k čemukoli definitivně zavazovat.“ Proto prezident důsledně odmítal a odmítá jakákoli ujednání, která by se stala v zahraničí, o příštích věcech ústavních, politických, administrativních, národnostních, sociálních a kulturních nebo hospodářských, proto i jednání zahraničně-politická dějí se s výhradou, že konečné slovo o nich může říci jen osvobozený národ. Takovým způsobem bylo jedině možno vytvářet a udržovat jednotnou frontu Čechoslováků v zahraničí a sdružovat je ve společném úsilí k „jednomu velikému a rozhodujícímu cíli – boji proti Hitlerovi, nacismu, fašismu a německému generálskému pruskému vojáctví.“

4. Ze všech Čechoslováků prezident Beneš prožil nejpálčivěji a nejbolestněji peklo Mnichova. Proto citlivěji a rozhodněji než ostatní reagoval na všechno, co jakkoli s Mnichovem souviselo. Není snad většího projevu, v němž by se nezmiňoval o mnichovské tragedii. Přitom stále připomínal, že to byla nejen katastrofa naše, nýbrž že její důsledky postihly celý svět. A neustále usiloval o úplné politické i mravní odčinění Mnichova, snaže se z onoho hrůzného utrpení, jímž jsme byli bez své viny zavaleni, vytěžit pramen nové síly a tvořivého rozmachu, jakož i z odpovědnosti a viny ostatních ukout mohutnou zbraň pro obnovu našeho práva. Výsledkem tohoto několikaletého zápasu, vyplněného mnoha zklamáními a úporným přemáháním vnějších i vnitřních obtíží, byla formální likvidace Mnichova britskou vládou 5. srpna 1942. Jen kdo měl příležitost sledovat zblízka toto doslova nadlidské Benešovo úsilí, pochopí zcela dosah a hloubku jeho vyznání, které učinil, když v rozhlase řekl 8. srpna 1942: „Odčinění Mnichova a jeho důsledků stalo se mi od posledních čtyř let snad už jediným cílem života.“ A sku-

tečně: Odčinění Mnichova je velkým triumfem naší národní věci jakož i víc než zaslouženým dostiučiněním Benešově politice – politice, která byla a zůstává politikou všeho věrného lidu Československa. Příšerný balvan je odklizen s cesty, všechno záleží nyní na našem boji a na naší práci, aby obnovená nezávislá republika byla silnější, zabezpečenější, šťastnější a úspěšnější, než mohla být před Mnichovem!

Presidentovy projevy z posledních čtyř těžkých let mocně utvrzují v této bezpečné naději, ale také mluví mohutnou výzvou ke svědomí všech občanů republiky, aby v zápase tvrdě vytrvali až do konce, chtěli-li dosáhnout plného vítězství.

HUBERT RIPKA

Londýn, prosinec 1942.

II. VZKAZ
ČESKOSLOVENSKÉMU POLITIKOVI
DO PRAHY V LISTOPADU R. 1938

V první polovici listopadu r. 1938 obdržel dr. Beneš z Prahy dopis jednoho z českých politiků (dr. L. Rašína), v němž dr. Rašín – dnes už nežijící – odmítá štvavou politickou kampaň proti dr. Benešovi, rozpoutanou po jeho odchodu z republiky.* Dr. Beneš mu odpověděl delším dopisem, který už dnes je a bude důležitým politickým dokumentem této doby. Otiskujeme z něho části, které ukazují, jak dr. Beneš za krise mnichovské – i před ní a hned po ní – formuloval zásady a názory, které pak v druhém odboji uplatňoval.

Londýn, listopad 1938.

Vážený pane doktore,

doufám, že dopis, jímž jsem Vám děkoval za dopis Váš, došel. Ne-li, tož díky své opětuji. Váš dopis mi byl zvlášť milý, protože to byl dopis toho druhu první... A pak proto, že mi potvrdil to, co jsem si v poslední době jako president zjišťoval a viděl, že totiž naše názory o vývoji situace vnitřní i vnější se vcelku nerozcházejí. A proto i já Vám potvrzuji, že by bylo jistě bývalo dobře, kdybychom byli bývali více ve styku...

Byl jsem rád, když jsem četl ve Vašem dopisu a dozvěděl se pak bližší detaily o Vašem stanovisku ke kampani proti mně po mém odchodu vedené. Chtěl bych Vám k tomu dát několik svých poznámek. Je u nás tolik desorientace a tolik legend, že snad bude dobře, když některá fakta – anebo aspoň mé stanovisko – budete znát.

1. Já nikdy v budoucnosti nebudu dokazovat vinu kohokoliv na zářijových událostech. Já také nikdy nebudu říkat, že za to

* Dr. Beneš přijel do Londýna dne 22. října 1938. – Pozn. vyd.

a ono nemám odpovědnost já, nýbrž ten a ten. Ale plně a důsledně se budu hlásit k odpovědnosti, která mně náležela. Je sice pravda, že jsem konstitučně odpověden nebyl já, nýbrž vláda, je však také pravda, že fakticky největší vliv jsem měl já a v rozhodujících chvílích a týdnech vláda beze mne, bez porady se mnou nebo bez rozhodnutí mého nechtěla nic podniknout, a že naopak já jsem musil učinit řadu věcí bez předběžného *detaillního* rozhodnutí i když *v zásadě* jsem se vždy dohodl předem a dodatečně *vždy a o všem* jsem referoval a dostal vždy souhlas a schválení. Ale nebylo nikdy mým zvykem a mou methodou v politice říkat: To já ne, to ten a ten. Já nyní připravuji své paměti, a i když by nebyly publikovány hned, řeknu vše, jak to prostě bylo, bez útoků, bez obviňování kohokoli. Dám fakta i vnitropoliticky i vněpoliticky. Nikoli, abych svou politiku obhajoval – pokládám prostě za svou povinnost tuto historicky důležitou dobu objasnit už proto, aby bylo vidět, jak postupovat dále, dojde-li k válce, k rozvratu, k revoluci, k chaosu v Evropě, v Německu, ve střední Evropě atd.

2. Přemýšlím přirozeně mnoho o všem, co se stalo, co bylo dobré v našem postupu a co chybné, uvnitř i navenek. Chtěl bych k tomu nyní jen stručně říci toto: Nebylo by správné soudit, že francouzská zrada byla něco nevyhnutelného. Je fakt, že Bonnet a celá jeho klika už od delší doby byla připravena za každou cenu válce se vyhnout, Francii z jejich závazků osvobodit. Zdá se, že by mnozí byli snad rádi viděli zradu naši – aby si pak mohli snáze umýt ruce. Ale o to byl ve Francii až do poslední chvíle boj. Dlužno ovšem konstatovat, že všichni – pravice, střed, levice – se války báli; lid by byl klidně šel, ale politikové všech stran svou nerozhodností, strachem z odpovědnosti a nedostatkem odvahy zradu prostě zavinili a umožnili. Chamberlain do války nechtěl z neznalosti, z nepochopení, z egoismu, mnozí kol něho z cynismu, Bonnet naproti tomu přímo a záměrně připravoval pro Francii politiku opuštění

střední a východní Evropy – obavy ze Sovětského svazu u něho a jeho politiky hrály také značnou roli. A tak tyto dvě kliky připravovaly naše opuštění a kapitulaci – zatím co v obou zemích tábory opačné hleděly zachránit co se dalo.

Mnozí říkají, že to dlouho bylo pořád 50:50. A v tom právě byla ta strašná naše situace: Každý náš chybný krok by byl býval těžkým závažím a byl by převrhl celou rovnováhu na stranu našich odpůrců. Uvažte, že když konečně se naše vláda na návrh ministra vnitra samého rozhodla prohlásit proti vnitřnímu rozvracování stanné právo, přišel francouzský vyslanec ostře vytýkat, že to vyvolá v Berlíně zlou reakci a že to s nimi nebylo dohodnuto! A takových věcí bylo více. Bojoval jsem proti tomu všemu zoufale, měl jsem frontu uvnitř, frontu t. zv. sudetoněmeckou, frontu slovenskou, frontu francouzskou a anglickou – vedle Hitlera. Musil jsem dávat pozor na vojáky, aby neudělali neprozřetelnost, neboť na to se čekalo; čekal jsem také nepřátelský zákrok polský. Ale hlavně jsem, pokud nehrozila přímo válka, pořád viděl možnost a *nebezpečí duchovního rozdělení národa na fronty dvě*; přes všecko mé úsilí po celá tři léta, nepodařilo se mi *plně* překlenout rozpor mezi agrárníky a ostatní částí koalice.

Nevím, zdali měl někdo těžší problém naší historie řešit. Byl jsem si všeho toho plně vědom, viděl jsem, že koalice nebyla tak silná a nosná, aby to všecko zmožila, a tak věda, že musím vzít na sebe odpovědnost, že padnu, že se musím obětovat a podle svého svědomí a vědomí udělat, co mi má svatá povinnost patriota ukládá, jsem podnikl všecko, co bylo možno: Dohodu s Německem, dohodu s našimi Němci, dohodu s Polskem, dohodu se Slováky, jednotu v koalici, a ovšem především jsem se připravil i na válku. Nic jsem nevylučoval, vše připravil.

3. Ale ovšem naše těžká historická pozice se znovu jako vždy ve všech těžkých dobách našich dějin ukázala. Naši si často vůbec neuvědomují, že národ, který v historii měl a má své

těžké účty s Německem, Rakouskem, Maďarskem a i Polskem, který je sám příliš malý, aby byl dost silným a pro kteréhokoli souseda *rozhodujícím* spojencem proti těm všem druhým – a přitom je slabším nežli jeho odpůrci – že národ ten si jejich přátelství nebo aspoň neutralitu nemůže vykoupit v těžkých chvílích své historie jinak nežli částmi svého vlastního těla. A i pak to zůstane pochybným, poněvadž takto vykoupenou politiku soused přirozeně sám nikdy nepokládá za upřímnou a jistou. Proto naše spojení opravdová mohla být vždy jen evropská: Západ – Východ, Francie – Sovětský svaz.

A ve chvíli, kdy Francie (a Anglie) přestaly jednomyslně a z přesvědčení věřit, že mohou udržet právní stav versailleský, ve chvíli, kdy opustili evropskou frontu Poláci a kdy ji opustili Jihoslované, za nejistoty Rumunska – my sami svými silami jsme dosavadní stav zachránit nemohli. A přejít na druhou stranu jako Poláci a Jihoslované jsme nesměli; byla by to bývala rána smrtelná pro národ i stát, nic by nám to navenek nebylo pomohlo a uvnitř by nás to bylo rozvrátilo. Neboť až bychom byli Západ sami opustili, všichni ti naši sousedé by nám společnou politikou byli vzali více, než se stalo nyní, eventuálně hned by se byli pokusili o zničení státu vůbec.

Slyším námitku a výtku: Proč jsme se nedohodli s Německem a Maďarskem jako Polsko, jako Jihoslované? Odpovídám: Počkejme jen ještě chvíli a uvidíme, jak se ta dohoda osvědčí Polsku a Jihoslovanům! S Poláky to už začíná.

Ale hlavně: Jsou to buď lži nebo naivní víra v to, co odpůrci říkají, když se tvrdí nebo myslí, že jsme se o to nepokusili. Já jsem byl přece r. 1928 první spojenecký ministr, který navštívil Berlín a jednal o dohodu a spolupráci – ovšem v rámci evropském, společném všem. Chvalkovský byl tehdy vyslancem v Berlíně a mým rozhovorům asistoval a zprávu o tom napsal. V roce 1936 a 1937 poslal ke mně do Prahy Hitler dva své důvěrníky. Jednal jsem s nimi jednou tři hodiny, po druhé sedm

hodin. Byli prý spokojeni; v rozhovoru jsme došli tak daleko, že jsem už text dohody formuloval a poslal vysl. Mastnému do Berlína (Mastný se všeho účastnil). *Ovšem byl to návrh, který neznamenal zradu ani Paříže ani Sovětského svazu. Šlo o návrh v rámci Locarna.* Spojencům jsem vše správně a poctivě sdělil, naši vládu informoval a vůdcům koaličních stran jsem vše důvěrně pověděl. Najednou bez odůvodnění Berlín jednání přerušil. V srpnu 1938 jsem si zavolal vysl. Eisenlohra a návrh opakoval: Žádná odpověď!

A Polsko! V r. 1933 jsem třikrát oficiálně nabídl dohodu Polsku, přesně vše formuloval, sám osobně jsem to v Ženevě Beckovi navrhl, přes vysl. Grzybowského znovu jsem to předal a odpověď žádal, a pak opět jsem zakročil přes vysl. Girsu po třetí – odpověď dána nebyla. Vysl. Girsu o tom napsal podrobné úřední zprávy.

Když byl Rydz-Šmygły v Paříži a pak gen. Gamelin v Polsku, udělal jsem nabídku znovu. Gamelinovi jsem dal věc přímo písemně do rukou a Gamelin Rydz-Šmygłymu věc vyložil a text přečetl – žádná odpověď. Když před polsko-německou smlouvou u nás na podzim r. 1933 Berlín dělal sondáž o separátní možné dohodě mezi Prahou a Berlínem, hned jsem o tom loyálně Varšavu oficiálně zpravil...

Italie: Jak se dohodovat se státem, jehož oficiální a stále prohlašovaný program byla územní revise na útraty naše a nejbližších našich dvou či tří spojenců Jugoslaviie, Francie, Rumunská? A přesto byl jsem já *první* ministr, který... v r. 1923 šel do Říma... Udělal jsem pak dohodu v r. 1924 s Mussolinim proti Habsburkům a o přátelské spolupráci. A když jsem ji navrhoval prodloužit v r. 1928 a chtěl jet znovu do Říma, Řím odmítl, stejně jako odmítl smlouvu s Jihoslovany a Rumuny...

Mohli jsme se s nimi všemi dohodnout, ano! Ale jen takto: Opustit Francii a připravovat územní dobrovolné koncese Maďarsku a Polsku. A ovšem být připraveni na to, že nám pak

Německo vezme co bude chtít. Kdo u nás byl ochoten tuto politiku dělat?

Politika možná, důstojná a čestná byla jen ta, kterou jsme dělali, a kterou léta, až do poslední chvíle, *všichni* přijímali a schvalovali...

4. A nyní něco o tom, v čem jsme spolu nesouhlasili. Válka v r. 1938! Ano, byl jsem hotov ke všem eventualitám. Od roku 1932 jsem se na ni vědomě připravoval. Když v r. 1932 v červenci jsem se vrátil z prvních dlouhých zasedání konference odzbrojovací, šel jsem hned do našeho štábu a za přítomnosti všech členů* a min. nár. obrany B. Bradáče jsem jim řekl: „Dávám Vám čtyři léta. V roce 1936 patrně dojde ke krisi – připravit do té doby všecko!“ U nás všichni vědí, co jsem v té věci dělal a udělal jako president. V kritických chvílích květnových a zářijových r. 1938 jsem musil mírnit vojáky i naše levé kruhy, aby neprovedly neprozřetelnost... Paříž nám prý vytýkala, že se u nás štve do války, a že by to mohlo špatně skončit. – Všecka usnesení, která se stala ve věci mobilisace a jiných válečných opatření, byla však vždy jednomyslná, když já osobně byl vždy elementem zmírňovacím mezi pravíci a levíci kabinetu a koalice.

Ale nevyklučoval jsem válku a připravovalo se. Bylo mi jasno od měsíce srpna a září, že nejsprávnějším řešením celé krise bylo pro nás, pro Francii, pro Evropu i pro Německo nepovolit i za cenu války. *To byla má politika.* Ale už od srpna jsem viděl, jak Paříž i Londýn s námi hrají. Runcimanovi jsem neschetněkrát řekl, že nejde o naše Němce, a tudíž otázku vnitřní, nýbrž že jde o poměr Berlín-Praha. Delacroixovi i Newtonovi jsem neschetněkrát vyložil, co se stane – a dnes se to všecko jedno za druhým, počínaje ČSR, uvnitř a navenek, a pokračuje Rumunskem, Polskem atd., skutečně děje – jestli nás opustí a ne-

* Generál S. Ingr byl tehdy členem gen. štábu a byl schůzi přítomen. – Pozn. vyd.

půjdou s námi do důsledků na naši ochranu a v odporu proti Německu... Ale viděl jsem, že Paříž i Londýn hledají cesty, *jak v žádném případě nejít...*

To byly mé úvahy ve dnech a v probdělých nocích v době krise. Do poslední chvíle jsem dával přednost odporu a tím event. válce. Chvíle, kdy jsem podepsal dekret mobilisace a dozvěděl se oficiálně od Angličanů, že prý Němci druhý den ve z hod. odpol. začnou pochod proti nám, byla chvíle velkého ulehčení: Situace byla jasná. Ale několik hodin nato přišla zpráva, že se čtyři velmoci sejdou v Mnichově – bylo mi jasno, že Francie a Anglie se rozhodly v pravém slova smyslu nás obětovat a že bychom od té chvíle byli skutečně sami. Měl jsem v těch těžkých chvílích několik rozhovorů s vyslanci obou velmocí – byla to hrůza!...

Po všech těchto a podobných úvahách jsem ve své duši rozhodl, že musím vzít na sebe odpovědnost a rozhodnout se pro eventualitu pro stát a národ vcelku příznivější, i když měla v sobě mnoho nebezpečí:

a) Válku za těchto okolností sami vést nemůžeme. Má pro nás více pravděpodobnosti zkázy a jistě *věšších* škod – zkázy válečné a zkázy státu – než odložení konfliktu na dobu vhodnější.

b) Vynucené přijetí diktátu pro okamžik znamená zachránit co možno nejvíce, dostat eventuálně garancii velmocí (snad zcela bezcenná nebude!) a nějakou pomoc hospodářskou. Budou nám také dány všechny možnosti připravit se na boj příští *za lepších podmínek*, než kdybychom padli nyní *hned a sami*.

5. Věděl jsem, že za všechna tato rozhodnutí odpovědnost tak, jak se situace vyvinula, musím na sebe vzít *já*. Věděl jsem, že to znamená můj odchod a změnu orientace vnitřní i vnější... Viděl jsem dobře kam věci jdou, a některým ministrům jsem to řekl. Šlo mi pak už jen o to, jak sestavit novou přechodnou vládu a svým odchodem umožnit okamžitě nové vládě a státu

vnitřní i vnější, aspoň *dočasnou* přeorientaci. Byl jsem před Německem a světem symbolisací republiky a její dosavadní linie, symbolem odporu a tím, kdo držel prapor boje o hranice, o demokracii, boje proti nacismu a o koncepci celoevropské politiky... Mnichov byl hanebnou kapitulací a zradou toho všeho. Bylo mi jasno, že v zájmu státu a národa musím odejít. Bylo však věcí zájmu státu a národa pro jeho politiku budoucí, aby bylo jasno – když jsme už nepadli v boji – že jsme odešli jako oběť zrady jedněch, přesily, násilí a nespravedlnosti druhých. A abychom odešli se vztyčeným čelem! Když jsem se loučil na Hradě dne 6. října s úředníky kanceláře, řekl jsem jim: „Hleďte zde zachovat toho ducha, kterého jsem se zde snažil držet a hájit. Odcházím s vědomím, že jsem se pokusil všemi silami zdolat nadlidský úkol, poctivě, oddaně a odvážně, a odcházím s čelem čistým a vztyčeným. Věřím, že se nám podaří zachránit to nejnuttnější z toho, co nám dala národní revoluce, abychom s tímto dědictvím mohli vést svůj boj příští.“

6. To je asi to hlavní, co jsem Vám chtěl říci o minulosti – *není to zdaleka úplné*. Jsou to jen myšlenky, jak mi přicházely do pera. *O budoucnosti* bych chtěl říci zatím toto:

Já sám myslím, a zde všude i ve Francii se soudí, že přirozeně věci půjdou dále. – Na rozdíl od toho, co tak bláhově a nezna-lecky očekávali v první chvíli páni z Mnichova, kapitulací v Mnichově vyřešeno nebylo nic. Je to jen nový začátek. Také zde už je všem jasno, že to byla pohroma; zbrojí doopravdy a vidí také sami, že dohoda s Osou není možná. Dnes tak soudí, *zdá se*, i vláda. Patrně ani Itálii uspokojit nebudou moci. A tak se každý ptá: *Co a kdy to začne?* Ví se, že katastrofa nějakého druhu přijde, *neví se jen, jaká a kdy*.

Já sám soudím na tři eventuality:

a) *Válka dříve či později*. Mnozí zde a ve Francii myslí už z jara, já čekám spíše později.

b) Mnozí čekají *revoluci nebo zvrat poměrů v Německu* anebo

postupné revoluce v různých státech jako v r. 1848 – a z toho zase možné války lokální a pak všeobecnější.

c) Dnešní marasmus by pokračoval: *Ani mír, ani válka*. A závěr se nevidí. – Anebo očekávají trochu více důstojnosti a síly v Paříži a v Londýně (s eventuálním, aspoň částečným odloučením Itálie od Berlína) a tím sice zaražení rozpětí Osy a trochu více klidu, ale přece jen ne mír, zato však více naděje oddalovat konflikt co nejvíce, jak se dá. Ale konec toho zas dobře se nevidí.

Eventualita třetí byla by patrně nejhorší i pro nás, i pro ostatní Evropu, poněvadž by to bylo postupné demoralisování a rozklad všech. Za všech okolností by to i pak byla na konec nějaká katastrofa – revoluce, rozvraty a pak zase války atd. Že by se z toho marasmu přece jen vyklubalo nějaké trvalejší rozhodnutí při dnešním zbrojení a ideologických rozporech, sotva se dá čekat. Vždyť problémy sociální a hospodářské budou stále tíživější!

Ale my nemůžeme vylučovat nic a musíme se na vše připravovat. Pro doby blízké i pozdější. Bude-li válka – tož nejdříve čekat v *neutralitě*, trochu jako za války poslední.* Pro ten případ bude musit fungovat hned zase nějaká naše fronta pro západní Evropu – *vedle oficiální politiky* našeho státu. Proto i dnes je dobře na to myslet a přes dnešní zlý postup Západu vzhledem k nám uvažovat, že je tam mnoho těch, kteří byli a jsou s námi dosud, a že my i nadále Francii a Anglii budeme zase potřebovat, stejně jako Sovětský svaz. *To neznamená oficiální politiku dvou želtzek* – znamená to, že náš stát a naše oficiální místa musí jít opatrně a zdržlivě podle nynější situace, a jiní na druhé straně se musí připravovat, že půjdou se Západem... Jedním slovem: I v koncesích totalismu doma, i v obratu k Německu, i v nynější těžké situaci *zachovat míru a opatrnost*.

* Dr. Benč doufal, že se samostatnost okleštěné republiky na nějakou dobu – aspoň do začátku války – udrží. — Pozn. vyd.

Mnozí z vás by měli *držet hned opatrně v jistém smyslu starou linii* – a pak být připraveni v daném momentě a zařídít se cele podle poměrů, podle postupu války a událostí. Budou-li jedni při moci, musí se druhí obětovat *pro naši starou a vždy trvajících tradicí národní*... Nelze ovšem už *dnes* dělat obtíže státu a vládě! Ale myslet a připravovat se na vše v budoucnosti!

Bude-li revoluce a válka – platí totéž, bude-li delší doba marasmu, konec konců platí totéž. Ilusí si nedělám, nijak zvlášť optimisticky se na vývoj Evropy nedívám, zejména ne v době nejbližší. Ale i kdyby to pro mne znamenalo zůstat navždy psancem, je nutno vést náš ideový i politický, historický boj dál.

7. *Ovšem nikomu zradu nezapomenout, svých práv a území nám odňatého se nikdy nevzdat!* Nyní přirozeně se o tom u nás doma mluvit mnoho nedá, ale tím více se připravovat a na to myslet! Přitom bych chtěl hodně zdůraznit: Je přímo hrůza z toho, že se nevidí, že *jakékoli domácí boje a obviňování sebe navzájem prostě exkulpují Francii a Anglii za to, co udělaly*. A sami sebe obviňující, pro budoucnost se tím zříkáme všech svých oprávněných nároků! Všichni ostatní v celém světě jsou si vědomi toho, že se na nás stal zločin a že se nám zle ukřivdilo; a to přece musí být naše zbraň pro revisi Mnichova a všeho ostatního! Je to naše hypotéka proti Anglii a Francii. A proto pozor! *Nezničit ji ani zbytečnými extrémismy at v ústupcích Německu, at vnitřní politikou totalitní, at vlastními spory a vzájemným sebeobviňováním*. Neznamena to, že si nemáme uvědomit anebo v dané chvíli neřici, kdy jsme chybovali a kdo chyboval. To ostatně události ukáží jistě samy. *Skrýt se nedá nic*.

Konec konců naše geografická police nám nic jiného dělat nedovolí: *Na chvíli počkat a pak znovu do svého historického boje a do kulturního i politického útoku!* Víte dobře a vědí všichni dobře, že čekat něco od Německa je ilusí – *dá nám jen to, co si vynutíme a vybojujeme*... Proto jsem pokládal za ilusí tvrzení, že by nějaká dohoda s ním byla naše hranice zachránila, kdyby

Francie, Anglie a Sovětský svaz se desinteresovaly ve střední Evropě. *Byli bychom ztratili to, co nyní, ale v bezpečnosti a ve vnitřním národním rozvratu, dávše sami bezpečně své hlavy do chomoutu.* Takto aspoň jsme se bránili jak se dalo a zachovali čest. Byli jsme sice zrazeni, získali jsme si však uznání světa (aspoň všech slušných lidí) – a zachovali pro budoucnost stát a hypotéku proti svým bývalým spojencům. Víím, že snad Vy a i jiní se obáváte, že dnešní stav povede automaticky k našemu rozkladu nebo ztrátě republiky. Věřím však, že dobrá taktika i dnes to nejnужnější může zachovat. *A i kdyby tomu tak nebylo,* tož ztracená naše lokální válka anebo dohoda s Německem by byla vedla k témuž – poslední eventualita dokonce v necti a pohaně.

Já sám půjdu naznačenou cestou dál. Nic ze své linie neodvolám. Po návratu z Ameriky v létě příštího roku uvidím, co prakticky dál. Zdali se vrátím pak domů, nevím. I kdybych se vrátil, budu pak stále více v cizině nežli doma, abych připravoval půdu pro chvíli, která jistě přijde.

Váš

Dr. E. B.

III. VZKAZ NĚKTERÝM POLITICKÝM ČINITELŮM DO PRAHY, ODEVZDANÝ DNE 27. LEDNA 1939 ČESKOSLOVENSKÉMU VYSLANECTVÍ V LONDÝNĚ

V druhé polovici měsíce ledna 1939 obrátil se na dr. E. Beneše v Londýně legační rada československého vyslanectví K. Lisický v úřední věci, týkající se budovy vyslanectví. Dr. Beneš použil této příležitosti k tomu, aby mu odevzdal pro některé politické činitele československé vzkaz, jenž přesně charakterisuje mezinárodní situaci na začátku roku 1939.

1. Dr. Beneš konstatuje, že ze zásadních důvodů se zdržuje zásahů do vnitřních věcí československých. Zůstává v kontaktu se svými osobními přáteli, odpovídá na běžnou korespondenci všem, kdož se naň obrátí, ale nemá v úmyslu aktivně se účastnit politické činnosti vnitropolitické. Existenci různých proti sobě namířených a o moc bojujících front u nás by pokládal v nynějších poměrech za nepochopení situace. Je dobře, že je druhá politická strana, poněvadž to udržuje pro nás v Anglii, Francii a Americe u veškeré veřejnosti sympatie, které pro případ dalšího vývoje evropského ve smyslu napětí nebo dokonce války evropské pořád státu našemu budou nanejvýš potřebné. Je třeba, vzhledem k situaci, aby si obě strany navzájem pomáhaly. Dr. Beneš zná jen jednu věc: stát a jeho svrchovaný zájem. *Salus rei publicae*; to musí být dnes naším jediným a všem společným programem.

2. Proto, stejně jako resignoval na presidentství, když viděl, že v nové situaci je to v státním zájmu, z těchže důvodů se zdržuje zde a hodlá se i nadále zdržovat politické akce, která by

mohla vládě způsobit zahraničněpolitické nesnáze. Odmítá veřejné projevy, interviewy, články, přednášky a odmítl publikovat zatím cokoli, aby se toho nemohlo se žádné strany zneužít proti státu. Pobytu svému v Anglii dal úplně ráz soukromý; byl věnován vědecké přípravě pro nadcházející působnost profesorskou na chicagské universitě, resp. i jiných amerických universitách, které jej pozvaly přednášet. V červenci se hodlá vrátit zase do Londýna k dalšímu pobytu s programem další činnosti vědecko-publicistické. (K tomu podotýkám, že dr. Beneš zde převzal na zbytek nájemní lhůty vilku ve čtvrti Putney, kterou měl pronajatu jeho synovec B. Beneš, úředník zpravodajské sekce našeho ministerstva.) V Americe bude přednášet o vývoji demokracie a jejích problémech od konce 18. století do dneška. Bude ovšem pevně stát i dále a vždy v budoucnosti za demokracií, ale bude zůstávat na poli theoretickém a aktuálním událostem se bude pokud možno vyhýbat.

3. Vývoj mezinárodní situace sleduje arci dr. Beneš s velkou pozorností. Máje příležitost ji pozorovat s rozšířenými možnostmi, jež pro pozorování mezinárodní situace poskytuje londýnská platforma, *nevylučuje propuknutí akutní krise již letos na jaře* (1939), ač ovšem dosavadní marasmus na Západě může ještě vyústit v nové odložení konfliktu poskytnutím dalších koncesí totalitárním mocnostem. V tom případě by konflikt mohl přijít buď *letos později* nebo *v roce příštím*, ale ani několikaletý marasmus dr. Beneš nevylučuje. Za příští etapu náporu nepokládá Východ, nýbrž řešení problému Středozemního moře, snad i ve spojení s problémem koloniálním.* Teprve pak přijde zase na řadu Východ. Byť by ještě došlo nyní k nějakému narovnání, pokládá nicméně konečné vyřešení válečnou srážkou skoro za *neodvratné*. K této srážce nedojde již za okolností pro Západ tak příznivých jako byly minulého podzimu, kdy odmítl

* Tehdy se jednalo velmi intensivně mezi Londýnem a Římem o dohodu britsko-italskou. — Pozn. vyd.

„se bít za Sudetenland“. Bude třeba, abychom využili dnešní naší těžké situace a „neutrality“ tím, že i v dalším vývoji událostí ušetříme svých sil co nejvíce. Vítězství Německa v eventuelním konfliktu válečném pokládá za vyloučeno, poněvadž by podle všech dnešních předpokladů do války zase zasáhla Amerika. Ostatně vítězství Západu je jediná eventualita, jež by umožnila Evropu zase sociálně zkonsolidovat pomocí Anglie a Ameriky a zabránit buď úplnému chaosu a rozvratu sociálnímu anebo přímo bolševictví, tentokrát německému. Nesmí být ilusí o tom, že by snad svět a Evropa sama snesla vítězství Německa a jeho opanování vlastně celé Evropy kontinentální. Znamená to, že kdyby to bylo třeba, byla by to válka velmi dlouhá anebo celá serie válek.

4. Dojde-li k válečnému konfliktu, musilo by být u nás každému jasno, že není v našem národě ani různých táborů ani různých stran. Hned na počátku musilo by být heslo neutrality státu každému samozřejmé. Poměry, za jakých by válka vznikla a jak by se dál vyvíjela, by pak rozhodly o dalším postupu. Každá akce v cizině by musila být velmi přesně koordinována všem potřebám národa a státu doma, aby nebylo zbytečně komplikováno postavení národa v jeho dnešní obtížné situaci. Proto by ani v tomto případě dr. Beneš nepodnikal ničeho své-mocně a bez plné dohody.

5. Dr. Beneš se za politického emigranta nepokládá a návrat do vlasti v době, kdy by to bylo správné nebo vhodné, nevylučuje ze svých příštích plánů. Učinil by tak ovšem zase po dohodě s vládou, nemaje nejmenšího úmyslu působit jí potíže v její nynější situaci, jejíž těžkost plně uznává a činnost vlády za těchto poměrů plně oceňuje.

6. Na nějakou ochotu Německa k našemu státu nespolehá. Nikdo vůbec nemůže mít žádnou důvěru v cokoli, co v budoucnosti podnikne Německo vzhledem k celé jihovýchodní a střední Evropě, Polsku, k Jugoslavii a jiným. S nějakým vše-

obecným uklidněním nebo mírem, dokud bude v Evropě existovat dnešní rozpor režimů nebo dnešní převaha diktatur, se počítat vůbec nemůže. Napětí a další rozpory půjdou tedy dál. V zájmu státu i národa tudíž je dělat při nátlaku Německa vnitropoliticky i vněpoliticky jen to nejnnutnější, aby v budoucnosti jednak nás to mezi námi navzájem nerozdělovalo, jednak aby se to proti nám nemohlo zneužívat za nové situace.

7. V každém případě, soudí dr. Beneš, jdeme do dob, které přivodí změny nemenšího rozsahu a nemenší důležitosti politicky, sociálně a hospodářsky, nežli přivodila válka světová. Tak soudí také nyní velká většina lidí z rozhodujících kruhů v Anglii a Francii. Zdali už to přijde hned nyní, či v tomto a příštím roce, či v letech nejbližších – těžko říci a nikdo se neodvažuje přesněji to předpovídat. Ale s takovými obavami hledí vstríc budoucnosti téměř všichni. Někteří pořád ještě čekají pád jedné či druhé diktatury z jejích vnitřních obtíží. Dr. Beneš soudí, že bez nárazu zvnějška takový pád nemůže dnes přijít.

8. Není tudíž třeba, soudí dr. Beneš, aby u nás lidé upadali na mysl. Nejistota, obavy, strach z války a dalších otřesů politických, sociálních a hospodářských je stejně všude: ve Francii, v Anglii a zejména také ve státech totalitních. Dr. Beneš žádných zázraků ani nějakých překvapení pro nás zvláště příznivých v nejbližší době neočekává. Ale soudí, že ať přijde cokoli, *na konec* náš stát a národ se může z dnešní obtížné situace a z budoucích zmatků dostat znovu zesílen a s nápravou hlavních nespravedlností, i kdyby musil projít těžkými dobami *okupace*, *nedobrovolné války* nebo *sociálních otřesů*, prodělaných společně s ostatní Evropou, poněvadž politicky je zralejší, sociální jeho struktura je vyrovnanější a vyspělý tak, že se zase z rozvratu vybere rychleji nežli národy ostatní.

I.

Dva projevy ve Spojených státech

(19. března 1939 — 8. června 1939)

Vzkaz z Londýna do Prahy

(21. srpna 1939)

VPÁD NĚMECKÉHO VOJSKA DO PRAHY

DNE 15. BŘEZNA 1939

(Protest a výzva k Americe a k ostatnímu světu, pronesená dne 19. března 1939 na universitě v Chicagu)

V této tragické chvíli historie Evropy* obracím se k americkému lidu s tímto provoláním:

Ve střední Evropě žije dnes národ Čechů a Slováků, jehož území bylo právě násilně přepadeno. Pusté násilí zachvátilo svobodnou zemi a ujařmilo svobodný národ. Ti, kteří by mohli dále bojovat za svou svobodu, demokracii a nezávislost, byli vetřelcem uvrženi do koncentračních táborů. Útočník neměl sice žádného práva na obsazené území, ale mocí a násilím je zabral, stejně jako všechno státní jmění, vlastnictví průmyslové, suroviny, zlato a peníze, které byly v posledních 20 letech nahromaděny velkým úsilím 15 milionů lidí. Po staletí tento národ, dělníci, sedláci a skromná střední vrstva trpělivě a pracně budovali svůj blahobyť, aniž by kdy ohrožovali kohokoli jiného. Československý lid žádal pro sebe pouze Bohem dané mu právo na život, na svobodu a štěstí uvnitř svých vlastních starých hranic. Na tomto lidu byl nyní spáchán svrchovaně brutální zločin. Byl náhle oloupen o vše, co mu bylo nejdražší, a tento zločin byl proveden jako část pečlivě připraveného programu, právě tak podle jako obyčejný zločinec připravuje podle vraždu a loupení svého spoluobčana. A tento zločin byl spáchán v rámci invase, provedené několika statisíci vojáky, stovkami letadel, tanků a vojenských motorisovaných vozidel.

* Viz v části IV. telegram dr. E. Beneše pres. Rooseveltovi a jeho odpověď (dokument č. I.)

A přitom tato tragédie se přihodila, tato invase byla podniknuta ve chvíli úplného klidu země a bez jakékoli její provokace. Nemá ani výmluvy, ani omluvy.

Češi a Slováci žijí v zemi, která má velmi nesnadnou zeměpisnou polohu. Jsou obklopeni národem v počtu skoro 80 milionů obyvatel a byli právě ujařmeni nynější vládou tohoto národa. Po deset století – od časů knížete Václava svatého – tento malý národ byl nucen zápasit o svou národní existenci a o svou svobodu, a během posledního století o demokracii a svobodný vývoj každého jednotlivého občana. Ve století 15. bojovali jsme o národní existenci a náboženskou reformu a snášelivost pod duchovním vedením Jana Husa. Zápasili jsme těžce po sto let. A ačkoli nakonec došlo ke smíru, zaplatili jsme velkou daň v boji za své ideály. V 16. století byli jsme ujařmeni Habsburky. V polovině 17. století náš národní stát byl zničen, protože majíce úctu k právům člověka bojovali jsme o politickou svobodu a milovali náboženskou snášelivost. Po tři století žili jsme pak pod jhem Němců a Maďarů. Poslední válka – první světová válka – dala nám znovu národní a státní svobodu, k níž národ Spojených států tolik přispěl; byl vytvořen národní stát československý. A během posledních 20 let Čechoslováci vytrvale a nepřetržitě budovali svou prospívající republiku; vytvořili si svou sociální strukturu v obdivuhodné rovnováze, své pokrokové zákonodárství, své vyspělé národní hospodářství a uspořádané finance; státní rozpočet měli vždy v rovnováze, své zahraniční dluhy vždy v pořádku platili, svůj zahraniční obchod přivedli k velkému rozkvětu, a uvnitř státu žili ve skutečné politické svobodě a náboženské toleranci. Ačkoli stát měl menšiny – problém, s nímž téměř celá Evropa má potíže, a Československo tudíž nebylo v tomto směru zvláštností – je všeobecně uznáváno neobjektivnějšími státníky, historiky, vědci, národohospodáři a sociology, že vytvořili v tom směru velmi liberální systém veřejné správy a že sledovali nejsnášlivější

politiku v národních a mezinárodních věcech ze všech nových evropských států. Československo bylo známo v celé Evropě jako útočiště pro příslušníky svobodných národů a jako nejvýšejší podporovatel Společnosti národů. Nebylo zde persekuce náboženství a církví, nebylo persekuce ani židů, nebylo také rasové persekuce jakéhokoli druhu. Byla to skutečně jedna z nejosvěcenějších, nejvyvinutějších a nejpokrokovějších demokracií na východ od Rýna. Byla to republika onoho velkého humanisty, jakým byl T. G. Masaryk.

Právě z těchto důvodů byla však tato malá republika zničena diktátorským režimem. Nevěřte, že příčinu k tomu zavdala otázka nějakého spravedlivého sebeurčení pro německou menšinu. Již od začátku celého jejího konfliktu s Německem to byla bitva o existenci státu. Neboť diktatura nestrpí ve své blízkosti ani svobodu, ani demokracii. A byla to a bude to ještě pro ni veliká bitva, bitva o existenci malého národa proti velké převaze, boj lidu milujícího svobodu a stojícího tváří v tvář totalitárnímu systému, který svobody neuznává a nikdy neuzná. Poslední krok německé diktatury, násilná okupace Československa, je toho nejlepším důkazem.

Tato poslední tragická událost musí konečně ukázat celému světu skutečnost, že československý lid byl hned od začátku dnešní krise odsouzen německou diktaturou k ztrátě svobody a existence. Podmaněním Československa má být odpravena sama idea svobody ve střední Evropě. Neboť at nikdo ve Spojených státech a na celém světě nezapomíná, že vláda, která se dnes snaží v Československu zabít svobodu, je založena na těchto třech hlavních principech:

1. Především tato vláda neuznává žádných sebeslavnostněji přejatých závazků, leda zdá-li se jí výhodným dočasně je uznávat; nedodrží žádného slibu, nebude respektovat žádný zákon, nebude tolerantní ani v politických ani v náboženských otázkách. Nebude uznávat žádné právo na vlastnictví, at již na

vlastnictví státu nebo jednotlivce, jen bude-li z toho mít sama nějaký prospěch. A najde vždy nějakou záminku pro zločin, spáchaný proti základním zásadám lidskosti.

2. Jediný princip, na kterém je tato vláda vybudována, je zákon násilí. Nemá žádné úcty pro ideu práva a hlásá, že jediným právem je moc, síla a brutalita. Podíváte-li se do historie, zjistíte si, že takový systém existoval v době, jež byla nazývána dobou barbarismu.

3. Třetí zásada, na níž spočívá existence této vlády, je prosté a důsledné uplatňování hesla: „Účel světí prostředky.“ A v jejích představách tento účel lze shrnout v jedno jediné: úspěch německého státu a jeho nacistické vlády násilné ruky. Cíle ty jsou spojeny s ohromnou propagandou lží, skvěle vypracovaných, jak vnitřně tak i mezinárodně, v účinnou zbraň; ta se stala rozhodujícím činitelem v boji o udržení této vlády a jejího systému a v boji o oklamání celého světa, dlouhotrvajícím a soustavným zastíráním skutečných úmyslů nacistického státu. Tyto politické teorie byly vypracovány v úplný státní aparát a v systém, který si dnes vytkl za cíl podrobit si Československo.

To je systém, který dnes vládne v mé zemi a který zítra začne šířit svůj teror dále. Lid Spojených států amerických a národy v Evropě, které zůstaly ještě svobodné, musí být připraveny na další expansi této násilné velmoci.

Před pěti měsíci, v době t. zv. zářijové krise, bylo naléháno na Československo, aby přineslo v zájmu míru neslýchanou oběť na svém území. Na náš lid byl učiněn neodolatelný nátlak, aby nebojoval za svou svobodu, neodvislost a územní nedotknutelnost a aby tím zachránil celý ostatní svět od války. Byl učiněn nápor na tento malý stát, aby se obětoval za mír celého světa. A tento lid se skutečně obětoval. Dostal za to ujistění a záruku, že integrita jeho zbylého národního státu bude zachována. Tento malý národ přinesl, jak známo, tuto oběť pod nátlakem mnichovského rozhodnutí, jemuž se podřídil jen proto,

že čtyři evropské velmoci podepsaly v Mnichově závazek, že se zaručují za bezpečnost nového státu.

Opakuji, že jen na základě této záruky se tento malý národ obětoval. Já sám jsem se vzdal presidentství, protože jsem osobně chtěl podat důkaz toho, že nechci být překážkou dobrých a přátelských styků mezi Československem a Německem a že se chci zúčastnit oběti, přinesené celým národem. V minulých pěti měsících uložil jsem si mlčení a zůstal jsem v úplném pozadí, protože jsem doufal, že to přispěje k dosažení míru a klidu v mé zemi a že to pomůže i ostatním mocnostem v pokojném rozřešení problému.

Po svém odstoupení jsem dostal tisíce projevů, telegramů, dopisů z Francie, Anglie, Holandska, Švýcarska, Skandinávie, Spojených států a z jiných zemí, ve kterých mi bylo děkováno za to, jak neobyčejně se náš lid a stát zasloužil o mír. Celý svět byl dojat obětí Československa. Jeho trpělivost a morální síla, jeho disciplína, pevnost a sebeovládání ukázaly se v nejtragičtějším okamžiku jeho dějin nevyrovnatelnými. Mohu opravdu říci, že žádná země by v tomto důstojném postupu nemohla překonat Československo. Mr. Chamberlain, ministerský předseda Velké Británie, mluvil minulý pátek o tomto lidu jako o lidu „chrabrém a hrdém“. Ano, je to hrdý a chrabrý lid a zůstane i nadále chrabrým a hrdým i na to, čeho dosáhl za posledních dvacet let, i na to, co učinil za posledních pět měsíců pro mír, svobodu a lidskost. Je opravdu těžko najít pro to jiný příklad v dějinách.

A přece přes všechny tyto oběti, přes všechno to sebeovládání a přes všechny ty sliby a garancie mocností, které tak slavnostně podepsaly mnichovský pakt, a přes slib Německa, že nebude mít dalších územních požadavků v Evropě, přes fakt, že mnichovskou dohodou a jejími důsledky se dostalo přes 1 200 000 občanů národnosti československé do hranic cizích států, německá vláda brutálně porušila svoje sliby a závazky,

vpadla do území československého, zřídila tam t. zv. protektorát a svou vládu teroru, tajné policie, politické a náboženské nenávisť a pronásledování a systému koncentračních táborů, a potlačivši všecku svobodu tisku, projevu a svědomí a ustavivši tam takto vládu násilí a nelidskosti, prohlásila cynicky, že všecko to učinila ve jménu míru v Evropě.

Tato vláda začala svou kampaň proti Československu hlásáním práva na t. zv. sebeurčení naší německé menšiny. Druhým jejím krokem bylo, že začala zdůrazňovat nutnost své vlastní sebeobrany proti možné – prý – akci tohoto malého, po Mnichově zcela odzbrojeného národa. Třetím krokem bylo dokonalé vojenské obklíčení tohoto malého okleštěného státu Německem. Konečný argument byl, že důsledkem třetího kroku je, aby v zájmu všeobecného míru a k zabránění války ve střední Evropě toto národní československé území bylo převzato do ochrany Německa.

Těmito čtyřmi politickými tahy zajistila nacistická diktatura v Čechách mír – mír hřbitovní!

Taková jsou fakta. Předkládám je všemu americkému lidu a svědomí celého světa. Ať mluví tato fakta sama!

Po celých dvacet let jsem jako politik pracoval pro mír, pro opravdový mír. Dnes však míru v Evropě není. To, co je považováno za mír, je ve skutečnosti jen strašná iluze, která se jednou hrozně vymstí a vynutí si velké oběti všech národů světa. Neboť ve skutečnosti válka už dnes je! Ano, dnes už je válka v Evropě! Zatím však je to válka jen jedné strany, neboť ta už opravdovou válku vede, zatím co strana druhá k tomu jen přihlíží.

A zase opakují: Každý by už měl chápat, že nebude míru v Evropě, že nebude klidu a pořádku, dokud nebudou odčiněny zločiny, diktaturami v Evropě spáchané, dokud nebude zase dodržováno dané slovo, dokud idea cti – státní i osobní – nebude znovu obnovena, dokud nebudou zajištěny opět prin-

cipy osobní a mezinárodní bezpečnosti a svobody a dokud nepřijdou v demokratické Evropě k moci opět vlády opravdové odvahy, které by zničily vládu brutálního násilí.

Nezapomeňte však, prosím, že to co říkám, netýká se jenom Evropy, jen národů střední, jižní a východní Evropy! Jde také o Francii a Anglii, jde o skandinávské národy a jde i o Spojené státy. A nejen to: celý svět je v nebezpečí nejen války, ale také v nebezpečí, že bude vymýceno veškeré pojetí skutečně lidské morálky, svobody, cti a slušnosti. O to jde! Společnost, která nadále bude trpět tento stav věci, bude zničena a zmizí.

Předkládám před soud světa a veřejného mínění tato fakta a zdůrazňuje jasně a otevřeně, co si myslím a co cítím, nepřestávám věřit v ideály svobody a v dřívější mravní pojetí lidské cti a důstojnosti. Vím, že v dějinách lidstva brutální síla byla přemožena vždy, když tak nelítostně zneužila vlády, jako tomu je dnes v Německu. Muž, jenž do moderní historie vešel jako symbol diktátorské a vojenské moci, Napoleon, prohlásil: „Světlem vládnou dvě síly – Meč a Duch. Na konec však Duch vždycky přemohl Meč.“ V tom souhlasím se slovy Napoleonovými.

Prohlašuji však slavnostně, že právně nezávislost Československa zničena nebyla. Udržuje se dále, žije a existuje dále. A důrazně konstatuji, že ti, kdož spáchali tento zločin proti československému lidu a proti celému světu, jsou vinni před Bohem i lidmi a budou zle potrestáni.

Během minulých měsíců a obzvláště v době, která předcházela a následovala zářijové krizi r. 1938, byl jsem mnohokrát osobně napadán. Nikdy jsem na to neodpovídal a odpovídat nebudu. Avšak do posledního dechu nepřestanu bojovat za svobodu svého lidu a za jeho práva. A jsem přesvědčen, že můj národ, procházející tímto bojem odvážně a hrdě jako vždy v minulosti, vyjde z něho vítězně, máje na své straně sympatii, uznání a lásku všech slušných lidí světa. Bylo tomu tak už

několikrát v jeho pohnuté historii. A není vhodnějšího místa pro toto moje prohlášení než svobodná země Washingtonova a Lincolnova.

Končím tím své provolání k americkému lidu. Proším, aby nedovolil, aby ty síly a ideje, které se dnes snaží ovládat Evropu, byly trpěny v této svobodné zemi. Neboť v blížícím se rozhodném zápase Ducha a Meče Spojené státy budou hrát velikou roli. Buď připraven na tento boj a buď silný – ó lide americké demokracie!

Všem spravedlivě myslícím mužům a ženám světa předávám v této chvíli heslo svého milovaného národa: „*Pravda vítězí*“.

II.

PRAVDA ZVÍTĚZÍ

(Programová řeč druhého odboje, pronesená k legionářům v Chicagu dne 8. června 1939)

Děkuji vám všem srdečně a upřímně za vaše projevy. Měl jsem dávno v úmyslu přijít mezi vás a byl bych přišel při nějaké příležitosti v každém případě. Bylo třeba však jistého nátlaku se strany bratří legionářů, aby to bylo při příležitosti dnešní, protože jsem se domníval, že dnešní vážná doba nám nedovoluje ztrácet čas nějakou oslavou. Přijal jsem pozvání, když mně bratří dokázali, že je to jen příležitost, abychom se mohli sejít a abychom si něco pověděli o svých bolestech a starostech a o své další práci. Chápu tudíž dnešní náš večer v tomto duchu a ještě jednou vám všem děkuji za vaši přítomnost i za vaše projevy.*

* Šlo o schůzi, pořádanou v plzeňském parku v Chicagu k výročí narození dr. E. Beneše. – Pozn. vyd.

1. Proším, aby mně bylo rozuměno, proč přicházím na tuto veřejnou československou schůzku až po několikaměsíčním svém pobytu v Americe. Přijal jsem pozvání na cestu do Ameriky hned po záříjových událostech z r. 1938. Pokládal jsem svou cestu do Ameriky za cestu ryze soukromou, chtěje se skutečně věnovat především práci na universitě v Chicagu a přitom poznat Ameriku politicky, hospodářsky a kulturně. Měl jsem ovšem v úmyslu přijít také mezi vás, být s vámi a všechny vás poznat, stejně také život, vaše starosti, bolesti i radosti.

Když jsem přijel do Ameriky po tříměsíčním pobytu v Anglii, situace byla stále ještě nezměněna. Moje soukromá cesta do Ameriky se však změnila v cestu politickou od chvíle, kdy bylo obsazeno Československo nacistickým vojskem a režimem. Byl-li jsem však až do té doby zdržlivý v projevu, neznamenalo to, že jsem přestal politicky myslet a pracovat; naopak pracoval jsem už v Londýně a pracoval jsem hned, jak jsem přišel sem. Ale podle své povinnosti, abych neztěžoval poměry rárodu doma, zůstal jsem před 15. březnem loyální k nové vládě a k nové situaci v republice a vyčkával jsem událek stí dalších, jak u nás, tak v ostatních státech.

Druhá příčina, proč přicházím až dnes, byla ta, že jsem hned od počátku chtěl respektovat naši americkou větev v jejím zdejším životě politickém i kulturním a nezasahovat do její práce. Neznal jsem také vaše poměry tolik, abych mohl s autoritou rozhodovat, zdali máte postupovat tak či onak. Jsem demokrat; vím, že i nejzkušenější politik pořád a v každé situaci se musí mnoho a mnoho učit a domnívám se, že všechny své věci, organizační i jiné si musíte řešit vy sami. Rád vám ovšem vždycky své mínění o tom řeknu, rád vám poradím nebo pomohu, všude, kde byste si toho přáli. Jsem jedním z vás, od mládí jsem jím byl. A všechno to, čím jsem prošel v posledních dvaceti letech, nemění nic ani na mých názorech, ani na mých citech k vám, k našemu lidu a k prostředí, ze kterého jsem vyšel.

Nepřišel jsem tudíž do Ameriky, abych vaše organisace řídil, abych k tomu či onomu vás nutil či vyzýval; můj pobyt zde sloužil především k tomu, abych pracoval před americkou veřejností a před rozhodujícími americkými politiky ve prospěch našeho národa. Stavím se k službám vám všem, jakmile vy sami jste se zde rozhodli, že jako američtí občané v rámci amerických zákonů, v rámci linie americké politiky a v rámci svých možností, v rámci cílem můžete se mnou jít a jakmile se ujmete té práce, kterou jste na sebe vzali před 25 lety a tehdy tak krásně a úspěšně skončili. Prosim tudíž, aby každý náš americký občan české, slovenské a karpatoruské krve věřil, že jsem s vámi a náležím k vám, i když mi není možno, abych navštívil všechna místa v Americe, kde Češi a Slováci a Karpatorusové jsou usazeni ve větším množství. Mých úkolů zde bylo tolik, že tuto práci jsem vykonávat nemohl. Ostatně rozdělili jsme si svou práci v dohodě s Janem Masarykem, Vlad. Hurbanem, dr. Slávikem, dr. Papánkem a vašimi vlastními pracovníky, jež sami dobře znáte, a práce takto rozdělená jde dobře.

2. Nechci se v dnešním svém výkladu vracet k událostem v září a vůbec k událostem v republice v posledním a předposledním roce. To jsou věci, které budou jednou velmi jasně osvětleny. Myslím, že dnes nemáme od nich dost velkého odstupu, abychom je mohli posuzovat s chladnou myslí a s nutnou objektivností. Blízká budoucnost jistě dobře ukáže, jak se všechno sběhlo, s jakým spádem událostí došlo k situaci dnešní, a jaký kdo v té době zaujal postup. Kdybychom nyní o tom veřejně diskutovali, vedlo by to jen k předčasným sporům a neshodám a škodilo by to nejen naší práci dnešní mezi námi, ale také by to mohlo ohrozit naši spolupráci s některými ostatními státy. Já sám myslím, že ve chvíli, kdy národ je v takovém nebezpečí jako dnes, kdy je ohrožován přímo ve své existenci a neslýchaně utlačován bezohledným, nemravným, brutálním a barbarským režimem nacistickým, že se musíme především

starat bez jakýchkoliv výtek, ať mezi sebou samotnými ať vzhledem k státům ostatním, o to, aby tento režim co nejrychleji zmizel, a vyřídit všechny tyto věci, až bude na ně čas a vhodná doba. Nepronáším tudíž rekriminací proti nikomu; z mých úst nevyjdou žádné výtky na žádnou stranu a všechna moje snaha je obrácena a bude obrácena výlučně jen k práci pozitivní. Usiluji o to, abychom se dnes všichni bez výjimky sjednotili a dali se do osvobozovací práce jako před 25 lety a zase zvítězili.

3. Události posledních let posuzují nikoliv jen s našeho hlediska československého, *nýbrž s hlediska evropského a světového*. Mluvím o několika posledních letech, protože by to byl velký omyl brát dnešní události, týkající se Československa, odděleně od toho, co se děje v ostatním světě, a posuzovat osamoceně jako něco, co stihlo jen nás a co je jen naše neštěstí. Naše události zářijové jsou především výsledkem evropského vývoje minulých více než 5–6 let; důsledkem všeho toho, co se stalo v Německu, v Itálii, ve Francii, v Anglii, ve střední Evropě a vůbec v celé Evropě. Od chvíle, kdy bylo jasno, že úsilí o zajištění trvalého míru po uzavření smlouvy versailleské se nezdařilo, t. j. asi od r. 1930 – a zejména od r. 1932, kdy Německo, Itálie a Japonsko se definitivně rozhodly versailleský mír i všechno, co z něho vyšlo, zničit – byli jsme my mezi prvními, kdo byli v nebezpečí. Všechny moje politické snahy, od r. 1930, nesly se k tomu, aby bylo jasno, že nejde jen o nás, nýbrž jde o celou Evropu a že nepodaří-li se zastavit včas ničivé úsilí těchto států, dojde k novým evropským katastrofám.

Příchod nacistického režimu v Německu v r. 1933 byl prvním jasným dokladem toho, že boj o všechny výsledky poslední války, tudíž i o Československo, stejně jako o Polsko, Jugoslávii, Rumunsko a jiné státy, stane se brzo aktuální politickou událostí. Bohužel musím konstatovat dnes, že hlavní političtí činitelé evropských států význam událostí takto nepochopili, jejich dohledu nepoznali a včas nedovedli správnou politikou zachraňo-

vat to, co z poslední války vyšlo. Nedovedli se zejména včas sloučit a sjednotit ke společné obraně proti absolutním a totalitním, nedemokratickým státům a národům, hádající se namnoze mezi sebou o věci podřadné, malicherné; projevující, stále nepochopitelné, krátkozraké a nemožné sobeciví, doufali že bude sice dotčen soused, že ale jich se konflikt nedotkne. Osudný to omyl, na který všichni, už dnes, těžce doplácí. Chci dnes jen všeobecně říci, že naproti tomu Československo po celá tato léta vyvíjelo nadlidskou energii, snažíc se vytvořit jednotnou obranu.

Záříjové události i události dnešní ukázaly, že naše snahy pochopeny nebyly – ale stejně ukázaly, že naše politika byla správná. Dnes se řada těchto států pokouší o totéž, co my žádali a dělali od r. 1932.

S toho hlediska musíme vidět všechno to, co se stalo od r. 1932 – vpád Japonska do Číny, obsazení Habeše, obsazení Rakouska, válka ve Španělsku, boj německý proti nám a ovšem dnešní boj německý na ovládnutí celé střední Evropy a Itálie, na ovládnutí Balkánu a východního Středomoří. Boj proti Československu je jen část všech těchto událostí. Už 5. října 1938 ve svém projevu, když jsem se vzdával prezidentství, jsem všechno, co se nyní dostavuje, ve skutečnosti ohlásil; že totéž, co se děje proti nám, bude pokračovat proti ostatním státům, proti Polsku, proti Rumunsku, proti Jugoslavii, proti Řecku i proti Turecku, a dnes také proti Francii a Anglii. A půjde to nezadržitelně dál. To je důležité i pro nás, i když se zdánlivě na chvíli zdá, že snad Polsko, Jugoslavie, Rumunsko nebo Francie svou politikou docílily toho neb onoho, zachránily to či ono.

Ve chvíli, kdy ostatní státy evropské nedovedly vidět, že zejména menší státy v Evropě svou svobodu a samostatnost mohou obhájit jen společně, a kdy se nepochopilo, že mezi evropskými demokraciemi a státy diktátorskými není vůbec

možná žádná dohoda, bylo jen otázkou času, kdy konflikt se přenese i na státy ostatní a kdy boj o jejich svobodu, jejich území a jejich existenci nezadržitelně začne. To platí pro státy menší i pro velmoci. V té situaci jsou dnes všichni bez výjimky; vidíte to na dnešních událostech.

Československo ovšem zeměpisně je v takovém postavení, že bylo automaticky první překážkou Německa na jeho cestě k expansi do střední Evropy. Proto bylo přirozené, že ten náraz zastihl nás na prvním místě. Všechny ostatní budou následovat; v podstatě nejde tu o nic jiného nežli o to, oč šlo v poslední válce v r. 1914–18. Německo dnes prostě chce uskutečnit program, který připravovalo ve válce 1914 až 1918, a který si už tehdy nastínilo pro ovládnutí Evropy. To nevidět nebo si to zamlčovat je veliké nepochopení politických událostí v Evropě a světové politiky vůbec.

Jde mi o to, aby všichni naši lidé toto pochopili, aby nebrali naši otázku a naši situaci osamoceně od ostatních problémů evropských a světových. Problém československý je a byl problémem evropským a nedá se osamoceně řešit. To platí ovšem o celé dnešní krizi v Evropě, platí to i o Polsku, Jugoslavii, Balkánu a celé střední Evropě. Byli jsme osvobozeni událostmi evropskými a světovými a budeme zase jen v rámci změn evropských a světových znovu samostatní. Je to také v podstatě celé naší historie: všechny velké události našich dějin, ať veliký náš rozmach nebo dočasný pád našeho státu, vždycky byl součástí velkých evropských událostí.

To je veliká věc pro nás pro všechny, protože to znamená, že se nesmíme obávat, že snad zůstaneme osamoceni. Není třeba být pesimistický o našem dalším vývoji a osudu, protože svoboda a samostatnost naše vždycky bude vázána na svobodu všech ostatních států evropských. Svoboda naše je v úzké souvislosti s celým hnutím o svobodu celé Evropy, stejně jako naše nesvoboda přivodí nesvobodu ostatních menších i větších

národů – a tudíž společný boj o svobodu všech – čili jinými slovy: *Československo vždycky bude svobodné, když bude svobodná Evropa. Náš boj o svobodu je součástí ohromného boje o svobodu moderního člověka, o svobodu Evropy a zároveň součástí velkého kulturního boje o moderní demokracii.* Událostmi posledního a tohoto roku stali jsme se my takřka symbolem tohoto celého ohromného boje. Zdůrazňuji to proto, abyste neměli pocit opuštěnosti, pocit slabosti, pocit pesimismu a strachu do budoucnosti. *My to na konec vyhrájeme, děj se co děj, protože Evropa nemůže zůstat dlouho v nesvobodě a v takové pohromě, jako je dnes.*

Československo, zůstavši po r. 1933 jedinou svobodnou a demokratickou zemí ve střední Evropě, nemělo dosti sil, aby uchránilo svobodu svou a svobodu Evropy, když ostatní svobodné státy se do boje toho nechtěly pustit. To, co se stalo, může však být jen dočasné. Nejen proto, že to je nespravedlivé a že náš národ se nepoddá a dnešní boj vydrží, ale také poněvadž události a poměry evropské dnes, zítra nebo pozítří – a já jsem připraven i na případný delší boj – *vyvolají samy nový velký světový boj, ve kterém zase evropská svoboda bude triumfovat, demokracie se vrátí a my budeme zase součástí vítězné fronty, jako tomu bylo v poslední válce.*

4. Náš politický praktický program pro budoucnost je velmi jasný. Ve veliké evropské krizi v září 1938, jsouce důrazně žádáni od svých spojenců a přátel, a vidouce, že by válka, v níž bychom byli sami, byla marná a vedla k záhubě, pokusili jsme se učinit koncese a přinesli jsme oběti, jimž sotva je možno najít v historii rovných. Byli jsme ochotni k dohodě s Němcem za cenu záruk naší neodvislosti a našich nových hranic; písemné záruky dány byly, ale mnichovská dohoda už na začátku při jednání v Berlíně byla uváděna v život tak neslýchaným způsobem, že jsme už to přijmout nemohli a nakonec byla porušena a přímo zničena pod lživými a nečistými záminkami

přímo těmi, kteří ji hrozbou válkou a násilím na nás i na státech ostatních vynutily. – Jak dnes je patrné, byla nacistickým režimem podepsána s vědomím a úmyslem, že bude porušena a že jí bude zneužito proti nám.

Nejsme tudíž mnichovskou dohodou vázáni, jednak proto, že ústavně nikdy přijata nebyla, jednak proto, že byla nacistickým diktátorským Německem násilně a svévolně zrušena provedením tak zvaného protektorátu. Pro nás tudíž dnes vzhledem k Německu neexistuje. Půjdeme do boje za svobodu své staré vlasti a za vydobytí své staré Československé republiky. Neuznáváme a neuznáme ani právně ani politicky žádného fait accompli. *Neuznáme žádného obsazení a proto náš stát legálně pro nás existuje dál. Nepřijmeme ani vídeňskou arbitrážní dohodu o Slovensku a Podkarpatské Rusi, kterou Maďarsko svévolně a násilně porušilo. Jdeme světem dál hrdě a pevně, jako občané Československé republiky.* Ostatně to, co v Mnichově nám bylo bez naší účasti vnuceno, se jeví dnes každému politicky myslícímu člověku v celém světě jako nemožné a politicky zejména v budoucí Evropě neuskutečnitelné. Mnichovské ujednání zklamalo i hospodářsky, neboť německé vládě se nepodařilo a nepodaří vtělit naše území do úpadkového hospodářského systému Německé říše.

Násilné obsazení republiky z 15. března není dnes uznáno, kromě nejužších spojenců Německa, žádným jiným státem. Řada závazků, které náš stát měl k jiným státům, anebo které měly státy jiné k našemu státu, právně ve skutečnosti trvají. Československo je dále členem Společnosti národů. To vše dlužno pokládat za důležité právní základy našeho boje za osvobození vlasti od cizího dočasného obsazení, nehledě k tomu, že naše práva vůbec jsou nepromlčitelná. Kdyby se ve světě stalo cokoliv, žádný Čech, žádný Slovák, žádný Karpatorus nemůže a nesmí uznat nespravedlnost, která se stala a v žádné formě jí nikdy neuzná.

Dále konstatuji, že všechno to, co se stalo před 15. a po 15. březnu při jednání mezi Berlínem a Prahou, na základě čehož nacistický režim do světa prohlašoval, že zřídil v českých a slovenských zemích protektorát, nemá žádného právního základu, bylo násilně a podvodně vynuceno, ve formách lživých a podvodných světu předloženo a zločinně proti nám prováděno. Také to s naší strany neuznáváme. Podle našeho práva jsou to všechno akty neústavní, právně neplatné, nezákonné, barbarskými hrozbami vynucené, a tudíž nemohou se našich práv samostatného národa a státu v žádné formě dotknout.

My jsme si konečně vědomi toho, že dnešní nacistický diktátorský režim je dočasný, že velká část i německého národa je proti němu, že jeho podstata je násilí, bezpráví, zvěle, brutální moc a že už pro to všechno je to režim dočasný, který nezadržitelně padne. Víme, že do Evropy se musí vrátit režim svobody a demokracie, a že i nacistický režim u nás bude znovu nahrazen režimem svobody, t. j. režimem demokratické Československé republiky.

5. Sjednocujeme se tudíž k boji o osvobození národa a státu pod tímto heslem a na základě těchto právních a politických zásad. Sjednocujeme se všichni svobodní Češi, Slováci, Karpatorusové a také všichni svobodní sudetští Němci, kteří z celého světa i od nás doma se nám hlásí, a připravujeme se na rozhodnou chvíli, která s naprostou jistotou přijde. Všechno to, co děláme, už dnes jsou nutné přípravy, které je třeba co nejvíce uspíšit, co nejvíce zdokonalit a které musí býti proniknuty co nejsilnějším duchem jednoty, statečnosti a odvahy. Máme za sebou více než deset milionů Čechů, Slováků a Karpatorusů, kteří jsou dnes v moci diktátorského režimu, a kteří proto, že zažili ten krátký násilný režim, se dnes sjednotili všichni v jedné myšlence podniknout všechno, aby stará republika byla obnovena. Ten pranepatrný hlouček lidí, který se propůjčil nacistickému režimu a spolupracuje s ním, nemá žádné váhy ani mravní

ani politické. Máme za sebou celé opravdu svobodné veřejné mínění světa. Máme za sebou dvacet let svobodného šťastného života ve svobodné vlasti a víme s naprostou jistotou, že celá Evropa je v pohybu a že dnešní poměry trvati nemohou.

To všechno jsou síly ohromné. S tím jdeme do svého dalšího boje.

Opíráme se o všechny naše lidi, mající stejné ideály a názory, o lidi naší krve a řeči, již jsou občany jiných států, zejména Spojených států amerických, při čemž respektujeme plně jejich povinnosti jako občanů amerických a nežádáme od nich nic, co by bylo proti jejich povinnostem, vyplývajícím z jejich občanství. Naopak zdůrazňujeme, že mají být především občany své nové vlasti. Podporovat osvobození československé demokracie není v ničem v rozporu s jejich povinnostmi americkými.

Opíráme se dále o své dosavadní úřady republiky, které jsou jedním z nejdůležitějších základů naší dnešní práce a akce. Ty právně reprezentují republiku v její dnešní právní existenci, a je tudíž třeba všemožně je podporovat; je nutno bezvýhradně stát za jejich tituláři, konsuly a úředníky, aby mohli v dnešní své těžké situaci co nejlépe vykonávat svoje povinnosti a obhajovat práva ujařmeného národa.

Budiž mi na tomto místě dovoleno zde před vámi vyjádřit díky vás všech i mé vlastní všem těmto činitelům bez rozdílu, ať už je to zdejší vyslanec ve Spojených státech amerických Vlad. Hurban, nebo náš pařížský vyslanec dr. Osuský, nebo londýnský Jan Masaryk a úředníci londýnského vyslanectví, vyslanec dr. Slávik ve Varšavě a úředníci tamějších našich úřadů, nebo vyslanec Fierlinger v Moskvě a ostatní – nemohu je zde všechny jmenovat – za služby, které národu v těchto těžkých dobách prokázali a které i nadále bezvýhradně, oddaně a v duchu jednoty a spolupráce prokazují a budou jistě prokazovat dál.

Vykonali práci velkou a já sám a my všichni si jistě přejeme, aby práce všech byla spravedlivě uznávána a hodnocena. V každé zemi jdou věci podle tamějších poměrů a je třeba všem těmto našim zástupcům věnovat plnou důvěru.

6. Jak víte, mám v úmyslu odejet v polovici července na nějakou dobu do Evropy. Jsem se svým pobytem ve Spojených státech velmi spokojen. Ve své práci na universitě našel jsem opravdové uspokojení a plné pochopení. Projel jsem téměř celé Spojené státy – lituji jen, že mi nebylo možno navštívit Kalifornii; učiním to při jiné příležitosti. Byl jsem na četných universitách, měl jsem velkou řadu schůzí a účastnil se velkého počtu slavností, schůzí a jednání různých amerických organizací, společností a institucí. Byl jsem všude přijat tak, jako bych byl býval ve vlasti a ve vysoké funkci. Naše československá věc nachází všude takového přijetí, takových sympatií a takového uznání, jakého se já sám ani nenadál. Americká veřejnost je s námi, a poslední můj pobyt v New Yorku, otevření našeho pavilonu na výstavě a vše, co se v těchto dnech stalo, ukazuje, že i politika Spojených států není proti našim zájmům.

Vaše práce organizační, váš postup v jednotlivých vašich amerických ústředích vykazuje takové výsledky, že můžeme být nyní všichni již spokojeni. Provedli jste své sjednocení, a tam, kde jsou ještě menší obtíže, se všechno jistě zdárně vyřeší. Naše úřady fungují normálně. Nyní jsme založili službu informační a zpravodajskou s ústřednami v New Yorku a v Chicagu, naše práce o finanční zajištění všeho zdárně pokračuje a tak můj odjezd, i když mám v úmyslu se vrátit, kdykoliv toho bude třeba, děje se v době, kdy práce naše bude už pokračovat zdárně a úspěšně v těchto daných liniích a v rámci dané organizace.

Zde v Chicagu, kde jsem umístil svou centrální kancelář vedle normálně fungujícího konsulátu, jež vede gen. konsul br. Holý, bude moje kancelář a kancelář informační a zpravo-

dajská pod vedením br. dr. Papánka dále pracovat a zejména všechny věci informační soustřeďovat. Prosim vás, abyste ho zde v této práci podporovali a kde budete moci, mu pomáhali. Dovolte mi, abych vám všem, kteří jste před posledními sjezdy dubnovými, během nich a po nich, tak úsilovně o svých věcech organizačních pracovali a docílili tak pěkných výsledků, vám všem v Národní radě, organizacím Českého národního sdružení, Národního svazu českých katolíků, Slovenskému sdružení a všem organizacím slovenským, všem v Chicagu, New Yorku, Clevelandu, Pittsburgu a v Texasu i ve všech ostatních střediscích co nejupřímněji poděkoval.

7. Řekl jsem vám už při jiné příležitosti, že v dané chvíli vytvoříme z politických činitelů, v zahraničí jsoucích, *politické direktorium*, které bude představovat plnou jednotu a oddanou spolupráci všech nás v celém světě a které ponese prapor naší svobody a samostatnosti na základě programu, jak jsem vám jej zde nastínil a který je nám jistě všem společný. Ale už dnes velmi zdůrazňuji, že *není v celém světě v podstatě mezi námi žádného většího rozdílu v názorech, co máme dělat a jak to máme dělat, že už dnes jednotu ideovou a organizační existuje*, že naši lidé, ať zde ve Spojených státech amerických, ať ve Francii, ať v Anglii a jinde v celém ostatním světě, v Kanadě, v Jižní Americe atd., *spontánně a sami dobrovolně pochopili, že je třeba v dnešní době naproste jednoty a podle toho sami postupují*. Je-li zde nebo onde ještě nějaká pochybnost, jsou to otázky méně důležité.

Nepochybuji ani v nejmenším, že po této stránce žádnému intrikářství se strany Německa, žádné německé propagandě, žádnému německému štvání a zejména také ne nějakému německému pokusu o kupování našich lidí a duší se nepodaří, aby tuto jednotu a tuto spontánní naši ideovou sílu a jednotnost zničily.

Dodávám, že jsem přesvědčen, že *také osobní spory nebudou*

v žádné formě naší práci rušit. Je přirozeno, že v politice jsou různosti, protože byly u nás různé strany a různé třídy a tudíž i různé zájmy a tím také různé názory; mezi lidmi jsou pak o tyto různosti spory. To je podstata politiky. Konstatuji, že ve chvíli, kdy jsem se stal prezidentem, před třemi a půl roky, přestaly pro mne jakékoliv stranické a osobní spory politické existovat.

Rozumí se tudíž samo sebou, že v naší společné akci, kdy nám jde o přemožení tak silného odpůrce, jako jsou dnešní autoritativní režimy, také žádných sporů osobních, stranických a jiných nebude.

My jsme dnes všichni tak, jak tu jsme, ve všech jednotlivých státech v celém světě, *prostě Čechoslováci, Češi a Slováci, Slováci a Češi a Karpatorusové, vojáci na československé frontě*. Pro mne také neexistuje žádné rozdělení národa na frontu pravou nebo levou; ostatně dnes se u nás v Československu nesmí projevit činitel ani levý ani pravý, to už samo ukazuje, že národ musí být jednotný; a my všichni v zahraničí máme tak jednoduchý program, že rozdělení na pravé a levé nepotřebujeme: jde nám o to odstranit nacistický režim a osvobodit svůj demokratický stát.

Já tím nechci říci, že by nemohlo být na tu nebo onu otázku politickou dneška nebo zítřka mezi jednotlivými našimi činiteli různosti názorů; ale otázky ty budou řešeny v okamžiku, kdy budou zralé, v době, kdy to bude vhodné a v době, kdy spor o to nám nebude škodit. Přitom nespouštíme z mysli ten základní fakt, že ať se události vyvinou jakkoliv, všechno to, co v osvobozené vlasti přijde, co se tam stane, *bude rozhodnuto v pravém slova smyslu především národem samým doma*. Jsme povinni vše to složit v jeho ruce. Proto by to bylo hříchem, kdybychom se o to předčasně hádali. Opakuji tudíž: pro mne neexistuje žádný spor nikde s nikým. Každý bez rozdílu může na místě, na kterém je, spolupracovat ve svornosti a jednotě,

v dobré vůli a loyálnosti a skutečně prospět podle svých možností a schopností. Věřím, že tato samozřejmá duchovní jednota v celém našem hnutí se uskuteční a připraví nám základy našeho budoucího vítězství.

8. Vám Slovákovi len niekoľko slovami hovorím, že som nikdy v svojom politickom živote žiadneho rozdielu medzi vašim postavením a postavením Čechov nerobil, že to pre mňa nikdy žiadnym problémom nebolo a tiež v budúcnosti žiadnym problémom nebude. Viete sami, že v prvom revolučnom československom národnom shromaždení bol som s pí dr. Masarykovou zvolený za poslanca za Slovákov a od Slovákov za prezidenta bol som zvolený všetkými slovenskými hlasmi bez rozdielu. Za celých dvacať rokov svojho politického účinkovania, najmä ako zahraničný minister, skoro tri štvrtiny svojej činnosti, ako som to niekoľko razy hovoril, venoval som slovenským veciam a za celú svoju dvacatpäťročnú politickú činnosť som nikdy neurobil jedinej veci, ktorá by bola proti slovenským záujmom, ktorú by bolo možno akýmkoľvek spôsobom a ktorýmkoľvek Slovákom pokladať za Slovensku škodlivú. *Žijem a verím v opravdové hlboké bratstvo a jednotu v plnej československej rovnoprávnosti medzi Čechmi a Slovákmi*. Verte mi, že práve toto je jedna z tých vecí, na ktorú budem v svojom politickom účinkovaní vždycky pyšný. Dnes hovorím, že to je a zostane i naďalej mojim skutočným politickým programom.

9. V závere svého projevu na dnešním večeru bych chtěl jen ještě jednou opakovat, že všechny vaše dnešní projevy beru za slavnostní prohlášení, že vy, američtí Češi, Slováci a Karpatorusové, v tomto duchu sobě navzájem a mně slibujete, že budete připraveni na všechny ty velké události, které přicházejí a přijdou. *Sjednocení, pevní, stateční a zejména svorní, vystříháte se zbytečných a malicherných sporů, které za jiných okolností byly by projevem denního samozřejmého života, dnes však by nám mohly škodit. Budete připraveni, abyste se mohli pustit všemi*

svými silami do boje, kdyby události si to vynutily už v době nejbližší, ale budete připraveni i na to, abyste vydrželi delší dobu v těchto přípravách a v tomto boji.

Nikdo nemůže říci, jak se věci nakonec vyvinou, zdali v Evropě dojde k válce, či k revoluci, či k rozvratu, či zdali tento boj, ve kterém dnes jsme, se na delší dobu prodlouží. Slibme si tudíž, že se budeme trpělivě a vytrvale na všechno to připravovat a že věrně a oddaně s těmito ideami a zásadami vytrváme děj se co děj. Já sám vytrvám, kdyby to mělo být do posledního okamžiku mého života. Ale věřím, a se mnou jistě vy všichni věříte, že se do osvobozené vlasti vrátíme, a že to nebude trvat ani 300 let, jako to trvalo Komenskému, ani třicet let, a doufám, že ani ne tři léta.

Potřebujeme vaší pomoci mravní, potřebujeme vaší pomoci hmotné, potřebujeme vaší jednoty, ale zejména také vaší víry v konečné vítězství, která je tak ohromná u celého našeho národa doma, v obsazené vlasti, která je tak obdivována celým světem – i našimi nepřáteli – a která překoná i dnešní násilný režim, o jehož hrůzovládě a ničemném pustošení naší vlasti, jejím vykrádání a rabování, o jejím hanebném odnárodnování denně tolik slyšíte – *tato víra překonává dnes doma všechny bolesti a spory*. Všechna svědectví, která přicházejí z domova, ukazují, *jak národ je jednotný, pevný, věrný, jak věřit ve své osvobození*. My, kteří jsme na svobodě, bychom nebyli hodni této velké statečnosti a víry našeho národa, kdybychom v jednotě, statečnosti a víře se mu nevyrovnali.

Považuji, drazí přátelé, dnešní večer a dnešní projev za slib, že my všichni v zahraničí v této věrnosti a v jednotě, ve statečnosti a víře vytrváme až do konce. *Konec ten znamená obnovu naší československé demokracie a samostatnosti, která přijde, kdyby se i nejmocnější pekelné moci proti nám spojovaly, poněvadž pravda a spravedlnost je na naší straně a protože věříme s Masarykem, že nakonec „Pravda zvítězí“.*

III.

VZKAZ DO PRAHY DNE 21. SRPNA 1939

Londýn, 21. srpna 1939

1. Podle našich zpráv je třeba očekávat válečné události v týdnu mezi 20. a 30. srpnem, při čemž dny 26.–27. srpen mají být dny kritickými. Ovšem, vzhledem ke snahám v Londýně a v Paříži vyhnout se všeobecné válce téměř za každou cenu, je třeba být připraveni na zoufalé pokusy o zachránění míru až do poslední chvíle. Věci jsou však už tak daleko, že vyhnout se válce *byl by dnes téměř jen zázrak*. Budte tudíž připraveni na všechno.

2. Máme zprávy, že bude zrušen protektorát. V tom případě bylo by zbytečné vyvolávat nyní k vůli tomu revolty nebo manifestace, které by způsobily masakry nebo předčasný terorismus. Politický fakt, že ve chvíli, kdy vypukne válka, my nebudeme za nic spoluodpovědní, co se v českých zemích a na Slovensku děje, je pro nás lepší.

3. Pro první doby války *očekáváme značné úspěchy německé*. Polské území bude asi ze značné části obsazeno a Poláci zatlačeni do obtížné defensivy. Operace na západní frontě nebudou asi příliš rychlé a nedá se tudíž čekat rychlá a účinná protiofensíva. S tím ostatně Hitler počítá.

4. Těmito událostmi nesmíte se dát zastrašit ani tím ztráct odvahu a kuráž. Západní mocnosti nebudou nyní už moci ustoupit a smířovat se s Německem po několika týdnech války a spokojit se s nějakým nemožným kompromisem. V té věci bude nyní i anglická i francouzská veřejnost neústupná. Ohledně Sovětského svazu nemůžeme sice dnes říci jeho definitivní stanovisko a postup, *jistě však půjde na konec proti Německu a nás politicky bude v každém případě držet a podporovat*.

5. Proto musí být váš celkový postup, dokud vám nebudeme moci říci další, v prvních chvílích zdrženlivý a vyčkávací... Pokračujte ve všech přípravách pro pasivní resistenci... a vše ostatní dále, aby včas věci byly hotovy, kdyby se stalo cokoli nepředvídatelného.

6. My zde začneme hned naplno svou politickou, diplomatickou a vojenskou činnost. Půjdeme do všech důsledků s frontou protiněmeckou a s frontou proti diktaturám. Až dosud, kdy si pořád Londýn a Paříž zachovávaly možnost jednání s Berlínem a Římem, jsme byli vázáni a musili jsme si ukládat rezervu. Nyní bude vše snazší. Ale i nyní *nečekejte zázraků a zejména okamžitých. Také nečekejte nějakých našich velkých úspěchů nebo dalekosáhlých slibů.* Možno, že události přinutí Francii a Anglii k vyslovení se pro nás rychle, možno však, že i nyní – zejména dokud vinníci za Mnichov budou při vládě – budou se nějakou dobu vyhybat otevřeným a dalekosáhlým závazkům.

7. Vojenská naše akce půjde asi dosti rychle. Ve Francii je jednání dosti daleko, v Polsku se nám věci komplikují... Jde nám o pořádek, jednotu a chceme i s Polskem, jsouce s ním v jedné válečné frontě, loyálně se dohodnout a spolupracovat.

8. Ať válkou, ať dohodováním pro případ rozvratu v Německu *restaurace Československa je dnes už věcí jistou.* Ovšem ani my zatím nemůžeme říci, za jakých podrobných podmínek a v jakých hranicích. O to se začne nyní bojovat a bude to záležet výlučně na vývoji událostí válečných, na situaci, za jaké dojde k míru, co se stane také na našem území, kdo všechno bude ve válce a kdo se jí vyhne atd. Samo sebou se rozumí, že nyní začneme postupovat opatrně; při svých požadavcích budeme se zatím vyjadřovat zdrženlivě a postupem doby se zasadíme co nejrozhodněji *o dosažitelné maximum.*

9. Nedejte se tudíž zmást čímkoli, také ne některými našimi taktickými obraty, deklaracemi nebo eventuelně i propagandou našich odpůrců. Také se nedejte mýlit ničím, co by mohly ty

nebo ony mocnosti říkat ve svých deklaracích při zahájení války. Věci jim nejsou jasné, my jsme s nimi nic konkrétního dosud projednat nemohli, poněvadž na nás se dívali všichni dosud jako na ty, kdož chtějí válku, kdežto někteří dnešní odpovědní činitelé hledali s Německem dohodu i za cenu obětování nás, Polska a jiných. Nyní věci budou jiné. A tudíž: nedát se ničím zastrašit, nevěřit, že by cokoli bylo definitivní, nesoudit, že by taková či onaká prohlášení nebo nějaký začáteční neúspěch, nedobrý postup jejich proti nám a podobné věci mohly být rozhodující pro náš konečný osud a proti dalšímu pro nás příznivému vývoji událostí. Jsme přesvědčeni, že *události válečné přivedou věci daleko, velmi daleko a že celá Evropa z nich vyjde velmi změněna.* Pro nás to může znamenat *jen změnu k lepšímu a konečné vítězství naší národní věci.*

Váš

Dr. E. B.

II.

Rozhlasové projevy z Londýna do vlasti

(Září 1939 – jaro 1945)

I.

DVĚ PRVNÍ VÝZVY DO BOJE

(19. září 1939; listopad 1939)

I.

19. září 1939.

Drahý lide československý! Češi a Slováci!

Přišla doba, kdy o osudu lidí, národů a států rozhodují činy. Historie není tvořena slovy, nýbrž činy, které mluví nejvýrazněji za všechny ideje a city národa.

Šílený barbarismus nacistického Německa v Československu, v Polsku a i uvnitř německého státu nasvědčuje tomu, že dnešní německý režim a jeho vůdcové jsou si plně vědomi svého blízkého konce, a proto se mstí, bijí napravo a nalevo a zuří bez rozmyslu doma i proti ostatní Evropě. Tato osudová doba je i naší dobou a záleží na nás, abychom dokázali před celým světem, že jsme připraveni a odhodláni přispěti všemi silami a prostředky k porážce největšího nepřítele lidstva a kultury.

Národe československý!

Vzpomeň nejslavnějších činů své historie, kdy často malé hloučky chatrně ozbrojeného lidu českého potíraly s největším úspěchem cizí vetřelce na svaté půdě naší vlasti a dorážely jejich zbytky v pohraničí, které nám bylo před rokem dočasně obsazeno. Celý svět povstává a povstane, aby svými životy bránil i svobodu tvoji. Dnes je jisto, že Československo se vrátí do svých původních tisíciletých hranic a proto musíš i ty, československý lide, býti mezi prvními a nejstatečnějšími v boji.

Zděděná půda tvých předků, jejich staletý boj o její záchranu a bezměrná utrpení dnešní žádají od tebe, aby ses hned a stále všemi silami a prostředky bránil proti cizím vetřelcům, roz-

lezlým v tvém vlastním domě. Bráníš svoje a své budoucí a proto ti musí být první povinností v tomto boji vytrvat a nepovolit. Svými činy bráníš svůj život a životy svých dětí, neboť jim dáváš a zajišťuješ svobodnou budoucnost. Jsme dnes všichni povinni obětovat i svůj život své vlasti a své cti.

Uvědom si, že tvůj násilnický nepřítel v cizím prostředí proti jednotě tvé síly, proti tvé houževnatosti a odhodlanosti nenalezne nakonec ani dostatek mravní síly ani materiálních prostředků, aby se ti ubránil. Tvoje pevnost a rozhodnost zabrání porobení a konečnému vyhubení československého lidu, jež bylo jedním z plánů dnešního násilnického nacismu.

Dnes se už tomuto násilnickému režimu neustupuje. Ve Francii, Anglii a jiných spojeneckých státech stojí miliony mužů a miliony tun materiálu připraveno, aby byla vedena rozhodující rána proti světovému nebezpečí z Německa. Celý kulturní svět je v pohybu, aby zničil navždy toto nebezpečí.

Tvoje místo, československý občane, musí být dnes v řadách nej přednějších. Celý svět se dívá s uznáním na tvůj odhodlaný odpor a čeká, že denně a stále budeš zadávat nové těžké rány svému odpůrci. Nesmí být žádné překážky pro tebe, nepovoluj, vytrvej, pamatuj, že svoboda se rodí vždycky jen ve stálém, denním, neústupném a často krvavém boji.

V celé zemi, od poslední vesnice až k Praze, v každé dílně, v každém podniku, všude, kde stojíte, provádějte důsledně a stále tento boj. Nesmí být místa v celé naší československé zemi, které by neosvědčovalo vaše svaté odhodlání přinést každou oběť vlasti. Československá vojska v zahraničí znovu nastupují po boku spojeneckých armád, aby přinesla největší oběti krve. Jako my zdvíháme v zahraničí československou vlajku, drž pevně i ty, československý národe, náš národní a státní prapor ve znamení našeho nového odboje.

V tomto okamžiku stojíte i vy v otevřeném boji s německým nacismem, jemuž jsme my v zahraničí vyhlásili válku

jménem československého národa. Nebudete a nejste osamoceni. A válka nepřestane, dokud tento režim nepadne a dokud odpůrce nebude poražen na hlavu. Spojenecká letadla se často objeví nad vašimi městy, aby vám přinesla povzbuzení a podporu.

Slibme si tudíž, že od dnešního okamžiku stojíme všichni důsledně a nekompromisně ve stálém denním boji proti zločinnému režimu a nepříteli, který zhanobil naše posvátné Hradčany a který za to bude těžce pykat! *Tož všichni společně do boje za svobodné Československo ve svobodné Evropě!*

2.

Listopad 1939.

Občané českoslovenští!

Chci vám dnes ve svém krátkém prosluvu povědět, proč vás volám všechny znovu do revolučního boje proti nacistickým násilníkům, do boje proti ničitelům naší krásné vlasti, do boje proti utlačovatelům veškeré občanské svobody a vši lidské důstojnosti u nás a v celé Evropě.

Československá republika je ve válce proti nacistickému Německu už od jara 1938. Já sám jsem se už od r. 1933 obával, že Evropa jde do války, nebude-li postup hitlerismu v Německu tou či onou cestou zlomen včas. Jeho akce proti Rakousku od r. 1934, jeho zavedení všeobecné vojenské služby v Německu v r. 1935, jeho obsazení Porýní v r. 1936, obsazení Rakouska v březnu 1938 a jeho první vojenská akce proti naší republice v květnu 1938 nebyly jen akce místní a střeoevropské: to byly velké, důležité vojenské a strategické akce proti celé Evropě, jež musily nezbytně vést ke krvavé válce evropské.

Nemohli jsme v září 1938 pustit se do války sami bez západní Evropy. Ta ostatně, nevidouc jasně do podstaty celého našeho

boje s nacismem a nejsou k válce dostatečně připravena, vnutila nám oběti, jimž jsme tehdy zabránit nemohli a jež samy byly takového rázu, že vývoj k válce evropské nemohly zastavit; spíše její příchod urychlily tím, že umožnily naše obsazení v březnu 1939 a tím úplné obklíčení Polska. Polsko se pak jedním rázem stalo vojensky neobhajtelným a při prvním útoku musilo podlehnout. *A tak se rozhodnutím osudu stalo, že se na Československu musilo vyzkoušet, zdali je či není možno se s nacismem dohodnout, zdali je či není možno s nacistickým režimem žít v dobrém sousedství a ve spolupráci.*

Události ukázaly, že to možno nebylo a není. Ukázaly, že jsme měli pravdu, když jsme žádali již v září r. 1938, aby Evropa neustupovala, aby se společně s námi postavila rozhodně a se vší silou proti nacismu a přivodila jeho pád. Dnes všichni uznávají, že jsme měli pravdu, že s nacismem soužití není možné, že nacistický režim musí být zničen a nová lepší Evropa znovu vybudována.

Dnes se také už chápe, proč pro svou bezpečnost potřebujeme i v budoucnosti, ať Evropa je jakákoli, svých přirozených hranic a proč i v září r. 1938 všichni rozumní a pokrokoví Němci u nás stáli s námi v jedné řadě proti nacismu. Dnes se stejně chápe, že Slovensko bylo od nás odloučeno násilím a že musí být bezpodmínečně zase součástí republiky, má-li být ve střední Evropě mír a politická rovnováha. Dnes se, jedním slovem, všude uznává, že veliká nespravedlnost, jíž se nacistické Německo na nás dopustilo, musí být plně odčiněna a všechny škody nám nahrazeny.

Poslouchejte jen projevy všech odpovědných činitelů o cílech války – žádný z nich dosud nezapomněl na Československo! A žádný mír budoucí bez Československa uzavřen nebude – to je dnes jisto. *Naše vlast bude zase svobodná.*

Od dob, kdy náš národ vstoupil do historie, asi v 5. století po Kristu, pohybují se jeho dějiny ve stálém boji o existenci

státu, národa, národní kultury a jazyka. Vlastní příčinou toho je jeho obtížná geografická poloha. Je obklopen na úzce horami omezeném území vesměs národy silnějšími než je sám a především ovšem silným národem německým, se kterým od 10. století velmi často zápasil o zachování svého malého území a své existence, i když na druhé straně jsou také význačné periody historické, kdy s ním politicky spolupracoval anebo kdy aspoň s některými jeho částmi společně bojoval o svobodu nebo o svou státní existenci.

Něsčetněkrát zažil starý český stát vpád německých vojsk do starého království Českého a na Moravu. Několikrát, když království to vzkvétalo, sílilo a v kultuře vedlo v celé střední Evropě, bylo vpádem cizích vojsk zničeno, nebo v bojích náboženských ve středním věku a v bojích o absolutní monarchii habsburskou ve století 17. a 18. velkou přesilou zdoláno. Národ český byl tehdy boji těmi skoro vyhuben, a to tím snáze, že Slovinci byli od něho odloučeni; a tak teprve v době moderního liberalismu a konstitucionalismu ve století 19. zase se vzmožil, vybudoval si novou národní vyrovnanou strukturu, propracoval se k silné národní kultuře a národnímu vědomí a v poslední válce si vybojoval opět spojení se Slováký a samostatnost v demokratické republice.

Dvacet let samostatnosti, v ríži spojil v demokratické a občanské rovnosti Čechoslováky, Němce, Maďary a Rusíny, dalo mu příležitost vybudovat si nový stát a svou národní společnost v tak dokonalém stupni, že jeho republika pod vůdcovstvím Masarykovým bude v jeho národní historii pokládána vždycky za jednu z největších epoch jeho národního vývoje.

Československá republika byla skutečně jedním z nejvyspělejších a nejdřívějších států v Evropě po poslední válce. Byla to opravdu republika demokratická a rozumově pokroková, s vyspělým sociálním zákonodárstvím, s vyspělým průmyslem a zemědělstvím. Její sociální systém byl ve srovnání se všemi

evropskými státy velmi pokrokový a zdravý, a ačkoliv byla státem velmi průmyslovým a měla tudíž také svůj těžký problém nezaměstnanosti a přitom absolutní svobodu slova a tisku, nebylo v ní nikdy nebezpečí násilných sociálních převratů. Naše dělnická třída mohla se vyvíjet a bojovat o své požadavky v míru a spolupráci se všemi ostatními.

Jediný náš vnitřně a mezinárodně obtížný problém byly věci národnostní. V koaliční vládě byly přímo nebo nepřímou účastí hned od r. 1919 všechny třídy obyvatelstva všech národností kromě obou krajních politických směrů, komunismu a fašismu. Slováci měli od počátku svou proporcionelní účast na všem, Němci od r. 1926 až do r. 1938 měli dva nebo tři ministry ve vládě. Režim byl liberální, národnostně tolerantní, v zásadě všechny národnosti byly si demokraticky rovny.

To vše, co říkám, ovšem neznamená, že nebylo stížností s hlediska sociálního a národnostního a že bylo všechno naprosto dokonalé. Naopak: ve státě a v zemi, kde národnostní boje trvají asi od 13. století nepřetržitě, ve státě, který vznikl z říše Rakousko-Uherské, mající mnoho přežitků z doby feudální a padnuvší především následkem vnitřních národnostních bojů, v zemi, kde žijí národnosti tak navzájem promíšeně jako v žádné jiné části Evropy, nebylo lze za dvacet let vyřešit spory, trvající déle než šest století. Tvrdím však, že se vykonaly u nás v republice v těchto dvaceti letech i na tomto poli takřka zázraky, ať už to bylo na Slovensku pro Slováky, nebo pro Rusíny na Podkarpatské Rusi, nebo i ve spolupráci mezi Čechy a Němci v zemích českých. A nebylo také žádného z nových států, kde by se bylo vykonalo tolik na poli sociálního pokroku cestou vývoje a mírové spolupráce. A přitom žádný jiný neměl tak obtížnou pozici – prostě svou geografickou situací a historickou tradicí – jako Československo.

Pokládám tudíž Československo za jeden z těch států, které vyšedše z velikého rozvratu po minulé válce, *ukázaly za pod-*

mínek zvláště obtížných svou politickou vyspělost a prokázaly právo na svou existenci. Kdyby byl osud popřál Československu ještě asi 10–15 let míru, tvrdím, jako druhý československý prezident, že by se nám bylo podařilo vyřešit všechny naše problémy sociální i národnostní bez obtíží, bez ohrožení míru a bez evropských katastrof.

V tom všem, co jsem řekl, *máte důvody, proč dnes bojujeme znovu o svou svobodu a o svou republiku.* Dnes každý u nás doma a každý z nás v cizině ví, co ztratil. Dnes každý z nás, když znovu porovnává svou vlast s tím barbarismem, mravní i materiální spouští a sadistickým násilnictvím, jež do ní vnesl vpád nacismu – a když to srovnává také s ostatní Evropou – dovede teprve správně ocenit, co byla naše republika pro Čechy a Slováky, pro Němce, Maďary a Rusíny, pro všechny své obyvatele bez rozdílu. *Bojujeme tudíž znovu o tuto svou republiku a říkáme si, že si ji vybudujeme zase zdravou a pevnou, pokrokovou a demokratickou, spravedlivou a vzorně spravovanou.* Nezakrýváme si, že tato válka přivedí v Evropě veliké změny politické a sociální, jistě snad ještě větší nežli válka poslední. Víme, že to budou veliké změny a převraty, které budou od nás vyžadovat ještě většího úsilí, větší energie a většího rozhledu a státnického ducha, nežli tomu bylo po válce z r. 1914. A říkáme si tudíž, že zejména po stránce sociální a národnostní *napravíme v budoucnosti i ty nedostatky, které naše republika měla.*

Bojujícíe však znovu o tuto svou novou demokratickou, svobodnou a spravedlivou republiku, bojujeme tím zároveň o něco, *co je po stránce lidské a morální ještě mnohem více.* Nacism je dnes vyvrcholením všeho sociálního, politického a mravního zla, jež kdy historie lidstva znala. Je to zosobněná nelidskost a barbarství. Nezná pojmu skutečné lidské cti, nezná pojmu skutečné lidské pravdy, nezná pojmu dobra, nezná pojmu lásky, spolupráce, tolerance, nezná pojmu svobody, pojmu svobodného přesvědčení a svobodné náboženské víry. Věřil jen v ka-

nony a strojní pušky, věří jen v karabáč a zataťou pěst; jeho ideálem je koncentrační tábor a mučírny v pražské vile. Jeho politické metody jsou lež, podvod, vražda, krádež a loupení statků a jmění obsazeného státu a pokojných bezbranných občanů. Tato tak zvaná nacistická civilisace se dá srovnat jen s dobami divokých národů a s dobou vpádu Džingischánova do Evropy.

Proti tomu všemu se bráníme, pro zničení této mravní bídy bojujeme, proti tomuto materiálnímu spuštění se stavíme. Každý z nás bez rozdílu, kdo chce zase žít lidsky, civilisovaně a důstojně, každý, kdo má rád svou zemi, svůj národ, své rodiče, svou ženu, sestru, bratra, děti, bude se hlásit do tohoto boje. Každý z nás ať se dnes postaví na místo, kam patří: do vojska, do fronty vnitřní nebo vnější, krátce, do boje proti tomuto úhlavnímu našemu nepříteli. Kdo by se dnes díval nečinně kolem sebe a čekal, až to skončí, nebyl by hoden po této válce žít opět lidským životem.

Proto všichni do boje proti tomuto zlu všeho lidstva, pro nový svobodný život, pro novou lepší Evropu a pro naši krásnou, svobodnou, demokratickou republiku!

II.

PO STUDENTSKÝCH MASAKRECH V PRAZE

(3. prosince 1939)

V minulých dnech a týdnech, po krvavých událostech v Praze a v řadě jiných českých měst, otrásal se svět pohnutím, hrůzou a odporem nad tím, co vaši utlačovatelé provedli u příležitosti našeho národního svátku. Jsou známy celému světu masakry, jež úmyslně a podle vyvolali, jsou známy vraždy, jichž se v dě-

sítkách a ve stech dopustili na nevinných obětech československých studentů, jsou známa mučení a nelidská, barbarská násilňování zatčených obětí, která prováděl režim na českých lidech způsobem, převyšujícím svou ukrutností vše, co je známo z nejtemnějších koutů necivilisované minulosti.

Svět ví, že podléháte dnes jednomu z nejhorších režimů, jež historie zná; svět ví, že se tomuto statečně a důstojně bráníte; celý svět však také je si vědom toho, že všechny ty hrůzy a násilnosti mohou být jen dočasné a že musí být důkladně odčiněny ve chvíli, kdy přijde nevyhnutelný a strašlivý konec tohoto německého nacistického pekla.

Chtěl bych vás dnes ujistit, občané českoslovenští, že zde všichni s pohnutím a láskou vzpomínáme matek, jejichž srdce jsou drásána při vzpomínce na zabitě nebo týrané syny, a otců, jejichž pěsti se zatím bezmocně svírají ve hněvu a očekávání. A chci, abyste věděli, že ani ostatní svět vašich utrpení a bolestí nezapomíná. A pracujíce zde ve svobodné cizině pro osvobození spoutané vlasti, zdůrazňujeme, že dnes *nežádáme od vás žádných zbytečných obětí*. Není třeba nyní podnikat nic, čeho by vaši utlačovatelé a nacističtí násilníci mohli proti vám zneužívat. Ve své násilnické zaslepenosti věří, že nás budou moci jako svobodný národ zničit, naši inteligenci rozvrátit a vyhladit, naše dělníky umlčet, naše rolníky aspoň na chvíli získat. Chtějí zničit university a školy, aby na dlouho po této válce nebylo českých vzdělaných duchovních vůdců, úředníků a učitelů lidu a národa, a aby pak mohli dokazovat, že si sami nemůžeme vládnout. Chtějí nám hanebně vyrvat a vykrást všechno naše bohatství, průmysl, obchod i naše zemědělství; chtějí nás zničit duchovně i materiálně a uvést nás tak ve stav, v němž jsme byli před svým národním obrozením před 150 lety.

Nic z toho se jim však nepodaří. Nacism je jed a hniloba, která zdravého ducha národa českého nikdy neotraví. Víme, že zůstanete ve svých duších tak pevní a silní jako dosud a jako

v těžkých dobách naší historie náš národ vždycky byl; ale buďte přitom opatrní a zdrželiví a nedejte se nyní zbytečně k ničemu vyprovokovat. Přejde chvíle, kdy pád tohoto nelidského režimu se dostaví tak jistě, jako nezvratně vychází denně nad naší krásnou zlatou Prahou a našimi symbolickými Hradčany ranní slunce. Vždyť nejde jen o nás, jde o celou Evropu, jde o veliký historický boj o svobodného evropského člověka vůbec. Náš národ je v něm na straně dobra, práva a cti a bude také na straně konečného vítězství. Tomu nezabrání ani ty pusté a výhružné manifestace na našem posvátném Staroměstském náměstí v Praze, jakých jste byli svědky včera, v sobotu večer. Také my říkáme dnes, že „*přijde den*“.

Nežádáme od vás zbytečných obětí, protože zatím s úspěchem pracujeme my zde. Naše armáda ve Francii se už formuje a dobře pokračuje. Náš Národní výbor v plné dohodě se společenstvími vládami organizuje s úspěchem veškeru naši práci vojenskou, politickou, propagační a diplomatickou. Všechny naše počáteční obtíže jsou překonány. Jsme zajedno mezi sebou my všichni Češi a jsme zajedno také se všemi zdejšími Slováky. Celá naše Amerika – až na malé podplacené skupinky nacistických pomahačů – je s námi. Národní výbor československý pracuje svorně také s těmi, kdož buď na exponovaných místech nestojí, nebo zaujali funkce jiné. Celá naše organizace se mimo to bude dále prohlubovat a vývoji událostí přizpůsobovat.

Nevěřte proto lživým zprávám o našich těžkostech, rozporech nebo nesnázích. Nepřátelská propaganda zneužívá každé sebemenší věci, aby nadiktovanými zprávami v našich novinách nebo rozhlase nebo i ve zprávách, od úst k ústům šířených, vás mátl, vyvolávala zmatek a snažila se zničit v našem lidu každou naději na naše vítězství. Proto také hanobí a nadávají nám všem, kteří pracujeme za hranicemi, aby tak otráslí vaší důvěrou v naši práci. Znáte přece všichni dobře ty naivně

vymyšlené, podvodné metody a víte sami, co dělají všude kolem vás doma v denním vašem životě.

A nakonec jedno zásadní upozornění: ve všem, co nyní podnikají v českých a slovenských zemích nacističtí utlačovatelé, ve všem, co dělá dnešní Německo a jeho nelidský barbarský režim v Evropě vůbec, musíte vidět události tak přechodné jako je aprílové počasí. *Z toho všeho nezůstane nakonec kámen na kameni.* Dnešní svět se rychle mění, žádná nová hranice ve střední Evropě není pevná, žádná událost definitivní; vše je na vodě a ve své podstatě předem zborceno a rozvráceno nacistickým jedem a jeho mravním bahnem. To všechno další události všude, v Německu, ve střední a východní Evropě a v celém vašem okolí úplně smetou s povrchu zemského s celým dnešním německým režimem.

Pozorujte tudíž s pevným klidem všechno, co váš nepřítel podniká a sledujte ostražitě všechny ty nemravné plány, které k zničení našich národních posic připravuje! Nezapomeňte na nic! Budeme musít zase vše napravovat a odčínovat; nepůjde o pomstu, nýbrž o spravedlnost a o nápravu křivd. Ale přísahajte si už dnes ve své duši všichni doma – jako si přísaháme všichni zde – že tu nápravu křivd jak ohledně osob, tak ohledně majetku a všech našich duchovních statků do všech důsledků provedeme. Vždyť i v samém Německu budou muset provést tentýž očištný proces. A také tam jej provedou do důsledků. Ale stane se to, až přijde pravý čas. V klidu a pevnosti toho času vyčkejte! Buďte tudíž – prosím vás o to – v duších svých pevní, ve svém národním vědomí silní a ve své veliké, lidsky důstojné, vroucí víře v lepší národní a politickou budoucnost nezlomení!

Válka neskončí vítězstvím zla. Budeme zase svobodným národem ve svém svobodném státě. *Nikoli nacistické nemravné násilí, nýbrž náš národní duch a naše pravda zase zvítězí!*

III.

K PRVNÍMU VÝROČÍ 15. BŘEZNA 1939

(15. března 1940)

Den 15. března 1939 byl pro československý lid dnem veliké politické rány, dnem těžkého mravního utrpení. V ten den vrhly do těžce zraněného Československa a do naší věčně krásné Prahy nacistické ozbrojené hordy a zločinecké bandy gestapa. V ten den se dokonce vplížil na naše slavné Hradčany tajně a – jako všechno, co je s ním spojeno – zbaběle a podvodně onen berlínský nacistický zločinec, jež dnes proklíná celý svět a kterého brzo už bude proklínat především německý národ.

Tento den bude však jednou v historii Evropy označen jako nejčernější den nacistického režimu v Německu. Jako v poslední válce sám Ludendorff označil den 8. srpna 1918 za začátek porážky a pádu německého hohenzollerského II. císařství, tak dnes už souhlasně celý nezaujatý svět pokládá 15. březen za den, v němž německý nacism, t. zv. Třetí říše a její odpovědní vůdci vyřkli nad sebou ortel smrti. V ten den míra jejich zločinů byla naplněna. Nikoli, že těm zločinům byl už konec, jak ukazuje to, co dělali potom u nás, co dělali v polské válce a co dělají dosud i u nás i v Polsku. Ale jako ta hrozná oběť, která byla od nás žádána v Mnichově v září 1938, byla posledním pokusem, v němž si celá Evropa a celý svět chtěl ověřit, zdali i za cenu takové oběti je přece jen nějaké, třeba obtížné soužití s dnešním Německem možné, tak si táž Evropa a tyž svět ověřil dne 15. března 1939, že vlastně už od ledna r. 1933 měl co dělat s Německem, ovládaným cyniky, lhoucími křivopřísežníky a rozumu zbavenými dobrodružníky a že s tímto režimem podvodu, násilí a loupeže – jak jste jej nyní vy sami poznali v naší vlastní zemi – není a nebude soužití možné.

V ten den nekrvavá vojna v Evropě byla skončena. A bylo jen otázkou času a příležitosti, kdy začne válka krvavá. Mnichov a 15. březen 1939 budou tudíž pro naši historii vždycky dny velikých rozhodnutí. Osud tomu chtěl, že Evropa na nás vyžadovala úžasnou oběť pro zachránění míru pro všechny evropské národy. A historie Evropy bude také uváděti vždycky náš postup, který jsme tehdy zaujali, jako bezpříkladnou obětavost malého národa pro mír a pokoj národů velikých. Historie Evropy bude stejně uvádět den 15. března 1939 jako den, kdy tato obětavost byla podle zneuctěna a cynicky pošlapána lidmi a režimem, kteří nejsou hodni, aby rozvázali řemínky u bot posledního, dnes pod jejich jhem úžasně trpícího českého člověka.

Historie Evropy a světa udělá však z těchto dvou dnů dny, pro čest a budoucnost našeho národa a naší vlasti rozhodující. O tyto dva dny se konečně rozbil jeden z nejhorších politických režimů, jaký kdy existoval, a o tyto dva dny se definitivně, jak doufám, rozbije to, čemu říkáme nacistický pangermanism. Proto se tyto dva dny už dnes staly základními pilíři naší budoucí a nové svobody a samostatnosti.

Nacism musil vyvolat dnešní válku za všech okolností. Pokus o dohodu v Mnichově byl učiněn proto, že se to v r. 1938 v Evropě tak málo chápalo. Evropa a ostatní svět proto od nás vynucovala ony oběti, které pak proti našemu odporu, mínění a rozhodnutí Německu v Mnichově dne 30. září 1938 byly nabídnuty. Ale 15. březen 1939 definitivně ukázal, že oběti ty i pokus ten byl marný: nacism zrádně zrušil dané slovo Evrope a celému světu, hanebně kdekoho podvedl a neslýchaným způsobem znásilnil celý náš stát, národ, jeho vládu a jeho presidenta. A na konec rozpoutal novou hroznou evropskou válku.

A tak i ostatní svět musil z toho učinit svůj konečný závěr: s tímto režimem a s těmito lidmi soužití není možné. A pochopil i význam naší oběti ze září 1938 i dosah zrady a znásilnění

z 15. března 1939. Dnes se všeobecně uznává, že naši oběti a naším dnešním utrpením Evropa získala celý jeden rok, aby se mohla připravit na nevyhnutelný útok tohoto době k válce připraveného útočníka. Proto také cítí jako svou povinnost pomoci nám, aby naše ponížení, naše poroba a naše dnešní utrpení bylo odčiněno. A proto celé veřejné mínění spojenec-kých zemí, Francie a Velké Britannie, přijalo do svých cílů mírových obnovit Polska a Československa.

Mluvím-li však k vám dnes, ve výročí obsazení Prahy a rozbití jednoty československé, nemohu nevzpomenout všech těch, kteří se postavili ve dnech 14. a 15. března 1939 na odpor, ať se zbraní v ruce, ať jinak proti vpádu nacistických vojsk. Se smutkem v srdci vzpomínám především těch, kdož tuto odvahu a věrnost zaplatili tehdy svými životy. Děkuji zejména také těm částem československé armády, které uvítaly německé vetřelce palbou svých pušek, především statečnému 8. pěšímu pluku slezskému, který v Místku a ve Frýdku připravil Němcům krvavé uvítání. A konečně vzpomínám v pohnutí našich odvážných, odhodlaných a nebezpečím pohrdajících žen, na jejichž pokořující uvítání v Praze, nedůstojné každé řádné a své cti a svého poslání si vědomé armády, němečtí vojáci nikdy nebudou moci vzpomenout bez pocitu nejlhubšího studu. Už tehdy německý, po zuby ozbrojený uchvatitel mohl poznat, že nezlomí ducha a odolnost československého národa, když viděl vás, bezbranné ženy, matky i dívky, neohrožené se vrhat před německé pušky a kulometry a když rachot jeho děl a motorů po pražské dlažbě zanikal ve vašem zpěvu naší národní hymny.

Ale politicky rozhodující věcí je a zůstane postup vás všech, postup celého našeho národa po 15. březnu a během dnešní války. Celý svět sleduje pozorně všechno to, co nacistický utlačovatel dělá u nás a v Polsku. Vidí, jak hned po obsazení naší vlasti provedl neslýchané, násilné persekuce na všech vrstvách

našeho národa. Tisíce našich lidí bylo pozavíráno v žalářích a koncentračních táborech. Dosahuje už tisíců počet obětí, které ztratily své životy následkem tohoto násilnictví; přesahuje už celá sta počet těch našich lidí, kteří byli nejnelidštějším způsobem ztýráni, zmučeni a bestiálně popraveni. Svět s hrůzou bude vždy žasnout nad tím – a historie toho nezapomene – jak nelidsky a zvrhle chovalo se gestapo k svým obětem mezi našimi ženami.

Hned po 15. březnu začal nacistický režim neuvěřitelným způsobem vykrádati a vylupovati naši zemi. Konfiskuje náš průmysl, ničí naše zemědělství, vykrádá naše lesy a naše doly. Vykradl naši Národní banku, ničí všechny naše finanční zdroje a pokusil se uloupit nám i všechno to, co jsme měli uloženo v cizině. Snaží se usazovat v českých krajích své lidi, zabírat tam posice a germanisovat české kraje. Slovensko násilím od nás odloučil, násilím je drží takřka v zajetí a plundruje a vykrádá je stejně jako země české; zaplavil je gestapáckými pochopy a šíří svůj mravní a politický jed. Po posledních manifestacích z 28. října a z 15. listopadu vrhl se na naše studenty, na naše profesory, naše vysoké školy a chce nám vyhubit naši národní kulturu, národní literaturu, divadlo i hudbu. Neslýchaný justiční zločin, provedený popravou studentů dne 17. listopadu, a odvezení celých tisíců naší nevinné, obětavé a vlastenecky cítící studentské mládeže do pekla koncentračních táborů – to přinese jednou zlé ovoce svým původcům: na něco takového žádný národ nikdy nezapomene. Vždyť osud těchto studentů není s úzkostí sledován jen jejich matkami a otci; jsou to dnes děti celého národa. Opakuji vám, co jsem řekl už po 17. listopadu: to všechno musí být odčiněno, za to všechno přijde odplata. A z celého nacistického režimu v Německu a z výsledku celé té loupežné výpravy dnešního Německa do Československa a do Polska nezůstane kámen na kameni. Vždyť ani v dnešní těžké době duch spravedlnosti ze světa ne-

zmizel a i našemu národu se jí opět dostane. Ten t. zv. Führer, jenž v Berlíně se stále tak rouhavě dovolává Boha a Prozřetelnosti, se jistě té spravedlnosti dovolá. Vilém II. se jí dovolával celá čtyři léta poslední války při každé příležitosti – a obdržel ji. Nacistický režim jistě od Prozřetelnosti to, co mu po právu náleží, také dostane.

Budte tudíž, prosím vás, pevní a nezdolní! Dvanáct století naší národní kultury a tradice se na vás dívá. Celý svět sleduje a jde s vámi ve vašem těžkém boji. A já věřím, že vytrváte, jsouce rozhodnutí nepovolit a svou čest a svou celou národní budoucnost neposkvřnit.

Prosím vás však dnes všechny zejména o toto: navzájem si v dnešní zlé době s láskou, vzájemnou svorností a oddaností všemožně pomáhejte! Prožijeme ještě těžké chvíle strádání a utrpení, odříkání a bídy. Ale pamatujte, že na tuto bídu padnou vojensky především vaši odpůrci! Vy, rolníci, postupujte tak, abyste pomáhali národ vyživit a převést přes tuto těžkou chvíli! Vy, zaměstnavatelé všech kategorií, dobře uvažujte o celém svém postupu a o tom, jak pomůžete denně našemu pracujícímu lidu, abyste jej pomohli uchovat pro příští chvíle svobody! Vy, dělníci, buďte si vědomi, jak důležité národní úkoly plníte svým nesmlouvavým postupem dnes a jaké ještě důležitější úkoly vám připadnou ve chvíli pádu našich nacistických odpůrců! Vy, inteligence, učitelé, profesori, úředníci, stůjte všude na stráži a buďte připraveni: je třeba zachránit národ duševně i fysicky zdravý, pevný, odhodlaný. Buďte opravdu mravním svědomím a přitom oddanými a věrnými služebníky národa! A vy, všichni ostatní, otcové a matky: pozor na své děti! Je třeba je zachránit, je třeba je připravit na chvíli svobody a na chvíli dalších bojů. Je to budoucnost národa, je to budoucnost státu, je to základna celé naší příští svobody!

Víte všichni, že zde za hranicemi pracujeme usilovně a trpělivě pro nové osvobození vlasti, stejně jako v poslední válce jsme

pracovali s naším nezapomenutelným a drahým T. G. Masarykem. Národní výbor československý rozvinul již všestranně celou svou práci. Organizace armády pokračuje zdárně a naši vojáci jsou si plně vědomi svých velikých úkolů. Vykonají své poslání a svou povinnost až do konce. Důvěřujte v dobrý výsledek této práce a nevěřte pomluvám a tupení, jež naši odpůrci na nás vrhají! Nedejte se zviklat ani nadiktovanými zprávami ve vašich novinách, které jsou přinuceny vám vykládat věci, dodávané gestapem, ani nadávkami a nepravdami v německém rozhlasu! Jdeme pevně a jistě za svým cílem. Denně máme další úspěchy a denně se naše práce zesiluje, naše organizace zpevňuje a vítězství naše přibližuje.

Zachovejte zatím klid a buďte pevní a jisti svým vítězstvím! Nedejte se nyní zbytečně k ničemu vyprovokovat a připravujte se na chvíli, kdy se celá ta mocenská stavba nacismu začne pod ranami vítězné armády Spojenců hroutit a kdy společně a svorně práce nás všech bude potřeba k vybudování naší nové, pevnější a bezpečnější republiky.

Posílám vám tento vzkaz v den 15. března, v den, který byl dnem našeho velikého ponížení a dnem nejhrošších úkladů o naši budoucnost. Osud tomu však chtěl, že se ze dne toho stal den, který přivodí nezadržitelný pád našich odpůrců. V ten den, právě před rokem, jeden z nacistických vůdců se drze odvážil říci na pražském hradě, že české země tvořily kdysi část říše německé a že jí budou tvořit zase. Je to historická lež a lži tou zůstane navždy i pro budoucnost; a den, kdy byla pronesena, bude začátkem a symbolem hrozného pádu všech těch dnešních nestoudných nacistických pangermánských plánů a akcí.

V den 15. března také vřele děkuji všemu našemu lidu, že za naší práci stojí a dodává nám v našem boji plně autority. Celý ostatní svět dobře pozoruje, jak důsledně a důstojně československý národ bojuje za svou svobodu; a uznává, že my za hranicemi jsme plným právem nositeli vaší víry, vaší lásky a vašich

nadějí. Pevní a nezlomeni, jednotni a až do smrti rozhodnutí, držíme zde náš krásný, důstojný, událostmi neposkvřený prapor republiky, nesoucí nesmrtelné heslo Jana Husa a presidenta T. G. Masaryka. Nebude dlouho trvat a doneseme jej do Prahy, do svobodné vlasti, v den pádu nacistického násilnictví a v den našeho a spojeneckého vítězství.

IV.

PO PÁDU FRANCIE

(19. června 1940)

Ve chvíli, v níž se rozhoduje o osudu velkého národa francouzského a celé jeho říše, ve chvíli, kdy se chýlí ke konci první etapa grandiosního vojenského zápasu, jehož se účastnily celé miliony německých a francouzských vojáků, obracím se na vás na všechny v zemích českých, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi, abych vám pověděl, jak se díváme my zde v této těžké hodině na válečnou situaci Evropy a tím i na situaci našeho národa.

Vojenský pád Francie ukončuje první etapu této veliké války. Byl by však velký omyl si myslit, že se blíží její konec. Ani mezinárodně, ani uvnitř ve Francii neznamena to konec velikých dějinných událostí. Naopak: Ať se ve Francii stane cokoli, ať Francie bude bojovat dále, nebo ať uzavře mír a zdánlivě se neutralisuje, ať již bude obsazena diktátorskými státy nebo ať padne do rozvratného kvasu – to všechno je a bude jen začátek velkého procesu vnitřního, který vyvolá ještě mnoho těžkostí nepřátelským diktátorským vojskům a státům. Pokoje mít nebudou; 40 milionů lidí a tak mocná světová říše, jako je Francie, se nedá úplně spoutat, jako není spoutána Belgie, Holandsko, Norsko, Polsko a jako nejste plně spoutáni vy.

To dnešní fyzické otroctví našeho a jiných národů je sice hrozné, ale duchovně nás ani nacism zdolat nemůže a nezdolá; a proto otroctví to není a nemůže být ani politicky trvalé. A i kdyby se podařilo zavést ve Francii brzo jakýs takýs přechodný režim vojenský, totalitní nebo jiný, i to všechno bude dočasné a boj v nějaké formě, zejména vnitřní veliký politický a sociální proces, nacismu nepřátelský, půjde dál. To pak samo bude mítí automaticky veliký vliv na další vývoj války a na události v Evropě vůbec.

Britský premiér Winston Churchill prohlásil v pondělí večer: „To, co se stalo ve Francii, nic nemění na víře a záměrech Velké Britannie. Budeme bránit svůj ostrov, a majíce celou Britskou říši za sebou a jsouce tak nepřemožitelní, budeme bojovat dále, dokud hitlerovská kletba nebude s lidstva sňata. Jsme jisti, že na konec bude všechno zase dobré.“

A včera ve sněmovně dodal: „Svoboda bude vrácena všem a my neslevíme nic ze svých oprávněných požadavků: Češi, Poláci, Norové, Holanďané, Belgičané, všichni, kteří spojí svou věc s věcí naší, všichni budou znovu osvobozeni.“

Britská říše vede tudíž válku dál a povede ji dál. Také naše československé vojsko zůstane v pohotovosti pro boj s nacismem. Vy, českoslovenští vojáci a letci v zahraničí, tvoříte součást spojeneckých armád. Vyzývám vás, abyste všude zůstali ve spojení s britským velením, britskými důstojníky a úřady. Britské společenství národů a britský lid je rozhodnut nepovolit děj se co děj, dokud nebude dnešní Německo přivedeno k pádu. Proto také my zde zůstáváme a zůstaneme, abychom pro svou národní budoucnost bojovali společně s tímto velkým národem, ať se věci vyvinou jakkoli. Může to být boj dosud nevídaný, vyžadující netušených obětí a trvajících velmi dlouho. Vyjde z něho však Evropa docela jiná, nežli doufají Hitler a Mussolini, a dojde k událostem, které nenechají z plánů Hitlerových kámen na kameni.

Nikdo z nás dnes ovšem nedovede říci, jaký bude *v podrobnostech* konečný výsledek tohoto boje a dalšího poválečného vývoje, zejména ve střední Evropě. Vždyť právě také ve střední a východní Evropě – po nynějším zlomení odporu armády francouzské – nezůstane vše tak, jak tomu bylo dosud. I tam se v další etapě války válečné události znovu přenesou a *také Sovětský svaz je si vědom toho, že i nacistické Německo i fašistická Itálie mají své zabíjäcké plány proti němu a proti všemu, co leží na východ a jihovýchod od německých hranic.*

Očekávejte tudíž s pevností myslí a se silou v duši dalších událostí! Víím, že cítíte hluboce s francouzským lidem, který prožívá dnes to, co jsme my prožívali po Mnichově. Víím, že mnozí z vás se obávají, že snad diktátorské moci střeoevropské nakonec přece jen ovládnou Evropu a budou držet evropské menší národy na celá desetiletí v porobě. Víím také, že německá propaganda dovedla velkou část Evropy zaslepit nebo do té míry ovlivnit ducha i lidí vzdělanějších a soudnějších, že už jí dnes skoro neodolávají.

Vězte však naproti tomu, že rozpoutané síly sociální, politické a mravní, jež nacistická džungle a její násilnické metody vyvolaly v život, mají dnes už takovou dynamiku, že je ani Hitler s Göringem a Himmlerem, ani Mussolini se svou armádou a svou fašistickou ideologií nezadrží. Dnes tito diktátoři přestávají události řídit a stávají se čím dále tím více jen jejich nástroji, jejich otroky; a nakonec budou jejich obětmi, jako to vždycky v historii takovýchto režimů bylo. Jsou to síly, pod jejichž ranami zřítí se nezadržitelně všechno to, co oni sami dnes v teroru a násilí, v bídě a utrpení, v krvi a ohni tak zoufale budují. Všecky zákony historie a politiky nás učí, že na teroru, na mravním rozvratu a na lidské bídě a utrpení nedá se vystavět nic trvalého.

Události evropské jdou a půjdou tudíž dál. Vyčkávejte jich v klidu a v důvěře! Zůstávejte věrni našim československým

mravním, politickým a sociálním ideálům! Vývoj našeho národa je jednosměrný, má vzestupnou linii mravní, sociální a národní, je po celá staletí veden velikými lidmi a jejich vznešenými ideály, od velkých Přemyslovců přes Husa, Jiřího z Poděbrad, Komenského, Palackého, Kollára, Havlíčka a Masaryka, a ví, kde je jeho místo v dnešní Evropě a v dnešním mravním a sociálním vývoji evropském. Proto trpělivě vyčká, až přes tuto dnešní hroznou bouři a přes tento dočasný neúspěch, jímž pád Francie je, se přeneseme do nejbližší příštího a příznivějšího stadia válečného vývoje. Vždyť toto nové stadium nedá na sebe dlouho čekat! A pak si zase včas řekneme, co budeme dělat dále.

Opakují: Anglie bude v boji pokračovat. Vývoj v Americe a na východě Evropy také není ještě ukončen; přijdou nová a další překvapení. Já sám zde s našimi vojáky a se svými přáteli a spolupracovníky neustupuji a v žádném případě neustoupím. *Půjdeme dále se všemi těmi, kteří bojují proti německému barbarství, za všech okolností a až do konce, a kdyby to mělo trvat nevíím jak dlouho.* A kdybych měl na této cestě cokoli zažít, cokoli vytrpět a třeba i padnout, nevydám z ruky ten svatý národní prapor československý, který jsem převzal z rukou Masarykových. Jsem jist, že tento prapor v poslední fázi tohoto boje přece jen zvítězí a že vše bude na konec dobré, jak řekl v pondělí Winston Churchill.

Nemějte, přátelé a krajané českoslovenští, obav, nemějte úzkosti! S duší nekonečně klidnou, s duchem pevným a nepodléhajícím žádné depresi a žádné dočasné porážce, s nezvratnou vírou v sílu našich idejí a našeho práva – s našimi vojáky, se všemi svými přáteli a spolupracovníky, s celou československou Amerikou, se statisíci a miliony našich přátel v celém světě – jdeme a půjdeme až do konečného vítězství za velikou ideou svobodné Evropy a svobodného Československa.

PO UZNÁNÍ PROVISORNÍ VLÁDY ČESKOSLOVENSKÉ*

(24. července 1940)

Jako president Československé republiky obracím se na vás dnes s tímto poselstvím:

První etapa našeho boje o osvobození je ukončena. Když po Mnichově dne 5. října 1938 jsem se s vámi dočasně loučil, řekl jsem vám, že koruna našeho národního stromu je na chvíli osekána, že však kořeny národa tkví hluboko v půdě naší vlasti, že porostou dál a že celý strom zase bohatě vyráží. Než jsem odešel z domova, přinucen naším nepřátelským sousedem bezprávně a násilím k tomu, co se stalo, dohodl jsem se s řadou spolubojovníků, jak se máme připravit k dalšímu boji o svou republiku. Čekal jsem s určitostí válku brzy a učinil jsem k tomu přípravy ještě v Praze i v Londýně před svým odjezdem do Ameriky, a pokračoval jsem v nich pak i v Americe, i po mém návratu opět v Londýně.

Hned po 15. březnu 1939, kdy násilný čin Hitlerův dal nám všem právo volat celý svět do boje, vystoupil jsem společně s přáteli a spolupracovníky veřejně a začali jsme organisovat druhý odboj. Připravovali jsme svou armádu, svou propagandu a celé nové své státní ústrojí a organisovali nově své diplomatické a konsulární úřady. Měli jsme obtíže, měli jsme překážky, měli jsme také spory – ale to všechno nemohlo zastavit náš svatý boj.

A tak jsme došli ke konci dnešní první etapy, etapy podstatné a významné: Je znovu mezinárodně uznána naše nová vláda, je znovu uznán mezinárodní status Československé re-

* Viz v části IV. dokument č. IV.

publiky, znovu vlaje pravoplatně naše státní vlajka v celém světě.

Neuznavše Mnichova a nic z toho, co přivodil, hájili jsme a hájíme zásadu, že *Československá republika, republika Masarykova, žila a existovala i po Mnichově dál*. Celá naše právní soustava mezinárodněprávně a politicky tudíž pokračuje: *pro nás právně není mého odchodu z úřadu a vlasti, pro nás právně není rozbití republiky, právně a politicky neexistuje pro nás nic, co provedl násilnický nacism u nás po 15. březnu 1939*.

Prohlašuji slavnostně tyto naše politické a právní zásady a zdůrazňuji, že *platí pro nás všechny zde a platí pro všechny příslušníky našeho státu a našeho národa, pro Čechy, Slováky, Němce i Karpatorusy, i ostatní u nás doma*. Prohlašuji dále za *neexistující a bezprávné všechno to, k čemu jsme byli od září 1938 nezákonně a neústavně přinuceni*. Buďte si všichni vědomi také toho, že i to, co z vaší vlastní správy a vlády zůstalo a zůstává, je v rukách nepřítele, musí poslouchat gestapa a cizích vládců, nemá své vůle a nemá své vlastní moci.

Vy však nepodléháte žádnému Führerovi nebo protektorovi, nepodléháte žádnému oddekretovanému právnímu řádu nacistickému. Nejste vázání žádnými sliby, závazky a přísahami, jež na vás byly vynuceny. Každý z vás, každý úředník, funkcionář státní, samosprávný i jiný, každý voják, četník, policista, státní i soukromý zaměstnanec, každý občan republiky vůbec, který v kterémkoli úřadě a v kterékoli funkci k čemukoli byl nacistickým režimem přímo nebo nepřímou zavázán, je dnes od závazků těch, pokud vůbec je snad cítil v duši své a ve svědomí svém, volný, a ve chvíli, ve které bude moci volně jednat nebo kdy ho jeho svobodná vláda zavolá, učiní tak jako člověk svobodný, jako řádný sebevědomý, čestný a věrný občan republiky Československé.

Vedeme tudíž dále svůj boj a povedeme jej do konce. Bylo by prostě nesmyslné a bláhové myslet a věřit, že se válka může

skončit podle přání Němců. Anglie nepovolí, válku povede dál, vítězství Německa nepřipustí, existenci nacismu nesnese. A už ten fakt, že nás uznává právě v této těžké chvíli války a po poslední naduté řeči Hitlerově, ukazuje jasně, že půjde nemilosrdně dále až do konečného vítězství. Ostatně je-li dnes v boji sama, *nebude tomu tak až do konce*. Jak jsem už řekl v posledním svém projevu po pádu Francie: ještě není ukončen vývoj válečné spolupráce s Amerikou a ještě musíte počítat v daném okamžiku s hlubším zásahem do evropských událostí činitelů *středoevropských a východoevropských*. A události ty nebudou ve prospěch Německa. Hluboké proměny vojenské a politické budou tudíž pokračovat dál tak dlouho, až jimi budou i Německo i Itálie samy zachváceny.

Mně však a nám zde všem hned od prvních počátků našeho boje *nešlo jen o to, zdali boj svůj vyhrájeme*. Já ovšem pevně věřím, že i když to bude trvat dlouho, na konec zvítězíme. Ale do boje jsme se dali a v boji vytrváme z jiných, daleko podstatnějších důvodů. Náš národ v tomto hrozném evropském a světovém boji o právo, o svobodu člověka, o svobodu myšlení, o svobodu a důstojnost lidské osobnosti, o sociální a národní spravedlnost, o svobodu menších národů, náš národ v boji proti zběsilé, nelidsky stupidní a zvířecky nízké prušácké nadutosti a proti pangermánskému nekulturnímu barbarismu *prostě nemůže a nesmí stát stranou*. Jak má národ, jehož celá historie je naplněna přímo gigantickým bojem o největší mravní hodnoty lidstva, národ řady velikých Přemyslovců, národ Husův, Jiřího z Poděbrad, národ Komenského a Bratří exulantů, národ našich velikých obroditelů, Dobrovského a Kollára, Palackého a Havlíčka, Smetany a Hviezdoslava, Masaryka a všech těch, již vedli s ním náš osvobozenecký boj a zůstali věrni našim ideálům národní a sociální spravedlnosti z poslední války – jak by tento národ neměl v této válce opět s celou duší stát na straně idejí a zájmů, o něž se bije nepřetržitě dvanáct

století a nikdy jich nezahlavil? Jak bychom neměli znovu vyvstat proti násilí a zpupnosti, která hrozí zničit národ, *jehož celé dějiny jsou jedním velkým výkřikem proti znásilňování, lži, podvodu, zlobě a dnešnímu pruskému bídačství všeho druhu?*

Když jsme se po Mnichově v cizině začali seskupovat k odboji a když se začali hromadit naši vojáci v západní Evropě, byl to výkřik našeho týraného lidstva a naší národní víry, byl to tento svatý hlas našich dějin, který nás volal. *Proto, drazí přátelé, jsme v boji a zůstaneme v tomto boji až do konce*. Naše minulost a naše nová budoucnost, Evropa a celý svět a celé dějiny lidstva musí vidět, že v této osudné chvíli existovali Češi a Slováci, kteří se nepoddali a kteří se nepoddají, děj se co děj. Jde o národ, jenž je věčný, jde o jeho čest, o jeho důstojnost, jeho dobré jméno, o věrnost jeho vlastním dějinám. Jde také o budování nového světa po této válce, nové Evropy, nového mravního a politického sociálního pořádku, hodného lidí opravdu svobodných, kteří nesnesou podlého nacistického tyranství, jež bohužel vládne dnes skoro celé Evropě.

Také v minulé válce náš národ včas se vzchopil k boji a zůstal věren své historii, své cti, svému duchu a svému poslání. Vytvořil si krásný, svobodný, pokrokový, demokratický stát. A byl by z něho časem vytvořil takřka poloviční ráj, kdyby nacistické barbarství nebylo přepadlo Evropu. Stejně tak, když se blížil Mnichov a pak válka, zaujal postoj, který je dnes vysoce a čestně hodnocen všemi svobodnými lidmi světa. V tragické chvíli svých dějin zůstal pevný a jistý, důstojný a vznešený a v dnešní hrozně zkoušce válečné vydrží zase až do konce. My zde za hranicemi se prostě cítíme býti vašimi mluvčími, nositeli vašich citů, přání a ideálů, vašich potřeb a zájmů a všech těch vznešených mravních hodnot, o něž se dnes vede nová světová vojna. V boji tom nevidíme ani osob ani stran ani tříd ani levice ani pravice – to vše jsou dnes překonané pojmy. Jde o veliký boj, na jehož konci budeme mítí nový svět, novou

Evropu, novou svou republiku, novou politicky, sociálně, hospodářsky a mravně. – A o tento nový svět bojujeme a tento nový svět chceme vyhrát.

Uznání naší vlády, budování našeho státního ústrojí zde na britském území, znovuzřízení našeho diplomatického zastoupení v celém svobodném světě a hlavně také existence naší armády, která se ve Francii tak pevně držela a po těžkých útrapách chystá se dnes v Anglii opět čestně a důstojně nésti náš státní prapor vedle svých spolubojovníků britských, *je prvním velikým krokem k tomuto vítězství.*

Prožili jsme dvě těžká, hrozná léta. Sestupovali jsme dlouho dolů a den ze dne dopadaly na nás těžké rány. *Sestup je dnes zastaven – nastupujeme cestu vzhůru, cestu k vítězství.*

Tož buďte všichni zdraví, buďte pevní, buďte stateční! Vytrvejte, nepovolte! *Přijde chvíle, kdy vás zase všechny zavolám.*

VI.

K VÝROČÍ SMRTI MASARYKOVY

(21. září 1940)

Jsou tomu dnes tři léta, co na pražském hradě v řeči nad rakví presidenta Masaryka jsem prošel jeho životem, jeho prací a jeho ideami a slavnostně jsem jménem národa a státu prohlásil, že jeho odkazu věrní zůstaneme. Zdůraznil jsem, jak celý jeho život byl bojem o důstojnost lidského života, o svobodu a respekt k lidské osobnosti, o svobodu a spravedlnost politickou, sociální a národní, bojem proti všemu absolutismu, náboženské a kulturní nesnášenlivosti, státnímu a národnímu znásilňování ve jménu vyššího a většího národa nebo státu, bojem také proti válce a násilí silnějších proti slabým, krátce bojem o důsledný humanitní demokratism.

A ke konci své řeči jsem řekl: „Masarykův život vyvrcholil světovou válkou, která sama se nám dnes jeví jako veliká revoluční etapa vývoje Evropy od válek napoleonských do roku 1914. Ve chvíli, kdy byl se svým duševním vývojem v jeho plnosti vyrovnán a kdy byl téměř připraven učinit již svůj životní závěr, octl se náhle tento velký moralista a filosof před problémy pro mravní osobnost a pro státníka, jakým on byl, nejosudnějšími: před velikou osudovou válkou. A jako politik, jenž celý život promýšlel osudy svého národa a formuloval způsobem tak výrazným filosofi českých dějin, stál rázem před nečekanými eventualitami: před možností vítězství idey práva a svobody a tím velkého vítězství vlastního národa nebo před triumfem násilí a zla a možností dalších velikých strádání nesvobodných lidí a národů v poválečné Evropě.“

Masaryk se v tomto rozhodujícím okamžiku historie svého národa postavil pevně na své politické místo a přesně nám určil naši povinnost politickou i mravní: postavit se, stůj co stůj, na odpor proti možnému vítězství morálního zla a proti vítězství politiky, která by měla za důsledek další veliké a strašné neštěstí světa, Evropy i vlastního národa.

Dvacet let naší republiky bylo jen pokračováním toho boje. A srovnajte události poslední války s událostmi od r. 1933 až do r. 1940. Uvidíte, že je to stále jeden a týž boj a pokračování téže války a téže „světové revoluce“, jak to vše Masaryk nazval. Dnes revoltujeme proti týmž mocnostem zla a silám pekla a proti týmž národnímu a sociálnímu násilí a násilnictví, proti němuž bojoval Masaryk celý svůj život, proti němuž za války světové odtud z Londýna organisoval legie a nad nímž konečně zvítězil.

Až do posledních svých dnů měl president Masaryk na svém stole v Lánech Heidenovu knihu o Hitlerovi. Nikoliv, že by ho byla zajímala jen osoba Hitlerova, o níž měl osobně úsudek ten nejhorší; říkal o něm, že je to barbar, člověk sprostý, nekul-

turní, zbabělý a nemorální. Ale žasl vždy jen nad tou hroznou morální a kulturní bídou a dekadencí velikého národa, jenž tuto stvůru mohl přijmout a trpět jako svého vládce a t. zv. vůdce.

Přítom stále přemýšlel a stále s námi, kdož jsme byli s ním, diskutoval to, čeho byl tento mravní netvor a politický dobrodruh posledního řádu v dnešním světě výrazem, co jsou to vlastně ty surové, násilnické a nekulturní, autoritativní, fašistické režimy, co je to ten nový, nacionálně socialistický brutální pangermanism a co mravně a kulturně může znamenat tento nový kulturní barbarism, podlý politický cynism a morálně, sociálně a hospodářsky vše korumpující materialism, co vlastně znamená toto mezinárodní zločinnoství, vybudované jako systém a zosobněné nacistickým Německem, co to vše znamená v celém dnešním zápase o moderního svobodného člověka. Jeho úsudek, jež mi až do své smrti tak často opakoval, byl o tom všem vždy zdrcující. A závěr jeho byl vždy jeden jediný: *at se děje co děje, vytrvat a nepovolit v boji proti tomuto zlu a zničit je až do kořenů!*

Masaryk by tudíž dnes, kdyby byl živ, stál s námi v dnešním našem boji, v táboře, v němž my stojíme, a v boji, jež my vedeme. *Sám jsem stál s Masarykem do konce jeho života plně a důsledně. Stojím tudíž i v této nové evropské tragedii, kterou jsem po Mnichově r. 1938 s určitostí očekával a na niž jsem se sám i své přátele už od počátku r. 1938 připravoval, tam, kde by stál dnes T. G. Masaryk.*

Svou řeč nad Masarykovou rakví v Praze na Hradě jsem končil těmito slovy:

„Volám vás všechny bez výjimky, odleva doprava, od poslední vísky až k tomuto hlavnímu městu, od Aše až k Jasině, všechny bez rozdílu vás volám v duchu a v památce našeho prvního presidenta k plnění jeho odkazu a k dobudování jeho díla, abychom vytvořili z tohoto svého místa v Evropě dokonalý, harmonic-

ky, sociálně, národnostně a politicky spravedlivý stát, jenž bude hoden toho, který nám právě odchází.“

Opakuji dnes, v době veliké války, vedené na život a na smrt také o Masarykovy ideje, znovu tuto svou výzvu. Postavme se všichni, drazí občané Československé republiky, do svého nového boje! Vyplníme tím jen odkaz svého prvního presidenta. A jako zvítězily jeho ideje před 25 lety v boji na život a na smrt s mocnostmi zla, tak zvítězíme i my po pádu dnešních německých vládců temnoty, barbarství a zločinu.

Zachovat tudíž dnes věrnost Masarykovi znamená jít do všech důsledků, nekompromisně a bez ohledu na cokoli do boje na všech frontách proti německému barbarství. Znamená to pro vás všechny doma jít ruku v ruce v jedné řadě s námi zde, jít společně s našimi vojáky, s našimi statečnými letci, jít důsledně za vaší vládou londýnskou a neučinit nic, co by tuto cestu křídilo. To nám ukládá pro dnešní boj odkaz Masarykův. Věřím, že všichni, my zde i vy doma, tento odkaz splníme a v duchu Masarykově svou republiku vítězně a slavně obnovíme.

Presidente Osvoboditeli, odkazu, který jste vložil do našich rukou, věrni zůstaneme!

VII.

NEPOVOLUJTE NÁTĽAKU! - PROJEV K NÁRODNÍMU SVÁTKU r. 1940

(27. října 1940)

Jsou tomu dvě léta, co jsem odešel – v dohodě s tehdejšími našimi politickými činiteli – z Prahy do Londýna. Čekal jsem s určitostí, že snad do 6–8 měsíců vypukne nová evropská válka, že dojde nejprve k německému útoku na Polsko a pak proti západní Evropě. Ještě než jsem odejel z Prahy a pak až do

svého odjezdu z Londýna do Ameriky v únoru 1939, jsem připravoval v plné důvěrnosti program další práce, jakmile tyto události přijdou. Věděl jsem v celku přesně, co budeme dělat a co musíme dělat, a činil jsem včas a diskretně všechny nejnutnější přípravy na náš nynější druhý odboj.

První můj 28. říjen v cizině po Mnichově r. 1938 byl smutný. Mnichov byla jedna z největších ran celé mírové evropské poválečné politiky – nikoli jen *naší* politiky. Na útok nacistického Německa proti Evropě byli jsme tehdy připraveni vojensky, politicky a morálně z celé Evropy vlastně jen my. Francie, Anglie a ovšem všichni ostatní připraveni nebyli. Události válečné to dostatečně ukázaly. Také proto jsme v roce 1938 zůstali sami; došlo potom k Mnichovu a pak k dalším známým katastrofám.

Válka vypukla jen o málo později, nežli jsem původně očekával. A tak za ten rok, dvě léta po Mnichově jako v kaleidoskopu se vystřídaly veliké válečné a takřka revoluční události: obsazení Československa a pak Albánie, dohoda německo-italská, dohoda německo-sovětská, zničení Polska, útok na Norsko, útok na Belgii a Holandsko, jejich obsazení a pád Francie, rozvrat střední Evropy, podrobení Maďarska a rozvrat Rumunska, útok na Anglii a jeho ztroskotání, příprava k nové nynější zimní válce na Balkáně a na Blízkém Východě; nakonec přichází pakt s Japonskem a nové napětí mezi Osou a *Amerikou* a *nové ohrožení Sovětského svazu*. Tyto poslední události o výsledku celé války v podstatě rozhodnou.

Současně od září 1938 posice Československa soustavně upadala. Smutný 28. říjen 1938 byl následován rozvratnými zásahy z Německa u nás uvnitř, pak přišel 15. březen r. 1939 a odloučení Slovenska a s tím dočasná mezinárodněpolitická neexistence republiky přesto, že v hlavních státech naše diplomatické zastoupení zůstává zachováno a naše právní tituly jsou námi i nadále hájeny. Pak přichází teror a útlak u nás doma,

plundrování a vykrádání republiky, zatýkání a pronásledování všech význačnějších pracovníků, pak druhý 28. říjen s prvními veřejnými manifestacemi odboje, nato hned listopadové masakry pražských studentů, zavření university a zavírání škol ostatních, ničení národní kultury, knih, tisku, divadla, germanisace Prahy, germanisace lidí, podniků, obcí a půdy, a konečně celní unie, aby celé to nacistické banditství v českých zemích až do posledních možností bylo vyvrcholeno.

Vím, že za těchto okolností, i když ve svém odporu nepovolujete a nepovolíte, váš třetí nesvobodný 28. říjen je smutný.

Ale nezapomínejte a nemějte strachu o budoucnost! Vždyt tento chmurný obraz minula má také svou druhou nadějnou stránku, hledící do budoucna. Mnichov a 15. březen r. 1939 byly dny našeho *nejhlubšího* smutku a ponížení. Ale počátek války byl začátkem našeho opětového vzestupu. Na tom nic nezmění dočasná vojenská vítězství Německa. Od 15. března 1939 začali jsme my zde v cizině – v očekávání brzké války – svou práci. Měli jsme obtíže a máme je, ale překonáváme jednu za druhou. Začali jsme připravovat nové vojsko a nové letce republiky a došli jsme svého cíle. Právě v tyto dny podepsali ministři zahraničních věcí, lord Halifax a Jan Masaryk, naši novou vojenskou smlouvu mezi Velkou Británií a republikou Československou. Utvořili jsme své odbojové organizace nejprve v Americe a ve Francii, pak v Britské říši a v ostatních částech světa a sjednotili jsme je dnes úplně. Účastnili jsme se bojů ve Francii a účastňujeme se jich dnes v říši Britské. Po delších jednáních docílili jsme jednoty svého celého hnutí, máme znovu svobodnou československou vládu a celé prozatímní státní zřízení s presidentem republiky v čele; a mezinárodní, politická i právní existence Československé republiky je dnes opět mezinárodní veřejností uznána. Je uznána vládou britskou a britskými dominiemi, je nově v diplomatickém spojení a styku s Polskem a Norskem, zůstává ve spojení s řadou států ame-

rických, má svého vyslance u Spojených států amerických a navazuje právě styky se všemi státy ostatními, pokud vlivem Osy jim to není zabráněno.

A tak zítra v Londýně, jako po celých dvacet let v republice, budeme zase slavít tradicionelně svůj krásný a slavný 28. říjen. Zase všichni přijdou jménem vás všech doma k prezidentu republiky a budou holdovat obnovené republice a slibovat věrnost státu, národu a všem našim státním a národním ideálům, stejně jako budou vyjadřovat svou i vaši neoblomnou víru v brzké naše osvobození. A naši vojáci ve svých ubikacích budou s vírou, nadějí a láskou v duších nově přísahat našemu praporu, přijímat vyznamenání z rukou svých velitelů a vzpomínat vřele a toužebně na svůj domov.

Tož takový bude zde v druhém roce války náš 28. říjen, den našeho státního svátku, den naděje a víry v naše konečné vítězství.

Vždyt pád nacistického Německa, zosobněného to podvodu, násilí, teroru a nejpustšího zločinství je skutečně neodvratný, i kdyby hned ještě zítra, pozítří na válečných polích dočasně vítězilo. Amerika jde už naplno s námi a bude pomáhat ještě víc. Naprostý neúspěch všech německých pokusů o vpád do Anglie, neuvěřitelné téměř prohry ve všech podnicích leteckých, neprorazitelná blokáda Německa, která se bude čím dále tím více ještě stupňovat stále rostoucí britskou převahou leteckou – to vše přivede příští jaro jistě obrat ve všech operacích vojenských. Velká Britannie neustoupí, v boji není sama a sama nezůstane, a v žádném případě nás v boji našem neopustí. A revoluční kvas a rozvrat Německa a celé střední Evropy, jenž bude na konec nezadržitelným následkem tohoto německého ničemného režimu, dokoná vše ostatní. Konec nacismu bude strašný, strašný zejména pro všechny, kdož se provinili. Budte na něj u nás doma dobře připraveni!

Vím, že v této chvíli největšího teroru bylo vám nedávno

přikázáno z Berlína, že se musíte do říše nacistických banditů *dobrovolně* zapojit a přihlásit se ke gangsterské nacistické kultuře. A bylo vám také přikázáno, abyste *dobrovolně* organizovali schůze a loyální projevy v tomto duchu, aby tak země české mohly býti představeny světu jako loyálně s nacismem spolupracující. To prý je ta správná cesta, po níž národ Husa, Komenského, Kollára a Masaryka má nyní jít. Vaše První republika za Masaryka byla prý velikým historickým omylem, vaše svoboda byla jen fantomem, naše nynější činnost v emigraci je prý zločinem na národě a krása vaší budoucnosti spočívá prý právě v tom, že budete definitivně otroky a tažnými soumary v káře hitlerovského pangermanismu.

Varuji znovu, jako jsem už tolikrát varoval, abyste nátlaku tomu neustupovali. Znovu zdůrazňuji, že dnes svět chápe zcela jasně, co znamenal Mnichov. Dnes svět ví, že se nám stala křivda a že křivda ta musí býti napravena. A ministerský předseda W. Churchill právě v den druhého výročí Mnichova slavnostně prohlásil, že dohoda mnichovská je zničena a už neexistuje.* Dnes svět také ví, že celý náš národ zůstal věren ideji demokratické svobody, ideji evropské svobodné kultury, že zůstal lidem Masarykovým, že se choval a chová statečně, čestně a mužně. Vidí také, jak jiní – silnější a mocnější – ustupovali a poddávali se barbarskému nacismu, zatím co náš národ za Mnichova, po Mnichově i dnes svou mravní sílu zachoval, zachoval svou čest, mužnost a pevnost a *mezi všemi ohroženými národy odolává snad nejdůsledněji a nejpevněji*. Dnes to není fráze, řeknu-li, že zůstáváme národem Husovým, jenž v nejtěžší chvíli svého života Němcům také nepovolil a své pravdy nehradil.

Ani vy tudíž nepovolujte! Nepovolte nátlaku a nepotřísněte krásný náš národní a státní prapor skláněním se před gangsterskou nacistickou nagajkou! A nenásledujte nikoho z těch našich

* Viz Churchillovu řeč v části IV., dokument č. V.

několika jednotlivců, kteří jsou buď zaprodáni a neujdou za-
slouženému trestu, anebo těch, kteří ztratili už všecku sílu od-
poru a jsou a budou nenávratně odsouzeni národem k věčné
hanbě. Nevyjímám z této výstrahy nikoho, ať je na kterémkoli
místě a ať dělá s nacismem a jeho exponenty kompromisy jaké-
koli. Nežádám dnes od vás vzpoury a demonstrací. Žádám
věrnost naší tisícileté tradici, věrnost duchu naší historie a věr-
nost všem našim velikým lidem od prvních Přemyslovců až
k Masarykovi.

Slibme si tudíž všichni, Češi a Slováci a všichni občané re-
publiky, v tento symbolický den, že ve své víře nebudeme
klesat a že nekompromisně denně budeme konat všechny pří-
pravy na den odplaty a našeho vítězství!

VIII.

I TUTO VÁLKU VYHRAJEME – POSELSTVÍ K VÁNOCŮM r. 1940

(23. prosince 1940)

Bylo u nás v Československu zvykem, že se na Štědrý den
obracel prezident republiky k československému lidu s vánoč-
ním poselstvím míru. Naposled tomu bylo ještě v r. 1936 a 1937,
kdy jsem volal k evropské demokracii, aby se vzchopila, za-
stavila rozmach totalismu v Evropě a zachránila mír. A vyjad-
řoval jsem naději, že se to za určitých podmínek podaří. Ne-
podařilo se to. Nacistický gangsterism rozpoutal r. 1938 novou
evropskou válku. Vždyť události ze září 1938 a Mnichov – to
byla už válka. A roku 1938 měli jsme vlastně u nás již vánoce
válečné. Od té doby šla pak na Evropu pohroma za pohromou.
V létě roku následujícího přípravy k válečnému tažení proti

Polsku byly hotovy a o vánocích r. 1939 bylo slyšet už
jen kanony, bombardovací letadla a výbuchy námořních
torpéd.

Vánoce r. 1938 byly pro nás nejsmutnější. Vánoce roku loň-
ského byly už nadějnější, neboť ty nám již přinášely první víru
v nevyhnutelný pád nacismu. A vánoce letošní necht jsou pro
vás všechny zase vánocemi radostnými! Ne proto, že by všechny
ty bědy, útrapy a bolesti vaše a naše byly už skončeny. Vím,
čím trpíte a jak trpíte. Ale přesto můžete dnešní vánoce trávit
nejen v naději a víře, nýbrž *v jistotě*, že už je pro náš národ
lépe – a že bude lépe, *děj se co děj*.

Máme dnes už zase svůj stát, zase své vojsko, zase svůj státní
stroj, zase svou vládu. Hlava vašeho státu, třeba z ciziny, zase
k vám mluví a nese vám poselství blížícího se vítězství a blížící
se odplaty. Od několika posledních měsíců obrátily se události
válečné do té míry, že vítězství Německa je definitivně zne-
možněno: nacistické Německo svého cíle nedosáhne, Německo
Anglii neporazí. A německá diktatura a dnešní nacistický bar-
barský systém vládní padne se strašlivými důsledky pro vše-
chny ty dobrodružníky, kteří jej dnes drží a jemu slouží a kteří
se jej budou snažit do poslední chvíle zachraňovat.

Tuto válku vyhraje ona velmoc, která nakonec podrží panství
nad mořem. To je Velká Britannie a Spojené státy americké.
Nevěřte nadutým zprávám, že britské loďstvo může býti tak
zasazeno, že by Anglie mohla býti válečně ochromena. Jsou to
lži, zoufalé pokusy nacismu udržovat německý lid v klamně
víře ve vítězství a vás zavražďovat.

Tuto válku vyhraje dále ona velmoc, jejíž letecký potenciál
jí umožní vrhnout do boje v rozhodném okamžiku veliké dese-
titisíce letadel a postupně jimi ničit válečné zázemí. A to bude
zase Velká Britannie s pomocí Spojených států amerických.
Tuto válku nerozhodnou ani masy německého vojska ani ně-
mecké pancéřové divise u nás, v Polsku a na Balkáně. To se

všecko zhroutí v daném momentě pod ranami blokády, všeobecného útoku leteckého, pod následky boje, odporu a rozvratu, plynoucího z akcí všech obsazených a porobených národů, pod tíhou vyhladovění a průmyslového a hospodářského rozvrácení obou zemí Osy, Itálie a Německa, pod nepřetržitými ranami materiálními i morálními, které dosud zůstavší svobodný svět nepřestane vrhat na diktatury, kdyby to mělo trvat celá dlouhá léta.

Dívejte se jen dobře na dnešní události v Itálii, ve Středomoří a v Africe. Nebude patrně trvat dlouho a Itálie bude z operací skoro vyřaděna. Německé listy, na př. i „Frankfurter Zeitung“ anebo i naše německé listy v Liberci už s úzkostí a v postrašení ujišťují německý lid, že Německo bude bojovat dál, i kdyby Itálie byla rozvrácena anebo udělala separátní mír. Je to prostě první doznání, že je zle. A bude ještě hůř! Kulminační bod německých úspěchů je překročen, s Itálií to jde už rapidně dolů a očekávám, že snad už od příštího jara či léta začne to jít dolů také s Německem.

To jsou naše vánoční noviny, které vám z Londýna neseme. Jsem zde v Londýně ve styku s celým světovým veřejným míněním, ve styku s těmi, kdož válku rozhodují a rozhodnou. Zním jejich mínění, znám jejich prostředky, znám jejich plány a cíle pro budoucí Evropu, znám, jaká je pravda ve věci dnešní válečné situace. A proto k vám takto mluvím. Opakuji a resumuji to, co jsem řekl předminulý týden při zahájení prací Státní rady v Londýně: Válka tato prohrána námi býti nemůže, mír se bez nás dělat nebude, Československo žije a bude žít po této válce silněji a zdravěji nežli kdykoli jindy!

Ničemnost v lidských dějinách a ve světě – pravda – často už vyhrála. Ale vždycky vyhrála jen *dočasně*. Jste ovládnuti individui, jejichž neřestnost a morální zblácnělost dosud ve světě nikým nebyla překonána. Jste v rukou režimu, jehož nelidskost a násilnost dá se srovnávat jen s nejnečestnějšími a

mrvně nejnižšími periodami lidské historie. Právě o vánocích, právě v dobách, kdy v křesťanských zemích se uctívá zrození Vykupitele, kdy nauka Kristova je v srdcích lidských živější než kdykoli jindy, je třeba si připomenout, že zlo nakonec vždycky bylo zničeno, že bude zničeno i tentokrát a že se i nyní zase už brzo dostane našemu těžce zkoušenému lidu ve vlasti vykoupění vítězstvím dobra a pravdy.

Mějte tudíž všichni, drazí spoluobčané, letošní vánoce aspoň ve svých duších a srdcích už radostnější! Nepovolujte, nepodávejte se, neustupujte! Vidím vás v duchu všechny, shromážděné dnes kol vánočního stromu, vzpomínající na šťastné doby minulé a uvažující se svými dětmi a svými rodinami o brzké šťastnější budoucnosti. Vidím vaše skromné dárky letošní, jimiž dětem i sobě oslazuji dnešní hořké chvíle. Slyším, jak při jejich rozdělení jim vyprávíte, jak bylo v republice, jak my zde o ni znovu bojujeme, jak rok 1941 bude už rokem, v němž skutečné vítězství naší svaté věci bude nám všem snad už jasně stát před očima, rokem, jenž nám republiku zase bud přinese nebo aspoň přiblíží.

Vidím krásnou naši Prahu, která i v dnešním svém smutku přece jen se bude radovat radostí nezměrnou ve vědomí brzkého vykoupění, jež jí letošní Ježíšek slibuje, vidím Plzeňsko a Domažlicko, jež gangsterské botě nacistické odolává a odolá a o vánocích se ve svém odporu ještě posílí, vidím Tábor a jihočeský kraj, který v den naší odplaty zase národní odboj povede, vidím východní Čechy a pevnou, nezdolnou Moravu, naše Slezany s Ostravou, Slovensko od Trenčína ke Košicím a od Tater k Bratislavě – všechny vás vidím kol stromků, slavící vánoce s jistotou v duši a pevností v srdci, že už snad na příští vánoce, anebo aspoň ty následující, všude po republice zase budou na náměstích stát vánoční stromy republiky, k nimž radostněji než kdy jindy půjdeme všichni skládat svou nadílku pro chudé a nemajetné, pro opuštěné a nešťastné. A v ty doby

bude zase Praha ještě krásnější a ještě majestátnější a republika ještě pevnější a vznešenější, nežli kdy byla v minulosti!

I my zde prožíváme vánoce v tomto duchu. V exilu bývá vše smutné; ale dnes i my se radujeme, neboť věříme v to dobré, co jistě přijde. I my budeme zde v našem vojsku, v naší emigraci, v řadách našich pracovníků sedět u svého vánočního stromku a vzpomínat na těžké doby nedávno minulé a stále ještě prožívané, a myslet na blížící se národní vykoupění. Budeme dumat o hluboké pravdě, jež vyznačuje ze všeho toho, co je spojeno se symbolickým životem Vykupitele, jehož nezměrná mravní síla a příklad národ i člověka v jeho bolu a boji vždycky mohou spasit. A budeme vzpomínat především na svou vlast, na své drahé doma, na svůj domov, na náš skvělý, bojující a nacismu se nepoddávající lid.

Neboť pro exulanty, i když jsou v boji největším a v boji neúspěšnějším, i když jsou v zemi nejsvobodnější a nejbohatší a i kdyby bylo doma nejhůře, první a poslední slovo vždycky je a bude: *vlast a domov*.

IX.

ANGLIE PORAŽENA NEBUDE – PROJEV K 7. BŘEZNU 1941

(6. března 1941)

V předvečer 7. března, dne narození Masaryka, obracím se opět k vám se svým vzkazem. Kdyby se nacism pokusil vyhubit všecko československé, kdyby chtěl vyrvat jazyk a zničit ducha všech československých žen a mužů, nepodaří se mu vyvrátit naši národní tradici a kulturu. Nositeli naší národní kultury – a duchovní kultury vůbec – jsou veliké postavy naší národní a státní historie. Jedním z největších z nich byl a je

Masaryk. A bude jím dlouho a dlouho potom, co dnešní vůdcové nacismu budou stát na onom pranyři lidských dějin, na nějž se staví nehorší zrůdy lidské kultury a historie.

Ve svém dnešním strádání obračejte se tudíž s důvěrou k tomu, čemu vás Masaryk učil. Bojoval celý život o svobodu člověka a národa a vedl neúprosný boj o důstojnost lidského individua, jež nikdy nebyla šlapána tak nestoudně a barbarsky v prach jako dnešním nacismem. Masaryk i dnes je vám proto ve vašem utrpení vůdcem a utěšitelem. Bude a je už dnes vašim mstitelům – neboť z jeho práce už dnes roste zase vaše svoboda.

Naposled jsem k vám mluvil o vánocích. Dnes už je možno mluvit o další fázi světové války a připravit se na veliké události jarní.

1. Od srpna 1940 oznamuje nacistická vojenská a propagační mašinerie vpád do Anglie nejméně každých čtrnáct dní. Jednou to myslí doopravdy a dělá k tomu přípravy, po druhé je to chvástavé vyhrožování, adresované jednak do vlastního tábora, aby udržela v dobré náladě německý lid, jednak do Anglie, aby se Velká Britannie nemohla pustit do akcí jinde a vážala doma co nejvíce sil. Můžeme vám zcela určitě říci, že k pokusu o vpád nyní vůbec nedojde. Já sám jsem ostatně nikdy v invasi nevěřil, na řeči o ní v Londýně žádného zřetele nebral a žádná opatření pro takový případ nečinil. Pokládám řeči o tom za nacistické chvástání a stupidní strašení. Podle našich zpráv vojenští odborníci němečtí se nedávno o tom vyslovili v tomtéž smyslu.

2. V poslední své řeči oznámil nám zato Hitler začátek veliké a rozhodující akce proti anglické námořní moci. Chce Anglii vyhladovět a tak ji přinutit k míru.

K této akci nyní opravdu dojde. Ale berte, prosím, tyto hrozby především zase jako nacistické chvástání! Nemyslete ani na okamžik, že mluvě takto, podceňují německou moc a že se zde v Anglii někdo utěšuje nějakými ilusemi. Víme všichni, že to bude útok důrazný a nebezpečný, že to bude nový velmi

všecko zhrouť v daném momentě pod ranami blokády, všeobecného útoku leteckého, pod následky boje, odporu a rozvratu, plynoucího z akcí všech obsazených a porobených národů, pod tíhou vyhladovění a průmyslového a hospodářského rozvrácení obou zemí Osy, Itálie a Německa, pod nepřetržitými ranami materiálními i morálními, které dosud zůstavší svobodný svět nepřestane vrhat na diktatury, kdyby to mělo trvat celá dlouhá léta.

Dívejte se jen dobře na dnešní události v Itálii, ve Středo-zemním moři a v Africe. Nebude patrně trvat dlouho a Itálie bude z operací skoro vyřaděna. Německé listy, na př. i „Frankfurter Zeitung“ anebo i naše německé listy v Liberci už s úzkostí a v postrašení ujišťují německý lid, že Německo bude bojovat dál, i kdyby Itálie byla rozvrácena anebo udělala separátní mír. Je to prostě první doznání, že je zle. A bude ještě hůře! Kulminační bod německých úspěchů je překročen, s Itálií to jde už rapidně dolů a očekávám, že snad už od příštího jara či léta začne to jít dolů také s Německem.

To jsou naše vánoční noviny, které vám z Londýna neseme. Jsem zde v Londýně ve styku s celým světovým veřejným míněním, ve styku s těmi, kdož válku rozhodují a rozhodnou. Zním jejich mínění, znám jejich prostředky, znám jejich plány a cíle pro budoucí Evropu, znám, jaká je pravda ve věci dnešní válečné situace. A proto k vám takto mluvím. Opakuji a resumuji to, co jsem řekl předminulý týden při zahájení prací Státní rady v Londýně: Válka tato prohrána námi býti nemůže, mír se bez nás dělat nebude, Československo žije a bude žít po této válce silněji a zdravěji nežli kdykoli jindy!

Ničemnost v lidských dějinách a ve světě – pravda – často už vyhrála. Ale vždycky vyhrála jen *dočasně*. Jste ovládnání individui, jejichž nečestnost a morální zbládnulost dosud ve světě nikým nebyla překonána. Jste v rukou režimu, jehož nelidskost a násilnost dá se srovnávat jen s nejnečestnějšími a

mravně nejnižšími periodami lidské historie. Právě o vánocích, právě v dobách, kdy v křesťanských zemích se uctívá zrození Vykupitele, kdy nauka Kristova je v srdcích lidských živější než kdykoli jindy, je třeba si připomenout, že zlo nakonec vždycky bylo zničeno, že bude zničeno i tentokrát a že se i nyní zase už brzo dostane našemu těžce zkoušenému lidu ve vlasti vykoupení vítězstvím dobra a pravdy.

Mějte tudíž všichni, drazí spoluobčané, letošní vánoce aspoň ve svých duších a srdcích už radostnější! Nepovolujte, nepodávejte se, neustupujte! Vidím vás v duchu všechny, shromážděné dnes kol vánočního stromu, vzpomínající na šťastné doby minulé a uvažující se svými dětmi a svými rodinami o brzké šťastnější budoucnosti. Vidím vaše skromné dárky letošní, jimiž dětem i sobě oslazujete dnešní hořké chvíle. Slyším, jak při jejich rozdělení jim vyprávíte, jak bylo v republice, jak my zde o ni znovu bojujeme, jak rok 1941 bude už rokem, v němž skutečné vítězství naší svaté věci bude nám všem snad už jasně stát před očima, rokem, jenž nám republiku zase buď přinese nebo aspoň přiblíží.

Vidím krásnou naši Prahu, která i v dnešním svém smutku přece jen se bude radovat radostí nezměrnou ve vědomí brzkého vykoupení, jež jí letošní Ježíšek slibuje, vidím Plzeňsko a Domažlicko, jež gangsterské botě nacistické odolává a odolá a o vánocích se ve svém odporu ještě posílí, vidím Tábor a jihočeský kraj, který v den naší odplaty zase národní odboj povede, vidím východní Čechy a pevnou, nezdolnou Moravu, naše Slezany s Ostravou, Slovensko od Trenčína ke Košicím a od Tater k Bratislavě – všechny vás vidím kol stromků, slavící vánoce s jistotou v duši a pevností v srdci, že už snad na příští vánoce, anebo aspoň ty následující, všude po republice zase budou na náměstích stát vánoční stromy republiky, k nimž radostněji než kdy jindy půjdeme všichni skládat svou nadílku pro chudé a nemajetné, pro opuštěné a nešťastné. A v ty doby

bude zase Praha ještě krásnější a ještě majestátnější a republika ještě pevnější a vznešenější, nežli kdy byla v minulosti!

I my zde prožíváme vánoce v tomto duchu. V exilu bývá vše smutné; ale dnes i my se radujeme, neboť věříme v to dobré, co jistě přijde. I my budeme zde v našem vojsku, v naší emigraci, v řadách našich pracovníků sedět u svého vánočního stromku a vzpomínat na těžké doby nedávno minulé a stále ještě prožívané, a myslet na blížící se národní vykoupění. Budeme dumat o hluboké pravdě, jež vyznačuje ze všeho toho, co je spojeno se symbolickým životem Vykupitele, jehož nezměrná mravní síla a příklad národ i člověka v jeho bolu a boji vždycky mohou spasit. A budeme vzpomínat především na svou vlast, na své drahé doma, na svůj domov, na náš skvělý, bojující a nacismu se nepoddávající lid.

Neboť pro exulanty, i když jsou v boji největším a v boji nejúspěšnějším, i když jsou v zemi nejsvobodnější a nejbohatší a i kdyby bylo doma nejhůře, první a poslední slovo vždycky je a bude: *vlast a domov*.

IX.

ANGLIE PORAŽENA NEBUDE – PROJEV K 7. BŘEZNU 1941

(6. března 1941)

V předvečer 7. března, dne narození Masaryka, obracím se opět k vám se svým vzkazem. Kdyby se nacism pokusil vyhubit všechno československé, kdyby chtěl vyrvat jazyk a zničit ducha všech československých žen a mužů, nepodaří se mu vyvrátit naši národní tradici a kulturu. Nositeli naší národní kultury – a duchovní kultury vůbec – jsou veliké postavy naší národní a státní historie. Jedním z největších z nich byl a je

Masaryk. A bude jím dlouho a dlouho potom, co dnešní vůdcové nacismu budou stát na onom pranýři lidských dějin, na němž se staví nejhorší zrůdy lidské kultury a historie.

Ve svém dnešním strádání obraťte se tudíž s důvěrou k tomu, čemu vás Masaryk učil. Bojoval celý život o svobodu člověka a národa a vedl neúprosný boj o důstojnost lidského individua, jež nikdy nebyla šlapána tak nestoudně a barbarsky v prach jako dnešním nacismem. Masaryk i dnes je vám proto ve vašem utrpení vůdcem a utěšitelem. Bude a je už dnes vaším mstitelem – neboť z jeho práce už dnes roste zase vaše svoboda.

Naposled jsem k vám mluvil o vánocích. Dnes už je možno mluvit o další fázi světové války a připravit se na veliké události jarní.

1. Od srpna 1940 oznamuje nacistická vojenská a propagační mašinerie vpád do Anglie nejméně každých čtrnáct dní. Jednou to myslí doopravdy a dělá k tomu přípravy, po druhé je to chvástavé vyhrožování, adresované jednak do vlastního tábora, aby udržela v dobré náladě německý lid, jednak do Anglie, aby se Velká Britannie nemohla pustit do akcí jinde a vázala doma co nejvíce sil. Můžeme vám zcela určitě říci, že k pokusu o vpád nyní vůbec nedojde. Já sám jsem ostatně nikdy v invasi nevěřil, na řeči o ní v Londýně žádného zřetele nebral a žádná opatření pro takový případ nečinil. Pokládám řeči o tom za nacistické chvástání a stupidní strašení. Podle našich zpráv vojenští odborníci němečtí se nedávno o tom vyslovili v tomtéž smyslu.

2. V poslední své řeči oznámil nám zato Hitler začátek veliké a rozhodující akce proti anglické námořní moci. Chce Anglii vyhladovět a tak ji přinutit k míru.

K této akci nyní opravdu dojde. Ale berte, prosím, tyto hrozby především zase jako nacistické chvástání! Nemyslete ani na okamžik, že mluvě takto, podceňuji německou moc a že se zde v Anglii někdo utěšuje nějakými ilusemi. Víme všichni, že to bude útok důrazný a nebezpečný, že to bude nový velmi

kritický moment v této válce, víme, že to bude stát Velkou Britannií statisíce a snad miliony tun lodního nákladu a sta a tisíce životů britských námořníků. Ale to bude také vše, co se stane.

Námořní moc anglická od počátku války neobyčejně vzrostla. Má dnes o řadu milionů tun větší množství lodí a lodního prostoru nežli měla na počátku války; společně s Amerikou ročně staví nové lodí o několika nových milionech tun. I kdyby se Němcům potápění lodí dařilo do největšího možného procenta, bude míti Velká Britannie na konci tohoto roku přibližně tentýž počet lodí a tun lodního prostoru jako má dnes anebo v nejhorším případě o zcela malé procento méně. Mluvit tudíž o možnosti vyhladovění Anglie je prostě vědomé klamání anebo bláhové utěšování netrpělivé politické a vojenské veřejnosti v Německu.

3. Třetí veliká akce německá počíná právě nyní na Balkáně. Bulharsko provedlo totéž v této válce, co provedlo ve válce poslední. Už dnes je obsazeno Němci a konec celého tohoto dobrodružství bude pro ně zlý. Jugoslavie je ponenáhlu se všech stran obkloповána a ať se na konec bude bránit nebo nebude, ponese bohužel zlé následky všeho toho, co její vláda podnikala od roku 1937 a 1938. Následky neutralitní a mnichovské politiky z této doby platí dnes velmi drahο všichni ti, kteří se jakýmkoli způsobem o ni přičinili.

A tak v německé akci balkánské očekáváme úspěchy pro nacisty. Ale i když Bulharsko bude obsazeno, i když Jugoslavie bude obklopena a přinucena v nějaké formě sloužit Berlínu a Římu, i když se dostanou Němci do Soluně, znamená to jen dvě věci: za prvé, Němci dojdou k moři, tak jako jsou u moře v Belgii a ve Francii, a dál to nepůjde; a za druhé, vytvoří se patrně na Východě nová fronta, která nám dosud scházela a které Velká Britannie znamenitě využije. Nic vyřešeno nebude, válka se jen rozšíří, německé nesnáze se rozmnoží a bojovat se bude dál.

S našeho hlediska československého Hitler a německý nacistický mezinárodní gangsterism znamenitě tu pro nás pracuje. Pro nás bylo nebezpečí, že *po Mnichově zůstaneme obětí německé násilné a zločinné politiky sami*. Ale útok na Polsko, Norsko, na Belgii a Holandsko, na Rumunsko a nyní na Balkán, to všechno nám vytvořilo situaci, v jaké jsme byli za poslední války. Jako tehdy i dnes je zase náš problém problémem evropským, tak jak jsme jej chtěli vždycky mít a tak, jak jsem v roce 1938 bezpodmínečně o to usiloval a na tom trval. Dnes už každý rozumí, jaká hrozná věc se stala v Mnichově nejen pro nás, ale především pro celou ostatní Evropu a svět. A čím je nás menších států a národů v západní i střední Evropě v boji tom zainteresováno více, tím pro nás Českoslováky lépe. Jak jsem však řekl: Pro okamžik buďte připraveni na Balkáně na německé úspěchy!

O vyhlídkách Anglie pro budoucnost řekl bych vám dnes toto:

1. První a podstatná otázka pro Velkou Britannií v létě 1940 byla udržet se na nějakou dobu po pádu Francie, znovu se vyzbrojit a připravit si milionovou armádu na svém ostrově pro dlouhou válku. Diktátoři mají zájem na válce krátké a rychlé, nepřipravené demokracie potřebují získat čas a musí tudíž chtítí válku delší.

2. Druhé ohromné britské aktivum, jež tuto válku rozhodne, je definitivní obrat ve Spojených státech amerických. Od třetí volby Rooseveltovy (listopad 1940) jsou vlastně Spojené státy americké ve válce – ve válce jistého druhu – na straně Velké Britannie. Amerika dnes všemi cestami pracuje na pomoci Anglii, tato pomoc denně se zvyšuje, a buďte jisti, že přijde včas. A ani Amerika nepovolí, dokud nacism a fašism nepadne. To je pro nás další veliká záruka, stejně jako tomu bylo pro Československo ve válce poslední, když Amerika Wilsonova se rozhodla proti Německu vystoupit.

3. Třetí veliké britské aktívum je anglické vítězství v srpnu a září minulého roku nad německým letectvem. Byl to definitivní důkaz převahy britského letectva nad německým a doklad nemožnosti vpádu na území Anglie. Nevěřte po této stránce německé propagandě ani ve věci britských ztrát ani ve věci účinků bombardování Anglie! Žijeme zde ve středu Londýna a vidíme vše na vlastní oči; denně úřadujeme ve svých ministerstvech a úředních budovách, celý život v Londýně a život nás všech jde zde sice tempem válečným, ale v podstatě naprosto normálně. Tisíce našich lidí, naši vojáci a naši letci poslouchají zde s vámi to, co vám říkám, a všichni mohou vám dát totéž svědectví. Německými leteckými útoky Anglie zkrusena být vůbec nemůže.

4. Čtvrté veliké aktívum jsou události v Africe a v Středo-zemním moři. Pád římského koloniálního imperia a veliký vnitřní otřes Itálie je věcí hotovou. Je to – jak jsem minule řekl v souvislosti s vítězstvími Řecka v Albánii – mravní, politická a vojenská katastrofa, z níž se fašistická Itálie až do konce války vlastně už nedostane. Znamená to, že celý grandiosní plán Osy – zmocnit se Egypta, rozdělit imperium britské ve dvě části a vyhnat Anglii ze Středozemního moře – definitivně padl a že naopak Velká Británie zůstává pořád mocným pánem v moři Středozemním, což vzhledem k blížícím se událostem na Balkáně je věcí rozhodující.

Německo musí nyní tudíž pomáhat přes Balkán v zoufalé situaci se potácejícímu fašistickému vůdci. Obrací se proti Řecku a Turecku a chystá se na Egypt. Ale pro takovýto plán v poslední válce mělo posici lepší a přesto bylo poraženo. Dnes narazí Německo hned u hranic bulharských na 2 miliony tureckých vojáků a na skvělou armádu generála Wavella. Itálii nepomůže z nezadržitelné katastrofy a samo se dostane do nových nepřekonatelných nesnází.

5. A konečně páté aktívum: Nevyčerpatelné zdroje bohatství,

surovin, průmyslu a válečné produkce dostoupí do konce tohoto roku v Anglii a ve Spojených státech výše závažné. Snad už od léta tohoto roku přejde Anglie následkem toho do ofensivy na všech stranách a Německo s konečnou platností přejde do depresivní posice defenzivní, do posice, již mravně a politicky žádný diktátorský režim nadlouho odolávat nemůže. Proto očekáváme, že nacism začne brzo hledat cestu k nerozhodnému míru a k rychlému skončení války nějakou dohodou. Ale Anglie a Amerika s Hitlerem mír nikdy neuzavře. Přesto však dejte velký pozor! I vy musíte býti na takové manévry připraveni a za žádnou cenu nacismu v ničem nesmíte povolovat; neboť v této nebezpečné chvíli budou nacističtí podvodníci všemožně dokazovat, že se s Čechoslováky už dohodli a že vy jste definitivně a dobrovolně přijali režim protektorátu. Varuji velmi důrazně – nikdo u nás nesmí zradit!

Těchto několik slov povzbuzení a informací jsem vám chtěl dnes – v den Masarykův – říci. Vy, příslušníci naší inteligence, vy všichni, naši sedláci a dělníci, a zejména vy, mladí z dorůstající nové generace, vy, naše nová mládež, muži i ženy, vězte, že tato válka naším ujařmením národním a zotročením sociálním už skončit nemůže! Z války té rodí se už dnes nový svět a nová společnost, jistě lepší a vyvinutější nežli stará. Neslibuji vám společnost dokonalou, ideální a kdo ví jak šťastnou. Budeme to mít naopak po této válce s novým budováním státu těžší nežli to bylo po válce minulé. Bude to však ráj ve srovnání s tím, co prožíváte dnes. Mnoho ze starého ovšem zmizí a musí zmizet, mnoho nového budeme radostně a usilovně zase tvořit. Očekávám, že to nezůstane u nás ani takové, jaké to bylo, ani to nebude přesně takové, jak si to ty různé doktriny stranické a třídní představují. Budeme však po naší nové revoluci nesporně politicky a sociálně výše. A prosím vás, abyste se už dnes na to připravovali – v duchu Masarykově. Byl to tak veliký myslitel, že i na ty dnešní grandiosní události stačil.

Byl mladý až do své smrti a ani my sami nesmíme v tom smyslu zestarat. *Náš nový stát bude nesporně státem nové generace.*

Tož do boje za novou republiku a za novou svobodu, do dalšího boje proti nacistické ohavnosti spuštění a německému barbarskému pangermánství, do boje za národ a stát v duchu národní, politické a sociální revolučnosti Masarykovy!

X.

ZŮSTAŇTE VĚRNI SVÉ ZEMĚ A SVÉ HISTORII! – ODPOVĚĎ NEURATHOVI VELIKONOČNÍ POSELSTVÍ z r. 1941

(*Na Velký pátek – 11. dubna 1941*)

Ve chvíli, kdy část světa si připomíná symbolickou smrt a znovuzkříšení Kristovo a kdy vám jarní dny mluví o znovuzkříšení přírody, chtěl bych vám povědět klidně a střízlivě něco o dnešních vyhlídkách na brzké vzkříšení naší svobody.

Především vezměte, prosím, na vědomí toto první konstatování: *Německo už nemá vůbec možnosti tuto válku vyhrát.* K docílení toho by musilo porazit Anglii přímo a na hlavu. Mělo k tomu dvě příležitosti, jež se však už nikdy nevrátí. První byla hned po pádu Francie. Anglie tehdy nebyla ještě dost připravena na invasi a proto vynucení dočasného – opakují dočasného – míru v době tehdejší bylo snad v dosahu nějaké možnosti, i když to ani tehdy jistě nebylo. Churchill není mužem, který by se byl Němcům podvolil.

Druhou a poslední takovou příležitost mělo Německo v době letecké bitvy o Anglii, v září a říjnu r. 1940. Tato tříměsíční bitva byla v této válce tímto, čím byla bitva na Marně pro

Francii a Spojence ve válce v r. 1914. Tehdy neměla Anglie své letectvo ještě dosti vyzkoušené a neměla je ani dost četné. Britské letectvo, s nímž už tehdy také bojovalo přes jeden tisíc našich letců, se však osvědčilo skvěle a tuto osudovou a rozhodující bitvu vyhrálo. To byl vlastně konec všech dosavadních možností pro nacistické Německo vítězství v této válce docílit.

Nato následovaly presidentské volby v Americe a definitivní obrat. Řekl jsem vám tehdy v londýnském rozhlase, že považuji od té chvíle válku pro Německo za ztracenu. Nacističtí tiskoví páni v Praze přinutili pak český tisk a náš pražský a mělnický rozhlas k posměšným prohlášením o mém předpovídání. Nešlo mi nikdy o předpovídání; vždy jsem konstatoval jen fakta, dělal nutné závěry a připojoval k nim své politické naděje a přání. A zde máte také jen fakta, která se stala od mé poslední t. zv. předpovědi: hned po volbě Rooseveltově začala Amerika projednávat s Anglií pomoc na moři, poslala jí své torpedoborce, své lodi, své zásoby, dohodla se s ní o námořních obranných basích a konečně připravila svůj všecko očekávaný převyšující zákon o pronájmu a propůjčení svých válečných prostředků Velké Británii a ostatním Spojencům. Nato pronesl prezident Roosevelt svou historickou řeč v sobotu dne 15. března, kteréžto události mohou se srovnávat jedině s obdobnými událostmi přede dnem a ze dne 5. dubna 1917, kdy prezident Wilson pronesl svou první velkou řeč proti tehdejšímu absolutismům a kdy Spojené státy vstoupily do války proti Centrálním mocnostem. Tehdy v minulé válce jsme si řekli s prof. Masarykem, že je to odsouzení habsburské říše na smrt. Dnes to doslova platí o říši nacistické, o obou fašistických diktaturách. V Berlíně jsou si – myslím – dnes už plně vědomi toho, co to znamená.

Před dvěma měsíci jsem vám hlásil, že vojenská katastrofa italského fašistického režimu v Albánii a v Africe se už odčinit

nedá a že to je pád italského fašistického imperia. Od té doby t. zv. fašistické imperium je už v rukou Angličanů, přes dočasné italsko-německé úspěchy v Libyi. Ten Římem vysmívaný habešský císař je už zase doma a pánem situace. A hrdé italské loďstvo, které chtělo situaci zachraňovat, bylo rozdrce-no na padrť v půlhodinové – opakují: v půlhodinové – bitvě u Matapanu.

A tak bych mohl pokračovat, jak se v Berlíně chvástali vpádem do Anglie, novou ponorkovou válkou v Atlantickém moři a že brzo přinutí Jugoslavii, Řecko i Turecko k t. zv. dohodě, čímž Balkán bude vyřízen. Ale obrat v Jugoslavii i toto jejich lhaní ukázal ve skutečném světle. Dnes tam mají tu druhou obávanou válečnou frontu.

Revoluční čin jugoslávského lidu ze dne 27. března je třeba hodnotit vysoko. V každém případě to rozvrátilo všechny německé dosavadní plány na Balkáně, i když tam, jak jsem vám řekl již minule, s úspěchy Německa počítáme. Ale ať se tam stane cokoli, nedejte se ničím mýlit: budou se zase dlouho chvástat vítězstvími a na konec se to znovu sesuje, jako se rázem sesulo směšné Mussoliniho imperium a směšné řeči o vpádu do Anglie. — — —

Proč vám dnes znovu toto všechno tak důrazně opakují? Především, abych vám znovu potvrdil vaši pevnou víru ve vítězství. Ale hlavně proto, abych vás varoval před jiným nebezpečím, jež se nyní rychle k nám blíží. Dnešní německý režim je si vědom toho, že *vojensky* válku už vyhrát nemůže. A ježto jsou to největší lháři a nejbezectnější podvodníci, jaké kdy svět zplodil, chtějí docílit pro sebe nějakého výhodného míru novými zradami a novými lžemi a podvody, když už to vojensky nejde. *Začnou proto brzo Spojencům nabízet mír.*

A aby v této chvíli mohli účinněji na svět působit a vás pod svou nadvládou udržet, budou dokazovat, že český a slovenský lid je s dnešním stavem spokojen. Začnou vám nejdříve slibo-

vat, že zastaví persekuce a propustí naše uvězněné a že vám zajistí jakési minimum národního svobodného života; budou mluvit o obnovení škol a zejména i pražské university, začnou mluvit najednou už i o českém státu, jako to tak zdvořile létošního 15. března učinil pan Hitler. A pak vám nabídnou nějakou bezcennou dohodu celkovou. A když vy nepovolíte ve svém odporu k těmto mrzkým a nestoudným svodům a bezcenným slibům, které zase zruší, kdykoliv se jim zlíbí, začnou zase zatýkat, persekqvovat, hrozit, krást a plundrovat a vyhánět vás z vašich domů, statků, osad a vesnic.

Pan baron Neurath už v tom duchu začal. Napsal vám k výročí 15. března články a dával interviewy. Vyložil vám, jak vás říše ochránila od války a jak jí za to máte být vděční. Trochu vám chtěl zalichotit a vykládal, jak se prý český lid rozumně smiřuje s novým řádem a jak pochopil, že my, generace Masarykova, jsme za režimu předmnichovského národ vedli špatně. A vybízí vás zároveň, abyste přijali dobrovolně a radostně to jeho hnusné nacistické peklo.

Dostal totiž z Berlína rozkaz připravovat v našich zemích situaci pro mírovou nabídku Spojencům – a proto tak mluví. A očekávejte od berlínských dočasných pánů nové nástrahy: budou vynucovat nové veřejné manifestace pro říši a v mozku některých gestápáků se už rodí myšlenka nějakého nuceného plebiscitu zcela po nacistickém vzoru, v němž by náš lid měl vyslovit souhlas s dnešním stavem. Možná, že přijdou ještě s jinými podvody a násilnostmi.

Varuji a vyzývám vás všechny: ukažte světu, že se těmito nástrahami zneužít proti svým vlastním zájmům a přesvědčením nedáte! Zůstaňte věrni své zemi, své historii, svému národu a svým předkům! Nepovolte, neustupujte! Každý z vás naopak na každém sebemenším místě ať dělá všechno, co může, aby brzký pád tohoto zločinného systému uspíšil. Každý z vás ať se na tuto rozhodující chvíli připravuje. Rozumějte mi dobře:

Nevolám vás dnes ani ke vzpouře ani k nerozvážným činům. Nechci žádných zbytečných obětí. Ale přichází chvíle, kdy musíte říci – ne!, odváží-li se kdokoli vás nutit k projevům pro tento zločinný režim. Nechají-li vás v klidu – vyčkejte! Vaše chvíle přijde později. Začnou-li cokoli podnikat ve smyslu, jak jsem právě uvedl, zesílte odpor, začněte zdvojnásobněnou resistenci! Ničím nesmíte sloužit jejich blížícím se manévřům mírovým, obráceným proti nám! Vždyť to bude jen doklad jejich slabosti a strachu a nejlepší důkaz, že vědí, že už válku prohráli. Tak to v r. 1917–18 dělala habsburská říše s námi také. Kdo by jednal jinak, vrážel by dýku do srdce svému národu. A dávejte dobře pozor na všechny ty z našich českých řad, kteří už dnes zrazují a kteří by snad ve chvílích rozhodujících chtěli zrazovat nově! Nikomu to nebude zapomenuto, každý dostane svou odplatu.

Pan Neurath vám také ve svém článku vyrazil, že moje politika byla nepřátelská Německu a že mě sám jako zahraniční ministr říše Německé varoval, abychom změnili svůj postup, jinak že to špatně skončí. Polsko Beckovo, které se dohodlo s Německem, vám ukázalo, jak by ta naše dohoda s nacismem byla skončila. Rumunsko, které přijalo to, co Neurath od vás dnes žádá, prožívá právě nyní nejstrašnějším způsobem přátelství nacistického Německa. A jugoslávský lid, který byl dříve svými vládci veden k nečestnému smlouvání s nacismem, vám nedávno ukázal, že na konec dá přednost sebehorší válce před nacistickým přátelstvím, které by jej posleze nejen zničilo, ale nadto ještě navždycky zneuctilo. Ostatně cítíte to přátelství Neurathovo na své vlastní kůži – nemusím vám o tom nic dále říkat.

Ale pan Neurath vám zapomněl říci, co jsem mu já na jeho varování odpověděl. Řekl jsem tehdy jeho vyslanci v Praze, že chceme sice dobrý poměr k Německu, ale že trváme na integritě svého území, na své samostatnosti a svrchovanosti své poli-

tiky. Varujeme však zároveň přátelsky Německo před imperialistickou expanzí ve střední Evropě a před provedením anexe Rakouska. Provede-li Německo anexi Rakouska, kterou pan Neurath oficiálně tehdy prohlásil jen za rodinnou záležitost Němců, vznikne z toho jejich vinou už za šest měsíců po tom takový evropský konflikt, že bude stát na konci proti Německu zase celá Evropa a celý svět. Bude to nová hrozná válka světová, v níž bude Německo zase poraženo. Bude z toho ta nejstrašnější tragedie německého lidu, daleko strašnější nežli po válce z r. 1914. To byla má odpověď.

Pan Neurath vám ovšem chtěl svým článkem ukázat, jak on byl prozíravým politikem a jak já chyboval. Dnes je mu však z té jeho rodinné záležitosti a z nacistické politiky proti nám horko, neboť tři čtvrti mého varování se už uskutečnilo. Vždyť bezprostřední příčinou této války nebylo Polsko, nýbrž Mnichov a 15. březen 1939. Doufám pevně, že se pan Neurath dožije i té čtvrti poslední – německého pádu a nové tragedie Německa. Jistě však se jí nedožije ještě v Praze.

A o dvou dalších tvrzeních pana Neuratha vám sděluji ještě toto: Ano, proti gangsterskému nacistickému Německu jsem byl vždycky – to je pravda; ale se slušnými Němci chtěl jsem se dohodnout, stejně jako mnozí jiní v Evropě, také vždycky. K těm náš stát nepřátelský nikdy nebyl. A tvrdí-li, že jeho pan Führer a náš t. zv. pan protektor zachránili český lid před válkou, konstatuji: Před válkou, přesněji řečeno, před předčasnou válkou, v níž bychom byli vinou a chybou řady evropských států a vlád, které dnes za to hrozně, hrozně trpí, zůstali v r. 1938 osamoceni, vás ochránila tehdejší vláda a prezident Československé republiky. Tedy: žádný Führer a žádný protektor! Předvídal jsem celkem velmi přesně v r. 1938, že i po Mnichově válku s Polskem a Francií, s Velkou Británií, s Rumunskem, Jugoslavií a jinými Německo vyvolá v každém případě. Upozornil jsem na to včas všechny naše odpovědné činitele. *A proto*

Jsem tehdy odmítl vésti národ do války předčasně a pro nás osudně, připravuje se všestranně na to, až se zase pustíme – ve správné chvíli – společně se všemi ostatními do boje s nacistickým zločinnictvím. Ta chvíle přišla a je tu dnes.

Proto v září 1938, když jsem se s vámi loučil před svým odchodem, žádal jsem vás, abychom se zatím zdrželi rekriminací; proto jsem tehdy na všechny útoky mlčel a čekal na další události, proto jsme zde zase ustavili svobodnou československou vládu a bojujeme po boku ostatního světa v nové evropské protiněmecké válce, před níž jsem p. Neuratha varoval. Proto vás dnes znovu tak důrazně žádám, abyste vytrvali v odporu.

A ještě slovo o Jugoslavii. Od smrti krále Alexandra, kterého nacistický režim spoluzavraždil, bloudila. Dne 27. března však našla svou duši, jak řekl W. Churchill, a dnes už je ve válce. Jsme s ní všichni s plným srdcem a se všemi svými city. Musí vám nyní býti také povzbuzením, posílením a příkladem. A i kdyby byla částečně nebo i cele obsazena a Němci v ní začali provádět totéž, co dělají za spolupůlky řady zrádných Slováků na Slovensku, nedejte se zvíkat, nedejte sebou otrást! Ani dnes není ještě ve válce všechno, co v ní ještě bude. A konec nacismu bude strašný.

Nebylo nám popřáno se bít se zbraněmi v ruce s nacistickým Německem v r. 1938. Litujeme toho dodnes. Ale byli jsme k tomu přinuceni chybnou politikou ostatní Evropy a přesto jsme si zachovali svým tehdejší i dnešním postupem svou čest, svou národní hrdost a svou ohromnou mravní sílu. Dnes bojujeme zde mimo hranice vlasti zase se zbraněmi v ruce, zatím co vy musíte bojovat prostředky jinými. A tento svůj čistý štít před historií a celým světem musíme si ochránit, děj se co děj. *Pak Mnichov a to, co mu následovalo, nebude tragedií, nýbrž zdrojem nesmrtelných mravních sil národa. A na konec se obrátí ve veliké naše vítězství.*

Tož stůjte všichni pevně v dnešním svém odhodlaném od-

poru a neuhýbejte v ničem nelidském, nacistickým zrůdám! Noste pěkně hlavy vztyčeny – máte k tomu právo a všechny důvody. A hlavně: Zachovejte klid, pevné nervy a statečná srdce! Vítězství se přibližuje. A přijde chvíle, kdy vás všechny znovu zavoláme k poslednímu boji o vzkříšení.

XI.

PROJEV K I. KVĚTNU R. 1941

(30. dubna 1941)

První máj byl státním svátkem v naší republice. Proto mluvím dnes ke všem vrstvám našeho obyvatelstva, k dělníkům jako k rolníkům, ke třídám středním jako k inteligenci. Vedle toho se však obracím dnes, v těchto osudných chvílích našeho národa, především a obzvláště k dělnictvu.

Válka dnešní a celá dnešní krize světová žene Evropu do nových velkých změn v její sociální struktuře, a proto sociálně a hospodářsky po této válce učiní i náš stát nové, veliké a dalekosáhlé kroky dopředu. Vrátit se k nezměněnému politickému a hospodářskému systému První republiky nebude už možno, zrovna tak jako se po protinacistické revoluci na evropském kontinentě a na konci této války – také zde v Anglii – poválečná společnost už nevrátí k tomu, co tu bylo před válkou z r. 1939. *I my vyvodíme tudíž z dnešních velikých událostí všechny příslušné hospodářské a sociální závěry.*

Půjde nám v nové republice o uskutečnění *opravdové demokracie jak v politickém tak i v sociálním smyslu*. Vzpomeňte si, prosím, jen na to, co jsem vám řekl ve své řeči nad rakví Masarykovou dne 21. září 1937 na pražském hradě o nutnosti vývoje Evropy k demokracii sociální a hospodářské a o blížícím se

novém postavení čtvrtého stavu, t. j. všech našich malých lidí všech tříd, dělníka, malého rolníka, řemeslníka i inteligenta. Doba ta se nezadržitelně blíží. Náš celý národ to jistě chápe a dnešní jeho společný boj proti společnému nepříteli nám tento vývoj v Třetí republice usnadní a pomůže jej provést. Náš národní boj byl přece v posledních stoletích bojem především také sociálním a po dnešní válce v Československu, nacismem vykradeném a zgermanisovaném, bude jím více nežli kdykoli jindy.

Budeme mít ovšem v osvobozené republice nejen nové poměry sociální, nýbrž i politické. Budeme mít nové útvary stranické, a vyloučíme z našeho budoucího politického života všechno to, co v našem dřívějším systému stranickém, a zejména koalickým, bylo nezdravé a právem bylo kritisováno. K tomu všemu není návratu. Nové poměry v Třetí republice budou potřebovat jen zcela omezený počet stran politických. Nebude to žádný totalismus, ale zato zdravé a velmi omezené roztrídění stranické.

Nechci dnes mluvit o všech podrobnostech těchto nových poměrů, říkám jen zatím, že jedna z cest k tomu bude především *jednota všeho dělnictva*. Ta nám také připraví a zachrání národní a státní jednotu v převratových dobách po válce, bude jedním z hlavních pilířů bezpečnosti a pevnosti osvobozené republiky a umožní vybudovat onen nový sociální řád, po němž celá nová a mladá poválečná Evropa bude volat. Promyslíme všechny tyto problémy my zde stejně tak jako vy doma, a připravujeme se na to, abychom v plné jednotě s národem doma si po válce vytvořili *svůj* nový politický a sociální svobodný svět a řád, platný pro všechny vrstvy národa a prospěšný všemu lidu československému jako celku.

Vím, drazí přátelé, že jste všichni bez výjimky s námi v našem zdejší boj. Vím, že jste celým srdcem a celou duší oddáni naší věci. Vím, že ve chvíli vítězství, která jistě přijde, splníte

obětavě, odvážně a vlastenecky svůj veliký úkol. Vím, že se nedáváte svést tou směšnou a lživou demagogií prušáckých nacistů o jejich t. zv. novém, bezhlavém, bezmyslenkovitým, sprostém a násilném sociálním řádu. Vím, že máte k tomu všemu jen nejhlubší opovržení.

Děkuji vám proto za váš dosavadní statečný postup proti všemu fašismu a nacismu, děkuji vám také za všechno, co připravujete k vydobytí a k budování našeho svobodného státu s novým sociálním řádem poválečným. A opakují: jako je třeba připravovat jednotu v jiných vrstvách národa, tak je také třeba se připravit na obětavou jednotu všech našich směrů a všech domácích tendencí v řadách dělnických. Bude mnoho práce s vybudováním osvobozeného státu a nového politického a sociálního řádu, bude třeba vyvarovat se především anarchii v rozvrácené poválečné Evropě, a tu s jistotou počítám, že všechny naše vyspělé dělnické vrstvy budou bezvýhradně a důsledně v tomto novém našem velikém státním úsilí dělat práci pozitivní a konstruktivní.

A k prvnímu máji r. 1941 vám prohlašuji: Budoucnost nenáleží Hitlerovi. Ta náleží nám, československému lidu, *naší* republice a *našemu* novému řádu politickému, hospodářskému a sociálnímu.

Přeji vám všem, přeji celému našemu národu, aby prožil zítřejší první máj přes všechna utrpení dnešních dob v duševním klidu, ve vnitřní jasné, májové jarní náladě a s pocity bezpečné jistoty, že symbol prvního máje se našemu národu a státu uskuteční.

VPÁD NĚMECKA DO SOVĚTSKÉHO SVAZU – NĚMECKÁ SEBEVRAŽDA

(24. června 1941)

Došlo právě k jedné z nejdůležitějších událostí válečných: nacistické Německo přesně podle dávno připraveného plánu napadlo Sovětský svaz. Sovětský svaz je tedy dnes společně s námi ve válce proti Německu. A my jsme s ním opět v téměř poměru jako v r. 1938 před Mnichovem, kdy jsme se chtěli po prvé s nacismem vojensky vypořádat.

Právě před rokem, když jste byli katastrofou Francie tak bolestně ve svých nadějích zklamáni, jsem vás ujišťoval, že to není konec války, že Anglie nepovolí a že do války zasáhnou ještě další dva velicí činitelé světovi: na jedné straně Spojené státy americké a na druhé, jak jsem tehdy řekl, onen veliký východní faktor politický, jímž je Sovětský svaz. Po třetím zvolení Rooseveltově presidentem v listopadu r. 1940 jsme vám prohlásili v rozhlase z Londýna, že to znamená porážku Německa, poněvadž Roosevelt přivede Ameriku za všech okolností na pomoc demokracii evropské. Tehdy propaganda německá v Praze ironicky odbývala mé t. zv. předpovědi a její náhončí se vysmívali naší londýnské vládě a emigraci. Dnes vidíte skutečnost sami.

Prosím vás, drazí přátelé, abyste v duchu se mnou nyní prošli to, co se stalo od Mnichova. Měli jsme tehdy smlouvu s Francií, s Malou dohodou a Sovětským svazem. Velká Britannie byla spojena s Francií. Polsko mělo smlouvu s Francií, ale její smysl a význam zničil Beck r. 1934 dohodou s Hitlerovým Němcem. Byl jsem od r. 1933–34 přesvědčen, že válka se blíží a udělal jsem i jako president republiky – zejména také ve věci našich příprav vojenských – všecko, co bylo nutno.

Když však krise po obsazení Rakouska přišla, většina těch, kdož politiku kolektivní bezpečnosti s námi skoro celých 20 let spoludělali, selhali; dohadovali se s Hitlerem a Mussolinim a na konec došlo až na Mnichov. Katastrofa ne naše, *ale celé Evropy přišla*, a jeden po druhém, kdo nezůstali na linii našeho odporu v roce 1937 a 1938, začali od roku 1939 padat: nejdříve Polsko, pak Francie, pak Norsko, Belgie, Holandsko; pak bylo podrobeno za své vlastní spoluúčasti Maďarsko a Bulharsko, pak padlo Rumunsko, pak Jugoslavie a konečně se bránící Řecko. Velká Britannie byla téměř izolována a ubránila se jen s největším vypětím všech svých sil. A nyní konečně došlo na Ameriku a Sovětský svaz. A tak po strašných útrapách a katastrofách celých tří let došli jsme tam, kde my v Československu jsme chtěli mít bez útrap a bez katastrof Evropu a svět už před Mnichovem a kde Evropa měla pevně stát tehdy, když byla ještě svobodná a mohla rychle a rozhodně v krátké válce Německo rozdrtit. Dobře to řekl Winston Churchill v neděli, když zdůraznil, jak Evropa lehkomyšlně a bláznivě dovolila zbrojení a válečný rozmach nacistických zločinců a násilníků, aby pak jeden stát po druhém jednotlivě byl jimi rozdrčen. Podpisují celou jeho řeč do všech důsledků.

To, co vám dnes říkám, nemá znamenat výtky a kritiku, i když na chybách těch neměli jsme podílu. Má to znamenat jen připomenutí vám a nám všem, že všechny události od r. 1938 až do dneška daly naší zahraniční politice za pravdu, že jsme národ vedli správně, že jsme německé nacistické a italské fašistické nebezpečí a zločinctví znali dobře a správně jsme i ve chvílích nejtěžších odmítli s ním kompromisovat a spolupracovat. *Je to naší ctí a hrdostí. Bude to v budoucnosti zdrojem naší veliké mravní a politické síly.* A je to doklad, že i dnes jdeme po cestě správné. Zůstane navždy nesmrtelnou zásluhou československého lidu fakt, že v největší historické krizi evropské a světové posledních století zachoval svou národní čest neposkrvně-

nou, že se jednáním a spoluprací s nejničemnějším gangsterstvím, v lidské historii známým, v ničem nepotřísnil, že nese svůj neposkvrněný prapor pravdy, svobody a demokracie hrdě, se vztyčenou hlavou, od počátku této hrozné světové krise až do dneška. A donese jej čistý až ke konečnému vítězství a zařídí si i budoucí svou politiku podle této své veliké tradice.

Ve chvíli, kdy Sovětské svaz vstupuje do tohoto gigantického zápasu, jsem vám chtěl toto všechno připomenout a zdůraznit, že jako zahraniční ministr po 17 let dělal jsem tuto politiku, že jsem ji vzdor všemu držel po tři léta svého presidentství doma, že jsem ji nekompromisně držel dále i celý rok v exilu až do začátku války a pak během dvou let války důsledně ji zastával, hájil a prováděl. Zdůrazňuji to zase jen proto, abyste vy všichni doma byli dnes klidní a jisti, že jsouce s námi, jdete správně, a že my zde, jdouce až dosud s Winstonem Churchillem a presidentem Rooseveltem a dnes také se Sovětským svazem a Stalinem, jak nás k tomu ostatně velmi správně vyzýval v neděli v dohodě s Amerikou sám Churchill, jdeme nejen s hlediska politiky světové cestou správnou a jedinečnou, nýbrž také cestou, která nám znovu přinese naši svobodu a naši bývalou republiku.

Nedělní skvělá řeč Churchillova byla veliká výzva, ale byl to především veliký akt státnický. Konečně jsme všichni sjednoceni: Velká Británie, Sovětský svaz, Spojené státy, Čína, Československo, Polsko, Holandsko, Belgie, Norsko, Jugoslávie, Řecko, svobodná Francie – to znamená proti Německu a Itálii celá Evropa, skoro celá Asie a celá Amerika. Vítězství Německa a Itálie je definitivně pohřbeno. Poslední strašná, neodčinitelná chyba Hitlerova celou válku rozhodla.

Proč Hitler a nacistické Německo toto poslední šílenství provedlo? Dávám vám k této otázce jen krátce toto naše vysvětlení: Od posledních šesti měsíců vedoucí činitelé němečtí, poli-

tickové a vojáci, t. j. Hitler, Göring, Hess, Ribbentrop, Brauchitsch, Keitel, Halder a ostatní, nabyli přesvědčení, že Anglii porazit už nemohou. Nastal proto mezi nimi rozvrat a spor o to, co dělat. Ze sporu toho vznikl útěk Hessův, který se pokoušel již dříve dostat se do styku s některými anglickými kruhy, a doufal, že se mu podaří vyzkoumat, jak by se Anglie stavěla k válce německo-sovětské a působit úspěšně v Anglii k nějaké dohodě nebo k zastavení války, jejíž prodloužení zejména na západě samo znamená pád Německa. Po útěku Hessově se tyto obavy Německa ukázaly zcela jasně. Zejména těmto německým kruhům šlo o to zastavit na západě válku dříve, než by Amerika sama vstoupila do války a přinesla rozhodující pomoc demokratické Evropě. To se však nepodařilo.

Vedle toho visela však nad Německem stále další veliká hrůza: Sovětský svaz. Hitler soudil, že se s ním vypořádá hned po porážce Anglie. K té však nedošlo a tak Německo vidělo, že není jisto ani dnem ani hodinou, kdy se na východě něco stane, a to právě ve chvíli, kdy Anglie přejde společně s Amerikou příštího jara k ofenzivě. Bylo třeba tudíž Sovětský svaz vylikvidovat stůj co stůj, buď dohodou nebo válkou, a to dříve, nežli bude Anglie a Amerika na jarní ofenzivu připravena. A tak se ti němečtí zločinci a šílenci odhodlali k poslednímu osudnému činu: napadli Sovětský svaz.

Nikdo dnes zatím nemůže předvídat a předpovídat, jak budou probíhat válečné události na východě. Budme opatrní a *počítejme s řadou německých úspěchů i na této frontě!* Rozhodující však je, že máme konečně druhou východní frontu v plné její síle, že tato fronta už až do konce války bude Německo užírat také s druhé strany a že Sovětský svaz prokáže tak velikou službu společnému vítězství: jednak získá Anglii a Americe těch několik málo měsíců ke konečné přípravě na ofenzivu příštího jara, jednak doplňuje sjednocení všech demokratických sil světových k boji za společný cíl.

Vím dobře, jak všechen československý lid i naši všichni na Podkarpatské Rusi jsou dnes vzrušeni. Ano, mějte radost, hlavně z celé dnešní světové fronty protinacistické a protifašistické! A zachovejte si tu radost, klid a vědomí vítězství, i když vám v příštích dnech německá propaganda, gestapo a někteří nacističtí náhončí budou v pražském rozhlase a v zotročeném našem tisku řvát do uší, jak veliká vítězství snad Němci docílí tu a tam proti Sovětskému svazu! Buďte na to připraveni, nedejte se ničím mást! Vstupujeme do konečné fáze této války, která na konec nezvratně bude strašlivou derutou pro Německo.

Zvláště vás dnes upozorňuji na některá význačná slova řeči Churchillovy, pronesená v dohodě s Amerikou: „Máme jediný cíl a jen jediný neodvolatelný úkol: jsme rozhodnuti zničit Hitlera a každou stopu po nacistickém režimu. Nic, naprosto nic nás od toho neodvrátí. Nebudeme se nikdy dohodovat, nebudeme nikdy vyjednávat s Hitlerem a jeho gangstery.“ Nezapomeňte těchto slov, přátelé, a postupujte podle toho!

A pak vám chci citovat druhé místo řeči Churchillovy: „Každý muž nebo stát, který jde s Hitlerem, je naším nepřitelem. To se týká také všech těch bídných, proradných quislingů, kteří ze sebe učinili nástroje a agenty nacistického režimu proti svým krajanům a proti své rodné zemi. Tito quislingové, stejně jako vůdci nacističtí, nebudou-li oddělení svým vlastním lidem, což by nám usnadnilo práci, budou vydáni na úsvitě vítězství spojenecké spravedlnosti a soudu.“

Zde to slyšíte, přátelé, také z jiných – a autoritativních – úst nežli jen našich. Slyším právě, že tak zvaný slovenský stát vstoupil do války se Sovětským svazem. Slováci nyní vidí, kam je ti zločinečtí slovenští quislingové zavedli, vidí, jak německý karabáč žene naše slovenské syny do krvavé lázně. Tento příšerný zločin bude jednou strašně potrestán. Celý svět volá nikoli po nějaké pomstě, nýbrž po spravedlnosti proti té bezedné studnici zločinnosti, již nahromadila u nás a v Evropě

ta nacistická chátra a již rovné svět dosud neviděl. A k jejich žádnému pomocníku milosrdenství nebude a být nemůže. Slyšte to dobře u nás všichni v Praze, slyšte to také dobře všichni obzvláště na Slovensku, jehož synové jdou dnes krváčet za Hitlera proti svým slovanským bratrům!

Nesmí nikdy být zapomenuto, že nacistický pangermanism se pokusil v této válce zničit všechny slovanské státy a národy, jeden po druhém: nejdříve Československo, pak Polsko, pak Jugoslavií a nyní největší stát slovanský, Sovětský svaz. Při tom štvě jednotlivé části těchto národů proti sobě navzájem. A ti quislingové, kteří se k tomu na Slovensku, ti kralovrahové v Charvátsku a snad brzo ti Berlínem placení a připravovaní rabové na Ukrajině propůjčují, budou navždy prokleti těmito národy, budou navždy odsouzeni naší historií a nesmějí v žádném z těchto národů ujít zaslouženému trestu. Jen si všichni domyslete tu hrůzu, tu mravní bídu a tu ničemnost: šli s nejhorším gangsterem moderní historie a ničili svůj vlastní stát a národ v jeho ničemných a proradných službách.

Končím svůj projev k vám stejně jako své projevy dřívější: Vytrvat, nepovolit – dnes více nežli kdy jindy! Hodina vyúčtování se blíží, neboť účast Sovětského svazu ve válce, ať bude probíhat jakkoli, válku jistě hodně zkrátí. Přátelé, občané českoslovenští, dělníci, zemědělci, inteligenti, úředníci, státní i soukromí zaměstnanci – buďte všichni na stráž! Zůstaňte věrni svým národním a státním ideálům, buďte věrni našim tradičním ideálům svobody a demokracie! Naše nová svoboda a demokracie, náš nový řád spravedlnosti národní a sociální, náš nový řád evropské svobody se blíží.

A v rozhodné chvíli vás zavoláme k boji, který zde vedeme my se zbraní v ruce. Zůstaňte i nadále jednotni, nedejte se svést k předčasným sporům o žádnou otázku v našem vlastním středu a zachovejte klid až do chvíle, kdy pravá hodina udeří. Události samy nám pomohou a dobře ukáží, jak si svou budoucí

domácnost demokraticky, svobodně a ideálně spravedlivě zařídíme. Naše politika zůstává tím, čím vždycky byla: je to politika *československá*, v rámci svobody a spolupráce evropské, ve spolupráci se všemi dnešními našimi Spojenci a v duchu nové poválečné svobody, demokracie a spravedlnosti sociální, národní a státní.

Dne 26. září 1938 – těsně před Mnichovem – řekl Hitler v berlínském Sportpalastu na ohromné schůzi, v níž za pustého řevu nacistické berlínské spodiny a za úžasu celého slušného světa neslýchaně sprostě mí spílal a náš stát nestoudně napadal, dáváje naší republice znovu své ultimatum: „Zde stojím já a tam stojí Beneš a ta celá československá lež. Mezi mnou a jím musí býti rozhodnuto a bude rozhodnuto!“

Ano, dnes si už všichni doma můžete opakovat: „Zde stojíme my a tam stojí Hitler a celá ta sprostá, vulgární, nevzdělaná, nekulturní a nemravná nacistická a fašistická špína a mor. Mezi námi musí být rozhodnuto!“

A bude rozhodnuto!

XIII.

K DEFINITIVNÍMU UZNÁNÍ ČESKOSLOVENSKÉ VLÁDY SOVĚTSKÝM SVAZEM A VELKOU BRITANNIÍ*

(26. července 1941)

V pátek dne 18. července oznámil vám ministr věcí zahraničních Jan Masaryk dvě události pro nás a náš boj o osvobození vlasti svrchovaně důležité: plné a definitivní mezinárodněprávní uznání Československé republiky, jejího presidenta a její vlády Velkou Britannií a stejné plné a definitivní mezinárodněprávní uznání Sovětským svazem, s nímž jsme zároveň hned podepsali obdobnou smlouvu o vzájemné pomoci a spojení v dnešní válce proti hitlerovskému Německu, jakou s ním uzavřela Velká Britannie.

Vracím se dnes k těmto věcem, jež znamenají v práci mé a mých spolupracovníků vrcholné body našeho úsilí o osvobození vlasti v druhé válce světové.

Jsem s výsledky dosavadní naší práce spokojen, jsem si plným vítězstvím naší věci jist a dávám vám znovu jménem svým i všech ostatních pracovníků vojenských a politických slib, že onu část díla našeho národního a státního osvobození, již zde vykonat můžeme a která nám zde okolnostmi a vývojem politickým připadla, do všech důsledků a zdárně provedeme.

Uznání britské ze dne 18. července má politicky, diplomaticky a mezinárodněprávně pro nás význam dalekosáhlý, možno říci za této války už rozhodující. Od tohoto diplomatického dokumentu není už návratu. Znamená, že dřívější Československá republika, její president a její vláda má dnes tentýž mezinárodní status, totéž diplomatické a právní postavení jako

* Viz příslušné diplomatické akty v části V., dokumenty č. VIII., IX. a X.

kterýkoli z ostatních spojenců, jako Norsko, Holandsko nebo Belgie, jimž určité mocenské posice nebo i území i po jejich obsazení zůstaly a kteří neprošli stadiem Mnichova 15. březnem 1939, odloučením Slovenska a stavem protektorátu. Všecka tato stadia našeho národního utrpení jsou britským uznáním vymazána a definitivně odstraněna. Právně už neplatí z nich vůbec nic.

Naše diplomatická zastoupení, naše vláda, naše celá svrchovanost zase funguje v celém světě jako před Mnichovem. Zvlášť politicky, diplomaticky a právně je důležité, že byl uznán a se všemi svými plnými právy podle naší předmnichovské konstituce funguje váš, ohromnou většinou Čechů, Slováků, Němců a Podkarpatorusů svobodně zvolený, předmnichovský prezident jako hlava československého státu vzhledem k vám doma i ke všem spojeneckým státům ostatním a ke všem těm neutrálním, kteří nás už nyní v té či oné míře uznali. To všecko jsou nezvratná fakta, jež jsou dokladem toho, co si ostatní svět myslí o blížícím se spojeneckém i našem nezvratném vítězství.

Také naše dohoda se Sovětským svazem má též význam diplomatický a mezinárodněprávní. Má však ještě speciální důležitost tím, že se týče státu, který nese v této chvíli v boji za svobodnou Evropu, a tudíž i v boji za nás, hlavní tíhu celé války, který soustřeďuje na sebe více nežli dvě třetiny všech sil německých, je v bezprostředním našem sousedství a bude podstatně spoluurčovat příští mír. Se Sovětským svazem máme tedy opět smlouvu spojeneckou jako v r. 1938 a stejně tak jako s říší britskou máme s ním závazek, že půjdeme jako rovný s rovným společně v boji až do konečného vítězství a společně s ním budeme dělat také mír.

At vám tudíž v pražském a berlínském rozhlase a v našich gestapem řízených novinách vykládají cokoli, taková jsou skutečná a nezvratná fakta.

Význam, důležitost a hodnotu těchto výsledků byste ocenili

ještě výrazněji, kdybyste znali, co těmto všem jednáním předcházelo. Bylo třeba u všech složek naší akce práce veliké, úsilí vypjatého a vyčerpávajícího, politicky soustavného, prozíravého, vlasteneckého a nesobeckého. Odstraňovat všecko to, co se nahromadilo proti nám ve světě Mnichovem a všemi chybami z politiky té plynoucím, nebylo snadné. Ale překonali jsme už téměř všecko. A jestliže zmíněné státy a tak veliká řada států jiných po dlouhých našich jednáních, po dlouhých úvahách a po zralých rozhodnutích ohledně všech svých plánů ve věci organizace budoucí Evropy a světa se rozhodly k nám se takto znovu zavázat, znamená to, že naše věci jsou už mezinárodně jasné a definitivní.

Já sám a mnozí jiní z nás se nyní už obracíme především k práci na naší nejbližší příští budoucnosti v poválečné Evropě. Budeme především dále pokračovat v jednání polsko-československém. Došlo nyní již k dohodě o diplomatických stycích a vojenské spolupráci sovětsko-jihoslovenské a doufám, že dojde brzo i k obdobné dohodě sovětsko-polské. Naši užší jednotu a spolupráci s Polskem chceme opírat právě o dohodu mezi Polskem a Sovětským svazem a mohu vás ujistit z vlastních svých rozhovorů a jednání, že v Moskvě pro spolupráci tu je porozumění, stejně jako je v této věci porozumění, souhlas a podpora v oficiálních kruzích britských a amerických.

Ve svých dnešních přípravách necháváme otevřenu cestu i jiným státům středoevropským, aby šly s námi po stejné linii. To se však rozhodne teprve podle dalšího vývoje a průběhu války. Slyšeli jste snad před několika dny prohlášení amerického státního podtajemníka Sumner Wellese o názorech washingtonské vlády o budoucím míru a nové nutné soustavě poválečné kolektivní bezpečnosti. I zde v Londýně, i v Americe a v Sovětském svazu dnes všichni chápou, že se musí mír a zejména mír nám státům menším po této válce zajistit lépe a trvaleji; po této válce se už nacistické a jiné diktátorství – přes to, že Hitler před-

pověděl trvání své Třetí říše na tisíc let – ani nějaký nový Mnichov a jeho důsledky objevit nesmí. Nacism a fašism teprve ještě uvidí, jak se mu vyplatí to, co prováděl proti ostatním národům od r. 1934.

I o našich vnitřních věcech ve všech směrech zde přemýšlím a společně s vládou děláme přípravy. Pokusíme se o zajištění potravin a surovin pro náš průmysl a pro zajištění vám všem práce a výživy v okamžiku konečného pádu nacismu. Víme, že po válce přijdou nutně značné změny sociální a hospodářské na celém kontinentu. A také u nás. A budeme už dnes hledat cesty, jak věci ty připravit a dělat je jednak v plné jednotě co možno naprosto převážně většiny celého národa, jednak poctivě, důrazně, rychle a účinně, ale vždy a výlučně v zájmu národa a státu jako celku. Ovšem, že též v plné harmonii se všemi našimi dnešními Spojenci, s nimiž budeme připravovat i nový mír společně a jednotně.

Budou to úkoly ohromné. Těžší nežli po válce minulé. Ale jak už je to krásné, že my Čechoslováci, kteří jsme prošli tak hrůzně v minulých třech letech tím nacistickým peklem, můžeme už dnes taktó s klidem a s jistotou o všech těchto otázkách konkrétně uvažovat, v širokých liniích i v podrobnostech je už připravovat a tím už dnes, i v této dnešní a ještě těžké chvíli, na budování nového lepšího světa spolupracovat!

Já vím, že tam na vás doléhá denně stále ještě ten barbarský nacistický režim, kterému tam u vás říkají antibolševický a antiplutokratický nový řád. Musíte se pořád ještě denně dívat na ty krajně odporné zjevy takových Hitlerů, Himmlerů a jeho gestapa, Neurathů, Franků, Henleinů a těch hanebných quislingů, jako jsou ti různí Tisové, Tukové, Machové, kteří všichni dostanou po této válce to, co jim náleží. Já vím stejně jako vy to víte – a denně to sami vidíte – že čeho se tento t. zv. nový řád dotkne, všechno zhanobí, všechno pošpiní, všechno zneuctí už jen svým prostým dotykem. Mluví o cti a je to podlost,

dýka, puma a gangsterství všeho druhu; mluví o národní hrdosti a cti a je to hnusné pangermánské barbarské znásilňování slabších národů a kolektivní lupičství, kolektivně organisované. Mluví o pravdě a je to grandiosní systém soustavného lhářství, zkrucování, podvádění, znásilňování vědy, svobodného bádání, víry a volného přesvědčení. V posledních dnech se tento systém pokusil pohanět, zvrátit a potřísnit i tu krásnou naši symboliku blížícího se vítězství, vyjádřenou Beethovenovou pátou symfonií. Viděl, že miliony gestapáků by mu nestačily, aby ve vaší práci doma a v naší akci v celém světě mohl zastaviti tu hrůznou starozákonnou ruku, píšící na stěnu osudné: Mene tekel... Proto jako bezectně ukradl všechno, co kde komu ukrást mohl, pokusil se ukrást i tuto krásnou myšlenku. Zesměšnil celou svou politiku a svůj celý systém. A ve chvíli, kdy se stane někdo pro celý ostatní svět předmětem nepřekonatelného smíchu, i když ještě řádí jako divá zvěř, kterou čeká už jen poslední rána, je konec všemu.

Přátelé! Naše národní věci jdou správnou cestou kupředu, úspěšně a nezadržitelně. Dáváme svoji republiku zase část po části dohromady, v jednotu a do pořádku, připravujeme soustavně a programově svůj nový stát a svou novou společnost, a všechen slušný, poctivý a lepší svět jde a půjde s námi.

Vím, že mnoho trpíte. Ale mějte z dnešních našich úspěchů krásnou, uspokojivou vnitřní radost a pokračujte nezdolně v boji, jež v dané chvíli vyvrcholíme ve spravedlivé odplatě. *Nás vede vytrvalá vůle a vlastenecká víra ve velké vítězství!*

PRVNÍ MASOVÉ HEYDRICHOVY POPRAVY –
VZKAZ NAŠIM DO PRAHY

(1. října 1941)

Dříve nežli budu moci k vám promluvit obšírněji a povědět vám, co my zde a celý svět ostatní o událostech posledních dnů v protektorátě soudí, posílám vám toto krátké poselství:

Jsem s vámi a my všichni zde jsme s vámi v této chvíli utrpení, útlaku, teroru a vraždění našich hodných, vlasteneckých, národních věcí oddaných trpitelů. Podobné chvíle zažili naši exulanti z třicetileté války s Komenským v čele, když doma němečtí žoldnéři vraždili a popravovali naše lidi; podobné chvíle zažili jsme s Masarykem ve válce poslední, když nám zavírali naše nejdražší a popravovali naše legionáře. A přece jsme svůj svatý boj vyhráli a přece ti, kdož byli tehdy v roli vrahů a lupičů, bídně zhylnuli, odnesli odplatu tělesnou i morální, stojí dnes na pranýři potupy a budou na něm stát do konce světa. A také těm, jichž jménem nás ničili, dostalo se na konec hrozného, ale zaslouženého trestu. Zato však národ náš po válce poslední a před válkou touto stál na vrcholu své moci a svého vývoje a měl uznání a úctu celého světa.

Tato válka je, drazí přátelé, z největších a nejhroznějších válek celé historie lidské. Nacism ji připravoval vědomě jako válku *totální*. To znamená, že se připravoval totálně loupit, totálně ničit, totálně vraždit – pustě, ničemně, zvířecky. Dělá to dnes ve Francii jako v Norsku, v Belgii jako v Holandsku, v Polsku a Jugoslávii jako v Československu. Stal se vyvrhelem lidstva. Opakuji: doslova vyvrhelem lidstva.

Celý svět je si toho dnes vědom. Byl jsem si toho naplno vědom už před třemi lety, když tak mnozí v ostatní Evropě

sotva věci ty tušili a kdy tak osudně Evropa a svět připustily Mnichov. Proto jsem se tehdy rozhodl aspoň dočasně uchránit národ od marných a nezměrných obětí – nejtím do války a vyčkat správné chvíle, až celý svět správně věci uvidí a do boje se proti berlínským netvorům pustí. Ten čas přišel – rok po Mnichovu. Dnes si to u nás ten podlý pochop Hitlerův chce nahradit. Zpečetuje tím však jen osud svůj, svých všech pánů a pomocníků a – ať už to, co se děje, vykládají a omlouvají různí činitelé jakkoli – také německého národa. Je to a bude to soud dějin: *odplata, která jistě přijde, bude strašná.*

Celý svět už poznal, co je dnešní Německo. A to, co se u nás děje, má všude neuvěřitelný ohlas. Urychluje to pád našich odpůrců, konec války i příchod vítězství. A hodina spojeneckého vítězství bude neslychaně přísná pro všechny Hitlera, Himmlera, Neurathy a Heydricha. Vy, političtí přátelé doma, vy, příbuzní a přátelé všech popravených a nově uvězněných, buďte si vědomi, že ve svém těžkém smutku máte všechny dobré lidi celého světa na své straně a že i my všichni zde, i všichni Spojenci chápou, že každý zločin, každé násilí, každá vražda se strany nacistických pochopů v Československu i v ostatních obsazených zemích musí být a bude tisíckrát pomstěna.

Vám všem ostatním v republice dávám pak tento vzkaz: Víte všichni, že máte před sebou cynické vrahy, kteří se nezastavují před ničím. Buďte opatrní, zachovejte klid, nedejte se nyní k ničemu vyprovokovat! Všem nám jde o to, aby zbytečných obětí nebylo. Ale přitom vám slibujeme, že uděláme zde se všemi svými Spojenci všechno, aby den pádu vašich katů se co nejvíce přiblížil a aby odplata naše byla co nejúplnější.

DNES NENÍ DOBA KNÍŽETE VÁCLAVA –
NEPOVOLIT! – POSELSTVÍ K 28. ŘÍJNU 1941

(25. října 1941 – 27. října 1941)

I.

V sobotu dne 25. října 1941.

Čtvrtý dvacátýosmý říjen po Mnichově se přiblížil. Budeme jej slavit se smutkem v srdci a se sevřenými pěstmi, připravenými k ráně, ale s vírou a odvahou ve své duši. Řekli jsme vám už z Londýna všechno, co si celý svobodný svět o novém německém Heydrichově terorismu v Československu a odplatě za něj myslí. Dnes vám chci povědět, co tato nacistická zvěrstva znamenají politicky.

Opakuji především to, co jsem vám vzkázal dne 1. října, když kat Heydrich začal u nás rádit a vraždit: Tato válka je nejhroznější a nejkrutější válkou moderních dějin. Je to tak zvaná *totální*, t. j. válka tupého, teroristického ničení, vraždění a loupění, vymyšlená dnešní německou armádou a jejími tak zvanými odborníky. Proto také na ni dnešní Německo a jeho režim neodvolatelně padne a zhyne.

Nedejte se tudíž mýlit dnešním chvástáním německé propagandy. Vykládala vám loni a předloni o ohromných vítězstvích na všech bojištích. Nyní vás ohlušuje výklady o německých vítězných bitvách na sovětských pláních. Vedle nepřehledné řady lží, říká vám v mnohém také pravdu; byl jsem vždycky dalek toho, abych vám to kdy tajil, a neskrývám to ani dnes. *Sám jsem vás také v průběhu války mnohokrát na těžkosti a neúspěchy Spojenců upozornil.* V r. 1939 jsem čekal rychlý pád Polska a když jsem s presidentem Rooseveltem v květnu 1939

o této již se blížící válce mluvil, na jeho otázku jsem odpovídal, že polský odpor nebude trvat déle nežli šest neděl. Když jsem se v říjnu r. 1939 vrátil z Paříže do Londýna, sdělil jsem svým přátelům – po tom, co jsem v Paříži viděl a slyšel – že od Francie už nic nečekám. Když začala německá akce proti Balkánu, připravoval jsem vás ve svých projevech z Londýna na rychlá vítězství německá a možné obsazení Jugoslavie, vítaje zároveň fakt, že konečně dojde k druhé frontě na východě. Když se Německo vrhlo na Sovětský svaz, upozorňoval jsem vás, že je to sice pro ně válka sebevražedná, že však Německo bude mít řadu velkých vítězství a že vás bude celé dlouhé měsíce ohlušovat svým vítězným povykem až bude postupovat hluboko na území sovětské.

Naproti tomu si však také vzpomeňte, že jsme vám z Londýna sdělovali po pádu Francie, když Berlín honosně ohlašoval blížký pád Anglie a brzký konec války, že válka půjde dál, že Velká Británie nepovolí, že Amerika po volebním vítězství Rooseveltově krok za krokem bude pomáhat, postupně se války účastní a na konec v ní bude úplně, a že síly a prostředky Velké Británie a Ameriky na moři a ve vzduchu jsou nevyčerpatelné. V nejtěžších chvílích války, kdy v Berlíně poutově vyvolávali už vítězné přiblížení se konce války, jsem vám zdůrazňoval, že ještě do války zasáhne – chtěj nechtěj – také Sovětský svaz, neboť je v podstatě této totální války, že se rozšíří téměř na celý svět a že se musí v ní jít až do neúprosného konce.

Vzpomeňte si dále, že přes veliká vítězství Německa na evropském kontinentě Anglie vyhrála rozhodující bitvu leteckou na podzim r. 1940 a bitvu o italské imperium a pevninu africkou; že vyhrála bitvu o Středozemní moře a celou přední Asii a že nyní už vyhrává bitvu o Atlantik.

Vzpomeňte konečně toho, že nyní v Sovětském svazu, přes nepopíratelné úspěchy německé, denní krvácení a oběti Německa jsou strašlivé; už dnes jeho vysílení je takové, že sice tuto zimu

ještě přetrvává, ale je – podle všech známek – pravděpodobné, že válku přes zimu příští sotva bude schopno vést. A také Sovětský svaz, stejně jako Anglie a Amerika, půjde v této válce až do konce a do všech důsledků. *To všechno jsou fakta pro konečné vítězství v této válce naprosto rozhodující.* A dodávám: nebál bych se vám povědět pravdu, kdyby tomu bylo jinak. Neklamu vás ve svých prohlášeních a ani v budoucnosti nebudu vám věci líčit jinak, nežli skutečně budou.

Nedejte se tudíž mýlit tím nervosním, komicky zoufalým denním německým povykáním o již zajištěném vítězství: u vedoucích Němců je to jen trapné a mravně ubohé pokrytectví. To, co vám zde zcela realisticky a nepřehnaně vykládám, vědí všichni rozhodující vojenští i političtí činitelé němečtí stejně tak dobře jako my zde v Londýně. Není z odpovědných Němců jednoho, který by se každého dne a každé noci, vstávaje lehaje, zoufale sám sebe netázal: jak je pro nás možno skončit rychle tuto válku? Je vůbec možno ještě ji vyhrát? Neboť každý z nich ví, že Německo mohlo vyhrát jen válku krátkou – už německý pojem „Blitzkrieg“ vyjadřuje sám celou jejich kalkulaci a jejich vojenskou doktrinu v této válce. Všechno na ni vsadili. A díky Bohu – karta ta už prohrála.

Neboť všichni z nich – Hitlerem počínaje a každým velkým generálem na sovětské frontě konče – dnes vědí, že Velká Británie, Sovětský svaz a Severní Amerika povedou válku tuto do neúprosného konce. Vrhli se na Sovětský svaz v naději, že rychlé vítězství na jeho území jim zkrácení války vynutí. Vědí, že Anglii a Spojené státy zdolat nemohou a bláhově soudí, že snad porážka Sovětského svazu by mohla pohnout ostatní svět jednat s nimi o nabídnutý nerozhodný mír. Proto nyní ten zoufalý pokus o dobytí Moskvy. Zdá se jim dokonce – v jejich hrůzném strachu – že snad dnes mají mír skoro už na dosah ruky a že po pádu Moskvy Anglie by snad přece jen byla ochotna jednat. Mýlí se, hrozně se mýlí. I kdyby Moskva nebo Lenin-

grad padly, válka půjde dál až do pádu Německa. *A to i tehdy, dojde-li ještě k nové válce s Japonskem.*

Přitom všichni vedoucí lidé v Německu vědí lépe nežli celý ostatní svět, jak se jim propadá v Německu samém půda pod nohama. Nacistická strana se pomalu, ale jistě rozvrací. Hess přiletěl do Anglie za tak podivných okolností s mírovými návrhy, namířenými proti Sovětskému svazu, ale z celého podniku zůstal jen demoralisující chaos v nacistické straně. Göring, Hitlerův vyvolený nástupce, se projevil jako neschopný, požívačnický a stupidně zbabělý politik a voják a je jak od Hitlera tak i od generálů dnes ve zvýšené míře odstavován s celou svou klikou. A z toho nový neklid ve straně. Ley ztratil všechnu autoritu mezi dělníky i ve vedení strany, Goebbels není již ničím jiným nežli tím směšným, povykujícím pavíanem, jak ho kreslí angličtí karikaturisté. Strana se čím dále tím více redukuje na 300 až 400 tisíc gestapáckých pochopů Himmlerových v „Schutzstaffeln“ formacích, které drží pod terorem celé Německo i všechny obsazené země; na jedné straně vraždí odpor kladoucí vlastence v obsazených zemích, a na straně druhé připravují komploty a masakry svých vlastních nespokojených a převraty připravujících lidí, s hrůzou čekající na další znaky rozkladu celé říše.

Ale i v armádě je rozklad. Jsou tu velké rozpory v názoru na válku. Jde především o spory o tom, zdali se měla dnešní sebevražedná válka proti Sovětskému svazu začít či nikoli. Na jedné straně stojí staří generálové a stará pruská vojenská škola, která byla proti výpravě do Sovětského svazu a která dosud myslí na to, že, jakmile se jasně ukáže, že válku v Sovětském svazu nelze vyhrát, bude musit dát Hitlera a celou jeho bandu zavřít jako šílence nebo zavraždit jako zločince, a pokusit se o jednání mírové; a na druhé straně je klika vojáků nové vojenské školy, kteří se zpolitisovali a zuby nehty se drží, jako tonoucí stěbla, každé sebemenší naděje, že ještě snad všecko není ztraceno

a že vítězství v Sovětském svazu všecko zachrání. Tvoří se tu diktátorský sbor vojenský, který má být dnes zárodkem blížící se vojenské diktatury v Německu, o kterou se budou chtít patrně pokusit někteří generálové v poslední chvíli před pádem. Hitler se mezi tím kymácí s jedné strany na druhou, nejsa dosud rozhodnut co dělat, a ve své nemocné a abnormální představitosti vidí i on den ze dne rychleji blížící se pád.

Přítom dobře všichni v Německu vědí, že Italové mají války až po krk, že ve fašistické straně jsou hluboké rozpory, že Mussolini má den ze dne těžší situaci a že Itálie podle mínění znalců dnešních italských poměrů vnitřně padne patrně ještě před koncem této války.

Vůdcové nacističtí kladou tudíž všechnu naději v poslední svou hazardní sázku: v možnost nějakého rychlého vítězství proti Sovětskému svazu. Podaří-li se jim obsadit Moskvu a Leningrad, chtějí prohlásit za ohlušujícího vítězného řevu, že válku vyhráli, že chtějí nyní uchránit ostatní svět před dalším krveprolitím a nabídnou jednání o mír, v němž by si chtěli podržet střední, jižní a východní Evropu a vyklidit Evropu západní. Je totiž pro ně otázkou života a smrti vynutit si jednání o mír, dokud se Německo ještě jeví pevným, silným, nepoddajným, dokud Pétainova a Darlanova Francie dále poslušně slouží a pokud ti různí trabanti, jako je tak zvané Slovensko, Charvátsko, Bulharsko a Maďarsko, poníženež aportují. A je pro ně naprostou politickou i vojenskou nezbytností, aby *v obsazených zemích, to je také u nás, byl hřbitovní klid, demoralisace, beznadějnost a nemožnost zdvihnout hlas a ruku k odporu.*

A právě v této chvíli se náš český člověk celým svým postojem odvážil ukazovat gestapáckým pochopům a nacistickým lokajům v tak zvaném protektorátě, že se stejně jako Belgie a Holandsko, Norsko a Jugoslavie nebojí, že se nepoddá, že v německé vítězství nevěří a že ví zcela jasně, že „přijde zase jeho den“. A jako to bylo v Holandsku a Belgii, v Norsku a ve Francii,

v Polsku, v Jugoslavii a Řecku, rozhodla se ta nacistická láje vyzuřit se i u nás.

Nemylte se, přátelé! Silný, sebevědomý a pevný režim, silný a pevný člověk neprovádí padoušství a zavlou mstu, jakých se dnes u nás dopouštějí berlínští protektoři. To dělají jen skety a ustrašení zbabělci. Rozumějte mi dobře! Já si nedělám žádných ilusí a nenamlouvám si bláhově – přes to, co jsem vám právě o situaci v Německu řekl – že t. zv. Třetí říše je snad už dnes před pádem nebo že se zhroutí vojensky zítra nebo pozítří. Napopak, byl jsem si velmi dobře vědom její síly už v r. 1938. V notě ze dne 20. září 1938, kterou jsem odmítal návrhy na odstoupení našich smíšených okresů v Čechách a na Moravě, jsem Anglii a Francii výslovně napsal, že přijetí jejich návrhů bude znamenat pád Československa, brzy nato jiných států středoevropských a nakonec zničení Francie. To všecko se stalo. Ale přesto jsem počítal s novou vítěznou válkou evropskou, s naší účastí v ní, s porážkou Německa, s naším vzkříšením a novým vítězstvím. A před svým odchodem z vlasti jsem svým přátelům řekl, že odcházím především také proto, abych pro blížící se válku učinil v cizině naše vlastní přípravy.

Vím, že i dnes je Německo vojensky stále ještě velice silné, že jeho válečný technický stroj pracuje pořád ještě přesně a mohutně. Vím také, že to bude ještě stát Sovětský svaz, Anglii a Ameriku a nás všechny ostatní oběti ohromné, nežli pád Německa přijde. To všecko je nezbytně důsledek oné nemožné politiky západní Evropy, která skončila Mnichovem, a řady jiných politických a vojenských chyb. Ale přesto, a snad právě proto, musí jít Spojenci až do konce; proto je pád Německa neodvratný a vzhledem k tomu, co jsem vám právě řekl, snad bližší, než si většina politických činitelů na obou stranách myslí. Po mém soudu je to všecko jako přesný matematický zákon.

Odtud ta nelidská, bestiální zuřivost těch různých Franků, Heydrichů a Himmlerů proti vám doma, kteří se nechcete pod-

dat a zůstáváte oddáni svým tradicím dějinným, svým ideálům národním a Masarykovu mravnímu odkazu. Ale naše odpověď na všechno toto nové zuření může být jen jedna: Všichni, vy doma i my českoslovenští vojáci zde, zůstaneme i nadále věrni svému národu a svým národním a státním ideálům. Přes všechny snahy našich nepřátel Československo zničit a před světem nás umlčet, docílili jsme zde pomocí vašeho tvrdého odporu už to, co je hlavní a politicky rozhodující: republika je zase uznaným partnerem mezinárodním a žádný mír bez ní uzavírán nebude. V den našeho národního svátku vám slibujeme, že neustaneme ve své práci, dokud nebude skončena i druhá polovina našeho boje: neúprosné zničení dnešního nestvůrného německého diktátorství a nacistického panství v porobené Evropě.

V den národního svátku žijte silněji a vřeleji nežli kdy jindy svou pevnou nadějí a vírou ve vítězství.

2.

V pondělí dne 27. října 1941.

Ve své sobotní řeči jsem vám pověděl, jaké politické přičiny vedly dnešní německé vedení k tomu, aby vraždilo řady nevinných obětí u nás a v ostatních obsazených zemích. Německo si musí vynutit za všech okolností brzký mír, má-li se zachránit. Ví, že nápor Spojenců příštího roku nemůže vydržet a že Itálie je už dnes na kraji propasti. Doufá – kdyby Moskva nebo Leningrad padly – že se bude moci pokusit o rozhodnou a úspěšnou mírovou ofensivu. A k tomu potřebuje všude na evropském obsazeném kontinentu mrtvolný klid. Zejména potřebuje dokazovat, že jeho střeoevropský řád je hotov, že tak zvaně Slovensko a Charvátsko, Rumunsko, Maďarsko, Bulharsko a ovšem především i tak zvaný český protektorát je vzorná organizace poválečné Evropy a že ti, z nichž chce nadělat otroků,

jsou šťastni jeho ochranou. Pověděl jsem vám však včera, jak celá Evropa a celý svět na to odpovídá zdvojeným, zeslzeným, odhodlaným odporem a že válka půjde až do neúprosného, pro Německo zoufalého konce.

A za této situace, ve chvíli zločinného vraždění věrných českých lidí přicházejí vám naši katané – za pomoci některých českých quislingů – vykládat pod komandem Heydrichovým v rozhlase a v t. zv. českých novinách, abyste se s nacistickým peklem smířili a konečně pochopili – prý v zájmu svém a svého národa – že se můžete zachránit, jestli přijmete z rukou této smečky lidských netvorů osud, který oni vám přisoudili.

Počítajíc se známou rozvahou českého člověka a jeho přístupností argumentu, snaží se vám svou doktrinu zdánlivě přijatelně předložit: vidíte prý přece, že to je všechno marné, že už Německo je vítězem, že zničilo všechny své odpůrce na kontinentě, že ti ostatní už jen uměle a lživou propagandou udržují svůj a váš odpor. Pochopte přece, že žijete v tak zvaném německém prostoru, z něhož se nemůžete osvobodit, a že české země vzkvétaly prý jen tehdy, když byly v rámci Německé říše. Vzpomeňte na sv. Václava, který v těžké chvíli své země se dovedl s Němci dohodnout a s jejich rozhodujícím slovem smířit. Zachránil tím prý svůj národ. Nemáte prý zapomenout, že vás dřívější vaši přátelé ze západní Evropy v těžké chvíli v r. 1938 opustili, nedbajíc svých závazků.

Naše opuštění evropským Západem vám zvláště důrazně a vytrvale připomínají tito poctivci a andělé míru, kteří od let připravovali zločinně podlou henleinovskou zradu, útok na republiku a Mnichov, a pak všechny své podpisy a sliby, vám před celým světem slavnostně dané, nacisticky nízce a zbaběle porušili a zneuctili. Jsou tedy k tomuto připomínání jistě mravně zvláště kvalifikováni.

Nechťjte přece, vy pošetilci, znovu svobodu a samostatnost – říkají vám dále – vždyť jste v nebezpečí, že ji zase za ně-

jakých dvacet let ztratíte, neboť my, mezinárodní nacističtí bandíti, vždycky budeme připraveni, abychom vás přišli zase vraždit, země vaše vyloupit a celou vaši národní kulturu ubít a zneuctít. A nevěřte – pokračují tito skvělí vaši přátelé – těm t. zv. londýnským politickým emigrantům a nevěřte zvláště ani prvním ani druhému svému prezidentovi, kteří měli bláhové představy, že vám získají a udrží svobodu, kvetoucí republiku, krásné sociální zákonodárství, skvělé školství všeho druhu a čestné a hrdé postavení ve světě. Byli to šílenci, neboť patrně zapomněli, že jsme tu my, kteří to nedovolíme; a zase bychom přišli a zase bychom vám vrazili dýku do prsou a do zad, kdybyste z této války, jak to chtějí ti zločinní londýnští emigranti, vyšli opět svobodní.

Tož nechte takových bláhovostí! Vidíte přece, že se o vás dobře staráme! Zbavujeme vás zbytečné inteligence a zbytečného školství, neboť Gruppenführer Karl Hermann Frank vám správně už řekl, že v novém německém řádě osmi milionům Čechů obecné školy stačí. Zbavujeme vás vašich majetků a odevzdáváme je svým vedoucím lidem, neboť my nemáme rádi plutokraty ani české, ani anglické, a v novém řádě německém budeme trpět jen plutokraty své. Zničíme Obec sokolskou, zničíme legionáře, všechny národní spolky a všechny vzpomínky na nedávnou vaši krásnou a šťastnou minulost. Vedlo by vás to k bláhovým myšlenkám, že se minulost ta dá obnovit, a kdyby se to opravdu stalo, my bychom byli zase nuceni podniknout proti vám novou loupežnou výpravu.

Proto ti, kdož dnes sympatisují s Anglií a se Sovětským svazem a jdou s vaší vládou londýnskou, jsou největší škůdci národa. Nemůžete přece chtít, abychom k vám přicházeli každých dvacet let vraždit, loupit, ničit a ubíjet vaši nově vybudovanou krásnou zemi. Lépe je, abychom tu už zůstali nastálo a abyste vy zde sloužili jako naši otroci nebo naši sluhové a líbali denně naše boty a karabáč, jímž dnes ovládáme – jak my

soudíme, natrvalo – střední Evropu. A tak budete mít konečně po všech útrapách vaší pohnuté národní historie bezpečný a trvalý pokoj.

Tak k vám dnes tito tupí, nevzdělaní a vulgární pruští zu-páci – za pomoci našich quislingů – mluví v pražských novinách a v pražském a mělnickém rozhlase, ve chvíli, kdy nám popravují nejlepší naše vlastence. Nejsou vůbec s to chápat, že není opravdového Čecha, jenž by na tyto trapně směšné, ubohé řeči neodpověděl sevřenou pěstí a hrdě, s pocitem věčně vítě-zící mravní síly nevztyčil hlavu nad touto neuvěřitelnou kulturní nízkostí, mezinárodním padouštvím a mravní nacistickou zvrhlostí. Jak vy všichni, naši drazí čeští lidé, stojíte inteligentně, mravně, kulturně, mezinárodně a světově nad těmito nízkými typy národa, z něhož chtějí oni dělat Herrenvolk!

Tož opakuji vám to, co jsem vám podrobněji pověděl včera: Ne! Válka není skončena, není pro Němce rozhodnuta a během příštího roku rozvine se proti Němcům způsobem katastrofálním. Ne! Nejste v německém Lebensraumu, neboť tato válka navždycky rozmetе všechny ty pseudovědecké pojmy nacistické pavědy. Ne! Dnes není doba svatého Václava, kdy v 10. století stál malý český pohanský kmen proti šířící se vyšší západní kultuře křesťanské, tehdy přicházející k nám ne z Německa, nýbrž přes Německo. Dnes je už dvacáté století, v němž sice z Německa k nám zase chtějí šířit ne ovšem západní kulturu, nýbrž nejhorší autochtonní pohanské banditsví a mravní zchátralost, která v očích ostatního světa není kulturním pokrokem, nýbrž jen jedním z nejvýraznějších dokladů veliké dekadence německého ducha z počátku 20. století a německé nacistické politické kultury z pivních sklepů mnichovských. Dnes také *přes to, co se stalo v r. 1938*, nejsme sami jako v 10. století a nebudeme zvláště po této válce sami. Dnes naopak celý svět stojí a bude stát proti nacistickému zločinu do všech důsledků a celý ten hnusný svět a tak zvaný nový nacistický řád rozdrtí na padrt.

Ano, evropský Západ nás r. 1938 opustil. Ale dnes za to hrozně platí a uvědomuje si to. Proto nám ze všech sil opět už pomáhá odčinit to, co se stalo, zatím co ti, kteří vás dnes před tímto Západem protektorsky varují, vás současně vraždí a vylupují, ničí vaše školy a ubíjejí všechn váš národní život. Ne! Československý lid není tak naivně hloupý ani tak malomyslný a skleslý, ani tak mravně nízký, aby nechápal, oč v celém tomto historickém, grandiosním zápase jde, a aby nechtěl být zase svůj, svobodný, národně a státně samostatný, i kdyby to mělo stát cokoli. Vzpomeňte si jen, co říkal hrdě v rozhodných chvílích našeho národního zápolení o svém českém původu a o našem národním boji náš veliký Palacký! A kdyby vám nacisti tisíckrát hrozili, že po dvaceti letech přijdou nás zase přepadnout, vraždit a loupit, dobře si to zapamatujte! Přejde čas, kdy jim to připomeneme. A pro nás zde v Londýně je to jen dobrá zbraň, abychom toto doznání předložili světu a společně s ostatními Spojenci připravili takový mír a takovou Evropu, aby to už Německo provést nikdy nemohlo.

Ne! Náš národ nikdy nepřijme to naduté, nevzdělané a směšné nacistické vyvyšování se nad ostatní národy a půjde, děj se co děj, ve šlépějích svých velkých národních hrdinů od Husa až k Masarykoví, kteří se tomu po deset století bránili a ubránili. Jemu zůstane navždy ideálem to, co chtěla jeho republika a oč usilovali jeho presidenti a svobodné vlády právě v době jeho státní samostatnosti, v době, která byla jednou z největších v jeho politické historii.

Všechno to, co vám dnes v německé propagandě vykládají, je, jedním slovem, příprava k eventuálním a pro Německo nevyličitelně potřebným jednáním o mír. Chtějí vás morálně zdeptat, chtějí vás umluvit, přesvědčit, a kde to nejde, zterrorizovat soudy, popravami, zradami a torturami, jen aby ve chvíli jednání mohli říci, že se Evropa nemá o Československo starat, že česká věc je jimi už vyřízena. Proto tak na nás v Londýně

zuří a nás tupí, chtějíce nás vylíčit jednou jako cizí nátroj, po druhé jako bezvýznamné trosečníky, po třetí jako zločince proti svatým zájmům československého národa.

A neuvědomují si, že na všechno to je už pozdě. Válka neskončí, dokud Německo nepadne, a podmínky míru a rozsudky nad všemi vinníky v Berlíně i u nás doma bude společně se Spojenci určovat už zase naše vláda, jako tomu bylo v r. 1918. A přímo osudným je pro ně fakt, že ve chvíli, kdy nás a vás chtějí umlčet a světu dokazovat, že my zde neexistujeme nebo že vy doma se chcete s nimi smířit, inscenují v Čechách a na Moravě vraždy a exekuce, odsoudí k smrti předsedu vlády, kterého sami dosadili nebo přijímali, generály, profesory, úředníky, živnostníky, sedláky a dělníky, to jest representanty všech tříd národa, a vyvolají tím takovou neslýchanou bouři v celém světě, že žádné konečné účtování s nimi si už bez svobodného dřívějšího Československa svět nemůže vůbec představit.

Ano, skláníme se v hlubokém smutku nad rakvemi těchto mrtvých vlastenců. Ale smrt jejich vykonala také veliký úkol a bude mít veliké politické a mravní poslání. Zničila jedním rázem tříleté zrádné, úlisné a podvodné manévrování Neurathovo, jenž znaje lépe i Čechy i mezinárodní svět, chtěl vás – i když dával také odsuzovat a vraždit – získat spíše po dobrém, oklamat tak světovou veřejnost a nenápadně Čechy a Slováky vrazit do německého chomoutu. Víme všichni, že by se to nebylo podařilo. Ale mezinárodní svět velmi nebezpečně klamán být mohl a namnoze klamán byl. Tomuto světu Heydrichův tupý terorism otevřel znovu a důkladně oči. Smrt všech těch našich drahých dokázala znovu, že celý národ československý jde s Velkou Británií a se Sovětským svazem a že jde zejména se svou londýnskou vládou. Buduje tak naši novou svobodu. *Je to opravdu a doslova: smrt za svobodu, vlast a národ!*

To jsou moje úvahy k letošnímu 28. říjnu. Končím je novou

výzvou: Budme všichni svorní, pevní a rozhodní! Jsme na správné cestě a na správné straně fronty. I letošní dvacátýosmý říjen budiž nám dnem, jehož slavná památka posílí v těžkých chvílích dnešních naše duše a učiní nás všechny nepřemožitelnými – v plné, nerozborné, nezničitelné národní jednotě!

XVI.

LEGENDA O NĚMECKÉ NEPŘEMOŽITELNOSTI ROZBITA – OBRAT PŘED MOSKVOU – VÁNOČNÍ POSELSTVÍ z r. 1941

(23. prosince 1941)

Obracím se k vám dnes s vánočním presidentským poselstvím po druhé z exilu. A jsem šťasten, že mohu opakovat ještě s větším důrazem a jistotou to, co jsem vám loni o vánocích prohlásil. Zdůraznil jsem vám tehdy především toto:

„Vánoce r. 1938 byly u nás již vánoce válečné a pro nás nejsmutnější. Vánoce r. 1939 byly nadějnější, neboť ty nám přinesly – po vypuknutí války – první víru v nevyhnutelný pád nacismu. A vánoce r. 1940 můžete trávit v jistotě, že je pro náš národ již lépe. Máme již zase svůj stát, své vojsko, svou vládu. Vítězství Německa je definitivně znemožněno a dnešní nacistický barbarský systém padne se strašlivými důsledky pro všechny ty dobrodružníky, kteří jej dnes drží a jemu slouží!“

Co bych vám měl k tomu říci po uplynutí dalšího osudného roku k vánocům nynějším? Kolik nových, dalekosáhlých a v této válce naprosto rozhodujících událostí se sběhlo v r. 1941! Jsou to pro nás z největší části události nanejvýše šťastné: Definitivní, nové, mezinárodní uznání dřívějšího československého státu a vlády všemi svobodnými světovými říšemi a

ostatními svobodnými národy, pád celého italského imperia, britské ovládnutí východní části Středomořího moře a celé Přední Asie, nepopíratelná veliká vítězství Velké Británie v bitvě o Atlantický oceán a Německem vyprovokovaný vstup Sovětského svazu do této války na naší straně, ohromný, překvapující, skoro nikým nečekáný a úspěšný válečný odpor sovětský a nynější jeho veliká vítězství na celé východní frontě; a nyní konečně vstup do války, také na naší straně, Spojených států amerických, finančně, hospodářsky a technicky rozhodně nejmocnějšího státu světa – *to všecko úplně změnilo a také už vítězně rozhodlo celou dnešní válku a celou situaci našeho národa a státu.*

S našeho hlediska československého jsou to události rozhodující a konečné. Radujte se tudíž o vánocích r. 1941, radujte se upřímně! Radujte se už nyní z vítězství, jež je nám zajištěno!

Přes to, co vám zde tak jasně prohlašuji, opětně zdůrazňuji, že nikdy po celou dobu této války jsme nepodceňovali a vám neskrývali úspěchů německých. Nezasťíráme si ani jejich velikých úspěchů z r. 1941; pro trvání – nikoli však výsledek – války jsou to úspěchy velmi důležité. Neboť Německo mohlo vyhrát jen válku krátkou. Musilo se pokusit o bleskové rozdrčení svých nepřátel a rychle je pak přinutit k ukončení války a k uzavření míru pro Německo příznivého. Až do pádu Francie se mu to dařilo.

Ale další plán vpádu a obsazení Anglie zkrachoval; leteckou bitvu o Velkou Británii na podzim r. 1940 Německo úplně prohrálo. A hned nato zkrachoval i druhý plán: boj o Středomoří, o Afriku, Egypt a Přední Asii skončil totálním německým nezdarem. Další německý plán, ochromení Anglie ponorkovým bojem o Atlantický oceán, je nyní po vstupu Spojených států do války definitivně třetím německým krachem válečným. Aby si tudíž přece jen vynutilo rychle nějaké příznivé rozhodnutí, napadlo Německo v červnu letošního

roku Sovětský svaz, slibujíc si jeho pád ve dvou měsících. Dnes je jasno, že i tento čtvrtý německý plán hanebně selhal.

Provedlo tedy Německo poslední, přímo šílený čin: Chtějí se dostat ze své zoufalé situace, dohodlo se s Japonskem o útoku na Ameriku. To však přivedlo nyní do přímé *aktivní* války na naši straně nejmocnější stát světa: Spojené státy americké. *Válka, dosud převážně evropská, stala se tudíž druhou skutečnou válkou světovou.* Tím se i tento nový šílený zločin německo-japonský změnil automaticky ve zkázu a smrt Osy! Vidíme tudíž, jak každým svým rozhodným činem, jímž válku od pádu Francie chtělo ukončit, přivolávalo Německo nezbytně do boje nové veliké síly ohromného světového dosahu, které válku nutně prodlouží do té chvíle, kdy pád a porážka Německa a všech jeho přátel se stane neuniknutelnou, hroznou osudovostí. Tak ostnatě končí každý velký zločinec: každý jeho zločin plodí zločin nový a každý nový zločin přibližuje jeho bídný konec.

Přitom nezapomínejme, drazí přátelé, na ty neuvěřitelné chyby, jichž se Hitler i vojensky i politicky v rozhodujících chvílích vždycky dopouští: letos v lednu slíbil německému lidu konečné vítězství s naprostou určitostí do konce r. 1941. Vidíte sami, co se stalo. Když se pustil do boje se Sovětským svazem, učinil to v předpokladu, že pád vojenské moci sovětské a celého politického systému v Sovětském svazu přijde nejdéle do dvou měsíců. Byla to neuvěřitelná neinformovanost a přímo šílenství. Dne 2. října slavnostně oznámil světu začátek konečné ofensivy proti Moskvě a její brzký pád. Ofensiva byla však jen úžasný masakr německých vojáků, a Moskva nepadla a nepadne. Dle doznání gen. Brauchitsche bylo do 15. listopadu 1941 zabito na ruské frontě daleko přes jeden milion německých vojáků. Hitlerova propaganda oznámila už před dvěma měsíci – však jste to slyšeli i v pražském rozhlase od našich vlastních quislingů a desertérů – že ruská armáda je zničena a že vlastně už ne-

existuje. Nyní před ní utíká a sám osobně říká, že je silnější počtem a lepší ve výzbroji nežli armáda německá.

Slyšeli jste také už loni z německých úředních míst, že Velká Britannie je rozdrčena, že její loďstvo je na dně mořském, že bude brzo úplně vyhladověna a že to s ní všecko brzo skončí. Dnes je země ta pevnější než kdykoli jindy. Slyšeli jste už tolikrát od Hitlerových úřadů, že americká pomoc Anglii přijde pozdě. A nyní tutěž Ameriku a všechny její ohromné síly Hitler přímo bezhlavě přivedl do přímé účasti válečné. A konečně se ten hysterický kaprál Hitler ujal vrchního velení německé poražené a ustupující armády v Sovětském svazu. Po mém soudu je to vrchol politické bezhlavosti a jasný doklad blížící se německé katastrofy. – Co lži a omylu, co podvodů a nafouknutých propagačních zkroucenin bylo vám za ten rok z Berlína přednášeno jako t. zv. německé pravdy! A všecko to jen proto, aby vás zdemoralisovali, zničili vaši víru a vaši naději a vnutili vám přesvědčení o přicházejícím německém vítězství a víru v nějaké tisícileté trvání zdemoralizovaného, zkorumpovaného a zbankrotělého nacistického režimu!

Dnes je tedy všemu tomu konec. Čtyři pětiny světa jsou nyní v boji s totalitními diktaturami Osy. Je to boj na život a na smrt a bude trvat tak dlouho, pokud to bude nutno k zničení všech těch diktátorských režimů a těch nevzdělaných hochštaplerů, kteří dnes řídí smutné osudy Německa a Itálie. I to britské prohlášení války Maďarsku je v tom smyslu charakteristické a pro nás ve věcech slovenských a karpatoruských tak důležité! Nyní také vidíme všichni dobře, až kam se dostali ti směšní bratislavští mocipáni, kteří si říkají slovenská vláda a jsou dnes na straně Německa a Maďarska. Jaká je to jen hrůza pro každého roduvěrného Slováka! Tento nešťastný režim a tito proradní lidé zradili nejdříve Československo, pak společně s Němci vedli válku proti Polsku, o němž dvacet let říkali, že jsou jeho nejlepšími přáteli, pak proti Sovětskému svazu

a Jugoslavii, které všechen slovenský lid má tak opravdu po slovansku rád, a nyní konečně společně s Maďary jdou do války proti Britské říši a Spojeným státům severoamerickým, kde žije celá jedna třetina slovenského lidu! A to všechno dělají tito věrní katolíci ve společenství s pohanským nacismem. Je vůbec možno ve třech letech nahromadit a provést více nepravostí, nežli to učinil tento režim a tito lidé? Slovenský lid sám s nimi podle toho na konci této války naloží.

Mezinárodně je však celý svět dnes tak seřazen a tak dobře a správně do obou táborů rozdělen, jak toho vyžaduje svoboda světa a jak to zájmům československým a našim národním potřebám nejlépe vyhovuje. Obrat v událostech válečných je úplný a konečný. Jen blázen může ještě tvrdit nebo věřit, že Německo a jeho spojenci a přátelé tuto válku vyhrají. Japonsko bude mít na počátku ještě některé další úspěchy, ale vojensky Osa, zvláště Německo a Itálie, povedou velmi brzo už jen poráženeckou válku defensivní. Vidíte, jak se to už jeví na frontě sovětské, na frontě v Libyi a v Atlantickém oceánu. To, co se stalo před Moskvou, je jednou z největších porážek německých vůbec. *Legenda o nepřemožitelnosti německé armády je definitivně pryč.* Rudá armáda ji s konečnou platností rozbila.

Opakují tudíž: Radujte se o letošních vánocích, radujte se upřímně! O vítězství našem není už pochybnosti!

V roce tomto stihla nás však také jedna zlá rána. Odpor našeho národa na domácí frontě proti pangermánským násilníkům uvedl je do stavu zuřící chorobné mstivosti. Poslali do Prahy na pomoc onomu starorakouskému zupáku, jehož jméno je Karl Hermann Frank a jenž vedle Henleina, Pfitznera a jiných je na listině těch, o které se na konci této války Spojenci podle jejich zásluh postarají, ještě horšího zupáka, jehož jméno je Heydrich. Ti dnes řadí u nás od dvou měsíců jako šílení. Gestapácké mučírny, koncentrační tábory a teroristické popravy, jako symbol německé kultury 20. století, vás měly pře-

svědčit, že vaše naděje ve vítězství naší věci jsou mylné, vaše víra klamná, všechny vaše oběti marné a váš a náš odpor beznadějný.

Neboť co jim zbývá, když situace politická a válečná je pro ně den ze dne zoufalejší a každý váš odpor přibližuje nevyhnutelně jejich katastrofu?

Vytáhnou tudíž na vás revolvery, pohrozí vám gestapáckou mučírnou, připraví šibenice a zdvojnásobí počet koncentračních táborů. Pak spustí ohlušující kolo své všestranné propagandy, vychrlí na vás spousty lží, přehnaností, zkroucenin a perfidií a říkají tomu všemu: se skutečnostmi počítající zpravodajství o válečné situaci. Zmocní se vašeho rozhlasu a všech vašich novin a pokoušejí se vtluukat do hlav a myslí našich lidí tu svou pravdu.

Aby se jim to lépe dařilo, vyberou si a dobře zaplatí některé z našich proradných lidí a předvádějí vám je jako české vlastence. Ti vám pak radí, abyste zrádně odhodili a opustili svůj národ, vlast a svobodu, svou tradici a své čestné jméno a zapomněli na všechno to, k čemu vás zavazuje tisíciletá historie národa. Vždyť prý se to vyhrát nemůže! Němci jsou prý nepřemožitelní! A my zde v cizině si jen lehkovážně zahráváme s osudem a existencí národa! Pamatujete se, co se říkalo o Německu a o Masarykovi a jeho akci ve válce minulé? A jak ve válce té to skončilo nejen s Rakousko-Uherskem, nýbrž i s Německem?

Když však to všechno u lidu československého nepomáhá, sáhne Frank a Heydrich po hrubší střelbě. S revolverem v ruce a s hrozbou, že se bude střílet a zabíjet napravo a nalevo a bez ohledu na kohokoli, předvede se v českém rozhlase a v tisku prohlášením protektorátní vlády nebo i protektorátního prezidenta, kde se pak zopakuje to, co se v tisku a v rozhlase německými pány diktuje. Nato se zorganizují celá procesí nej-různějších delegací na pražský hrad – dělníci, rolníci, inteli-

gence, umělci – a nařídí se jim opakovat podle receptu věhlasného historika prof. Pfitznera nacistické stupidnosti o politice knížete Václava, o německém císaři Karlu IV., o německém říšském městu Praze, o německém Grossraum a Lebensraum a zařazení českého národa do Německé říše, o víře v nový německý nacistický řád atd. atd. A k tomu vám ti nacističtí pokrytci ještě dodají, že všechno to, co se stalo 14. a 15. března roku 1939, stalo se dobrovolně, z naší vůle, že všechno to, co je dnes u nás, je legální a že vrahové Heydrich a Frank a gestapácké Německo jsou vašimi ochránci.

Tito bezduší robotští Gruppenführerové jsou svými nemsmyslnými pangermánskými představami tak zaslepení, že vůbec nejsou s to pochopit, že to všechno náš inteligentní a politicky vzdělaný lid všech sociálních tříd nikdy nepřijme, že se nikdy tak hloupým a proň tak ponižujícím výkladům a prostředkům nátlaku nepoddá; má k tomu všemu jen nejhlubší opovržení a jeho nenávisť denně jen stoupá. Tento lid, který se už více než dvanáct století proti těmto nepřítelům bránil a čestně ubránil a který ví, že si tito jeho odpůrci počínali stejně násilně ve všech dobách našeho útisku a své převahy, prostě dnes neustoupí, jako neustoupil v minulosti, a připraví se dobře na den odplaty, který už přichází, stejně jako přišel po válce poslední.

A Spojenci a my zde s nimi příchod toho dne co nejvíce uspišujeme. A také jej dobře připravíme. Proto nás, kteří vedeme boj zde v zahraničí, tolik tupí a snaží se nás ve vašich očích snižovat, zesměšnit, zhanobit. Dlouho nás chtěli přecházet mlčením, bojíce se, že zprávy o naší činnosti budou mít týž účinek na ducha našeho lidu, jako měla Masarykova akce ve válce minulá. Pak vám začali vykládat, že se zde jen sváříme a mezi sebou o osobní věci hádáme, že se nám naše práce nevede, že nás Spojenci neuznávají a neuznají. Když se to všechno ukázalo lží a hanobením, když naše práce přinesla tak obrovské

výsledky a politicky a diplomaticky jsme svou akci na mezinárodním fóru dovedli nyní už opět k úplnému vítězství naší národní věci, začali vám vykládat, že jsme zaprodanci, že sloužíme cizině a že si z nás Velká Británie a Sověty udělaly nic neznamenající nástroje a loutky. A přesto hned zase tvrdí, že svou nebezpečnou činností těžce ohrožujeme existenci národa.

Přitom provádějí vraždy na nevinných lidech a vykládají vám, že naše akce svým štváním a svou podkopnou prací v zahraničí persekuce ty zavinila. A zase nejsou s to pochopit, že i to všechno náš lid správně vidí a dobře tomu rozumí, a že všechna jejich násilnictví u nás doma jenom pomáhají k vítězství naší národní věci v celém široším světě.

Takový je obraz dnešní situace vojenské i diplomatické po stránce mezinárodní i s hlediska vašeho odporu domácího. Víím, jak těžce zkoušíte a jakého heroismu je třeba, abyste vydrželi všechno to ponížení, v němž už přes tři léta žijete. Ale jde o čest Husova a Komenského národa! Jde o záchranu čistého našeho jména v jedné z největších dob a zápasů v lidské historii! A jako přes všechny těžkosti a strážně vydržel Masaryk se svými spolupracovnicí a vojáky ve válce minulá, tak ve cti a důstojnosti vydržíme a slavně skončíme svůj dnešní boj my všichni zde, vy všichni doma. Já víím, že vydržíte.

Vánoce r. 1941 buďtež tudíž vám všem v zemích českých, na Slovensku i na Podkarpatské Rusi novou vzpruhou, novou nadějí, novou vírou. Jsou to vánoce, které budou předzvěstí blízkého se vítězství. Zapomeňme všichni na chvíli na těžká utrpení dne, oddejme se jasné víře v lepší příští dny, upevněme své duše a svá srdce a připravme se na ten slavný den přicházejícího vykoupení! Zrození Vykupitelovo budiž nám všem o těchto vánocích symbolem znovuzrození státního a národního!

VÝZNAM A SMYSL 15. BŘEZNA 1939. –
PROJEV K TŘETÍMU VÝROČÍ OBSAZENÍ PRAHY

(14. března 1942)

Dnes a zítra je třetí výročí osudného vpádu hitlerovských hord do Československa. Říkám „osudného“ a nemyslím na osudný den pro Československo. Byl to a bude to osudný den pro nacistické Německo, neboť druhá světová válka, která skončí jeho katastrofou, začala dne 15. března 1939 vpádem do Prahy.

Události na Dalekém Východě a úspěchy Japonska, odrazení spojenecké ofensivy v Libyi a některé jiné válečné neúspěchy Spojenců vyvolaly jistě u vás a v jiných spojeneckých zemích jisté zklamání a někde snad obavy o konečné vítězství. V táboře Osy to vzbudilo novou vlnu chvástivé propagandy. Dojmu z těchto jejich úspěchů bylo co nejvíce využito a byl zveličen, aby tím vás a jiné obsazené země morálně co nejvíce zdeptali a vaše naděje ve vítězství rozmetali.

Pražská gestapácká služba s tím hned spojila co největší kampaň proti nám zde v Londýně a v Sovětském svazu: prý jsme vás ve svých zprávách v londýnském rozhlase už dvě léta přelhávali, vykládáme vám prý pohádky o nemožném spojeneckém vítězství a štveme vás do zbytečného odporu, neboť válka je pro Němce už vyhraná; vám prý nezbyvá nic jiného, nežli se s těžkým svým osudem smířit a loyálně s Němci spolupracovat. A jestliže to neučiníte, bude s vámi ještě hůře!

Vím, že není třeba vám vykládat, jaký je dnes náš národní politický program a cíl. Učí vás tomu naše tisícileté dějiny a je to v krvi každého řádného Čechoslováka. Vím také, že není třeba vás už vyzývat, abyste v boji vytrvali – sám každý z vás dělá vše, co může, bez vyzývání z Londýna.

Ale jinou věc vám chci dnes zdůraznit: byl bych rád, abyste se nedávali vším tím, co se děje na některých bojištích, zne-pokojoval nebo deprimovat. Je v podstatě každé delší války, že má na obou stranách svá vítězství a své porážky, své triumfy a svá zklamání. Vzpomeňte jen válek minulých! Kolikrát na př. v minulé válce Němci prohlásili, že definitivně zvítězili! Jak to bylo tehdy pro nás strašné, že téměř celá čtyři léta, t. j. až do jara 1918 měli jen oni úspěchy. A na konec – jaký to byl hrozný německý pád!

Opakují to, co vám stále odtud říkáme: vítězství Německa bylo možné i v této válce jen válkou krátkou. A na konečný výsledek nemůže mít vlivu ten či onen i dost důležitý místní nebo časový výsek celé válečné kampaně, ta či ona at příznivá, at nepříznivá jednotlivá událost. Držte se až do konce války několika rozhodujících faktů, které válku rozhodnou na konec v náš prospěch, at se během války samé děje co děje. Jsou to tato fakta:

1. Jsme v ohromné světové válce, která je zároveň velikou revolucí a jež skončí revolucemi na celé evropské pevnině. Tuto válku nemá dnes už v moci zastavit na poloviční cestě nebo bez definitivního a jasného rozhodnutí žádná vláda ani na jedné ani na druhé bojující straně; bude dobojována až do konce. Víme s naprostou určitostí přímo z Berlína, že němečtí generálové jsou si svého těžkého postavení plně vědomi a že ve vítězství Německa už nevěří; a sami říkají, že jen zázrak by mohl Německu k vítězství dopomoci. Chystají si tudíž pro vhodnou chvíli nabídky k nerozhodnému míru, aby válku včas pro sebe aspoň zastavili. Buďte však klidní a jistí: nepodaří se jim to, jako se jim to nepodařilo ve válce minulé.

2. Je prostým matematickým faktem, že Spojenci se čtyřmi velmocemi v čele – s Britskou říší, Sovětským svazem, Spojenými státy a Čínou – mají tak úžasnou převahu ve všech zdrojích válečných, že Osa delší válku vydržet nemůže. Dosavadní

průběh války bohužel ukázal, že Osa se na svou válku včas připravila, Spojenci však nikoliv. V tom je hlavní jejich slabost. Blížíme se však nyní konci tohoto nepříznivého období války. Dnes už na straně Spojenců nejenže přípravy dostatečně pokročily, ale je tu zejména nezlomná jejich vůle všech zdrojů a prostředků plně a úspěšně použít a je tu jasné vědomí nutnosti válku neskončit, dokud plného vítězství dosaženo nebude, at to stojí co stojí, a at válka trvá sebedéle.

3. Je faktem, že se Němci přes všechny své úspěchy dopustili tak neuvěřitelných a přímo fundamentálních chyb, že jejich dalekosáhlé důsledky žádný vojevůdce, žádná vláda a žádný systém přežít vůbec nemůže. Věřili v konec války po pádu Francie v létě r. 1940 a v nemožnost obrany Anglie – a zmýlili se. Věřili v možnost svého ponorkového ovládnutí Atlantiku a odříznutí Anglie od ostatního světa – a zmýlili se. Vykládali celá dvě léta, že pomoc Ameriky přijde pozdě – a zmýlili se. Byli loni přesvědčeni, že vpádem do Sovětského svazu jej zničí v šesti nedělích nebo dvou měsících a že pustou agitací v celém světě, jako by šli chránit civilizaci před bolševismem, docílí obratu v Anglii a ve Spojených státech proti Sovětskému svazu – a zmýlili se přímo osudně; zažili v Sovětském svazu jednu z největších katastrof, jaké kdy světová historie válečná poznala, a definitivně sblížili tyto tři světové říše. Věřili, že zvládnou obsazené národy na kontinentě a vytvoří s nimi t. zv. nový řád; vytvořili však jen rozvrat, hlad, bídu, teror, státně organizované zločinnosti a smrtelnou nenávist celých set milionů lidí proti sobě. Nyní konečně sázejí všecko na jednu jedinou kartu: na příští svou jarní ofensivu proti Sovětskému svazu, Bude to patrně v konečných důsledcích jejich *poslední zklamání*.

I když očekávám s určitostí na počátku této ofensivy nějaké nové jejich úspěchy, počítám s jistotou, že letos na podzim zažijeme události, které nám budou oznamovat blížící se, nevyhnutelnou krizi a katastrofu celého německého válečného

a politického systému. Vrchol této krise sotva asi překročí jarní měsíce příštího roku (1943).

4. At vám Němci říkají cokoli o úspěších Japonska na východě, Japonsko Německu od této katastrofy pomoci nemůže, i *kdyby se vrhlo z jara ještě proti Sovětskému svazu v Sibiři*. Japonsko samo bude na konec poraženo pádem Německa.

Neberte to, co vám zde říkám, za nějaké předpovídání. Jsou to jednak prostá fakta, jednak zásady, skoro bych řekl fundamentální zákony této druhé světové války. To je její zákonitost, jako má svou osudovost a zákonitost každá velká válka. V zákonitosti války minulé byla ruská revoluce a pád carismu, rozval říše habsburské a konec říše otomanské. Každý politicky myslící člověk při začátku tehdejší války věděl, že o tyto její základní problémy šlo a že tou či onou formou vyřešeny být musí.

Říši habsburskou nezničila naše revoluční akce za minulé války proti ní, nýbrž prostý fakt, že se dne 26. července 1914 do první světové války, války pro sebe sebevražedné, pustila. Nacistické Německo nezničí jenom náš odpor a boj proti němu – i když za všech okolností musíme jej provádět a den ze dne zesilovat – nýbrž prostý fakt, že ten berlínský hochštapler, z něhož si německý národ udělal t. zv. Führera, dne 14. března 1939 gangsterským způsobem znásilnil presidenta Československé republiky a Prahu druhého dne obsadil.

To byl ten jeho osudný den a sebevražedný čin. Až do té chvíle svět byl ochoten snášet a trpět jeho existenci dále. Od tohoto dne byl konec. *A to je pro mne hlavní význam a smysl 15. března.*

Jak víte, já sám osobně si přál, aby válka, kterou jsem pokládal za daného stavu věcí za nevyhnutelnou, vypukla raději už v září 1938, před Mnichovem. Počítal jsem s tím, že ji Hitler vyvolá, a proto jsem jako president všecko, co k ní bylo vojensky a politicky u nás třeba, spolu s naší vládou připravoval a připravil. Ale Evropa ostatní, a zejména západní de-

mokracie, situaci tak nechápaly a v r. 1938 k válce připraveny nebyly. Viděl jsem, že by bylo pro nás chybou, abychom šli za těch okolností do obranné války s Němci sami.

Bylo mi však po Mnichově zcela jasno, že válka přes všechny koncese nacismu přijde – patrně v několika měsících – že v ní zase budeme a že to na konec zase vyhraje společně se svými Spojenci. Z Londýna jsem upozornil ke konci ledna r. 1939 přes naše vyslanectví písemně naše domácí důležité činitele, že Hitler chystá válku na r. 1939 a že patrně bude chtít obsadit celé naše území. A proto už tehdy v Americe a v ostatních demokratických státech jsme činili s řadou přátel a spolupracovníků nutná opatření pro naši dnešní odbojovou činnost. Pokud ovšem Berlín se nedopustil po Mnichově proti nám nového zjevného násilí, zůstával jsem v ústraní, nechť je ztěžovat vám doma a vůbec republice celé vaše postavení.

Patnáctý březen pak změnil takřka všecko v celé Evropě a v celém světě. Bídáctví berlínského režimu se v plném světle ukázalo, jak ostatně všichni, kdo znali poměry, očekávali. Téměř všichni ti politikové států demokratických, kteří s ním dělali politiku dohodování, sami nahlédli, kam až věci došly. Patnáctý březen byl Hitlerův vrcholný zločin. A je charakteristické pro slepotu a cynism berlínských nacistických dobrodruhů, že si to ani sami neuvědomili. Když připravovali útok na Polsko, pořád ještě věřili, že Francie a Anglie udělají s nimi o Polsku druhý Mnichov nebo že nechají Polsko ve válce s Německem osamoceno. Je pravda, byli i v jiných státech mnozí, kteří tak soudili nebo by si toho byli přáli. Ale pro velkou většinu slušného světa *pohár přetekl už 15. březnem a válka se stala v září 1939 nezbytností.*

Neboť to je právě ta osudovost a zákonitost událostí. Naše mobilisace z 23. září 1938 byla velká výzva světu, aby se postavil v poslední chvíli nacistickému zlu společnou silou na odpor. Mohl je tehdy zdolat snáze a rychleji. Svět nepochopil

a tak jsme my byli nuceni přinést v historii snad jedinečnou obět: kusem masa z vlastního těla vykupovali jsme světu mír. Ale zločinec, jenž z toho těžil, ve svém slepém šílenství začal ničit jednoho za druhým z těch, kteří mu to umožnili: nejdříve Polsko, pak Francii, pak jiné středoevropské státy. A je zase jen zákonitostí této války, že se slabost a chyby těchto států z r. 1938 tak těžce platily a platí dodnes, stejně tak, jako je v její logice, že ve chvíli, kdy Německo ohrozilo Francii a Belgii, musila Anglie jít do války až do všech důsledků, a Amerika a Sovětský svaz už kvůli sobě samým nemohly nechat Německo ovládnout Evropu. Proto jsme vám od pádu Francie s takovou určitostí tvrdili, že do války zasáhnou Spojené státy i Sovětský svaz.

A je v její zákonitosti také naše nové vzkříšení a osvobození. V minulé válce šel srbský předseda vlády Pašič tak daleko – aby válce zabránil – že se vzdal téměř úplně hlavních suverénních práv tehdejšího malého Srbska, když mu Videň 26. července 1914 podala ultimatum. Bylo to marné. Ale na konec to byla ta mocná říše, která padla, a bylo to to malé Srbsko, které se stalo vítězným, slavným a velikým. My jsme v září 1938 šli ještě dále nežli Pašič a ať se dnes zatím na události ty díváme jakkoli, zapsali jsme se my nesmazatelnými písmeny v historii Evropy: *není jediného slušného člověka ve světě, který by nebyl uznal důstojnost, velikost, sebezapření a mravní výši našeho národa v době Mnichova.* Na to však jako odpověď z Berlína přišel 15. březen. A tak naše obět, jak jsem s určitostí čekal a Spojencům výslovně řekl, byla tehdy marná.

A dnes, sotva po třech letech, ta velká říše nacistická je, stejně jako byla říše habsburská z jara r. 1918, ve smrtelném napětí před svým posledním zoufalým pokusem o svou ochranu. To neříkám jen já; to vám říká sám p. Goebbels, který napsal minulý týden do svého listu „Das Reich“ článek, kde zoufale volá, že jde dnes už opravdu o život nebo smrt německé

říše a německého národa. Tož jsme na to doznání, drazí přátelé, nečekali ani tak dlouho. I to je v logice této války.

A stejně je v zákonitosti druhé světové války, že váš prezident a vláda z r. 1938 už zase fungují jako vaši zákonití zástupci v celém svobodném světě a že jsou zase válečnými spojenci čtyř největších říší světa. Jako následoval za zločin z r. 1914 trest r. 1918, tak i za zločin z 15. března 1939 bude následovat trest, trest spravedlivý nejen pro všechny ty v nacistické říši, kteří si toho před celým světem zasloužili, nýbrž také pro všechny ty, kteří v zemích českých a na Slovensku, a především také mezi našimi Němci, zločinům Hitlerovým pomáhali.

A vy všichni, drazí přátelé a občané českoslovenští, kteří jste konali svou povinnost národní už v r. 1938 a 1939 a kteří ji konáte i dnes, vy všichni budete už brzo tak, jak to je v neuniknutelné osudovosti této války, slavit veliké vítězství a vzkříšení naší nové svobody, v němž křivdy nám způsobené budou odčiněny a které bude v naší historii jedno z politicky nejvýznamnějších a mravně z nejslavnějších.

To je, po mém soudu, velký smysl nacistického zločinu z 15. března 1939.

XVIII.

NAŠE NÁRODNÍ DRAMA V TÉTO VÁLCE. – PROJEV K PRAŽSKÝM MASAKRŮM PO SMRTI HEYDRICHOVĚ.

(13. června 1942)

Ve chvíli, kdy representant berlínského gangsterismu Reinhard Heydrich zahynul v pražských ulicích a kdy do nich vstoupil jeho neméně brutální následovník Dalugee, ve chvíli, kdy tento nový kat společně s oním nestvůrným K. H. Frankem organisuje za přímé a plné odpovědnosti celé nacistické

vlády v Berlíně nové masové vraždění českého lidu, obracím se k vám s těmito několika zásadními slovy:

1. Když se v r. 1932 a 1933 objevil na oficiální scéně německé říše Adolf Hitler a celá jeho společnost, neměl jsem pochybnosti o tom, co se blíží: ohromná krize, revoluce a válka, evropská a světová katastrofa. Nepřeháním ani nekřivdím, když řeknu, že se tím v Německu dostala k moci doslova a opravdu vláda gangsterismu, a to za podpory velké části národa, který se do zločinné role Herrenvolku v tak velké míře vymyslíl. Tato vláda vědomě, podle připraveného plánu a programu, založeného na brutální, nevzdělané a barbarské doktríně nacistické a jsouc šíleně hnána do zkázy perversní nacionální megalomanií a morbidní touhou po osobní moci, rozpoutala válku proti Evropě a světu. Zakrvavivši Evropu a svět, a především ovšem Německo samo, stala se jeho metlou a bude jednou jeho kletbou: vše, co ve světě je slušného, a vše, co slušnějšího z německého národa vzešlo a ještě snad vzejde, bude navždy tato individua proklínat. Začala po obsazení Rakouska útokem na nás, pak na Polsko a západní Evropu a skončila válkou proti Sovětskému svazu a Spojeným státům americkým, t. j. druhou válkou světovou, opět Německem vyvolanou.

Kostky jsou vrženy a kola osudu se už nedají zastavit. Opakuji, co jsem vám již řekl několikráte: Válka se pro Německo vyhrát nedá, na to nemá ani síl, ani možností, ani mravních a materiálních schopností. Spojenci mají nyní už jasnou převahu v letectví a na moři a od letošního léta ji budou mít ve válečné výrobě a ve vojenské síle také na zemi; válku neskončí, dokud nacistickou bestii nezdořejí. Vítězství to bude plné a nedá už na sebe dlouho čekat. Mír bude tak vybudován, aby to, co r. 1938–39 Německo provedlo, se už opakovat nemohlo a aby všechny vinníky stihla zasloužená, spravedlivá, ale nemilosrdná odplata. Jistě vás nesmírně potěšila včerejší zpráva

o podepsání aliance britsko-sovětské. Je to diplomaticky dnes ten hlavní hřeb do rakve Hitlerovy. To je definitivní a poslední záruka našeho vítězství a nové manifestační osvědčení o správnosti naší celé politiky za posledních dvacet let i za této války. Kdyby byla v r. 1938 existovala, nebylo by už dnes Hitlera a nebylo by ani dnešní války.

Mám dnes už plnou jistotu vítězství a vše, co zde podnikáme a nyní ještě podnikneme, děláme s touto jistotou. Každý z vás, bez výjimky *každý*, učiň totéž: Vstávaje lehaje, dívej se na vše, co se děje a ještě stane kolem nás a u nás doma, s tohoto hlediska. To je první mé dnešní zásadní konstatování.

2. Prosím vás všechny československé občany, abyste nikdy nezapomínali na druhou podstatnou pravdu této války: začala sice vpádem do Prahy a proti Československu, tehdy již bezbrannému, ale stala se válkou světovou a vše, co se děje u nás a jinde dnes, není jen otázka naše, československá, není to jen Mnichov, ani jen to, co se po něm stalo, nejsou to jen nacistické vraždy a loupeže u nás. Je to katastrofa celé Evropy, všech ostatních, a ostatních snad více nežli naše vlastní. Náš problém je toho všeho, co se dnes všude ve světě děje, jen malým výsekem.

Pohledte jen na to, co se stalo v Polsku, a na ten hrozný pád Francie, co je v Jugoslavii a Řecku, Norsku, Belgii a Holandsku! Hleďte na události v Sovětském svazu a na těžký boj Anglie o její ostrovy a o její celou říši! Dívejte se i na to, kolik provinilých Němců je zaslouženě každý den ničeno a ještě bude zničeno! Na sovětských plánech leží jich mrtvých již přes půl druhého milionu. Britské letectvo brzy bude v tisících denně létat nad všemi německými městy a pomstí strašlivě to, co němečtí sadističtí nacisti udělali našim rolnickým a hornickým rodinám v Lidicích. Než válka skončí, padnou snad ještě celé miliony Němců a hlavní odplatu dostanou ve chvíli vlastního pádu společným přičiněním nás všech, vás i nás. Dívejte se,

prosím vás, na události dneška z této perspektivy a také z perspektivy oné hrozně morální a fyzické odplaty, která Německo za všechny ty Hitlera a Himmlery, za všechny ty Heydrichy a Daluegy nevyhnutelně stihne!

Německá propaganda, aby vám pravý stav věcí zakryla, pořád a pořád se vrací k Mnichovu, chtějíc vás štvát proti Anglii a připomínajíc vám stále chvíle, kdy jste byli ostatní Evropou opuštěni. A naznačuje, že jsme se měli přiklonit k Německu dávno před Mnichovem a mohli jsme žít v pokoji. Na to vám odpovídám: Je to hloupá a pustá lež. Což se Schuschnigg dohodnout s Německem nepokusil? Což se plukovník Beck s Hitlerem už v r. 1934 nedohodl? Což princ Pavel Jugoslávský se už od r. 1937 k Německu nepřiklonil? Což se Belgie nepokusila r. 1937 o zřeknutí se své spojenecké smlouvy s Francií a Anglií a o novou politiku neutrality? A zastavilo to nějak berlínské gangstery na jejich cestě vraždy, násilí a zkázy?

Tento režim je prostě výrazem a symbolem nejhnusnějšího barbarismu, jaký kdy v historii existoval, a jediná politika a jediný příkaz vzhledem k němu zní: rozbít, rozvrátit, zničit a nemilosrdně odplatit. Jinak on sám zničí vše kolem sebe bez milosti. To je má druhá pravda, již vám dnes zdůrazňuji.

3. Tak jsem to ostatně viděl už tehdy, když se v Německu režim ten usadil a zejména pak v r. 1938 před první naší mobilisací, kdy jsem už viděl, že se krize přiblížila. Plných šest let – od ledna 1933 – jsem se i jako ministr i jako prezident bránil této blížící se katastrofě, ne naší, nýbrž celé Evropy. Bude jednou skvělým politickým a mravním svědectvím našemu státu a národu to jeho veliké úsilí o záchranu míru a pořádku, jeho skoro nadlidská a tak vysoce mravní úloha v tomto boji a jeho nezměrně čisté svědomí v této strašné krizi. Byli jsme svobodným demokratickým státem, prosperujícím a šťastným, jedním z nejlepších v Evropě. Nikoho jsme neohrožovali, nikomu, kdo měl čisté úmysly, jsme nepřekáželi. Dvacet let

jsme usilovně pracovali na zachránění míru v Evropě; když se blížila krise, připravili jsme se všichni do jednoho k boji.

Varoval jsem včas jako zástupce státu a národa všechny naše přátele: Francii, Jugoslavii, Polsko i ostatní Evropu. Většina Evropy však tehdy nechápala situaci a na boj připravena nebyla. Zůstali jsme na okamžik sami. Byla dokonce od nás žádána nevýslovná oběť pro okamžité zachránění světového míru, a i tu jsme byli nuceni přinést. Ale ani tato oběť berlínským zločincům nestačila a přes dané slovo Hitler podvedl a podle zradil Francii a Anglii, zradil celý svět a ničemně nás, když jsme byli už bezbranní, přepadl a obsadil.

Byly – pravda – spáchány na některých místech v demokratických státech zlé chyby; dnes se to všeobecně uznává. Ale náš národ se zatvrdil a všechno, oč jde, brzo pochopil. V první chvíli bolesti a zklamáním skoro šlel, ale brzo se vzpamatoval a správně vycítil, kde je jeho nepřítel a co má dělat. Nezlořečil, nevytýkal. *Vidí ostatně dnes sám, že ti, kdož se zmýlili, zaplatili své chyby dražší nežli náš národ sám.* Nastoupil tudíž cestu nezvolného odporu a boje. Od studentských a universitních persekucí, vyvolaných Frankem na podzim r. 1939, až k posledním masakrům Heydrichovým a Daluegovým a až k vyvraždění a zpuštění nevinné české vesnice, která se dnes stává symbolickým mučedníkem celého národa – to vše je jedna jediná velká řada bojů všeho našeho lidu, připomínající nejvýznamnější doby našeho historického národního zápasu. My zde v cizině s tisíci našimi vojáky a letci a s politickými spolupracovníky od 15. března r. 1939 jsme vykonali všechny nezbytné přípravy k nastávajícímu boji a k novému ožití státu na cizí půdě. Docílili jsme plného úspěchu a naše armáda a letectvo, naše propaganda, úřady a celý náš státní stroj nese zase statečně a hrdě náš národní prapor celým světem.

Můžete si, draží spoluobčané, představit v této tragické chvíli v našem národním životě drama úchvatnější, morálně vznešenější

a čistší, lidsky důstojnější a statečnější, zatím co vaši hlavní nepřátelé hrají roli nejpodlejší lidské generace, jaká kdy existovala, stojíce už dnes na prahu propasti, do které se zítra nezvratně zřítí za proklínání i radosti celého ostatního světa?

Tato mravní výše a důstojnost našeho státu a národa v dnešní světové krisi na straně jedné, a na straně druhé to nezměrné bídáctví těch zmijí, jež se vám tam u nás hemží v masách u nohou a svým jedem denně nalevo a napravo vše potřísnují – to je ta třetí velká pravda, kterou bych vám chtěl dnes zdůraznit a všem vám do srdce vryt. Ano, trpíte vy a trpíme my všichni s vámi. *Ale mravní soud světa je dnes už vyřčen a chvíle mravní i fyzické odplaty se blíží.*

4. Já vím, že ten skvělý obraz našeho národního odporu je dnes zahalen a snad i znečištěn některými, pro nás smutnými událostmi: Praha a Hradčany byly nestoudně zneuctěny přítomností Hitlerovou po jejím obsazení, byly a jsou zneuctívány už jen přítomností takového Neuratha, Heydricha nebo Daluega. Když jsem po výstřelu na Heydricha četl projev dr. Háchy a vlády proti mně a proti nám všem za hranicemi a když jsem sledoval tu bědnou cestu Háchovu k Heydrichovu pohřbu do Berlína, znovu jsem si uvědomil, že ten skvělý obraz našeho národního odporu byl a je potřísněn také temnými skvrnami: neblahými důsledky už prvé cesty Háchovy do Berlína a vším tím, co se se strany některých našich kompromisníků, slabochů anebo i přímých vinníků od té doby stalo. Všichni se budou z toho národu zodpovídat. Já vím, že pro dr. Háchu je dnešní jeho postavení také jeho osobním neštěstím a že to, co se stalo 15. března 1939 v Berlíně, bylo především pustým násilím a sprostou ničemností nad ním, slabým a chorým starcem, spáchanou bezectně třemi z největších německých gangsterů, Hitlerem, Göringem a Ribbentropem. Stal se do jisté míry také obětí. Byla to na počátku této války část naší a evropské tragedie.

Ale nikdo nesmí nikdy zapomenout, že všechny slabosti, všechny

ohledy, všechny kompromisy a všechny taktiky mají své meze i v tragické situaci. Ve chvíli, kdy některou z nich překročíte, potřísníte sebe a svůj národ. Jste pak za to těžce odpovědní a budete přísně souzeni. Masaryk by se nikdy nebyl s Hitlerem sešel. Když mi v Praze bylo naznačováno, že bych se měl i já jako prezident s Hitlerem sejit, učinil jsem jasné rozhodnutí: Ne! Nikoli! Když Henlein několikrát se doprošoval u Masaryka a u mne audience, řekl jsem si jednoznačně: Ne! Nikoli! Věděl jsem tehdy dobře i co je, i co dělá.

Proto jsem si také přál i v zájmu Háchy samého, i v zájmu národa a státu, aby dr. Hácha a jeho t. zv. vláda včas odešla. Po prvním výstřelu v Praze, Heydrichem nařízeném, nebylo už v rukou českých, t. j. dr. Háchy a jeho vlády, moci a práva žádného. Měli tudíž zmizet. Dr. Hácha a jeho vláda se však staly jistého druhu dobrovolnými rukojmími, za jejichž stěnou Heydrich, Daluge, Himmler a Hitler loupí a vraždí. Vraždí lépe a důkladněji, nežli kdyby tam nyní už nebyli. Stávají se tím všeho toho účastnými a – říkám jasně – současně *spolupovědnými*. Zejména se také vůbec neměl dát dr. Hácha a jeho t. zv. vláda přimět k tomu, aby lidu českému a světu ostatnímu opakovali něco, o čem sami vědí, že není a nikdy nebylo pravda, a co náš národ nikdy nepřijal a nepřijme: že prý berlínský násilný akt z 15. března 1939 byl Háchou dobrovolně podepsán a že se tím český národ dobrovolně přihlásil k říši a dal se pod její ochranu.

Slouží tím výslovně válečným a poválečným zájmům nacistické říše.

Nikdo z vás at nezapomíná, že dnešní válka není válka minulá a že nacisti nejsou Rakušané. Máte před sebou vrahy a lupiče a vyvrhele všeho světa. Začali se tak chovat 15. března r. 1939 a budou se tak chovat až do svého bídného konce. Na tom nezmění nic, cokoli byste u nás doma udělali.

Také tyto jasné politické pravdy jsem vám chtěl dnes zdůraznit.

5. A konečně zdůrazňuji pravdu poslední. V obsazené Praze byl zabit naším nezměrně týraným lidem představitel cizí moci, která se zločinně pokusila náš stát a národ a jeho svobodnou existenci zničit. Podle mezinárodního práva mohl okupant vinníky potrestat a učinit proti nim mezinárodně povolená preventivní opatření. Místo toho uchýlil se k bídáctví, jež je známo jen z nejničemnějších kapitol lidské historie. Zabíjí masově podle listin, předem celé měsíce a léta připravených, nevinné lidi, o nichž ví, že se sice činu trestného ani nedopustili ani ho nezavinili, že však cítí vlastenecky a jsou duchovními odpůrci nacismu. Sáhl dokonce – po prvé v moderní historii – k největšímu představitelnému gangsterství a *oficiálně to prohlásil za svou právní doktrínu*: terorizuje totiž muže tím, že zabíjí jejich naprosto nevinné ženy a nedospělé děti, a veřejně to vyhlašuje. A dne 10. června, dne, který bude snad jednou na věčné časy prohlášen dnem národních českých mučedníků, všechna svá gangsterství dovršil: Jen proto, aby rozséval kol sebe bestiální zkázu a pustou hrůzu, z celé jedné české obce, naprosto nevinné, jako represálie vyvraždil všechny muže, zahnal do martyria koncentračních táborů všechny ženy, a všechny děti z obce pak ještě ukradl rodičům. Obec Lidice, která se stane jistě jednou poutnickým místem celého národa, pak barbarsky zpusťoval a srovnal se zemí.

Tož takto představují světu berlínští vládcí německý národ a stát! Za všechno to budou se zodpovídat a pykat! Prohlašuji slavnostně jménem státu, národa a vlády československé, že za všechno to, co se v těchto dnech u nás stalo, považujeme osobně odpovědného Adolfa Hitlera a všechny členy jeho vlády bez výjimky. Činíme osobně odpovědnými všechny exponenty nacistické strany a říšské vlády na našem území, činíme osobně odpovědnými každého, kdo jim v tom pomáhá, at je to kdekoliv na celém území republiky.

Německo soustavně porušovalo a porušuje na našem území

prostřednictvím těchto všech osob, loupíc, vraždíc a ničic jednotlivce i celé osady, všechny zásady práva mezinárodního i našeho práva civilního a trestního. Jsouce s Německem ve válce, *uplatňujeme osobně na všechny tyto lidi náš vojenský zákon, jenž za podobné činy předpisuje trest smrti.* A ve smyslu známého usnesení spojeneckých států, učiněného letos v lednu v Londýně v paláci Sv. Jakuba, budeme postupovati tak, aby všichni vinníci byli dopadeni a spravedlivě potrestáni.

Nezastavíme se ve svém domáhání se spravedlnosti, dokud tito vinníci, jež buď zastihneme na svém území anebo o které budeme po dohodě s našimi dnešními spojenci co nejdůležitěji žádat, aby nám byli vydáni, nedojdou plně, zasloužené odplaty, která bude provedena bez pardonu a bez milosrdenství.

To je mé *hlavní* sdělení, které jsem vám chtěl dnes učinit. A buďte jisti, že všechny tyto politické pravdy dneška se stanou zcela určitě skutečností zítřka.

Drazí spoluobčané!

Posílám vám všem s pohnutím svůj pozdrav, svůj pozdrav úcty, oddanosti a lásky, a ujišťuji vás, že do posledního dechu života svého i všech svých spolupracovníků budeme pracovat k tomu, aby se všechna tato má slova vrchovatě naplnila.

XIX.

ANGLIE ODVOLÁVÁ MNICHOV

(8. srpna 1942)

Přes tíhu doby, válečná strádání a zlá pronásledování, která tak hrozně na vás nyní doléhají, mluvím k vám dnes s jistým pohnutím, s pohnutím radostným. Minulou středu ohlásil vám ministr věcí zahraničních Jan Masaryk, že mezi námi a vládou britskou bylo docíleno dohody o konečném vylikvidování všeho toho, co pro nás bylo spojeno s dohodou čtyř velmocí

v Mnichově ze dne 30. září 1938 a se všemi jejími následky. Mluvím dnes proto opět k vám všem, k vám občanům republiky na celém našem předmnichovském území, stejně jako jsem k vám mluvil v létě r. 1940 po prvním britském uznání československé vlády provisorní a v r. 1941 po definitivním uznání britském a sovětském, a pak po docílení uznání československé vlády Spojenými státy americkými.

Byly to tehdy pro nás události politicky nanejvýše významné a zakončovaly první velikou fázi našeho odboje proti německému nacistickému násilnictví, fázi úspěšnou a pro vás doma, pro celý národ a stát povzbuzující. V době, kdy vám chtěli naši sverepí odpůrci doma všemi možnými prostředky vnutit přesvědčení, že jste svou samostatnost definitivně ztratili a že jste vraženi a násilím navždy zařadění do nekulturní říše pangermánské, mohli jsme vám z Londýna slavnostně potvrdit, že nejmocnější státy kulturního světa naší samostatnost znovu uznávají a svým rozhodnutím nám ji po válce zase zaručují.

Dnes ukončujeme další velikou fázi tohoto svého boje. A přál bych si, aby má slova dnes slyšel každý československý občan na našem předmnichovském území, jako je slyšel, když jsem se s vámi všemi loučil dne 5. října 1938 po podepsání rozhodnutí mnichovského.

Právě asi od chvíle, kdy na naši pražskou půdu vstoupil kat Heydrich a začal své katovské dílo provádět, od chvíle, kdy t. zv. pražská vláda se dala po prvé přinutit k tomu, aby na nás zde a na mne osobně útočila jako na škůdce národa a slavnostně se nás odříkala, od chvíle, kdy zrádná t. zv. vláda slovenská vypověděla válku Sovětskému svazu a později pak Velké Británii a Spojeným státům, dávajíc tak bez výhrad na pospas a do krvavých služeb berlínské nacistické vlády znásilněný slovenský lid, který jako téměř jediný slovanský kmen bojuje dnes proti skoro všem svým slovanským bratrům, ve chvíli, kdy si od Němců maďarská vláda znovu vykupovala svůj lup na Slo-

vensku a Podkarpatské Rusi svou vojenskou výpravou do ukrajinských rovin a kdy zástupci veliké části našich československých Němců, vedení pověstným Frankem, nejvíce zuřili v Praze, v Brně a jiných našich městech, zabíjejíce podle naše vlastence, věrné samostatnosti a celistvosti celé naší republiky – v té chvíli my zde jsme přistoupili k poslední diplomatické akci, jež nám ještě po dosavadních úspěších naší odbojové činnosti zbývala: *po uznání vlády a samostatnosti republiky bylo třeba smazat z historie posledních let to, co bylo této strašné válce vlastním úvodem: mnichovskou dohodu a všechny její důsledky.*

Vedli jsme tato jednání věcně a klidně, bez hluku, bez zbytečné agitace a propagandy a v duchu přátelství a spolenectví, v duchu spolupráce válečné a poválečné jak s Velkou Británií, tak i se Sovětským svazem. Nebyla však tato jednání ani dnes bez obtíží. Vždyť jsou to věci pro nás i pro všechny ostatní tak dalekosáhlé a budou rozhodující pro řadu středoevropských otázek poválečných! Neváháme i vám mluvit o těchto obtížích. Už proto, že to nejlépe ukazuje jak směšné jsou řeči berlínské propagandy, která nás zde chce líčit jako bezvýznamné nástroje a loutky Londýna nebo Moskvy, jež oba tyto státy prý odhodí, až jich nebudou potřebovat; také proto, že je to důkazem, jak vážně se dívají i Sovětský svaz i Velká Britannie na tato závazná a důležitá jednání s námi jako representanty národa a státu československého, jednání, která už dnes spolurozhodují o budoucí střední Evropě. A nebyla jednání ta také snadná proto, že se týkala události historicky tak veliké a důležité, jakou byl právě Mnichov, události, která měla tak dalekosáhlé důsledky pro Evropu a celý svět. Neboť právě Mnichovem počala, jak vám stále zdůrazňuji, druhá světová válka, a od té chvíle bylo Československo už na válečné frontě.

Se Sovětským svazem naše vztahy dnešní znamenají především obnovení poměru, který byl mezi oběma státy až do Mnichova. Měli jsme spojeneckou smlouvu, byli jsme ve vzta-

zích velmi přátelských a připravovali jsme je prohloubit a rozšířit. Mnichov to přerušil, ale já sám osobně a my všichni zde, očekávající útok Německa na Sovětský svaz, jsme nikdy svou politiku nezměnili, věduce, že přijde to, co přišlo: nové naše spolenectví a přátelství a společný boj proti společnému nepříteli. V tom duchu nyní spolupracujeme a v tom duchu připravujeme svou další spolupráci pro budoucnost. Během celého roku války v Sovětském svazu jsme často vyměňovali s oficiálními sovětskými kruhy, prostřednictvím vyslance Bogomolova v Londýně a našeho vyslance a naší vojenské mise v Moskvě a Kujbyševě, své názory jak o dnešní spolupráci válečné a o našem vojsku v Sovětském svazu, tak i o budoucnosti našeho státu po této válce. Cesta našeho ministra národní obrany generála Ingra do Sovětského svazu byla v tom jednou etapou.

Závěrem těchto jednání byl můj rozhovor se sovětským komisařem pro věci zahraniční Molotovem dne 9. června 1942 v Londýně, při němž jsme naše vzájemné vztahy i otázky války a některé otázky míru projednali a došli ve všech podstatných věcech k dohodě. Jsem oprávněn vládou sovětskou vám oznámit a prohlásit to, co mi potvrdil pan Molotov: Vláda Sovětského svazu neměla nikdy nic společného s Mnichovem, byla proti politice, jež k Mnichovu vedla, a neuznává tudíž nic, co se tam stalo vzhledem k Československu, ani nic z toho, co bylo důsledkem této politiky v r. 1938 a 1939. A sděluje vládě československé, že ani ve věci československých hranic žádných změn z r. 1938 a 1939 neuznává. Stojí za československými hranicemi předmnichovskými. Není jistě třeba vám zdůrazňovat, co to pro nás znamená.

Naše jednání o otázce Mnichova a jeho důsledcích s vládou britskou ve třetím roce války byla vedena ve stejném duchu. Pro vládu britskou věci ty byly však obtížnější. Byla r. 1938 signatářem mnichovské dohody, přijala v tom smyslu řadu různých závazků a vzniklo z toho pak pro ni mnoho obtíží

vnitropolitických i mezinárodních. Uznával jsem tyto nesnáze a ve svých rozhovorech s britským ministrem zahraničních věcí Edenem jsme oba přátelsky hledali řešení, jež by nám oběma ve všech těch věcech za dnešního stavu války a dosavadních spojeneckých dohovorů vyhovovala. O věci samé a o správném jejím řešení od chvíle, kdy Německo válku vyvolalo, jsme byli vždycky zajedno i s ministerským předsedou Winstonem Churchillem i s ministrem Edenem.

Po řadě rozhovorů s ministrem Edenem, jichž se účastnili také ministři Jan Masaryk a dr. Ripka a velvyslanec Nichols, jsme dospěli dne 25. června t. r. k dohodě. Výsledkem jejím je výměna dopisů mezi oběma ministry věcí zahraničních, Anthony Edenem a Janem Masarykem, jejichž obsah vám byl už sdělen, a pak prohlášení, které učinil ministr Anthony Eden v britské dolní sněmovně ve středu dne 5. srpna 1942.* Zůstane to pro nás dnem památným. Znamená to, že politicky mnichovská dohoda a její důsledky pro Velkou Britanii dnes neexistují, že Velká Britannie není vázána už ničím, co se mezinárodně ve věci Československa stalo v r. 1938 a 1939, a že při definitivním stanovení hranic Československa a ostatních středoevropských států po této válce britská politika nebude ovlivněna žádnou změnou hranic, která byla proti nám provedena v r. 1938 a 1939. Ministr Eden k tomu ve svém projevu v parlamentě zdůrazňuje, že výměnou zmíněných dopisů obou zahraničních ministrů otázka Mnichova a těžkosti, které z toho vznikly mezi našimi oběma státy, jsou pro obě strany prakticky vylikvidovány. Také v tomto případě není jistě třeba zdůrazňovat, co pro nás znamená toto významné prohlášení britské.

Ve své odpovědi předané ministru Edenovi, berouce toto britské prohlášení na vědomí, vřele za ně vládě britské děkujeme a konstatujeme, že je to s její strany nejen akt opravdové spravedlnosti k nám, nýbrž že to pro nás také znamená defi-

* Viz v části IV. dokument č. XIV.

nitivní konec a skutečnou smrt všeho toho, čeho byl výrazem Mnichov, a ovšem i všech jeho důsledků. Ve své notě zdůrazňujeme zároveň ohledně mnichovského rozhodnutí a všech dalších událostí po něm – ministr Eden se ve svém projevu v dolní sněmovně i o tom zmínil – že své dřívější právní stanovisko, které jsem já osobně a vy všichni hned od Mnichova hájili a které náš odboj nikdy neopustil, i nadále podržujeme: že totiž všechno, co se v Československu od září r. 1938 a v roce 1939 proti nám učinilo, nemá pro nás ani vnitropoliticky, ani mezinárodně platnosti, neboť to bylo uskutečněno jen pod nejhrušším nátlakem a hrozbami berlínské vlády a porušením naší ústavy a některých mezinárodních závazků, nás se týkajících. Trvali jsme proto a trváme na právní kontinuitě naší předmnichovské republiky.*

Neskrývám vám, přátelé, že i jednání s p. Molotovem, i jednání s ministrem Edenem a všechno to, co jsem vám právě pověděl, je pro vás všechny i pro mne jako presidenta těžce zkoušené republiky velikým zadostiučiněním. Byl jsem tak spjat osobně s tím, co se stalo před Mnichovem, v Mnichově i po něm, a všechno jsem tak bolestně s vámi všemi prožíval, že odčinění Mnichova a jeho důsledků a všechno to, co jsem pro to se svými přáteli a spolupracovníky mohl učinit, stalo se mi od posledních čtyř let snad už jediným cílem života. Mnichov a všechno, co s ním bylo spojeno, bylo velikým utrpením a ponížením národa. Dnes už máme za to všechno také veliké uznání světa. A povýšení britské a sovětské legace u nás na velvyslanectví ve chvíli, kdy Mnichov je odčiněn, samo má aspoň symbolicky naznačit ono *mravní* uznání, jehož se vám – lidu československému – za to dostává.

Dnes k tomu ještě vím s naprostou určitostí, že tuto válku vyhrájeme a že to, co jsme právě svým jednáním se Sovětským svazem a s Velkou Británií dokončili, bude uskutečněno. Po-

* Viz v části IV. dokument č. XIII.

kládám tudíž *diplomaticky* tento úkol, který jsem celému našemu odboji i sobě uložil, *v podstatě* za splnění.

Vím ovšem, že bude třeba ještě jiných dalších jednání, ale nemám již pochybností o jejich úspěchu. Už dnes na př. jsme vyměnili své názory o této otázce s Národním komitétem bojující Francie, vedeným generálem De Gaullem a představujícím už dnes budoucí Francii. Bojující Francii a nové Francii vůbec, o jejímž brzkém a plném vzkříšení a opětném se zapojení do řad spojeneckých evropských velmocí ani na chvíli nepochybují, rozumí se samo sebou, že jedním z prvních činů Francie, odejma Němců osvobozené, má být a bude odčinění Mnichova.

Mluvíme k vám po druhé od doby krvavých persekucí, jichž se na našem lidu dopouští nelidský německý režim po zastřelení Heydrichově. Sledovali jsme zde všichni s pohnutím ty hrozné události a z mé poslední řeči víte, že jsme učinili kroky a rozhodnutí, aby se vinníkům – *všem* vinníkům – dostalo odplaty. Víte také, jak na to vše, a zejména na zničení Lidic a Ležáků, reagoval celý ostatní svět.

Sledovali jsme však i to, co od té doby dělá náš český a slovenský lid. Viděli jsme, jak Daluegovi pochopové shánějí na náměstí v Praze, v Brně, v Ostravě, v Plzni, v Táboře a jiných městech masy našich věrných, dobrých a pevných lidí k manifestacím pro říši. Máme zde přesné zprávy o tom, jak to dělají. Máme také přesné zprávy o tom, jak se náš lid skvěle chová a jak na to odpovídá. Máme ovšem přesné zprávy i o tom, co se děje na Slovensku, jak velická většina slovenského lidu jde s námi, proklíná zrádný režim a vládu slovenskou, a vidouc její bankrotářskou politiku hospodářskou a finanční i celý ten bankrot politický a mravní v její spolupráci s pohanským nacismem, připravuje se učinit s celým režimem a jeho reprezentanty to, co jediné zaslouží zejména za to, že potupně a zločinně zavlékli slovenský lid už po druhé do války proti našim bratrům slovanským a všem ostatním Spojencům. Ministr Slávik

v posledním svém projevu správně je upozornil, co si o tom ostatní svět myslí a jaké by mohly být důsledky tohoto postupu, kdybychom my zde – my, československá vláda a náš odboj – Slovensko od katastrofy, vyvolané celým jejich počínáním, nezachránili.

Pozoruji také, drazí přátelé, všechny ony manifestace v Praze, na nichž mne druhý pražský nacistický kat Daluege a t. zv. pražská vláda dává vylučovat z národa. Nezastavuji se u toho a jdu a půjdu naší národní cestou dál až do konce. Mou odpovědí na to je zatím jen dnešní můj vzkaz československému lidu o výsledcích naší práce.

A všem těm, kdo v nedílných zemích českých a na celém našem Slovensku a Podkarpatské Rusi vlastenecky a zdravě myslí, opakuji slova ministra Edena, jimiž končil svou řeč v britské dolní sněmovně, když britskému lidu oznamoval konec Mnichova: „Nechtěl bych nechat projít příležitost, aniž bych jménem vlády Jeho Veličenstva vzdal hold tuhému a hrdinnému odporu československého lidu proti jeho brutálním německým utlačitelům. Činy jako zničení Lidic otřásly svědomím civilisovaného světa a nebude jich zapomenuto, až přijde doba k vyrovnání účtů s jejich pachatelí.“

Závěrem pak dodávám k tomu ještě toto: Neobávejte se nynějších válečných událostí v Sovětském svazu; Rudá armáda v boji až do vítězného konce vydrží! A přijde chvíle, kdy zase ona přejde k útoku, stejně jako přejdou k útoku Anglie a Amerika na druhé frontě západní. S dnešním Německem nikdo žádný mír uzavírat nebude. Německo válku prohraje a už ji vlastně má prohránu – přes všechna svá dnešní dočasná vítězství. Zasloužená odplata nacistickou říší i všechny její spoluvinníky nemine. Pád Mnichova a všeho toho, čeho je symbolem, je toho nejvýraznější předzvěstí.

Zdravím vás všechny upřímně společně se všemi svými spolupracovnicíky v odboji.

NĚMECKO OHLAŠUJE PŘECHOD
K VÁLCE OBRANNÉ. –
PROJEV K STÁTNÍMU SVÁTKU R. 1942

(27. října 1942)

Máme opět den našeho národního svátku – pátý od doby, kdy pro nás začala válka. Mluvím k vám v tento den po třetí z ciziny. V době míru býval nám 28. říjen svátkem radostných vzpomínek a klidných úvah o další práci a budoucnosti. Od r. 1939 byl to den smutných starostí a odvážných nadějí. Dnes nám budiž dnem jistoty blížícího se vítězství a očekávání nových a blízkých rozhodujících událostí. Přicházejí opravdu chvíle, v nichž se konečný osud Evropy rozhodne.

Neříkáme vám to jen my sami. Nedávno vám to řekl ve svém projevu prezident Roosevelt a v poslední své řeči v Edinburgu také Winston Churchill. Ale řekli vám to také v minulých dnech svým zvláštním způsobem nejdříve sám Hitler a pak Göring a Goebbels ve svých pesimistických a varovných řečech z měsíce října.

Všechny tyto řeči německých vůdců se nesly tímto tónem: „Třetí rok války končí se pro Německo velikými vítězstvími a obsazením velikých území. Téměř celý evropský kontinent je v našich rukách. Ale sovětský nepřítel je stále mocný a krajně nebezpečný a minulou zimu jsme byli v Sovětském svazu už na kraji katastrofy. Anglie a Amerika ovládají sice moře a konají ohromné přípravy pro brzké velké operace, ale my přece jen doufáme, že se jim nepodaří vybudovat v západní Evropě druhou frontu. Dále ve svých bojích už jít sice nemůžeme, ale doufáme, že nynější blokáde vzhledem k velkému rozsahu námi obsazeného území nepodlehne, a bude-li někdo mřít hladem,

budou to obsazení národové a nikoli Němci. *Přecházíme nyní do obrany, jsouce nuceni vést nadále válku jen defenzivně. Nemůžeme sice už zničit nepřítele, ale půjde nám alespoň o vynucení nerozhodného míru.*“

Takový je skutečný smysl těchto řečí, které ve svých zahalených náповědech mají psychologicky připravit německý lid na přicházející zlé, ba katastrofální doby. A „Frankfurter Zeitung“ z 12. října otevřeně doznává: „I nerozhodný mír by byl naším vítězstvím a porážkou Anglie. Mohl by pro nás aspoň jistou část našeho lupu v cizích zemích zachránit.“

Ale nejdůležitější je toto: německí vůdci v té či oné formě zakončují svoje řeči úzkostným varováním a strachu plnou výzvou: národe německý, drž se nás, pojď s námi, není ti dnes už jiné pomoci! Uvaž, jaká by to byla katastrofa nejen pro nás nacisty, ale i pro tebe a pro německví vůbec, kdybychom my tuto válku prohráli! *Jde nám o všechno, jde o naši existenci, jde o říši, jde o národ, jde o naši společnou zkázu a smrt!*

Dobře slyšte a chápejte, drazí přátelé, všechna tato slova! Už vám nevykládá ten berchtesgadenský prorok, že on a jeho strana je Německo a že jeho říše bude trvat tisíc let; už vám neříká, že právě dal rozkaz ke konečnému nástupu, v němž bude dána poslední smrtelná rána Sovětskému svazu; už vám neříká, že v nejkrajší době vyhladoví a obsadí Anglii; už také neříká, že konečné vítězství je otázkou několika neděl; už neslyšíte ani Göringovy sliby, že se nad Německem britské letouny vůbec neobjeví – už slyšíte jen, že německá armáda byla v Sovětském svazu na kraji propasti, že britské nálety na německá města jsou sice velmi zlé, že však nyní německá Luftwaffe tak jako dříve na Anglii už jít nemůže, že německá armáda musí přejít nyní do obrany a že jde Německu už jen o jeho existenci nebo zkázu a smrt.

Jaká to ohromná změna v německých řečech, náladách a počitech proti roku loňskému a předloňskému! Jen jediná jejich

struna zůstala táž jako loni a zůstane takovou – nebude-li se ještě stupňovat – až do konce války, protože je to v podstatě celé této nacistické chátry: hrozby terorem, zničením, koncentráky a střelením sabotážníků – a dnes dokonce i německých důstojníků a generálů, kteří by zapochybovali o vojenském genu berchtesgadenského kaprála; hrozby střelením rukojmí, poutáním zajatců, zavíráním nevinných rodičů, žen a dětí, bratří a sester politických pracovníků v cizině.

Takový obraz Německa vám nyní, v den čtvrtého válečného 28. října, předvádějí sami Hitler a Göring, Ribbentrop a Goebbels. Ale i když to zabalují do nesmyslných výkladů, že čas pracuje pro Německo, mají všechny tyto řeči jen jediný smysl: jsou výrazem hrůzy před blížícím se koncem.

Doplním vám tento obraz Německa a jeho vyhlídky do budoucnosti, podaný jeho nacistickými vůdci, několika dalšími fakty: jeden z quislingovských států se dostal v Berlíně k přesným číslům německých ztrát; uvádím z nich aspoň jeden fakt: do konce srpna 1942 měli Němci přes 4 miliony vojáků zabitých a těch raněných, kteří byli definitivně z vojenské činnosti vyloučeni. Stav německé dopravy, která je přímo životním nervem německého válečného stroje, je přímo žalostný a bude den ode dne horší. Zásobování Německa je dnes asi v témže stavu jako na konci r. 1917. Obsazená Ukrajina podle našich zpráv nepomůže v této válce o nic více nežli ve válce minulé. Pomoc Itálie Německu je velmi ubohá a Itálie hraje v této válce tutéž roli jako říše habsburská ve válce poslední: stane se nakonec Německu přítěží a hlavní jeho slabinou.

Bockova ofensiva z července t. r. se zpozdila skoro o dva měsíce, jednak pro vyčerpání německé armády z minulé zimy, jednak pro spory mezi Hitlerem, Göringem a generály, má-li se s ofensivou tou vůbec začít, vzhledem k tomu, že bude stát příliš mnoho německých životů a materiálu, a nemá-li se přejít k defenzivní válce na východě hned v létě 1942 a začít okamžitě

s přípravami proti druhé frontě na západě. Göring a řada generálů se stavěla proti lerošni ofensivě v Rusku. Tyto spory znovu v nové formě propukly na schůzi vojenské rady dne 9. srpna 1942 v Berlíně. Tam se dostal do sporu Hitler s generály Halderem a von Bockem o provádění operací v Rusku. Chtěl, aby Stalingrad do týdne, t. j. do 15. srpna, byl dobyt a aby se pak hned začala stabilisovat východní fronta pro defenzivní válku. Generálové se dívali na věci jinak a tak výsledek všech těch porad, plánů a hádek je pro Hitlera žalostný: hrdinná sovětská armáda drží Stalingrad skoro po celé tři měsíce dále, další německé přípravy a vojenské operace úplně selhávají, vůdčí nacisti ohlašují, že Německo musí přejít do defenzivy a šéf generálního štábu Halder i generál von Bock octlí se dnes v propadlišti; Göring pak ve své řeči k tomu všemu ohlašuje, že nebude-li každý důstojník – třeba by to byl i generál – poslouchat, že bude zastřelen.

Dokreslete tento obraz dnešního Německa tou hroznou nenávistí, opovržením, pocity hněvu a odvety, které dnes k Němcům chová celá kontinentální Evropa a celý svět, počítaje v to i značnou část Italů, Rumunů, Maďarů, Bulharů a neutrály nevyjímaje, domyslete, jak se asi tyto pocity v dané chvíli projeví, a máte jasný obraz stavu Německa na začátku čtvrtého roku války a ve chvíli, kdy přichází období spojeneckých ofensiv.

Tento vývoj půjde nyní neodvratně týměž směrem dál. A až důsledky tohoto stavu budou ještě patrnější, uslyšíte nové řeči Hitlera, Göringa a Goebbelse. Nejdříve se začnou zapřísahat – stejně jako to učinil císař Vilém II. v létě roku 1918 – že této války nikdy nechtěli; pak že její prodlužování je zbytečné prolévání krve; pak přímo nebo přes prostředníky budou naznačovat, že by přece jen nějaká dohoda byla možná a že německý národ a stát to myslí dobře se všemi ostatními, a hlavně že v budoucnosti chce už žít v míru se všemi svými sousedy. Ale na konci každé takové řeči budou vždy zoufalé hrozby: že, kdo

bude chtít přesto válku vést dále, bude odpověden za všechny ty strašné věci, které přijdou; že Evropa padne do nejhorší zkázy a že celé, zejména obsazené národy vymrou nebo budou vybity. A na konec řekne Hitler patrně nahlas a veřejně to, čím už jednou hrozil a co bude vzkazovat Spojencům nejdříve důvěrně nebo prostřednictvím neutrálů: „Možno, že na konec padneme, ale náš konec bude koncem Neronovým: strhneme spolu do záhuby celou Evropu.“ Ano, v Hitlerově konci bude mnoho neronovského: i tragický pád německého národa, i komické prasknutí toho bublinovitého berchtesgadenského umělce, jímž se německý národ dal vést v tak rozhodné chvíli své historie.

To všecko však my a spojenecké vlády a národy dobře znají, jsou na to připraveny a nedají se takovými výhružnými podmínkami ani zastrašit ani od své cesty odvrátit. To berlínské a mnichovské zlo bude z kořene vyvráceno a vinníci spravedlivě potrestáni děj se co děj! Obraz dnešního Německa, jež jsem vám zde načrtl, a pevná vůle spojenců je toho zárukou.

A za takové situace Německa k vám pronesl dne 18. října svou nízku, podlou a výhružnou řeč Karl Hermann Frank. Chci k ní říci dnes jen toto: Tato řeč jako vzorný doklad německé politiky, t. j. politiky nacistického Berlína a politiky československých nacistických Němců proti našemu státu a proti českému lidu je a *bude pro nás jedním z nejdůležitějších politických dokumentů této války*. Je dnes známa veřejnému mínění mezinárodnímu, půjde na rozhodující místa všech svobodných států světa a přijde na stůl konference o příměří na konci této války. Prokáže nám služby opravdu veliké. Dokumentárně ukazuje a přímo do světa křičí, co jsme my zde a v celém světě už od r. 1938 vždycky tvrdili a co nám mnozí nechtěli věřit: že Hitlerovi šlo vždy jen o zničení našeho státu a o žádnou spravedlnost pro německou minoritu; že 15. březen byl gangsterský přepad a žádná dobrovolná dohoda s pražskou vládou;

že náš národ přes všechny hrozby skvěle bojuje v řadách Spojenců a že se nikdy nepoddá; že cíl nacistického Berlína a nacistických Němců z Československa je konečné naše vyhubení, ale že zároveň jedna z hlavních cest k odstranění nacistické říše a oslabení výbojného německého národa je obnovení Československé republiky v plné její síle a, je-li možno, ještě v její větší konsolidovanosti. A konečně, že osud všech nacistů z Československa musí být stejně jako bude osud nacistů vůbec, neboť se všech zločinů říšskoněmeckých nacistů proti Československu plně účastnili. To všecko říká Frankova řeč.

Jsmo opravdu upřímně rádi, že tato řeč byla proslouhena. Prokáže naší věci tutéž velikou službu, jakou nám prokázala zde v Anglii a v celém světě řeč Henleinova ze dne 4. března 1941 ve Vídni, v níž vykládal, jak jezdil v r. 1935–37 do Londýna a kdekoho mezi Angličany podváděl, když jím zde a lordu Runcimanovi v Praze vykládal, že je demokrat a věrný Čechoslovák a že mu jde jen o spravedlnost pro utiskované Němce uvnitř republiky; nyní roku 1941 prý může říci, že svou nacistickou stranu u nás zakládal v r. 1933–34 už v souhlase s nacistickým Berlínem a za jediným cílem: *ke zničení celé republiky*.

Jak víte, nedlouho po pronesení této řeči ve Vídni došlo v Londýně, Moskvě a Washingtonu k definitivnímu a plnému uznání Československé republiky a vlády a začalo se připravovat odvolání Mnichova. Ani řeč Frankova nebude bez dalekosáhlých důsledků. To vám plně zaručuji. A vy doma si ji všichni dobře schovejte. Budete ji potřebovat. A pamatujte dobře, že čím větší budou nyní u nás oběti a persekuce, tím těžší a dalekosáhlejší bude trest po válce, neboť boží mlýny melou pomalu, ale jistě.

Frank také pochválil některé naše lidi – dělníky a zemědělce. My zde dobře víme, zdali to zaslouží. Pro vás však, vy čeští dělníci a zemědělci, to znamená, že už dnes – a zejména v dané chvíli – za tuto ponižující pohanu, již se vám tím dostalo, uká-

žete světu, jak dovedete k vítězství svého národa i Spojenců přispět. Nezapomeňte, že kdykoliv nějaký nacista někoho chválí a slibuje a přitom současně hrozí, že je mu velmi zle a že má hrozný strach.

A konečně poslední slovo: t. zv. vláda v Praze a t. zv. státní prezident a všichni, kdo dnes říší dobrovolně pomáhají, dostávají touto řečí novou odměnu od tohoto bídného člověka, ze kterým denně obcují a dokonce spolupracují. Říkám jim všem znovu v den 28. října, že ani my zde, ani národ doma jim to nezapomene. To platí tím více o všech zástupcích a všech pomahačích dnešního fašistického režimu na Slovensku. Všichni se dožijí toho, co spravedlivě zaslouží za to, že vedou válku a pomáhají nacismu proti nám, Sovětskému svazu, Polsku, Jugoslávii, Velké Británii a Spojeným stárům.

A vám všem, milí spoluobčané a drazí přátelé, říkám v den národního svátku v r. 1942, že věřím, že 28. říjen v roce 1943 bude vidět mnohé z toho, co jsem vám dnes pověděl, už uskutečněno. Buďte zdraví, silní a stateční! A připravujte se!

XXII.

OBRAT VE VÁLEČNÉ SITUACI SVĚTOVÉ. – POSELSTVÍ K VÁNOCŮM R. 1942

(23. prosince 1942)

Už po páté od osudné krise v září 1938 prožíváme symbolické dny vánoční ve strádání a utrpení a za řinčení zbraní válečných. A přece žádný z věrných československých občanů tak, jak to byla jeho povinnost, neklesal na mysli a doufal a věřil, že ta ohavnost spuštění, která se šířila po Evropě a světě z fašistické a nacistické morální a materiální bídy, násilí, tortury a konečně

i války, že toto zosobněné satanské zlo nemůže a nesmí dnešní strašný, v historii dosud neviděný boj vyhrát. Já sám jsem už od září r. 1938 nikdy o tom ani nezapochoval.

Až dosud to však byla, drazí přátelé, u většiny z vás jen *naděje a víra*. Byla to jistě víra hluboká a silná, když dovedla přežít čtyři strašná léta tolika utrpení a válečných neúspěchů. Letos bych však chtěl, aby vánoce a r. 1943 byl pro vás všechny už dobou duchovní *jistoty* blížícího se vítězství a materiální *přípravy* na ty veliké události, které v krátkých měsících se s určitostí dostaví.

Ano, za několik dnů vstoupíme do r. 1943. Bude to rok ohromných, rozhodujících událostí válečných, jež nám vítězství zcela jistě přinesou! Projděte se mnou v duchu všechno to, co se v předcházejících čtyřech letech stalo: zářijová krise, Mnichov, obsazení a rozdělení Československa, pád Polska, pád Norska, Holandska, Belgie a konečně Francie, pád Balkánu, útok na Sovětský svaz a obsazení Ukrajiny a sovětského území až k Leningradu, Stalingradu a Kavkazu, a stálé ohrožování Egypta a Blízkého Východu. K tomu pak ještě veliká vítězství Japonska. A co už všechno vám Hitler a Goebbels a všichni ti navždy zhanobení a odsouzení jejich pomahači o tom všem napovídali! Spojenci vyhrát prý nemohou, my Čechoslováci jsme prý odsouzení žít v německém Lebensraumu a v poddanství pangermánském, německá armáda je prý nepřemožitelná, nový nacistický řád je prý hotovou věcí, Německo je pánem celé kontinentální Evropy, Poláci budou vyhubeni, Jugoslavie rozmetána, Sovětský svaz rozkousován, s britským impériem je konec a Amerika přijde se všemi svými válečnými možnostmi pozdě! K tomu vám Hitler sám osobně několikrát v prvních dvou letech boje prohlásil, že válka bude krátká a že je už vlastně Německem vyhrána, že se jeho armáda už zmocňuje Moskvy, že Rudou armádu ostatně už celou zničil, že on dojde jistě Stalingradu a Rommel Egypta, že rozbije pomocí

německé Luftwaffe celou Anglii, zničí německými ponorkami celé loďstvo britské a americké a vyhladoví všechny odpůrce Německa... Tak se vám ti nacističtí státníci a strategové a jejich pomahači chvástali!

A najednou po všem tom vám v měsíci říjnu t. r. oznámil jeden po druhém – Hitler, Göring a Goebbels, a od té doby to vykládá učeně i neučeně, otevřeně i zahaleně, celý německý tisk a německý rozhlas – že Německo musí přejít na všech frontách *do obrany*, že jde nyní skutečně o bytí či nebytí Německé říše a německého národa, že už loni stálo Německo v Sovětském svazu před katastrofou, že nejtěžší období války teprve přichází a jak by to bylo strašné, kdyby Německo válku prohrálo, že německý národ musí přinášet ještě další neslýchané oběti a že vůbec válka bude ještě dlouhá... A o svých strašných pohromách a ztrátách v Sovětském svazu a v severní Africe zarytě mlčí.

Ano, takový nastal najednou obrat po úplném zhroucení se německé ofensivy v Sovětském svazu, po porážce Rommelové v Libyi a obsazení severní Afriky britskými a americkými vojsky. Tak neslýchaně a nestoudně se v Berlíně celá léta lhalo a podvádělo. Tohoto svého, námi předvídaného a očekávaného krachu jsou si však dnes politici i vojenští vůdcové Německa dobře vědomi. Řekl jsem vám to již minule, opakuji to i dnes. Ví se také dnes všeobecně, že Itálie je úplně už rozvrácena, italský lid volá po míru, Mussolini, dnes těžce nemocný, je nyní i v očích italských mas lidových opravdu jen tím masopustním hastrošem, kterým ostatně pro všechny vážné lidi už od r. 1925 byl; a já sám soudím, že v několika málo měsících, až přijde na Itálii všecko to, co se na ni nyní chystá, bude jako válečný činitel úplně hotova a doslova „oddělána“.

V německém vrchním vojenském vedení je chaos a rozvrat. Hitler a jeho okolí tomu říká, že německá armáda je už znacisována. Po odstranění tolika vedoucích a rozhodujících generálů, naposled šéfa generálního štábu Haldera a generála von

Bocka, které činí Hitler odpovědnými za svou vlastní katastrofu německé ofensivy na Ukrajině, před Stalingradem a na Kavkaze, nikdo dnes vůbec neví ani v Německu ani v německé armádě, kdo o válce a o všem ostatním vlastně rozhoduje, a v Hitlerovu vojenskou intuici už žádný pořádný německý generál a důstojník nevěří.

To je pro Německo a jeho vojsko stav velmi zlý, i když to neznamená, že už zítra bude všemu konec a že bychom my zde i dnešní zmenšenou sílu Německa podceňovali. Je však pravda, že se Německo rozhodlo definitivně přejít do defensivy. Má jedinou naději, že jsouc v obraně, bude moci prodlužovat válku, že tím snad své odpůrce unaví a nějakým zázrakem se mu pak podaří přece jen nějaký kompromisní mír uzavřít. Proto tak neslýchaně terorizuje obsazené národy, aby je umlčelo. Proto vám vykládá, že válka bude dlouhá, aby vás dále deptalo a demoralisovalo, a aby zabránilo sabotážím, revoltám a vůbec odporu, který by mu v nynějších těžkých dobách a přímo v blízkosti se kritické chvíli mohl být osudným. Vykládá vám, že má obsazeno tak veliké území, že si samo dostačí a že na jeho obhajování proti těžkému dobývání se strany Spojenců bude mít dosti sil ještě po celá dlouhá léta.

Jsou to výklady a výmluvy směšné, dětinské, výklady zoufalců, jimž už nic jiného nezbyvá. To vám vykládalo císařské Německo ještě z jara r. 1918 také a přece už v srpnu téhož roku si Ludendorff a Hindenburg řekli, že je Německo ztraceno. Ostatně my zde pozitivně víme, že žádný z německých vedoucích vojáků nebo politiků tímto výkladům sám nevěří. Ví, že žádná z armád na světě, která je zahrnuta do trvalé obrany a nemá před sebou vůbec jiného východiska, neodolá demoralisaci a rozkladu. Ví, že doufat v možnost trvalejšího obsazení a nekonečné obrany tak velikých území za odporu obsazených národů, v době letecké bombardovací války, v době tanků, parašutistů, rozhlasové propagandy a za stavu polovičního hla-

dovění celého německého národa, jenž sám je už ve své veliké části úplně zdemoralisován, je při dnešním denním velikém vzrůstu spojenecké vojenské síly prostě vojensky absurdní. Ale politicky je to především další vědomé lhaní celému světu, podvádění vlastního národa a zoufalé kroucení se a běsnění někoho, koho svírají čím dále tím více do železných kleští a jenž nemá už žádné cesty jim uniknout.

Hitler, jsa v této těžké situaci, vykřikuje do světa a stále to nervosně opakuje, že už pro Německo nebude druhého r. 1918, že on kapitulovat nebude. Myslím, že to v jedné věci výjimečně mluví pravdu: *on jistě kapitulaci dělat nebude*. Ve chvíli, kdy k německé kapitulaci dojde, bude on a všichni jeho kumpáni už tam, kam odevždy patřili. Ale je přímo komické, že současně ve chvíli, kdy toto všecko se v Německu veřejně vykládá, dává Ribbentrop svým vyslancům a diplomatickým agentům instrukce, aby všude v zemích, kde jsou pověřeni, zkoumali půdu pro jednání mírová, hledali prostředníky, agitovali pro mír a vůbec uspišovali celou svou činností rychlé skončení války, nežli katastrofa v r. 1943 by mohla přijít. Máme přesné zprávy ze Švédska, Španělska a Lisabonu, Turecka i Ameriky o řadě zvláštních agentů německých, kteří mají jednání taková připravovat a navazovat. Máme zprávy z Německa o průmyslových kruzích, které at společně s nacistickou vládou, at proti ní, jednání taková by chtěly začít. Máme informace o skupinách generálů, kteří doma komplotují s některými jinými kruhy, jak by se mohli zbavit třeba násilně Hitlera a nacistů a přivodit mír dříve, než bude pozdě.

Chci vám tudíž dnes k tomu všemu říci velmi důrazně toto: německému lhaní a bluffování, které chce jen prodloužit život německého zločinného režimu prodlužováním války, nevěřte. *Válka už dlouho trvat nebude*. Vstupujeme do roku války, který bude sice opravdu nejtěžší, pln vzrušujících, dramatických a osudových událostí, jenž však také opravdu vítězné rozhodnutí

nám přinese. A vyjednávat s Německem a s těmi, kteří všecko to zavinili, nebo spoluzavinili, nikdo nebude. Dojde k novým ofensívám v Sovětském svazu, severní Afrika bude brzo zcela očištěna a nástup odtud dále bude nezadržitelný. Dojde k opravdové invasi evropského kontinentu a k ustavení dalších nových front. Německo bude přímo pekelně bombardováno a všechny jeho průmyslové zdroje válečně drceny jeden za druhým. Německo bude opuštěno jedním svým spojencem po druhém. Různí ti quislingové se budou chtít zachraňovat jako krysy, opouštějící potápějící se loď. Všecko však bude marné: padne Německo a s ním všichni jeho pomahači a dojdou zasloužené odplaty.

Nežli skončím své dnešní úvahy, obracím se několika slovy speciálně na Slovensko. Až dosud jsem toho úmyslně nečinil. Mluvím vždycky ke všem občanům republiky bez rozdílu a k Slovákům budu mluvit o našich společných věcech ještě zvláště, až vývoj dále pokročí. Přijde to už brzo. Dnes však bych vám všem na Slovensku chtěl říci toto: Máme zde docela přesné zprávy, že ten největší podvodník a zločinec, který kdy po Slovensku chodil a jehož jméno je Tuka Béla, vyjednával letos v srpnu tajně s exponenty Budapešti o připojení Slovenska k Maďarsku. I on už počítá s porážkou Německa, ví, co jeho samého a všechny jeho společníky a spolupracovníky čeká v Československu, a soudí, že jediná a snad poslední jeho naděje na záchranu je nějaké spojení s Maďarskem. Bude vykládat, že Slovensko dostane v Maďarsku autonomii, bude chtít zneužít slovenských vojáků a pomocí některých slovenských důstojníků-zrádců se bude chtít opřít o maďarskou silnější armádu, o níž doufá on i vláda v Budapešti, že bude proti nevyzbrojeným sousedům ve chvíli pádu Německa dostatečně silná. Sděluji vám, že my zde jsme na stráž, že činíme také *my* své přípravy a že ani tento zločin trvalých úspěchů mít nebude.

Ale jednání Tukova jsou vážná a mají být předložena světu,

jako by se to dělo v plné dohodě obou vlád a obou národů. I na Slovensku ve vládních kruzích má Tuka řadu významných spolupovníků a vláda v Budapešti si různými cestami v neutrálním i spojeneckém prostředí hledí pro tyto zločinné plány připravovat náladu. Tuka, jak víte, dosud zradil každého, s kým se kdy spojil anebo s kým politiku dělal. Budte připraveni i na tento zločin poslední. Ale dávejte pozor i na celé Tukovo okolí, dr. Tisa nevyjímaje. *Každý, kdo s Tukou spolupracuje, je vinen.* Nedejte se mýlit ničím, ani tím, kdyby snad t. zv. slovenská vláda tyto naše zprávy dementovala anebo dokonce začala dříve či později nějakou fingovanou tiskovou či jinou kampaň proti Maďarsku. Jste ovládnáni několika zločinci, kteří jako hazardní hráči vsadili na nepravou kartu. Nyní vidí už zcela jasně, že ta karta prohrála a že zasloužená odplata se blíží. Jsou tudíž schopni každého zločinu, o němž myslí, že by je snad mohl v poslední chvíli zachránit.

To je můj letošní vánoční vzkaz. Byl bych k vám rád mluvil tyto dny, jejichž symbolika je tak poeticky krásná a lidsky tak povznášející, více o klidu a míru, o rodinném štěstí a přátelském soužití – a méně o situaci válečné. Není však ani ve světě ani u nás klidu a míru a jsme na počátku nejkritičtějšího a rozhodujícího období války. A vytýkal bych si, kdybych vám při svém obvyklém vánočním projevu nemluvil o tom, co je právě nejdůležitějším, neaktuálnějším a pro náš stát a národ nejdůležitějším.

Ostatně je to to nejlepší, co vám za dnešních poměrů říci mohu: *je to poselství blížícího se vítězství a triumfujícího míru pro náš národ a stát.*

XXIII.

PO NĚMECKÝCH PORÁŽKÁCH V SEVERNÍ AFRICE A U STALINGRADU

(13. února 1943)

Ve chvíli dosavad největších a nejdalekosáhlejších našich vítězství této války na východní frontě, chtěl bych i já k vám promluvit. Činím to s pocitem hlubokého zadostiučinění, které jistě máte dnes i vy všichni u nás doma.

Dne 30. září 1942 byl svět náhle překvapen Hitlerovou řečí, v níž tento mistr intuitivní strategie, nedlouho před začátkem své katastrofy u Stalingradu, nečekaně prohlásil, že německá armáda přechází z války ofensivní definitivně do obrany. Během následujících tří neděl ještě důrazněji to řekl Göring a pak Goebbels. Nato v polovině listopadu r. 1942 začala velická sovětská ofensiva, které se nejdříve Němci – přes své vnitřní hrozná obavy – vysmívali. Ještě dne 1. ledna t. r. bylo vám v Praze v rozhlase úředně řečeno Hitlerovým zřízencem, že od počátku ofensivy u Stalingradu až do 1. ledna r. 1943 sovětská armáda dělala na chlup to, co si Hitler přál.

A tu najednou, hned několik dní nato, dne 11. ledna 1943, generál Dittmar pronesl v berlínském rozhlase na adresu německého lidu varování, které dopadlo na celé Německo jako zdrcující rána: „Sovětská armáda vítězí, u Stalingradu dochází ke katastrofě, na Kavkaze všechny německé posice jsou ohroženy a budou ztraceny, Rudá armáda má všude převahu na lidech a materiálu; nejtěžší chvíle této války na Německo nezdůraznitelně přichází.“

To byla ne sice přesná slova, ale přesný smysl jeho historicky významného výkladu. Tři neděle nato, v osudný den desátého výročí nacistického režimu sám Göring potvrzuje a

doplňuje tyto Jobovy zprávy: bolševické nebezpečí se valí na Německo a Evropu, celá Evropa bude zavalena, Anglie a Amerika by si měly vzpomenout, že vítězství Sovětského svazu nad Německem je zkárou nejen Třetí říše, nýbrž také jiných evropských států. A Göring otevřeně a výslovně uznává, že se nacisté v posuzování Sovětského svazu úplně zmýlili, že Sovětský svaz zle podcenili. Události následujících dnů až do dneška pak ukázaly, že katastrofa se na Německo skutečně řítí a že tuto zkázu nezastaví ani marná, pro Německo vojensky tak nesmírně ponižující a přímo osobně Hitlerem zaviněná oběť a zkáza 330 000 německých a rumunských vojáků u Stalingradu. Od projevu generála Dittmara až do dneška toto překvapující a zoufalé volání k Anglii, k Americe a dokonce i k neutrálnům – nepřestalo.

Co, drazí přátelé, tato neuvěřitelná změna znamená? Ještě před 10. lednem se chvástali vítězstvím a vykládali, že defenzivní válku povedou v t. zv. evropské pevnosti léta a léta. A nyní tento obrat.

Pravda je jednoduchá: přešli jsme definitivně do posledního období války, do období stálých, nevyhnutelných a od nynějška až do konce války se opakujících vojenských katastrof Německa. Dochází k vyčerpání vojenských, hospodářských a morálních sil Německa a Itálie; jsou to denně se dostavující strategické ústupy, porážky, evakuace, masové ničení německých armád a jejich zajímání, dobývání zásob a skladů výzbroje, potravin a vojenského materiálu, znovuzískávání velkých území, atd., atd. Je to rýž psychologický moment, který přišel na německou armádu z jara a v létě r. 1918, kdy se zhroutil její poslední ofenzivní nápor proti Francii a Anglii.

Všecky tyto pravdy není s to Německo dnes už zakrýt. Proto obrátilo svou taktiku. Já ovšem vím – a i vám to zdůrazňuji – že to není ještě konec a pád německé armády; bude se ještě houževnatě bránit. Ale je to už více nežli začátek konce. Proto ně-

mecké vedení tak hrozně alarmuje, aby Němce vybičovalo k poslednímu vypětí jejich válečného úsilí. Celá jižní část německé armády ustupuje a brzy budou ustupovat i části ostatní, neboť rozsah a dosah německých porážek v Sovětském svazu hrozí opravdovou katastrofou celé německé jižní armády. Na několik neděl či měsíců se zastaví na nově vybudované a dnes již daleko vzadu připravované linii. Já sám podle zpráv, které o tom zde už máme, soudím, že se pokus o to stane jen snad na zcela přechodnou dobu. Nejdříve někde na Dněpru a u Kijeva a pak definitivně na Dvině, u pripetských močálů a na Dněstru a tam na krátkou dobu se bude zase ještě bránit. Hitler to už dal sdělit Finům, Rumunům a Maďarům. Tam patrně armádu tu zastihne také její konečná katastrofa.

Proto se začnám z Berlína tolik hrozit napravo a nalevo bolševismem. Proto mobilisují své poslední síly k tomu, aby na nějakou chvíli ještě vydrželi. Zůstala jim poslední naděje: hrozbou bolševisace Evropy přivést Spojence k vyjednávání o kompromisní mír.

K tomu bych dodal ještě toto: v prvních dnech měsíce února německý vyslanec v jedné neválčící zemi evropské při důležitém výkladu zcela otevřeně doznal, že Německo už vyhrát nemůže a že bude-li sovětská ofenziva pokračovat, porážka Německa je nevyhnutelná; z rozmluvy dále vycházelo najevo, že Německo nemá už dost lidských rezerv, nemá už ani dost výzbroje a letectva, a síla Sovětského svazu, ale zejména i Spojenců západních roste tak rychle, že zkáza by musila brzy přijít. Ale to prý bude znamenat vítězství bolševismu a je proto třeba rychle podniknouti něco na společnou záchranu Evropy. Opakuji a zdůrazňuji: to je výklad německého vyslance. Chápete tudíž řeč Dittmarovu, a to ponuré slavení desetiletého výročí Třetí říše, o níž Hitler ještě nedávno tak nevýslovně komicky vykřikoval do světa, že bude trvat tisíc let?

Konečně tedy ve čtvrtém roce války Nemesis se blíží – neza-

držitelně, hrůzně, děsivě se blíží. Neboť ke katastrofám v Sovětském svazu hlas Rooseveltův a Churchillův z konference v Casablanca ještě oznámil – a ve své skvělé řeči ve čtvrtek Churchill znovu potvrdil – blíží se velikou ofensivní akcí na západě a jihu Evropy a dal zároveň odpověď na německé hrozby bolševismem: *boj půjde dál bez jednání a bez kompromisování až do bezpodmínečného se vzdání Německa, Itálie a Japonska.* Ostatně Itálie nejen, že právě teď ztratila i ten poslední kousek svého imperia, ale Mussolini má také už doma rozvrat na celé své vnitřní frontě, ve své vládě a v celém svém systému. Jak jsem vám už minule řekl, dlouhá válka, již vám ještě před krátkou dobou nacisti tolik hrozili, se tedy událosmi na východě a novou ofensivou velmocí západních podstatně zkrátí.

A co tedy bude u nás, drazí spoluobčané? Čtvrtý rok už společně s vámi bojujeme. Vy sami už pátý rok se statečně bráníte a nátlaku odoláváte. Kolikrát jste se sami sebe s úzkostí ptali, zdali snad ta barbarská nestvůra, která na vás z Berlína doléhá, přece jen nějak nevyhraje nebo aspoň tuto hroznou dobu nepřezije a nějakými jednáními nevyvázne? Kolikrát vám Němci a quislingovští zběhové v českých zemích i na Slovensku vykládali o nepřemožitelnosti německé armády a o nutnosti smířiti se s osudem, i s pangermánskou nacistickou říší, které my, generace masarykovská, jsme prý nechápali a kterou jsme jako mor a cholera potírali. A vykládali vám, jak zachraňují svou dnešní zločinnou a nestatečnou politikou národ.

Ano, kdyby tak všichni tito žalostní politikové bez ducha, bez víry, bez morálky, byli měli ve svých zradách a kalkulacích pravdu! Kdyby bylo Německo skutečně vyhrálo! Co by tu bylo pokryteckých úvah, odporných, nízkých výkladů, odsuzování a proklínání nás, t. zv. generace masarykovské a předmnichovské, nás, kteří jsme tradice národa neopustili a lidu našeho nezradili.

Co řeknou teď všichni tito lidé, když nyní po prvé sami vidí

a přímo od Němců slyší, že se na Německo hrne zkáza? Co pociťují dnes všichni ti němečtí gestapáci pochopové, se všemi našimi renegáty, když slyší, že naše vítězství tluče už na dveře Říma, Berlína, Budapešti, Bratislavy, Bukurešti, Záhěba a na dveře všech těch velikých i menších vinníků u nás?

A co řeknou u nás v českých zemích a na Slovensku ti naši nesčetní, vzácní a stateční lidé, kteří nesou dnes ve svých vřele českých a slovenských srdcích to ohromné unášející vědomí, že v této nejstrašnější krizi světa, v níž nešlo ani jen o náš boj z r. 1938, ani jen o nás Čechoslováky vůbec, nýbrž hned od počátku o celou Evropu a svět, nikdy nezaváhali, nikdy nepoklesli, nikdy se nezpronevěřili – a nikdy se také nedovolávali Mnichova proto, aby mohli zradit, aby mohli opustit, aby, bídne se zneuctivše, mohli se omlouvat? Nic na světě v dnešní veliké mravní krizi neomluví u nikoho ani zradu, ani zbabělost, ani zpronevěření se národu a státu. Ano, boží mlýny melou sice pomalu, ale melou jistě. A tak se blíží závěr té čtyřleté tragedie Evropy i ostatního světa. Blíží se dnes už krokem kvapným a jednoho krásného dne vás náhle překvapí.

Bude to velký den. Nic si od života už nežádám, než abych mohl ještě vidět ten bídný, ohlušující pád toho berlínského vulgárního Führera a celého jeho zbankrotovaného systému. Bude to u nás den ohromující radosti nad příšlým vítězstvím a osvobozením, i den smutku nad padlými oběti a vyloupeným a týraným národem, ale také den nových, radostně vzrušujících starostí, jak začít budovat nový domov a svět, lepší, pevnější, spravedlivější a poctivější. A bude to také den vyúčtování – ano, poslouvejte, vy Daluegové, Frankové, Moravcové, Tukové a Tisové a všichni ostatní – den skutečného vyúčtování. A čím bude mezi námi více vašich obětí, tím bude odplata dalekosáhlejší.

V ten den vložíme my, vracející se odtud z exilu, z Anglie, Ameriky a ze Sovětského svazu do rukou národa své mandáty

a své úřady. Dáme účet ze svého počínání a z výsledku své práce, na kterou jsme a zůstaneme vždy do konce svého života opravdu hrdí, a pokorně se skloníme před naším českým a slovenským člověkem všech tříd a vrstev, který se nedal zlomit, bojoval a zvítězil. *On* nesl a držel v nejtěžších dobách pochodeň pravdy, *on* chránil doma národ a *on* vztyčí trestající meč v hodině vítězství.

A vítězný lid československý sám svobodně určí novou cestu našemu národu a státu na začátku jeho nové životní pouti. Bude to jeho triumf nad tím berlínským sprostým barbarem, který nám hrozil dne 26. září 1938, že mezi ním a Prahou musí být rozhodnuto. Když napadl Sovětský svaz, řekl jsem vám dne 24. června 1941, že je to krok sebevražedný a že krok ten ono rozhodnutí mezi námi a jím, po kterém v berlínském Sportpalastu tak divoce volal, skutečně přivodí. Rozhodnutí to dnes opravdu přichází. Oznamuje vám je Berlín sám.

Pomáhejte tudíž, drazí občané českoslovenští, seč můžete tomuto vítězství, nepovolujte ve svém boji ani na chvíli, překázejte, poškozujte a ničte všude a ve všem, kde můžete, vojenský aparát německý, a hlavně: připravujte bedlivě den odplaty! *Dnes už naše vítězství nad Berlinem žádná moc na světě nezastaví.*

XXIV.

PROJEV KE SLOVÁKŮM

(Dne 13. března 1943)

Obracím se dnes po prvé speciálně na vás, na Slováky, jak jsem vám to nedávno slíbil. Vývoj událostí mezinárodních je už tak daleko, že je čas, abych ke dni čtvrtého výročí zrádného ustanovení t. zv. samostatného Slovenska a obsazení Prahy mluvil zvláště o věcech slovenských.

Katastrofální německé porážky na východní frontě od listopadu 1942 až do dneška jsou jen začátkem nových, rozhodujících porážek, kterých se Němci v tomto roce v celé Evropě dožijí. Jsou si toho vědomi. Jejich hrozby Evropě bolševickou zkázou, jestli Sovětský svaz válku vyhraje, a hrozby, že až budou vyháněni z Polska, Československa a odjinud, zničí všechny ty země i jejich národy, jsou jen dokladem nejen jejich neuvěřitelné mravní bídy, nýbrž především obav z toho, co přijde, a zoufalých pokusů vynutit si svůj co svůj nějaký nekompromisní mír ještě, než bude pozdě.

Už skoro čtyři léta vám z Londýna říkáme, že na konec *my, Spojenci, zvítězíme*. A nyní tedy toto vítězství už přichází. Po celé poslední týdny vám to sám Goebbels z Berlína ohlašoval. A i když to budou ještě velmi těžké boje, budou to boje pro nás vítězné. Nezapomínejte proto, že Československá republika ani po tom, co se stalo v roce 1938 a 1939, nebyla zničena a že žila a žije právně, politicky a mezinárodně dále. Náležíte do republiky – stejně jako v roce 1938 před Mnichovem; a jednou provždy a definitivně vám dnes říkám, že Slovensko nikdy jako stát, od českých zemí oddělený, kromě států Osy ostatním světem uznáno nebylo a *vítěznými Spojenci uznáno vůbec nikdy nebude*. Mezinárodně jsme dnes *my* a vy všichni plně uznáváni právě jako předmnichovská Československá republika všemi těmi, kteří vyjdou z této války jako vítězi, a téměř celým ostatním světem.

Zrada, spáchaná na vás a na republice v září a říjnu r. 1938 a zejména v březnu 1939 Jos. Tisou a všemi těmi, kteří s ním tehdy šli a dnes jdou, vás mohla naproti tomu přivést na konci této války do tábora poražených mocností. Byla by to pro náš slovenský lid katastrofa hrozná. Vaši dnešní mocipáni – vím to dobře – vám tehdy říkali, že s Československem je už navždy konec a že kdyby Slováci nešli s Němci a Maďary, Slovensko by bylo jimi pohlceno a slovenský lid národně zničen.

Vykládali vám, jak jejich quislingovská zrada je prý veliké státnictví a jak to prý s Hitlerem dobře provedli, neboť se přes válku takto zachránili a ujdou persekucím, pod nimiž trpí dnes Češi. A jestliže to vyhraje druhá strana, přidají se pak ve vhodné chvíli zase k ní a tak se zase zachrání. To je prý to pravé státnictví, státnictví pana Tisa a pana Tuky. Tak to ostatně dělal pan Tiso se svými pomocníky už před Mnichovem a zejména v srpnu a září 1938, když se za zády pražské vlády dohodoval o své zradě s Henleinem a současně chodil na pražský hrad dohodovat se se mnou a s předsedou vlády dr. Hodžou. On sám, opakují: *on sám* se tím zařadil vedle Henleina, Tuky a Karmasina do řady válečných vinníků. Zatím vám dnes říkám, že jsme to věděli a že to víme.

Všem těm, kteří takto počítali a jdou dnes s Němci, odpověď však Roosevelt a Churchill jednoznačně na konferenci v Casablance: *bezpodmínečně se vzdát*. Rozvažte si tedy znovu dnes – když se naše vítězství už blíží – jakou zločinnou hru už r. 1938 a r. 1939 této politicky nevzdělaní a mravně nesvědometí lidé s lidem slovenským hráli a do jaké národní zkázy jej vedli!

A domyslete ten hrozný fakt, že jim v čele stojí člověk, který porušiv dané slovo a zradiv svou občanskou, poslanceckou a kněžskou přísahu, páchal všechny tyto zločiny. A uvědomte si pro svou budoucnost dosah jiného jejich zločinu, který nemá v historii Slovenska sobě vůbec rovného a který je třeba těm Tisům a Tukům připomenout právě ve chvíli, kdy vás chtějí nutit k oslavám výročí t. zv. samostatnosti Slovenska: dne 14. a 15. března r. 1939 prohlásil zrádně tento nehodný kněz společně s Hitlerem ustanovení t. zv. slovenského státu, stvořeného ničemnou zradou na společné vlasti československé a na Čechách ve společenství s Henleinem, Hitlerem, Himmlerem a Horthym, prohlásil pak válku slovenským bratřím Polákům a pomáhal pohanu a nacistovi Hitlerovi ničit polský katolický stát; pak vyhlásil válku bratrskému lidu ruskému, sdruženému

v Sovětském svazu, který dnes bojuje za naši společnou svobodu a nakonec vyhlásil válku Anglii a Americe, které sotva před 24 lety pomohly Slovákům od Maďarů osvobodit a jejich národní existenci zachraňovat.

Chápete tu mravní hrůzu této situace? Vidíte, jak se bude jednou v historii Slovenska jevit datum 14. a 15. března 1939? Chápete, jak se v hrobě obrací náš veliký Ján Kollár, slovenský tvůrce slovenské solidarity, Šafařík a Štúr, dva velcí synové Slovenska, kteří v r. 1848 vedli hlavní slovo na slovenském protigermánském a protimaďarském kongrese v Praze, bráníce se už tehdy tomu, co dělají dnes už Hitler a Horthy, jak se v hrobě obrací náš Hviezdoslav a Štefánik, dva největší slovenští průkopníci československé státní jednoty v dvacátém století, když ve svém věčném a slavném spánku vidí, že je to Hitler, Himmler a Horthy, kteří za pomoci t. zv. Slováků Tisa a Tuky posílají vaše hochy na východní frontu?

Dnes tedy, když jsme si jisti již vítězstvím, každý z nás jistě dobře chápe, jaký by byl býval osud slovenského lidu, kdyby ze sražené budoucnosti poraženého státu Slovensko nebyla včas zachránila Československá vláda, my Čechoslováci zde v cizině, kteří svým bojem a prací, jménem vašim vedenou, jsme obhájili práva předmnichovského Československa, obnovili znovu mezinárodní postavení Československé republiky a její vlády a docílili jeho všeobecného mezinárodního uznání. Věděli jsme a víme, že ohromná většina slovenského lidu zůstala i v těch nejhorších chvílích své tradici, svým velikým národním a slovenským ideálům, své staré vlasti a své Československé republice – ale tím i svým skutečným slovenským zájmům – věrna. Hájili a obhájili jsme před Spojenci i po 15. březnu 1939 a po zahájení této války toto stanovisko. Víme, že zatracujete dnešní režim a že s ním a s jeho pomocníky v dané chvíli naložíte, jak zaslouží a jak je to vaší povinností.

Neboť ani to vám nechci zatajovat, že *všecko pro Slovensko*

iešťe vyhráno není a že mu hrozí značné nebezpečí. Také členové dnešní maďarské vlády chodili do těch maďarských škol, které navštěvovali Tiso, Tuka, Carloš a Mach. Také oni věří i dnes ve státnictví zrady a podvodných kalkulací, jako v r. 1939 a 1940, když společně s Němci napadli vojensky Spojence. Proto i oni, jako Tiso a Tuka, se chystají zase zradit – tentokrátě však Němce.

Před několika nedělemi odešel z Budapešti s vědomím maďarských úředních činitelů do neutrální ciziny známý budapešťský profesor Mészáros a brzy nato jiný jeho kolega profesor. Vykládali zde, že vláda maďarská šla do války jen pod německým nátlakem a že je ochotna opustiti Němce a jít ke Spojencům, až se jejich vojska budou blížit k maďarským hranicím, jen když jí bude zaručeno, že území, která pomocí Německa urvala Československu, Jugoslavií a Rumunsku, Spojenci Maďarsku po válce ponechají. V téže době byl v jiné neutrální zemi vysoký diplomatický úředník maďarský; vykládal totéž, co Mészáros, a nadto podle Goebbelse hrozil ještě bolševismem, který prý zavalí Evropu, jestliže se s Německem a Maďarskem Spojenci včas nedohodnou. A nedlouho předtím byl v třetí neutrální zemi jiný maďarský agent, který mluvil stejně, ale současně se snažil vejít ve sryk i s námi, aby si zjistil, jak se u nás díváme na vývoj situace a na věci středoevropské. A v souvislosti s tím posuzujte to, co jsem vám sdělil naposled o nedávném pokusu Tukově zradit Slovensko Maďarsku přes vojenského attaché Snaczského, který nyní dále v dohodě s Tukou zrádně pracuje v Budapešti.

Nepodceňujme teda, drahí priatelia, tieto intrigy a plány. Nemôžu síce ohroziť naše konečné víťazstvo a obnovenie Československej republiky. Ale hľadajú cesty, ako by Maďarsko nemuselo vrátiť vám to, čo dostalo tak zvanou viedenskou arbitrážou a zrádnym prepadnutím Podkarpatskej Rusi v marci tisícdeväťstotriciatdeväť. Vysvetľujú a vo chvíli prítomnosti budú

vysvetľovať, že Tisovo a Tukovo Slovensko, Antonescovo Rumunsko a Paveličovo Horvatsko bolo tiež na druhej strane ako Maďarsko a bojovalo proti Sovietskému sväzu práve tak ako Maďarsko. Prečo by si teda nemohli ponechať lup, ktorý pomocou Nemecka proti týmto národom previedli, a snáď dostať i viac?!

Hovorím vám toto všetko, aby som vás varoval a aby som vám opätovne ukázal, čo nám z tisovskej a tukovskej zrady hrozilo a ešte hrozí. A aby som vás veľmi dôrazne vyzval, aby ste tento režim potierali všade, kde len môžete, aby ste proti Nemcom a Maďarom všetko možné podnikli a ich válečný stroj ničili a odčinovali tak včas všade, kde môžete, všetko to, čo vykonali proti vám, proti nám všetkým a proti našim Spojencom Tiso, Tuka a ich režím. Len touto válečnou spolupracou so Spojencami môžete získať späť to, čo vám bolo nezákonne, násilne vzaté dnešnými Tisovými a Tukovými spojencami v Berlíne, v Ríme a Budapešti a čo vám po práve prináleží. My sami tu tiež u Spojencov urobíme pre Slovensko všetko, čo budeme môcť.

Záverom vám zdôrazňujem: Nebojte sa o svoj osud a o osud nám všetkým drahého slovenského ľudu a krásnej slovenskej zeme. Ak je medzi vami rad zradcov, zbabelcov alebo slabochov, ktorí sa previnili a musia teda byť odsúdení, je naproti tomu slovenský ľud vo svojej ohromnej väčšine stále národom Jána Kollára, Hurbana Vajanského, Masaryka, Hviezdoslava a Štefánika, je ľudom pevným, verným, je nepoddajným a svojim českým bratom oddaným druhom a bratom; je to ľud, ktorý si zase spoločne s Čechmi vybuduje svoju republiku a navždy si ju udrží a uchráni.

Celkom otvorene vám hovorím, že i to si musíme úprimne medzi sebou povedať, čo sme v republike chybné robili: bratsky a objektívne si veci vysvetliť a pre budúcnosť všetko napraviť. Najmä naša mladá slovenská generácia a mládež, o ktorej som presvedčený, že zostala verná duchu slobody, republiky

a Slovanstva, nech si je vedomá, že v budúcej republike príde jej doba, doba novej generácie, novej práce, nového budovania, nových veľkých plánov, cieľov a ideálov. Rátame s ňou a prosíme ju, aby sa na deň odplaty pripravila a stala sa na novo nositeľkou slávnej našej spoločnej štátnej tradície. A nakoniec dodávam:

Svoju spoločnú republiku, jej poriadok a jej inštitúcie si zmeníme a na novo vybudujeme po tejto vojne v plnej vzájomnej dohode, demokraticky a bratsky tak, ako to nové poválečné potreby všetkých častí našej republiky a československého ľudu, ako tiež i nová evropská situácia budú vyžadovať. Ľud slovenský a český sám to slobodne rozhodne.

To je len vzkaz, ktorý vám posielam v deň štvrtého výročia zločinu Jozefa Tisu a jeho pomocníkov zo dňa štrnástého a pätnástého marca tisícdeväťstotricatdeväť.

XXV.

NÁSTUP SPOJENCŮ PROTI NĚMECKU Z VÝCHODU A PROTI ITALII ZE ZÁPADU. – POSELSTVÍ K VELIKONOČNÍM SVÁTKŮM

Z R. 1943.

(25. dubna 1943)

Všem věrným Čechoslovákům posílám především upřímná přání k svátkům velikonočním. Tyto sváteční dny jara r. 1943, spojené s jménem Vykupitelovým, buďtež vám novou etapou v boji o naše národní vykoupění. Vykoupění to se rychle blíží a krásná velikonoční symbolika jistě vás i letos ve vašem boji i ve vašem utrpení posílí tak, abyste i tu poslední fázi války vítězně přetrvali.

O posledních vánocích jsem vám řekl toto:
„Vstupujeme do roku války, který bude sice opravdu nejtěžší, pln vzrušujících, dramatických a osudových událostí, jenž však také jistě vítězné rozhodnutí nám přinese. Dojde k novým ofensívám v Sovětském svazu, severní Afrika bude brzo zcela očištěna a nástup odtud dále bude nezadržitelný. Dojde k opravdové invasi evropského kontinentu a k ustavení dalších nových front. Německo bude přímo pekelně bombardováno a všechny jeho průmyslové zdroje válečně drceny jeden za druhým. Německo bude opuštěno jedním svým spojencem po druhém. Různí ti quislingové se budou chtít zachraňovat jako krysy, opouštějící potápějící se loď. Všecko však bude marné: padne Německo a s ním všichni jeho pomahači a všichni dojdou za-sloužené odplaty.“

Z toho, co jsem vám tehdy řekl, se už mnoho za poslední čtyři měsíce, jak dnes vidíte, splnilo. Pro Německo byla to až dosud ta nejhorší, ta nejvražednější doba války. V ní se dožilo největší vojenské katastrofy této války vůbec – katastrofy u Stalingradu a pádu celé své ofensivy z r. 1942. V této fázi války po prvé přiznalo, že už mu nezbývá nic jiného než defensiva a zachraňovat jen holé existence, že už jde ne o vítězství, nýbrž o zkázu Hitlerovy nacistické, jak on říkal, tisícileté říše a celého nacistického režimu; němečtí odborníci při ústupu na Ukrajině výslovně doznali, že jen zázrakem byla německá fronta zachráněna před úplným zhroucením a nyní už celé měsíce se německá propaganda marně pokouší nahánět ostatnímu světu strach z t. zv. bolševické záplavy, která po německé vojenské katastrofě na Evropu prý přijde.

Tři léta byli Němci v ofensivě. Aspoň každý měsíc slibovali světu konečné zničení Spojenců, rozvrat Sovětského svazu a vítězné skončení války. Když všechno to zkrachovalo, slibovali, že se opevní v t. zv. evropské pevnosti, ponorkovou válkou že vyhladoví Anglii a vydrží tak válku do nekonečna,

neboť na spojenecký vpád na pevninu evropskou není prý ani pomyslení. Nyní konečně doznávají, že ani to není pravda, a sami vám ohlašují, že z Východu se na ně řítí rudá záplava a že západní Spojenci se už chystají proniknout do Itálie, na Balkán, do západní Evropy, že zkrátka přichází poslední fáze této jejich osudné války a že se v nejbližších měsících za nesmírně těžkých pro ně podmínek doslova rozhodne o osudu nacistického Německa.

Ano, tak tomu skutečně je. *Tři léta jsme vás ujišťovali, že ta chvíle přijde.* Nyní tedy přichází.

Očekávejte tudíž brzké nové vojenské a rozhodující události. V několika měsících bude vyhnán poslední německý a italský voják z Tunisu a ohromný nástup na Itálii začne. Očekávejte nástup na pevninu v celém středomoří, na severu, na západě, očekávejte nový ohromný nástup sovětský, nové, ještě prudší bombardování Německa a nové překvapující události politické. Já vím, že Německo je stále ještě silné a že se bude úporně bránit a někde ještě útočit. Ale přesto se budou se všech stran hrnouti na Německo nové a nové pohromy. Minulý týden si uveřejnil jeden jihoněmecký list, mluvě o hrůzách britského bombardování, tento bolestný povzdech: Tak, tato neuvěřitelná hrůza – to je tedy ta totální válka. Toho jsme opravdu neočekávali. Tak jsme si tu totální válku pro sebe nepředstavovali! Kdy už jen bude tomu všemu konec!

Ano, tak tomu je, Německo dostává to, co zasloužilo a ponese všechny důsledky toho, co vyvolalo; a konec té hrůzy bude teprve až ve chvíli, kdy dojde k vyplnění ultimata Rooseveltova a Churchillova z Casablanky: po bezpodmínečném vzdání se Osy.

Ostatně státy Osy to dnes vědí a připravují se na to. Řekl jsem vám minule, že Maďarsko hledá všemi cestami styk se Spojenci, chtějíc ve vhodné chvíli Německo zradit. Bulharsko se dosud přímé válce vyhýbá jak může a čeká na vhodnou chvíli pro změnu své fronty. Finsko nepřestává Spojencům

vzkazovat, že je ochotno skončit válku kdykoli. Antonescovo Rumunsko hraje doslova *va banque* a bude první, kdo se patrně od Osy odloupne. A v Itálii samé poslední změna vlády byla vyvolána tím, že se přišlo na komplot, který měl za cíl Itálii ve vhodné chvíli zachránit z rukou Němců. O Tisovi a Tukovi se nic takového ovšem říci nedá. S těmi vůbec nikdo ani nemluví, ani je nebude brát v úvahu, leda ve chvíli trestu. Mohu však vám pro obveselení sdělit, že čas od času se jejich agenti v té či oné zemi s jejich souhlasem pokoušejí spojit s našimi úředními činiteli československými a omlouvat jejich zradu. Povíme vám o tom více později. Naše odpověď je vždycky taková, jak ji slyšíte z londýnského rozhlasu.

Všecky tyto politické a vojenské události stanou se den ze dne aktuálnějšími a brzy přijde jedna za druhou jako skutečný fakt. Jakmile první větší invasní vojenské jednotky Spojenců se octnou na evropské pevnině, začne se to všecko hýbat; němečtí sateliti se budou hlásit jeden po druhém, návrhy na mír, na jednání, na zprostředkování, tajná i veřejná, se každý týden budou opakovat, a nejen Mussolini, jako tomu bylo v posledních dnech, ale i Hitler a jeho tisk začne patrně také hájit práva malých národů. Doby ty jsou už velmi blízké, buďte na to připraveni.

I my zde, drazí přátelé, se připravujeme na tyto rozhodující chvíle pečlivě a usilovně. Víte dobře, že diplomaticky a mezinárodněprávně a politicky je pro nás československá věc definitivně vyřízena. Víte také, že Mnichov je pro nás odčiněn, všechny kraje Čech a Moravy jsou zase sjednoceny, Slovensko je jako dříve součástí republiky, Podkarpatská Rus je československá a velká část naší vojenské jednotky v Sovětském svazu, která se nedávno tak vyznamenala na frontě, jsou naši vojáci podkarpatoruští. Armáda naší republiky bojuje proti Němcům společně se Spojenci na všech frontách. Československá vláda v Londýně, již se snaží německá propaganda zesměšňovat jako

vládu emigrantskou a o níž vám tak dlouho říkala, že ji nikdo neuznává, ale proti níž současně neslýchaným způsobem zuřila, má své mezinárodní postavení takové, jaké měla vláda pražská před zářím r. 1938. S ostatními Spojenci diskutujeme a připravujeme podmínky příměří a míru, všechny části republiky denně činíme předmětem svých starostí, příprav a plánů. Nemám pochybnosti o tom, že z války této vyjdeme mezinárodně ještě silnější a pevnější, nežli jsme vyšli z války minulé. Konáme své přípravy i ve věcech vnitropolitických. Nic zásadního, co má rozhodnout demokratický národ doma, zde s konečnou platností ovšem neřešíme; připravujeme však plánovitě a rozhodně plnou národní frontu po provedené revoltě všeho československého demokratického lidu ve chvíli konečného náporu proti Německu na kontinentě a novou demokratickou republiku, která bude zase nejlepším a nejpokrokovějším středoevropským státem po této válce.

Jednu věc bych dnes rád hodně zdůraznil: nacističtí oficiální i neoficiální propagandisté ve své alarmistické kampani posledních neděl o tom, co se stane s Evropou, až budou Němci poraženi Rudou armádou, vám den ze dne usilovně vykládají, že jestliže Sovětský svaz vyhraje, nebude prý už Československé republiky; vše prý zaplaví bolševismus, všeho se zmocní Sovětský svaz. I tohoto stupidního argumentu se musí chápat, aby otřáslí vaší důvěrou v naše vítězství. Každému, kdo vám to říká, povězte, že všechny podobné řeči jsou praobyčejným německým propagačním politickým idiotstvím. Naše republika, jakmile z ní budou vybity nacistické hordy, *bude jen tím, co z ní učiní svobodně a neodvisle všechen československý lid*. Máme ostatně v tom smyslu pevné a definitivní dohody se Sovětským svazem. Máme stejné a pevné dohody s vládou Velké Britannie, jejíž politiku, vyjádřenou ve smlouvě anglo-sovětské, plně schvalujeme, a kterážto smlouva sama plnou naši samostatnost vzhledem ke všem ostatním státům potvrzuje a zajišťuje. Chtěl

bych naopak zdůraznit, že právě průběh této války ukazuje, že naše svoboda a neodvislost teprve po zkušenostech této války bude definitivní, bude nesmírně posílena a opravdu zajištěna.

Zároveň se na vás obracím se svou starou výzvou: doba našeho vykoupení se kvapem blíží. Pomáhejte všemi silami tuto chvíli uspíšit: denně, stále, na všech místech, ve všech oborech, kdekoli se nalézáte, v městech, na venkově, na práci, v říši, za frontou, v jiných obsazených zemích! Zvláště veliký bude úkol váš a všech cizích dělníků v říši samé ve chvíli jejího pádu. Nezapomeňte na nikoho, kdo vám ubližoval, kdo zrazoval; nezapomeňte jména a adresy žádného gestapáka, žádného gauleitera, žádného landráta, žádného německého vojáka a úředníka, který se naší okupace zúčastnil, nezapomeňte zejména také *na zrádce z našich německých příslušníků* – krátce na nikoho, kdo se prohřešil proti republice. Osvobozený lid československý bude vše, co se stalo, dobře a spravedlivě zkoumat, uvažovat a soudit. Neboť všechny spojenecké vlády nadarmo nezdůrazňují, že po této válce váleční vinníci potrestáni budou. A čím německý nacistický teror bude horší, čím jejich zuření bude zběsilejší, tím i důsledky jejich vlastní politiky dopadnou na Německo samo tížeji a trvaleji. Jejich osud je po této stránce především ve vlastních jejich rukách. Ani na to nebudiž zapomenuto!

Buďte všichni zdraví. Bojujte stále pevně a důsledně. A přitom tak, abyste si pro rozhodnou chvíli zachovali co nejvíce sil. Bude jich pro zasazení rozhodujících ran fašismu i pro budování nového státu a poválečné Evropy potřeba.

Z NOVÉHO YORKU – Z OFICIELNÍ CESTY DO SPOJENÝCH STÁTŮ

(26. května 1943)

Mluvím k vám dnes ze Spojených států amerických. Mluvím k vám jako president Československé republiky, jejíž nepřetržitá existence byla vždy americkou vládou i lidem bezvýhradně uznávána a plně respektována.

Byl jsem zde v těchto dnech na oficielní návštěvě u presidenta Spojených států F. D. Roosevelta. Měl jsem příležitost znovu se osobně přesvědčit o tom, že americké úřední kruhy i veřejné mínění mají správné pochopení pro československou mezinárodní posici, že si uvědomují skutečný význam nesmírné oběti, již náš národ přinesl v Mnichově, že vědí dobře o sebevědomém a hrdinném postoji vás všech vůči hitlerovskému útisku, a že odčinění křivdy, která byla na našem národě spáchána, považují za jeden z předních a nezměnitelných válečných cílů všech Spojených národů.

Často jsem vám z Londýna sděloval, že znovuzřízení svobodné, nezávislé a demokratické Československé republiky jest dnes pro Sovětský svaz a Anglii jednou ze samozřejmostí této války a poválečného uspořádání Evropy. Na základě svých jednání v Americe mohu dnes znovu potvrdit, že Spojené státy jasně a kategoricky nikdy neuznaly žádnou změnu, která na nás byla vynucena násilím, a že se samostatným Československem počítají jako se samozřejmým faktem. Zejména neuznaly nikdy odloučení Slovenska od českých zemí, stejně tak, jako neuznaly rozhodnutí mnichovské. Nacistická propaganda snaží se všechny tyto skutečnosti před vámi zatajit. Ignorujte ji. Zpupný sen o tisíciletém trvání hitlerovského nového řádu se hroutlí.

Řádění samozvanecké panské rasy blíží se ke konci. Ssutiny německých přístavů, továren a vojenských podniků jsou toho nejpádňším důkazem. Z chaosu této války a z ruin staré Evropy vyroste nový pořádek, v němž náš národ, stmelený utrpením a sjednocený společným cílem, zaujme místo, které mu právem náleží.

Jsem v Americe po druhé za této války. Před čtyřmi lety, po okupaci Prahy, zahájili jsme odtud boj za svá práva ve znamení hesla „svobodné Československo ve svobodné Evropě“. Toto heslo stalo se mezitím majetkem všech ostatních spojeneckých národů, jež postihl stejný osud jako národ náš a které stejně s vámi nesou hrdinně utrpení pod nacistickou a fašistickou nadvládou. Ihned po okupaci Prahy protestovali jsme odtud z Ameriky proti neslýchanému německému útoku, proti zřízení t. zv. protektorátu, proti odtržení Slovenska a Podkarpatské Rusi, a proti všem politickým, hospodářským a kulturním zločinům, jež byly na našem národě spáchány. Zde v Americe prohlásili jsme též před čtyřmi lety, že pro nás žádná, násilím vynucená změna neplatí, že se s nacismem a fašismem nikdy nesmíříme a že pro nás Československá republika nadále právně i mravně trvá a potrvá na věky.

Dnes mohu se zadostiučiněním konstatovat, že náš čtyřletý boj je úspěšný. Všechny Spojené národy ztotožnily se s naším stanoviskem a my můžeme klidně hledět vstříc příštímu vývoji. Za vše, čeho jsme dosáhli, vděčíme především vám, drazí přátelé v Čechách, na Moravě, na Slovensku a Podkarpatské Rusi. Nepříteli nepodařilo se zviklat vaší hlubokou vírou v konečný úspěch spravedlivé naší věci. S nasazením vlastního života i života svých přátel a příbuzných vzdorovali jste a vzdorujete úspěšně všem ukrutnostem a nástrahám nepřátelského vetřelce. Stejnou měrou vděčíme za dosažené výsledky československým vojákům a letcům v Sovětském svazu, v Anglii a v Africe, kteří položili své životy za to, aby náš milovaný národ mohl žít.

My zde venku jsme konali a konáme též svou povinnost, jak nejlépe můžeme. Vojensky, politicky a diplomaticky připravujeme pro naši republiku bezpečné místo v rámci budoucí Evropy. Pracujeme přitom v úzkém styku s našimi Spojenci, s Angličany, Američany a Sověty. Nebude to Německo a jeho satelité, nýbrž mohutná koalice třicetidvou Spojených národů, která pod vedením Velké Británie, Spojených států, Sovětského svazu a Číny bude organisovat poválečný svět.

V této koalici máme čestné místo. Získali jsme je svou poctivou prací za 20 let republiky, jakož i svou důslednou a demokratickou politikou v době nynější krise. Nikdy jsme nestáli na straně zla a násilí. Vždycky jsme byli na straně zákona, pořádku, spolupráce a sociálního a kulturního pokroku. Ani vy doma, ani my zde nikdy jsme se nespojili a nespojíme s reakcí. V tom je ten pravý smysl světovosti naší politiky a našeho chování. Zachovali jsme dokonalou jednotu myšlení, srdcí i činů. Tato jednota odboje doma a odboje za hranicemi byla nám vždy velikým zdrojem společné a jednotné morální síly. Jsem přesvědčen, že tuto jednotu si udržíme i v budoucnosti.

Rád bych vám ještě něco řekl o Americe, jak jsem ji viděl za této své druhé návštěvy. Ve srovnání s dobou mírovou Spojené státy se radikálně změnily. Nezapomeňte, že jde o zemi se 140 miliony obyvatel a s nejbohatšími zdroji surovin, jakož i s nejdokonalejší organizací průmyslovou. Všechny tyto materiální a morální prostředky byly rekordní rychlostí zmobilisovány do boje proti našemu společnému nepříteli. Z úst amerického presidenta vyšlo rozhodnutí, že válka potrvá do té doby, dokud se Německo, Itálie a Japonsko bezpodmínečně nevzdají. Dříve či později spojenecká vojska potáhnou Berlínem. Dnes Amerika sama vyrábí více lodí, než činí všechny společné ztráty dohromady. Ponorková válka, tato poslední naděje Hitlerova, bude a je už vyhrána proti němu. V leteckém průmyslu

Spojené státy samy předčily již dávno úhrnnou výrobu všech zemí Osy. Totéž platí o všech ostatních moderních zbraních. Přitom americké válečné úsilí není ani zdaleka vyčerpáno, ba namnoze teprve začalo. Amerika cvičí na 10 milionů vojáků, a to pro ofensivu, počítajíc v to též ofensivu na evropském kontinentě.

Hitler a jeho společníci kojí se marnou nadějí na rozklad nebo rozbití solidarity Spojenců. Mezi Spojenými státy, Anglií a Sovětským svazem vládne zásadní shoda a jednota názorů, pokud jde o vedení a skončení války, i pokud jde o problémy poválečné. Tato shoda a jednota bude prohlubována a utužována; a žádná německá propaganda nemůže oddělit nás ostatní od Sovětského svazu. – Vím, že tyto zprávy ještě více utuží vás v rozhodnutí vytrvat až do okamžiku plného našeho vítězství. Nemusím ani dodávat, že to bude též okamžik velikého historického súčtování. Buďte tudíž i nadále plni důvěry a jistoty. Buďte zdraví a připraveni na den vítězství, který není už daleko!

XXVII.

PO NÁVŠTĚVĚ SPOJENÝCH STÁTŮ A KANADY

(24. června 1943)

Dávám vám o své cestě do Spojených států a Kanady tuto zprávu:

V lednu tohoto roku donesl mi vyslanec Vladimír Hurban do Londýna pozvání presidenta Roosevelta k návštěvě Washingtonu a po vzájemné dohodě došlo k mé cestě do Ameriky nyní v květnu a v červnu. Byla to cesta oficiální a politická a měla v celém svém průběhu takový ráz.

Při svém pobytu ve Washingtonu jsem měl především řadu

osobních politických rozhovorů s prezidentem Rooseveltem, státním sekretářem Cordellem Hullem, vysokými činiteli ministerstva věcí zahraničních Sumnerem Wellesem a Berlem, viceprezidentem Wallacem, ministrem financí Morgenthauem, ministrem Stimsonem a Knoxem, s řadou členů senátu a sněmovny, reprezentantů a činitelů politických, vojenských, hospodářských a finančních. Měl jsem oficiální projev o Československu, jeho poslání, jeho politice a jeho postavení v Evropě v obou amerických sněmovnách, právě tak jako ve sněmovnách kanadských, a vaším jménem učinil jsem zde nové vyznání víry v sílu a životnost naší příští demokracie. Byl jsem v řadě měst a míst, měl jsem velkou řadu veřejných projevů, mohl jsem vidět zblízka lid Spojených států, jeho náladu, jeho názory a snahy, jeho morálku, jeho válečné úsilí, které je tak ohromné, že se slovy sotva dá vylíčit, a jeho plány pro budoucí vítězství a pro budoucí mír. Na pozvání vlády kanadské zajel jsem na oficiální návštěvu i do Kanady, prožil jsem tam dny obdobné a mohl jsem učiniti totožná konstatování o názorech a válečném úsilí Kanady.

Vrátil jsem se ze své americké cesty do Londýna – říkám to s velikou radostí – opravdu hluboce spokojen a potěšen. Byli jsme ve Spojených státech s ministrem Janem Masarykem, jak víte, z jara r. 1939, právě v době, kdy v březnu došlo k podlému německému útoku na Prahu a kdy vlastně dnešní válka začala. Vyslanec Hurban odmítl tehdy vydat naše vyslanectví a zachránil tak ve Spojených státech naši právní pozici; já sám obrátil jsem se hned týž den na presidenta Roosevelta se žádostí, aby okupaci německou neuznal. Jak víte, vláda Spojených států také obsazení Československa hned odmítla a přísně odsoudila. A hned pak jsme všichni společně začali připravovat ve Spojených státech svůj druhý odboj.

Vláda Spojených států nikdy neuznala ani toho, co se stalo v Mnichově, ani žádných důsledků Mnichova. Po vypuknutí

evropské války a pokud Spojené státy byly v neutralitě, zachovávaly k nám v souhlase se svou celkovou tehdejší politikou jistou zdrženlivost, ale i tak dostalo se naší londýnské vládě už v červenci r. 1941* provisorního uznání Spojených států, které pak v r. 1942 bylo změněno v plné diplomatické uznání bez jakýchkoli omezení, a nyní během mé cesty byla vyslanectví obou zemí povýšena na velvyslanectví, jako je tomu už mezi námi, Velkou Británií a Sovětským svazem.

Moje politická cesta a všechny mé rozhovory ve Washingtonu byly především veřejným a řekl bych skoro demonstrativním potvrzením a zpečetěním naší oficiální mezinárodněprávní posice ve Spojených státech a v ostatním světě. Znovu se tím zdůrazňuje, že Spojené státy z toho, co se nám stalo v letech 1938 a 1939, nic neuznávají, že republika mezinárodně plně existuje, mnichovská hranice a vše, co s ní bylo spojeno, ať ve věci Slovenska, Maďarska, našich Němců či kohokoli jiného, nemá vůbec mezinárodní platnosti. Otázka slovenská, otázka našich Němců, otázka podkarpatoruská jsou naše otázky vnitřní; podle toho se nesly také všechny naše oficiální rozhovory. Mezi námi a vládou Spojených států jsou všechny naše otázky naprosto jasné, není žádných nedorozumění nebo právních nejasností, není také žádných rozporů v názorech, pokud se našich podstatných věcí a otázek týká. Je ovšem samozřejmé, že řada důležitých otázek bude mezi námi diskutována s konečnou platností až ve chvíli příměří a míru – zejména podrobnosti ve věcech hraničních – ale tak je tomu také se všemi státy ostatními.

Ve všech svých rozhovorech oficiálních i neoficiálních, s činiteli úředními jako s činiteli veřejného života a veřejného mínění, jsme došli vždy k závěru, že nezvratným, nezměnitelným rozhodnutím Spojených států je tuto válku co nejrychleji skončit skutečnou totální vojenskou porážkou všech států Osy.

* Viz v části IV. dokument č. XII.

Ve Spojených státech je v řadě věcí různost názorů a silná diskuse o ty či ony otázky; není však rozdílu v tom, že válku tu je nutno dovést proti všem mocnostem Osy a jejím pomocníkům až do vítězného konce a vytvořit mír a nový právní a politický stav, jímž moc útočníků bude plně zlomena a dlouho-trvající pokoj zajištěn. Není také rozdílu názorů v tom, že za válku tuto jsou odpovědní fašistické a nacistické státy a že tyto vládní systémy musí být nemilosrdně zničeny a navždy z kořene vyvráceny. Je konečně také plná jednota v tom, že vinníci této války a všichni ti různí quislingové malých i velkých národů budou nemilosrdně ve všech zemích po zásluze potrestáni.

Celá dnešní válka proti Německu, Itálii a Japonsku se všemi jejich satelity je pokládána za válku společnou a jedinou. I zde jsem se přesvědčil, do jak strašného nebezpečí vedla Slovensko zrada Tisova, Tukova, Sidorova, Machova, Čatlošova a všech těch zrádců ostatních. A i dnes jejich zrádcovská činnost – a zvláště fakt, že vedou válku proti Sovětskému svazu – v očích mnoha Američanů stále nám velice škodí a zájmy slovenského lidu pořád vážně ohrožuje. To všecko bude přísně vyřízeno ve chvíli příměří.

Chápající celou válku jako válku jedinou, mají Spojené státy také jednotnou válečnou politiku. Jsou ve všech podstatných věcech zajedno jak s Velkou Británií tak také zejména se Sovětským svazem. Víte, jak se německá propaganda rozšířila v posledních měsících proti Sovětskému svazu jen proto, aby vyvolala rozpor především mezi ním a Spojenými státy. Za svého pobytu ve Spojených státech mohl jsem na vlastní oči vidět výsledky této kampaně. Měla za následek rozhovory jak oficiální mezi Spojenými státy a Sovětským svazem tak veliké veřejné diskuse. Sám jsem se rozhovorů a diskusí těch účastnil. S radostí vám sděluji, že i s výsledky této veliké mezinárodní diskuse jsem velmi spokojen: dnes je v Americe každému jasno, že válku je možno vyhrát jen v intimní a loyální spolupráci

Spojených států, Velké Británie, Sovětského svazu – a ovšem i všech ostatních Spojených národů, zejména Číny a Francie; oficiální činitelé a obě vedoucí politické strany Spojených států loyálně spoluprací se Sovětským svazem pokládají za jeden z hlavních článků celé své válečné politiky a zejména také za podmínku pro vybudování a udržování trvalého míru. Zastával jsem tuto politiku, jak víte, od počátku této války a už dávno před ní. V poměru k Anglii byla tato politika nakonec vyjádřena ve známém anglo-sovětském paktu, jenž je jedním z pilířů budoucího míru. Dnes je možno říci, že vývoj Spojených států amerických je tak daleko, že přátelskou, nerušenou spolupráci mezi Spojenými státy a Sovětským svazem za války a po válce možno pokládat za naprosto jistou a pevnou. Pokládám si za velkou čest, že na tomto vývoji – pokud to bylo v mých silách – jsem mohl spolupracovat a vidím v tom službu především naší národní věci.

Konečně bych chtěl zdůraznit čtvrtý závěr svých rozhovorů a jednání ve Spojených státech. Měl jsem možnost diskutovat při různých příležitostech jednotlivé otázky budoucího míru evropského. S radostí konstatuji, že v žádné otázce jsem nenašel ve Spojených státech vyjádřen názor, který by se dotýkal nepříznivě našich důležitých zájmů státních, národních; ve všech podstatných otázkách míru evropského a světového jsem mohl při vzájemné diskusi vyjádřit plný souhlas se stanovisky projevovanými rozhodujícími činiteli Spojených států. Je to pro nás zde i pro vás doma pro všechny jistě potěšující a vybízí vás to znovu k tomu, abyste pomáhali ve všech směrech doma rychle- mu a vítěznému skončení války.

Německá a maďarská propaganda dobře pochopila politický význam této mé oficiální cesty, jakož i politický význam příští mé cesty do Sovětského svazu. Proto se jí tak pečlivě zabývala. Chtěl bych vám k tomu říci jen toto: naše politika v rámci těchto cest zůstává tím, čím vždycky byla. Československo

může být svobodné jen ve svobodné a demokratické Evropě, může dělat jen politiku evropskou a světovou, jinak padne do spárů německých útočníků a násilníků, ať se už nazývali německými rytíři, Brandenburky, křižáckými vojevůdci, Friedrichy II., Bismarcky, Ludendorffy nebo Hitlerem. To, co děláme dnes, je zase jen světová a evropská politika Masarykova demokratismu a dvacetiletá evropská politika První republiky, o které vám sice říkali, že se oproti německému gangsterismu z r. 1938 neosvědčila, kterou však dělá dnes opět svobodný svět a která nás zase dovede v druhé světové válce k plnému vítězství. Je pravda, že ji Evropa v r. 1938 opustila, ale proto za to dnes tak těžce pyká; proto také expansivní nacism tolik vyhrával v prvních letech války. Ale dnes se Evropa a svět k ní opět vrátil a proto my, Československo, Masarykova republika, zase už existujeme a budeme touto politikou zase triumfovat jako r. 1918 a jako tolikrát od r. 1918 až do r. 1938. Dostala takové zadostiučinění, jakého jsme i my mohli sotva očekávat. Nevěřte hloupým německým výkladům, že jsme ve službách Anglie, nebo že nás Sovětský svaz chce pojmut do svého státního útvaru. Jsme státem svobodným, neodvislým, jsme přáteli všech demokratických, svobodmilovných národů, Sovětů jako Anglie a Ameriky, a dohodneme se docela určitě přátelsky s demokratickým Polskem jako s demokratickou Jugoslavií a s demokratickou Francií.

Je v historii málo příkladů, aby se dostalo politice malého státu tak velkého zadostiučinění a uznání správnosti jeho politiky. Viděl jsem to na své cestě Amerikou více než všude jinde.

Chtěl bych jen závěrem dodat, že jsem byl sympatií, uznáním a vřelostí přijetí svého ve Spojených státech i v Kanadě jak Američany vůbec, tak i Američany československého a karpatoruského původu, kteří zůstali věrni republice, opravdu dojat a skoro bych řekl více než překvapen. Vrátil jsem se z cesty, pro kterou mně zahraniční ministr Jan Masaryk a vel-

vyslanec Hurban všechno pečlivě a politicky bezvadně připravili, potěšen a posílen.

Vyslovuji zde vaším jménem prezidentu Rooseveltovi a jeho vládě, a všem těm, kteří naši věci tak účinně ve Spojených státech a Kanadě pomáhali, naše nejvšechnější díky a opravdovou vděčnost.

XXVIII.

ČTVRTSTOLETÉ JUBILEUM REPUBLIKY A DNEŠNÍ NAŠE ÚKOLY

(27. října 1943)

I. Před jedním, dvěma lety jsem měl naději, že 28. říjen r. 1943, t. j. 25. jubileum republiky budeme slavit už v nové jásavé svobodě, v záplavě radosti a v nemilosrdném ničení posledních zbytků germánského panství v naší vlasti. V pevné jistotě, že tento den není už daleko, vzpomínejte oddaně na krásných prvních dvacet let své republiky a buďte vnitřně účastni s námi jubilea, které my zde dnes můžeme slavit svobodně. A triumf vítězství budeme slavit patrně o několik měsíců později, nežli jsem čekal. Žalostný konec italského fašismu už přišel a Itálie padla, Balkán je už v plamenech, ponorková válka je pro Spojence definitivně vyhrána, letecká fronta v západním Německu je strašná a britské i americké letectvo zmnohonásobí ještě během nynější zimy všechno to, co dosud Německo tu zažilo. Na konci této války nebude snad ani jediné německé město zdravé.

Ale hlavní německá katastrofa je sovětská fronta. Nikdo ani v Německu si dnes už neskrývá, že na východní frontě je situace krajně kritická a že v několika měsících se může vyvinout v katastrofu. My zde ze svých zpráv z Německa známe dobře,

na které poslední obranní linie se německé velení na Východě shodlo a kterou nyní už připravuje. Nynější ústup od Dněpru je ústup na tuto linii. Očekávám, že se na jaře německá armáda k této konečné linii bude přibližovat. Přijdou pak nové, rozhodné ofensivy ze Sovětského svazu, přijde rozhodující ofensiva z jihu a ze západu. A brzy nato budete připraveni na každé možné překvapení. Dnes nikdo – ani německé velení samo – nemůže už říci, jak dlouho se potom vydrží ještě vůbec bránit v té své poslední linii.

Od příštího jara nebude tudíž mít už Německo vůbec svou vlastní situaci ve svých rukou; jako vždy v takové situaci, to už nerozhoduje vůle vedoucích lidí. Pád takového vojenského stroje a celé takové říše je od určitého stupně jejího zeslabení a rozkladu už jen souhrn mechanických sil, jejichž zřícení se blíží nezadržitelně jako podle hodinového stroje a závisí pravidelně v posledních fázích svého rozvratu na zdánlivě velmi nepatrných událostech. Řekněme si upřímně: Kdo by byl v Německu samém a přímo na nejvyšších místech v Berlíně věřil dne 25. července t. r., že schůze fašistické rady v Římě zlomí jedním rázem vaz Mussolinimu, Itálii, celému fašistickému režimu a imperiu a zadá smrtelnou ránu celé Ose?

Tak uvažujte dnes, v náš jubilejní den, o nejbližších měsících války. Radostně, klidně, s jistotou a sebevědomím.

2. V tom smyslu také my zde připravujeme už svůj závěr této strašné války. Činíme přípravy pro rychlé zorganizování domácích armád, konáme přípravné práce pro opatření potravin a surovin, diskutujeme nové podmínky svého budoucího politického života a novou organizaci státu. Naše ministerstva společně s ostatními Spojenci pospíchají už, aby měla včas připraveny všechny podmínky příměří a aby bylo včas hotovo všechno, co bude nutno uložit německým vinníkům války a všem jejich pomocníkům.

S hlediska mezinárodního máme už všechny své hlavní věci

hotovy: Mezinárodní status Československa z doby před Mnichovem je obnoven, náš vztah k hlavním státům světa znovu vybudován, staré části území a státu jsou nám opět zajištěny a všechny hlavní nespravedlnosti, které se nám staly, jsou už dnes a budou hned po pádu Německa plně odčinovány.

3. Třetí otázka, kterou bych chtěl v tento jubilejní den podtrhnout jsou *vážně* přípravy na pád Německa. Máme zde podrobné a všestranné zprávy o situaci v říši. Víme, jaké jsou poměry hospodářské a finanční, víme, jaký je stav vojenský, víme, jak hrozné poměry jsou v bombardovaných městech, jaký mravně bídny je stav obyvatelstva všech vrstev v městech i na venkově. Dostali jsme právě nyní z církevních kruhů německých podrobnou zprávu o stavu Německa. Dávají nám autentické zprávy o těžkém sociálním, hospodářsko-politickém a mravním stavu německého národa, do něhož jej válka dnes už dostala, a o tom, za jakého rozvratu se dnešní režim politický a vojenský připravuje k sesutí.

Rozumíme tudíž dobře, proč v posledních nedělích svolali vůdcové říše vedoucí vojáky, politiky, soudce a všechny možné gauleitry do hlavního stanu, aby se dohodli o tom, jak zabránit novému r. 1918 a oddálit hrozící zřícení se celého německého válečného stroje. Také tomu rozumíme, co připravoval Hitler v nedávných dnech ve svém stanu se všemi svými satelity: ví dobře, že Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko chce udělat při první příležitosti totéž, co Itálie. Zdánlivě tudíž bude dávat Hitler všem koncese, ve skutečnosti se proti nim zajišťuje, aby si je udržel až do chvíle katastrofy.

4. To vše, přátelé, jen znamená, že Německo už prohrálo. A proto vám dnes v náš jubilejní den zdůrazňuji zvláště toto: v r. 1938 jsme měli nádhernou armádu. Byla to jedna z největších našich bolestí a ponížení, že jsme tohoto svého skvělého nástroje nemohli – nikoliv svou vinou – jak se patří v záříjové krizi použít. Pamatujte však, že československý lid na konci

této války bude mít příležitost tuto pohanu odčinit. Vidíte, co se dnes děje v Itálii. Už tam připravují nové vojsko proti Němcům. Stejně je tomu v Jugoslavii a Řecku. Brzy tomu tak bude i ve Francii. *I u nás tomu tak bude.* Tato válka musí pro nás skončit jinak nežli válka poslední. Československý lid bude na konci této války pochodovat na Němce, půjde na Berlín, na Mnichov, na Drážďany. Tentokrát budeme mít *také u nás doma uvnitř jiný 28. říjen.* Vše, co jsme v těchto pěti letech zažili od německých banditů a našich domácích vinníků, musí být odčiněno, stejně jako odčinují dnes své ponížení a zdeptání Řekové a Jihoslované a jako je budou se zbraní v ruce odčínovat Francouzi. Budte jisti, že také naše vojska ze zahraničí přijdou včas a zasáhnou rozhodně. A s nimi přijdou četní naši přátelé a Spojenci. Bude to opravdový den odplaty.

Mluvím k vám, přátelé, důrazně, vážně a slavnostně. Konec této války bude u nás psán krví. Bude se u nás bojovat jako všude jinde na evropském kontinentu a bude se vracet Němcům nemilosrdně a mnohonásobně všechno to, co od r. 1938 v našich zemích napáchali. Celý národ bude zapjat v tomto boji, nebude Čechoslováka, který by nepřiložil ruky k dílu, a nebude vlastence, který by nevezal spravedlivé odplaty za prožit utrpení národa.

5. To jsem vám chtěl v tento slavnostní den hodně zdůraznit. Vidíte, že se dnes už všude opravdu bojuje: bojují Norové, bojují Francouzi, bojují Poláci, Jihoslované, Řekové, bojují nově Italové – budou bojovat všichni. Nemějte obav, že nemáte zbraní. Dostanete je včas. Nebude trvat dlouho a spojenecká vojska, Angličané, Američané, a ovšem především Rudá armáda sovětská bude doléhat na maďarské a rakouské hranice, na Halič, na Rumunsko a na Karpaty. Po těch cestách přijdou i vojáci naši. A pak přijde i váš den.

To však neznamená, že nemáte bojovat už dnes. Obracím se na vás velmi rozhodně. Nechci vám vykládat, kde a jak máte

už dnes bojovat, kde máte odporovat, kde máte sabotovat. Každý z vás to zcela dobře ví. Chci jen hodně podtrhnout fakt, že konec této války musí u nás opravdu býti revolučně národní a lidový. A k tomu musíte pracovat už dnes, zítra, každý den. Byla by velká chyba, byl by to národní hřích a zločin, kdyby se u nás soudilo, že my můžeme nebo máme čekat, až milionové armády Spojenců Německo-rozvrátí. *Nebudete-li bojovat už dnes a před koncem války, nevypovídáte se se svými odpůrci ani tehdy, až budou Němci ležet už na zemi.* Tato válka musí u nás skončit nikoliv mstou, nýbrž velikou, spravedlivou a pronikavou revoluční národní vojnou lidovou; k té je třeba se připravovat, ducha bojovnosti pěstovat a nic nepromeškat. Náš národ neměl snad nikdy ve své historii tak příznivé chvíle, aby se v daném momentě tak dokonale s odpůrcem svým na všech stranách spravedlivě vypořádal, jako tomu bude na konci této války.

Proto k vám tak rozhodně a důrazně volám: Tuto historickou chvíli, která se už kvapně blíží, nesmíme propást, nesmíme ji ztratit. To vám dnes jako prezident republiky v tento náš veliký jubilejní den ukládám. A proto opakuji: Do boje! Dnes, zítra, každý den! Každý jak můžeš, záměrně a soustavně, opatrně a vytrvale. Nevolám k obětem zbytečným, nerozvázným a nerozmyslným. Nevolám také k předčasným obětem masovým. K boji masovému bude dán povel ve chvíli, kdy budeme mít i vojensky se Spojenci všechno připraveno.

6. Chtěl bych uzavřít dnešní svou jubilejní výzvu k vám těmito několika slovy:

Nedívejte se dnes už do minulosti posledních několika let. *To, co se nám stalo v roce 1938 a 1939, je dnes mezinárodně už odčiněno a náš národ a stát má už své dřívější místo ve světě zase plně zajištěno a pevnější a jistější nežli dříve.* Vše to, co přišlo na Evropu a svět od r. 1938 tvoří jeden veliký jednotný celek a jako na jednotný celek musíte se na to dívat. V tomto celku má každý evropský národ svůj úkol a svou roli. Jedni ji hráli

dobře nebo slušně, jiní špatně a uboze. I některé demokracie dělaly těžké chyby a zle na ně doplácely. Podívejte se jen, jak zle platí za chyby své politiky z doby před r. 1938 a v tomto roce Francie. Podívejte se, co těžkých pohrom stihlo za některé chyby Polsko, Rumunsko, Jugoslavií. Ale to všechno je nyní pryč – to všechno je buď jejich skvělými činy vojenskými nebo vlastním jejich utrpením odčinováno. Dnes myslíme jen na to, že už nyní přišla na řadu také Itálie a důsledky své fašistické politiky už strašně odnáší, a hlavně, že nyní dochází konečně i na Německo, na všechny jeho pomocníky a již také na všechny naše vinníky domácí.

A až se, drazí spoluobčané, na konci této války po svém vítězství podíváme na tu historickou spravedlnost této strašné války, řekněme si, že přesto, že to bylo pro nás od r. 1938 hrozné, přece jen jsme svou národní úlohu v této snad nejstrašnější chvíli posledních století vykonali dobře, svou budoucnost zajistili lépe, svou čest a národní důstojnost ochránili dostatečně a přičinili tak nové slavné stránky ke své veliké národní historii. Ale opakují: všechno to bude záležet opravdu na našem postupu už dnes a ke konci války, o němž vám dnes mluvím. Na ten se připravujte. Ten musí být veliký, slavný a rozhodný. Cestu k němu jsem vám dnes jasně a nekompromisně naznačil. Věřím, že celý národ pochopí, co má ode dneška dělat a připravovat.

XXIX.

Z MOSKVVY – PO PODPISU SOVĚTSKO-ČESKOSLOVENSKÉ SMLOUVY

(21. prosince 1943)

Mluvíím k vám dnes z Moskvy, jako jsem dříve k vám mluvil z Londýna, a – při své cestě do Ameriky – z Washingtonu. To samo budiž vám symbolem: My, Praha, Československo, jdemé a půjdeme až do blízkého konečného vítězství s Moskvou, Londýnem a Washingtonem a pak po vítězství budeme společně s nimi budovat novou Evropu a nový svět. A speciálně, ja dnes v Moskvě, zdůrazňuji, že s Moskvou a Sovětským svazem bude naše spolupráce blízká a intimní – i v tom je tato nynější moje oficiální návštěva Sovětského svazu symbolická a mohu říci historická.

Dnešní válka je jen pokračováním velikých bojů z první války světové a zabezpečení evropské demokracie, sociálního a hospodářského pokroku a lepšího, opravdu lidového uspořádání a vybudování nového sociálního řádu. Proti tomu hned po minulé válce vyvstala v Itálii a Německu reakce, která na sebe pak vzala formu fašismu a nacismu. Ta se postavila proti celé demokracii evropské, proti Sovětskému svazu a proti naší republice a vedla tento boj plných dvacet let, až vyvolala dnešní druhou světovou válku. Některé západoevropské demokracie jí často svou nerozhodností, kompromisnictvím a sobeckostí pomáhaly. Přímo zločinně jí připravovala řada států polofašistických. Jak víte, i u nás jsme měli takové odpůrce demokracie a ty nemilosrdně a až do kořenů po této válce vymýtíme. Tento boj mezi demokracií a fašismem vyvrcholil pro nás v r. 1938. Byli jsme tehdy, v naději, že se tím zachrání evropský mír, západoevropskou demokracií opuštění a pak

nacisty obsazeni. Jen Sovětský svaz nám zůstal tehdy věren. Ale to Evropě mír nezachránilo, nacismus a fašismus válku připravoval dále, až ji konečně r. 1939 útokem na Polsko vyvolal.

Celých dvacet let po první světové válce usilovala naše politika o spolupráci evropského Západu a Východu. Víte to velmi dobře sami, nebot prezident Masaryk a já sám jako zahraniční ministr jsem to v praxi prováděl a v červnu r. 1935 vykonal jsem první oficiální cestu sem do Moskvy, abych zde provedl ratifikaci první naší spojenecké smlouvy se Sovětským svazem, smlouvy, která společně se smlouvou Francie a Sovětského svazu měla být tehdy výrazem této spolupráce západní a východní Evropy. Můžete se sami vmyslit do mých pocitů dnes, když jsem zde v prosinci r. 1943 v Moskvě opět, v poslední a vítězné fázi druhé světové války, po tak strašných událostech od r. 1936 a tolika triumfech evropského fašismu nad evropskou demokracií v prvních letech války, ale nyní také po tolika naprosto rozhodujících vítězstvích Sovětského svazu na jedné a Anglie a Ameriky nad tímž brutálním, hanebným a dnes už poraženým režimem fašistickým na druhé straně.

Jaké to zadostiučinění naší politice, když nyní opět zde obnovujeme a podpisujeme svou spojeneckou smlouvu,* která nadále zůstane doopravdy jedním z hlavních pilířů nového vítězství a nové naší bezpečnosti! A jaké to zadostiučinění Sovětskému svazu a nám v této chvíli, kdy s námi jdou opravdu více než čtyři pětiny celého světa v linii a za cíli, které jsme dvacet let hájili, které jsme zde v r. 1935 smluvně potvrdili a jejichž vítězství v krátké už době budeme všichni slavít a upevňovat ve svých osvobozených domovech a za hrozného pádu a zkázy všech svých odpůrců!

Vy, drazí občané českoslovenští, chápejte tuto moji dnešní cestu v duchu celé naší národní historie posledních století: je jen výrazem toho, co viděli v ruském národě naši velcí ná-

* Viz v části *IV.* dokument č. XVI.

rodní buditelé, jak se naň dívali v duchu budoucího vývoje a poměru našeho lidu k lidu ruskému Dobrovský, Kollár, Palacký, Šafařík, Hurban-Vajanský, jak to vyjadřoval svými cestami do Ruska náš veliký demokrat Havlíček, náš Palacký a Rieger, jak se na to díval Masaryk, jak to chápal a chápe ve svých studiích a pracích zde v Moskvě Zdeněk Nejedlý a jak jsem to chápal a hájil ve své cestě v r. 1935 já sám jako zahraniční ministr republiky i jako obhájce nové slovanské, demokratické a lidové politiky, ve formách, v nichž jsem je v rámci naší celoevropské koncepce společně s Masarykem prakticky prováděl.

Moje dnešní cesta do Moskvy – stejně jako moje cesta do Moskvy v r. 1935 – není tudíž pro mne nějaké okamžité a příležitostné oportunní gesto válečné politiky, která se dalšími událostmi změní; tato cesta je mi samozřejmým důsledkem, logickým závěrem a vývojovým dokončením naší politiky celého století, umožněným právě jen ruskou revolucí z poslední války, skvělým upevněním sovětského státu a dnešními jeho velikými úspěchy válečnými v plném spojení s Velkou Británií a Spojenými státy. Je to významný krok naší trvalé budoucí mezinárodní politiky, doplňující evropskou politiku Velké Britannie a Sovětského svazu, vyjádřenou anglo-sovětským paktem, podepsaným v Londýně v květnu r. 1942 a potvrzenou posledními konferencemi v Moskvě a na Blízkém Východě.

A podepsání nové smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci mezi Sovětským svazem a Československem, o jejímž obsahu a smyslu jste odtud již podrobně slyšeli, je jen potvrzením a zajištěním této naší historicky tak dlouho a symbolicky tak výrazně připravované politiky oběma našimi národy.

Jaký je smysl této pro nás tak životně důležité smlouvy, o níž jsme diskutovali se Sovětským svazem od jara t. r. a jejíž

obsah a uzavření bylo také v plném souhlase a dohodě diskutováno na historické konferenci tří mocností v Moskvě v listopadu 1943?

Především povedeme společně se Sovětským svazem válku proti Německu a jeho všem pomocníkům až do úplného vítězství a vedli bychom společně plnou a společnou válečnou obranu proti Německu a jeho spojencům, kdyby v budoucnosti Německo obnovilo, jak je ve smlouvě výslovně řečeno, opět svou dnešní zločinnou politiku „Drang nach Osten“ o t. zv. německý „Lebensraum“. Tato násilnická německá politika musí dnešní válkou být naprosto navždy a definitivně rozdracena. Je to jasná formulace zásady, že Sovětský svaz pro budoucnost nikdy už německý „Drang nach Osten“ nepřipustí. Je to řečeno jasně a pevně po prvé a jsem přesvědčen, že to je ukazatelem celé Evropy a celému světu, že tato banditská, imperialistická, ničemná, typicky pruská politika stejně dřívějších německých křižáckých armád a rytířů jako dnešních německých junkerů, aristokratů, byrokratů, generálů, expansionistů a pangermánských nacistů, už celá dlouhá léta, a v jistém smyslu celá staletí trvajících, musí navždy skončit.

Za druhé smlouvou tou prohlašujeme společně trvalé přátelství našich národů pro budoucnost, přátelství, které bude hned po této válce započato rozsáhlou spoluprací hospodářskou. My zde a vy doma se k tomu už připravujeme, dělejme své plány a svá praktická opatření! Bude to znamenat značné přeměny naší obchodní a průmyslové předválečné orientace, bude to však znamenat také pro nás velká hospodářská zajištění, novou hospodářskou nezávislost, zejména od Německa a jeho budoucího vlivu. Bude třeba připravovat nové vybudování našich komunikací železničních, vodních i leteckých. Nebude to znamenat, že máme opustit svoje spojení a zájmy hospodářské v západní a jižní Evropě a v ostatním světě. Bude to však jejich veliké doplnění, nové naše zajištění, výraz toho, co

jsme geograficky právě v srdci Evropy, v bezprostřední blízkosti a sousedství Sovětského svazu, který byl od nás dosud hospodářsky tak zanedbáván a který sám má a bude mít na našem hospodářství budoucnosti tak podstatný zájem.

Za třetí je ve smlouvě výslovně konstatována naše budoucí všestranná spolupráce jako dvou států naprosto svobodných a nezávislých, je v ní respektována plná naše suverenita a vzájemné nevměšování se do vnitřních věcí druhého státu, čímž jsme oba chtěli co nejvýrazněji navzájem před celým světem a proti té hloupé a bezmezně lživé propagandě jak Němců, tak i našich zrádných quislingů českých a slovenských ukázat, co se zdůraznilo už na moskevské konferenci tří velmocí: že tyto velmoci a speciálně Sovětský svaz plně respektuje nezávislost menších národů a států, že si přeje silného Československa, silného Polska, silné Jugoslaviie a ovšem i samostatného Rakouska, Rumunska, Bulharska, Maďarska i Finska.

Nedbejte tudíž u nás doma, v Praze, v českých zemích a na Slovensku té štvavé nacistické propagandy, která tak hloupě hlásá, že nás Sovětský svaz chce pohltit, neberte však ohledu na tuto propagandu ani s hlediska vnitropolitického. Náš stát, který si hned po této válce vytvoří zcela svobodně svůj politický režim, se zcela omezeným počtem politických stran – já sám osobně bych si přál jen tři – bude státem demokratickým a skutečně lidovým, bude mít hned po pádu Německa svou novou vládu, která bude reprezentovat také celou naši domácí národní frontu – jen fašisti, nacisti a všichni zrádní vinníci z této války budou z ní a z jejich výhod vyloučeni. Ti ovšem musí zmizet v propasti své katastrofy a pykat za všechny své chyby, viny a zločiny a zrady tak, jak tomu bude ve všech ostatních osvobozených zemích evropských.

Náš stát také hospodářsky a sociálně provede řadu změn: přijme pro svou politiku a své hospodářství systém plánování, jak už před touto válkou někteří naši národohospodáři o to

usilovali; já sám očekávám a budu usilovat o to, aby celá naše poválečná rekonstrukce politická, hospodářská a sociální, a zejména i národnostní našeho státu byla provedena velmi rychle, ale zejména podle předem připraveného programu naší soustavně, dobře promyšlené a vědecky připravené první pětiletky.

Nechci nyní pokračovat dále ve výpočtu věch vnitropolitických otázek, budeme o nich mluvit domů včas i z Londýna i odtud, a naše vláda po mém návratu do Londýna učiní v těch věcech všecky nutné přípravy, o jejichž konečném provádění rozhodne přirozeně svobodně a suverénně náš osvobozený lid doma sám.

A za čtvrté: tato smlouva se vším tím, co se vyvine z této války ve spolupráci Sovětského svazu se západní Evropou, jednou provždy zabrání, aby se mohl opakovat Mnichov, aby se mohla opakovat zrada našich fašistů, aby se mohla opakovat zrada fašistů slovenských a jejich zrádné odloučení Slovenska od republiky ve službách německého barbarského násilnictví a aby navždy od nás vymizel německý nacismus a zrádný a podlý henleinismus. To je jeden z hlavních úkolů a cílů této smlouvy – říkám to jasně a otevřeně. Jinými slovy: je to, co zde nyní děláme, jedno z hlavních zajištění existence sjednoceného národního státu československého Čechů, Slováků a lidu karpatoruského pro celou naši dohlednou budoucnost.

Řekl jsem vám již v srpnu r. 1942 po návštěvě komisaře pro věci zahraniční Vjačeslava Molotova v Londýně, když jsem vám tehdy sděloval současně odvolání Mnichova vládou britskou jejím dopisem ministru Masarykovi ze dne 5. srpna 1942, že mě komisař Molotov ujistil, že Sovětský svaz nikdy nic s Mnichovem neměl společného a nic z jeho důsledků nikdy neuznal a že tudíž, když podepsal dne 18. července r. 1941 s námi smlouvu o válečném spojenectví v této válce proti Německu, uznal a podepsal je s republikou předmnichovskou. To platí pro naše oba státy také dnes a to platí zejména i pro

naši dnešní smlouvu. Sovětský svaz si nadto přeje upřímně Československé republiky silné, konsolidované, co možno národnostně homogenní, která by byla skutečně dobrým a silným přítelem a spolupracovníkem sovětských národů v příštím obhajování trvalého míru evropského. Chová tatáž přání ohledně budoucího Polska a přeje si nejen svého dobrého a přátelského vztahu k němu, nýbrž i plného přátelství a spolupráce polsko-československé. To vše plyne také z dodatkového protokolu k naší smlouvě, jenž předvídá a přeje si, aby smlouva tato se stala v blízké budoucnosti tříčlennou smlouvou Sovětského svazu, Polska a Československa.

Všechny mé rozhovory za mého pobytu v Moskvě, s předsedou vrchního sovětu M. Kalininem a předsedou vlády (t. j. sovětu komisařů) J. Stalinem, s komisařem pro věci zahraniční Vjačeslavem Molotovem, se všemi ostatními členy vlády, úředníky zahraničního ministerstva, generály a význačnými členy Rudé armády, byly výrazem všeho toho, co jsem zde právě pověděl. Byl jsem zde přijat tak přátelsky, tak vřele a skutečně tak bratrsky, nejen od kruhů vedoucích, nýbrž také všude, kde jsem přišel do styku přímo s lidem a s armádou, že to může být pro vás všechny tím největším zajištěním, radostí a uspokojením. Je to opravdu přijetí symbolické: bratrské přijetí všeho lidu československého vším lidem Sovětského svazu. Pro mne je to jeden z nejkrásnějších okamžiků mé politické činnosti a mého politického života.

Na konec ještě těchto několik slov: Všechno to, co jsem zde viděl nyní za války, jen potvrdilo mé pocity a mé názory, které jsem si odtud odnesl při své poslední cestě do Sovětského svazu v r. 1935. Je to stát ohromný, silný, konsolidovaný, vojensky dnes neporazitelný, hospodářsky na válku až do vítězného konce dokonale připravený, s možnostmi a prostředky nevyčerpatelnými. Tento stát válku nad Německem společně se všemi Spojenci vyhraje a už ji vyhrál. Říkáje vám to dnes odtud z Moskvy,

opakuji vám jen to, co jsem vám od června r. 1941 nepřestal z Londýna zdůrazňovat. Ať se děje, co děje, Československo je na správné cestě a ve správném táboře: na cestě a v táboře válečného vítězství a vítězného míru.

Ale tu vám znovu připomínám, co jsem vám řekl 28. října t. r.: K tomuto vítězství musíme i my co nejvíce přispět. Naše vojenská jednotka na sovětské frontě plně se o to přičiňuje. I vy doma – a my zde všichni – musíme jít touže cestou. Je třeba denně bojovat s německými násilníky, dnes, zítra, stále, neúnavně. Na konci této války bude u nás doma veliká lidová revoluční vojna proti německým násilníkům, která definitivně musí zlomit a vyhubit všecken fašismus a nacismus cizí i domácí. V tom duchu jsme my dnes všichni v Moskvě s vámi. V tom duchu vydobudeme si zítra znovu svou národní a státní svobodu a na dlouho a dlouho si zajistíme – ve spolupráci se Sovětským svazem a všemi spojeneckými národy – svou novou osvobozenou republiku.

XXX.

PO ANGLO-AMERICKÉ INVASI DO FRANCIE

(10. června 1944)

Dne 6. června 1944 začal vpád spojeneckého vojska na evropský kontinent od západu, vznikla druhá západní fronta a nastala tak konečná fáze dobývání t. zv. německé pevnosti v Evropě. Bude to nakonec – přes začáteční povlnivý postup – zničující útok na Německo, jakého svět dosud neviděl. Už dne 4. června bylo dobyto Říma a spojenecká vojska pokračují v postupu do severní Itálie, odkud vpád do Francie, na Balkán a do vlastních území německých přes dunajské údolí nedá na

sebe dlouho čekat. A zároveň začne brzo nová mohutná a konečná ofensiva sovětských armád z východu přes baltské země do východních částí říše, přes východní Halič k nám a do Německa a přes Rumunsko k Dunaji a na Balkán. To vše smrtelně zasáhne všechny zdroje německé moci na všech frontách. A tato společná, všeobecná ofensiva už nyní vůbec nepřestane, dokud se Německo nezřítí.

Konec německého nacistického panství tudíž doopravdy začíná. Bude trvat už jen několik měsíců a zkáza a hrůzný pád t. zv. Třetí říše, tohoto symbolu nejhoršího politického zla, jaké kdy dějiny Evropy poznaly, stane se skutečností. Přímě před vašimi očima se rozvalí v hromadu ssutin celé to násilnické dílo nacistických zločinců, již tuto válku vyvolali, a bude hrůzoplým dějištěm rozvratu zavedeného německého lidu, který řadu let nacistické banditství trpěl, pak je přijal a ve své velké většině s ním vše spolu dělal, nikdy nenašel odvahy opravdově se proti němu postavit a nyní, jako přirozený důsledek, ponese s ním všechny hrůzy jeho i svého pádu.

Připomínáte si jistě už dnes, a budete si připomínat později každý den, až budete slyšet vojenská komuniké o ústupu německých armád, o pádu nových měst a nových krajů, o obsazení nových provincií a o postupném osvobozování obsazených národů, naše zářijová utrpení z r. 1938, ničemné obsazení Prahy z března roku 1939 a všecko to, co jste od té doby musili vytrpět od cizích vetřelců a domácích zrádců. Tehdy dnešní válka vlastně začala. Připomínáte si dnes rovněž ty vulgární, nevzdělané a sprosté nadutosti o německém Lebensraumu a Herrenvolku, o německém novém řádu, o našem zapojení do říše, o německé nové Evropě, o nacistickém novém revolučním světě – a ovšem také ty směšné hlouposti o rozvratu a dekadenci západních plutokratických, židovských demokracií a o hrůzách východního bolševismu.

A nezapomínáte jistě ani dnes, jak nás ubohé, prý z národa

vyvržené emigranty nacisté nejdříve velkopansky ignorovali, pak vám vykládali o směšnosti našeho zoufalého, nemožného podnikání a o naší neschopnosti cokoli pro národ vykonat, neboť se prý mezi sebou jen hádáme; a jsme ostatně jen loutkami a hračkami jednou v rukách britské plutokracie, po druhé v rukách Stalinových a barbarského východního bolševismu. A zejména vám vykládali, že, ať se stane cokoli, nacisti z Prahy a z Čech už nepůjdou, neboť naše země prý musí zůstat už součástí nacistického Lebensraumu; a i kdyby musili na čas naši vlast opustit, prý se k nám za dvacet let zase vrátí.

Ano, to všechno jste slyšeli vy i my a naši Spojenci a dobře jsme si to pro budoucnost zapamatovali.

Ale dnes nám proti tomu všemu už zaznívají zvony brzkého vítězství, hlásající zároveň veliký koncentrovaný útok ze západu, z východu, z jihu a severu na celý tento nacistický svět zločinu, hanby, hrůzy a nenávisti, ohlašují vám slavnostně jeho přicházející konec. Konec, nenávratný konec! A zároveň konec všech těch, kteří mu sloužili, kteří mu pomáhali, kteří se s ním spojovali, pokud se včas nevzpamatovali a nedovedli přispět k jeho pádu a k jeho zničení.

A v této osudné, rozhodující chvíli obracím se na tebe, věrný a dobrý lide český a slovenský, který ses nezpronevěřil své slavné národní tradici, zlu nacismu a fašismu jsi nepropadl a zpupný německý a maďarský útok jsi v této válce vydržel. Obracím se též na vás, Němci a Maďaři, ať jste již vedoucími činiteli celého svého nacistického stroje na našem i říšském území či jeho nástroji a vykonavateli nebo jen mechanickými pomahači. Na vás všechny se obracím s těmito třemi vzkazy a výzvami:

1. S pomocí vítězí veliké britské a americké demokracie, vítězné Rudé armády a přátelského a spojeneckého Sovětského svazu, opírajíce se především o nezlomnou vůli našeho lidu českého a slovenského a o jeho nezníčitelný odpor a boj proti

zločinným okupantům a domácím zrádcům, dosáhli jsme my političtí a vojenští činitelé, ve společné práci s naším bojujícím lidem doma, opětovného uznání celým světem své samostatnosti a svobody, své předmnichovské republiky, svého národního státu. Bude to stát svobodný, demokratický, pokrokový a sociálně spravedlivý. V ničem jsme se vnitropoliticky předem nikomu nezavázali a o naši vnitřní politice a o budoucích našich poměrech rozhodne svobodnou, demokratickou a spravedlivou dohodou lid český, slovenský a karpatoruský sám podle svých vlastních poměrů a možností. Opakuji: vrátíme se do své svobody se svým předmnichovským územím, jež si nově vybudujeme podle svých vlastních přání a našich lidových svobodných rozhodnutí.

2. K tobě, lide československý, bez rozdílu tříd a stran se obracím znovu v této chvíli s výzvou, kterou jsem přednesl ve Státní radě v Londýně dne 3. února 1944 po svém návratu z Moskvy: V této poslední fázi války vykoněj všechno, co je v tvé moci, abys k velikému našemu vítězství přispěl. Spojenecké armády nežádají o pomoc. Zvítězí v každém případě. Ale *my, Čechoslováci*, vyzýváme tě k boji: jde o to, abychom k dobytí své svobody sami všude, kde je možno a jak to bude možno, přispěli. Je to věc naší cti, naší budoucnosti a naší slavné národní tradice. Jak k vítězství přispěješ, musíš každý rozhodnout sám. Víím, že to vykonáš ve chvíli a způsobem, jež bude nejlepší a nejúspěšnější. Tož do boje – za brzké vítězství!

3. A konečně vy, Němci a Maďaři, slyšte i vy! Ale poslouchejte také dobře vy, všichni Čechoslováci!

Očekává se, že v této závěrečné fázi války německá vojska, gestapo a celý nacistický politický stroj napne všechny své síly a vyvrcholí ve všech obsazených zemích svůj teroristický režim do nových vrcholných rozměrů. Ať se stane cokoli, Spojencům na území Německa – a mezi nimi i nám samotným také

na našem předmnichovském území – zůstane tolik možností a prostředků, že všecko násilí a zlo, kterého by se nacisti v této poslední chvíli dopustili na našem lidu a území, *bude velmi důrazně a nemilosrdně potrestáno, napraveno, odčiněno*. Opakuji, co jsem mnohokrát již prohlásil: *Nechceme mstu a nebudeme provádět mstu*. Nechceme a nebudeme ničit německý antifašistický lid. Ale odčiníme v každém případě všecko to, co zlého nám německý fašismus provedl, a učiníme pro budoucnost opatření, aby to, co se stalo nyní proti republice, se už nikdy opakovat nemohlo: všechna nacismus a fašismus bude do základů vykořeněn, všecka zabíjení a zavírání našich lidí, všecka rabování a kradení našich majetků všeho druhu, všecka záměrná ničení a loupení materiálních a zejména také kulturních statků – to vše do míry, do které to bude vůbec možno, musí být napraveno a odčiněno. A pokusí-li se to znovu Němci provádět v této poslední fázi války, *bude to zapláceno jimi ještě dráže a potrestáno a odčiněno ještě rozhodněji*.

To jsou mé tři výzvy a vzkazy, které vám předávám se vši vážností a rozhodností v této osudové chvíli druhé světové války.

Když jsem odcházel v říjnu v r. 1938 z pražského hradu, slíbil jsem vám, lidu československému, že nepřestanu pracovat pro národ a pro odčinění křivdy, která se nám tehdy stala. Dodrželi jsme plně s našimi vojáky a se všemi politickými přáteli a spolupracovníky ze všech stran a tříd národa svůj slib a jsme hrdí na to, že se to mohlo podařit v tak vysoké, téměř nečekané míře. Během celých pěti let, od svého prvního rozhlasového projevu v Chicagu dne 19. března 1939, kdy jsem před celou americkou veřejností prohlásil, že Hitlerův zločin z Mnichova a z 15. března bude strašně potrestán, jsem k vám pravidelně mluvil, líčil jsem vám, co ještě přijde, a prosil vás, abyste v boji vytrvali. Všecko to, co jsem vám říkal a hlásil, opravdu přišlo a přichází. A tak dnes vám, lidu českosloven-

skému, v této veliké historické chvíli slavnostně jako prezident Československé republiky slibuji:

Uděláme vše společně se všemi našimi vojáky a spolupracovníky v zahraničí, se vším československým lidem doma a za hranicemi a za spolupráce všech našich stoupenců, aby bylo, *nikoli mstivě, nýbrž nejvyšší spravedlivě, ale nemilosrdně odčiněno a napraveno zlo a násilí, jehož by se německý a maďarský nacismus a fašismus odvážil proti našemu lidu a našemu území ve chvíli, kdy bude definitivně poražen a od nás vyhnán*.

Splnili jsme vám, lidu československému, dosud všecko, co jsme vám za dnešního boje od r. 1938 slíbili. Přisaháme, že do konce svého života neustaneme a že splníme do nejvyšší možné míry ve chvíli vítězství i tento slib poslední.

XXXI.

K SLOVENSKÉMU POVSTÁNÍ

(8. září 1944)

Nastala chvíle rozhodující: konec německého panství i nad naší vlastí se přiblížil. Příští můj projev k vám z ciziny bude snad učiněn už ve chvíli konečného pádu německé Třetí říše a bude patrně věnován především věcem vnitropolitickým. Dnes mám pro vás doma tato sdělení o situaci válečné a především o událostech na Slovensku:

1. Strašná pětiletá válka proti Německu je vojensky vyhrána. Německé vojenské katastrofy z posledních měsíců a týdnů na frontě západní i východní jsou neodčinitelné. Byla osvobozena nebo bude v nejbližších chvílích plně osvobozena Francie, Belgie, Lucembursko a Holandsko, je svobodna téměř celá Itálie a v nejbližších nedělích bude tomu tak s Jugoslavií, Řec-

kem a Polskem. Padli všichni němečtí sateliti až na Maďarsko a jeho vojenskou zkázu můžete očekávat v době nejkratší. Rudá armáda v blízkých chvílích bude před Moravskou Ostravou a ve slovenských horách. Velikost dnešní a zítřejší zkázy Německa se vyrovnává jen míře německého zbledlého velikášství, německých zločinů, spáchaných v této válce, a velikosti jeho šílených plánů o ovládnutí Evropy a jejích národů.

Je to osud spravedlivý a je to osud zasloužený, a přísný trest nad Německem bude proveden až do konce. Sliboval jsem vám to v dobách pro nás nejhorších a když Němci byli ve svých vítězstvích nejzpuštěnější. Dovolte mi, abych tudíž dnes vyslovil nad tím své uspokojení a ovšem i vřelý dík všem těm, kteří se u všech Spojenců a u vás doma svými obětmi o to zasloužili.

2. V této rozhodující chvíli došlo k události, jejíž historický význam pro nás je a bude veliký. Slovensko v rozhodné, důstojné a statečné národní revoltě povstalo a před celým světem se postavilo za Československou republiku, již velká většina jeho lidu ve svých duších nikdy neopustila. Jeho vojáci a partyzáni se dnes bijí s Němci a hanebnými slovenskými quislingy, odčítají svou krví a svým udatným bojem všecko to, co se stalo v r. 1938 a 1939. Bude to jedna ze slavných kapitol slovenské historie; žádné jeho dřívější povstání a žádný jeho dosavadní boj se nevyrovná vlastním významem a velikostí světových událostí této kapitole slovenského a československého boje za osvobození.

To právě Slovensko i v r. 1938 zůstalo s českými zeměmi v boji proti našim odpůrcům. To právě Slovensko vždy vědělo a chápalo, že jen společně s českými zeměmi může svou budoucnost zachovat. To právě Slovensko spojilo se hned v roce 1939 s námi všemi, aby v duchu tradice z r. 1918 pomáhalo obnovovat a osvobozovat republiku. Bylo tomu tak u nás doma a bylo tomu tak i zde za hranicemi. Dokazuje to i dnešní boj na Slovensku a demontuje tak slavnostně všecko to, co celých šest

let šířila o Slovácích německá a maďarská propaganda i všichni naši odpůrci, také v zemích spojeneckých a neutrálních.

Hned po útoku na Polsko v září 1939 byli jsme zde za hranicemi zajedno v tom, že jde o společný boj Čechů, Slováků a Karpatorosů pro osvobození celé republiky a o vybudování nového národního státu. Přicházeli k nám ze Slovenska politické a přicházeli sem k nám a později i do Sovětského svazu slovenští vojáci. Přes různé dočasné diference zde mezi námi jsme se v hlavních věcech nikdy nelišili. Vytvořili jsme si hned na počátku r. 1940 silné a rozsáhlé spojení mezi Londýnem a slovenskými kraji. Od r. 1940 až do dnešního dne toto spojení nikdy nebylo přerušeno a vždy jsme zde dobře věděli, nejen co se na Slovensku děje, nýbrž i to, jaké jsou skutečné city a přání slovenského lidu.

Uvedl jsem, že jsme byli po celá léta války s vámi na Slovensku ve stálém styku a vyměňovali jsme často téměř denně své zprávy a své názory. Se slovenskými politickými kruhy a vojáky u vás doma po celý poslední rok naše spolupráce byla stálá, dobrá a účinná. V posledních měsících denně jsme společně vyměňovali plány o tom, co se má připravit a co se má v té a oné chvíli učinit. Naši spojenci na západě i na východě byli o tom všem informováni a věděli stejně jako my, co Slováci chtějí a připravují. Budiž zde řečeno slavnostně a rozhodně, že velká většina slovenských důstojníků a vojáků konala v posledních rozhodujících měsících vzorně své vlastenecké povinnosti k sobě, k vlasteneckému Slovensku a k Slovákům nesloužícím Němcům, k Československé republice a ke Spojencům.

Právě proto nejsou dnes Slováci tam, kam je vedla zrádná bratislavská vláda, t. j. tam, kde jsou dnes Maďaři, kde jsou dnes Bulhaři a kam padli bohužel vinou takových Antonesců dnes i Rumuni. Jen domyslete všichni vy, moji přátelé slovenští a všichni v českých zemích, co to znamená pro naši budoucnost

politicky a co to bude a musí znamenat pro naši budoucí společnou tradici a historii! Budiž za to vysloven slovenským bojovníkům věrný dík a věčná, nehynoucí sláva!

Věděli jsme zde v Londýně už od začátku srpna podrobně, co se na Slovensku připravuje. Věděli jsme den a hodinu, kdy Němci oznámili Tisovi, Machovi a Čatlošovi, kdy a jak Slovensko má být obsazeno a co podle jejich rozkazů a přání měla činit t. zv. vláda bratislavská. Činili jsme zde proti tomu své společné přípravy s vámi na Slovensku a denně jsme je společnými dohovory přizpůsobovali událostem u vás. Budiž vydáno svědectví statečným slovenským důstojníkům, že to byli oni, kteří vypracovali a poslali nám své plány, jak a kde se postaví na odpor proti německé armádě, kterou Tiso a celá jeho zločinná sebranka buď pouštěla nebo přivolávala na Slovensko. Budiž slavnostně konstatováno, že to bylo k Londýnu a ne k Bratislavě, kam se tito důstojníci a vojáci i naši stateční partyzáni právem a správným svým politickým poznáním dívali jako ke své československé vládě a ke svému skutečnému vrchnímu vojenskému velitelství, že po celé dlouhé měsíce příprav a diskusí podle toho bezvadně postupovali a že jsme všechna rozhodnutí z poslední doby učinili společně a v plné dohodě s nimi. Bude tomu tak i nadále a zejména při novém budování republiky doma.

Vy, bojující jednotky a partyzáni československé armády na Slovensku, mějte jistotu, že nezůstáváte a nezůstanete sami. Nejste také jen povstalci, jste částí mezinárodně uznané, spojenecké československé armády a musí být podle toho s vámi jednáno. Spojenecké prohlášení o tom bude učiněno v nejbližších dnech. Jste dnes předvojem slavné Rudé armády a našeho vojenského sboru, který je na území Sovětského svazu a nedaleko od vás. Jste však především součástí armád *vítěznych* a i když v tom či onom musíte snad přesile povolit, nedbejte toho: nesete přesto i vy na svých bodácích národu vítězství,

Němcům a zrádcům zkázu a trest, a světu vykoupení z pohany a tyranie. Hrouť se Německo a zhroutil se už morálně a politicky bratislavský zrádcovský režim. Vy jste mu dali jménem všeho slovenského lidu svým bojem v každém případě – ať se dále děje co děje – poslední ránu, ránu smrtelnou. To zůstane navždy rozhodujícím faktem, i když musíme očekávat, že v tomto boji bude nutno přinést ještě další, snad i těžké oběti.

3. Vám v Čechách a na Moravě pak krátce říkám dnes toto: Pomáhejte Slovensku už dnes, jak jen můžete. A přijde už brzo chvíle, kdy i vy budete hnát, bít a ničit Němce, nacisty, zrádce a všechny jejich spoluvinníky, stejně jako to činí dnes lid ve Francii, Belgii a jinde. Bude to boj ve všech formách, ve všech směrech a na celém našem území. Přijdeme na pomoc včas i my ostatní z ciziny, přijde Rudá armáda, přijdou i Spojenci západní, a bude-li třeba, půjdeme i my společně se Spojenci za Němci do Saska, do Bavor, do Pruska a vezmeme odplatu za vše, co u nás Němci tak zločinně skoro šest let prováděli.

Nemluvil jsem dosud úmyslně k vám do Prahy podrobněji na adresu těch statisíců, ba milionů našich Němců, kteří nám v roce 1938 vrazili dýku do zad. Nemluvil jsem podrobněji dosud ani o Henleinovi a Frankovi a o těch, kteří s nimi šli a jdou. Ale brzo už o nich i odsud mluvit budeme. Řekl jsem ostatně již několikrát, co se s nimi po této válce stane. Dnes jen připomínám toto: V minulé válce nás rakousko-uherská monarchie těžce pronásledovala. Na konci naší vítězné války jsme se zachovali my k ní tak, jak se chovala ona k nám. Politicky jsme se rozešli a své osvobození provedli. Nemstili jsme se.

Jestliže však v poslední chvíli dnešní naši odpůrci se ještě něčeho dopustí, budou-li u nás loupit, pálit, ničit a vraždit, máme a budeme mít dosti sil a moci a dosti jejich vinných a odpovědných činitelů a celých mas takových vinníků ve svých rukou, kteří za vše to, co se stane, budou spoluzodpovídat. Říkáme to bez vášně, ale s plným vědomím odpovědnosti a

s nejvážnějším rozhodnutím provést odplatu a očistu do opravdového a neúprosného konce. Dáváme své slovo, že nic, co by se stalo proti nám v konečném období války, nezůstane neodčiněno.

Slovenští vojáci dílo očisty slavně začali. Věřím, že je v celé republice důkladně – a už brzo – dokončíme.

XXXII.

K POSLEDNÍMU STÁTNÍMU SVÁTKU V NESVOBODĚ

(27. října 1944)

1. Dvacátý osmý říjen roku 1944 je posledním naším národním svátkem za druhé světové války. Je posledním dvacátým osmým říjnem, stráveným ještě v bolu a utrpení. Den co den se však rychle zúžuje německé území, nyní se už bojuje na západě i na východě na vlastní půdě německé a v několika nedělích budou už spojenecká vojska hluboko a daleko v Německu samém. Německá říše je dnes v Evropě zcela osamocena, není s ní už ani Itálie, a není s ní Finsko, Rumunsko a Bulharsko a odpadne vbrzku i Maďarsko. Zůstali jí ještě – i když bez lidových mas – dva znamenití pomocníci: vlastizrádce Tiso a královrah Pavelič. Jinak Německo nemá už spojenců a jeho vlastní kraje začínají býti jeden po druhém obsazovány, až padne nakonec i Berlín.

Tak můžeme mluvit letos v den svého národního svátku. Míra německých hříchů a zločinů se naplnila, zasloužená odplata konečně přichází.

2. Kdo by si nevzpomněl na celou tu cestu bídy, zla a nepravosti, kterou nastoupilo Německo brzo po minulé válce!

Co zločinnosti a béd natropilo doma, ve vlastních svých řadách a ve vlastním svém domě! A pak začalo přepadat sousedy, ničit státy, křivopřísežně rušit smlouvy a daná slova, loupit a krást, vraždit a mučit miliony lidí a budovat z nejohavnějšího násilí systém, který měl z německého národa vytvořit vládce velké části Evropy a světa a učinit z nejtupidnější a nejbrutálnější koncepce vládnutí politický a sociální režim, mající celá dlouhá desetiletí, ba století, ovládat národy a státy a nořit je čas od času a soustavně do potoků krve, zběsilého vraždění a duševně i tělesně ubíjejícího otroctví. To je smysl toho, co dnes představuje Německo.

Budíž mi dovoleno konstatovat, že za tuto ohavnost spuštěná je dnes německý národ učiněn celým světem plně odpovědným. Po této válce už nebude váhání, už se nebudou hledat učené i méně učené teorie, jak z Němců odpovědnost za tuto válku alespoň částečně smýt. Německý národ se provinil jako žádný jiný na světě, německý národ zaslouží tudíž trestu a německému národu a státu se trestu dostane. A s ním všem těm, kteří mu pomáhali.

Německý národ se mezi jiným hrozně provinil také proti národu našemu. I za to bude přísně trestán. A dovolte mi, abych všem našim občanům dnes, v den našeho národního a státního svátku, konstatoval, že plných šest let bojujeme s největším úsilím a také s opravdovým úspěchem o to, aby se zaslouženého trestu Německu dostalo. Až budeme na konci této války dávat účty ze své práce, budeme moci po této stránce zdůraznit, že jsme vyplnili svědomitě tuto *svou lidskou a národní povinnost*. Nebot na rozdíl od války minulé, po dnešní válce je povinností všech slušných lidí o řádnou odplatu na všech vinnících se nemilosrdně zasadit.

3. Úkoly, které nám po válce znovu vyvstanou, budou veliké. Především vás chci v den dnešní požádat, abyste pokládali už za jisté, že to, co nám Němci a Maďaři chtěli v této válce zničit,

rozvrátit a uloupit, bude nám zase vráceno. Budeme mít své staré území a své staré hranice. Stát bude nově uspořádán a přebudován. Naši Němci budou za své činy stejně potrestáni jako Němci říšští, a věci budou zařízeny ve státě tak, aby se to, co se stalo v roce 1938, nemohlo už nikdy opakovat.

Se Slováky, kteří se tak rozhodně a statečně už dříve, a zejména v srpnu r. 1944, prohlásili pro republiku a bojují dnes s největším úsilím o její obnovení, jsme zajedno v tom, že stát si přeměníme v široce decentralisovanou a lidově spravovanou republiku, že jej také národně přebudujeme a nově postavíme. Sociálně si svou vnitřní strukturu zdokonalíme, hospodářsky ji v mnohém opravíme, poválečný systém sociálního pojištění nově přebudujeme a novým poměrům přizpůsobíme, politické a stranické poměry podstatně přeměníme a připodobníme je novým a změněným poválečným poměrům na celém evropském kontinentě. Učiníme to podle našich vlastních potřeb a method, ale učiníme to v každém případě, neboť procházíme dobami hluboce převratnými. Poválečný svět bude jiný, nežli byl svět z roku 1938. Nově vybudujeme své školství, svou kulturu, celý svůj duchovní život; a zejména ještě silněji a hlouběji budeme žítí národně a duchovně vůbec, abychom tím důrazněji pro budoucnost odpověděli německé zběsilosti, která nás chtěla vymazat v této válce z počtu svobodných a kulturních národů.

Opakuji: budou to úkoly ohromné. Ale naše veliké vítězství politické a vojenské, náš mravní triumf v této válce a zadostiučinění, jehož se nám dostane za rok 1938 a 1939, záchrana našeho státu, rozšíření našeho národního území, nové veliké obzory sociální, politické a kulturní, které nám přinese naše nová úprava státu uvnitř v zemích českých a na Slovensku – to bude znamenat pro nás nový život, novou epochu našeho vývoje a naší historie, velký a dalekosáhlý krok do nového života státního a národního.

4. Finančněhospodářské problémy našeho státu hned po

válce budou nám dělat jistě zlé starosti. Německo nás stejně jako řadu jiných států evropských finančně zdevastovalo. Zadlužení, inflace a neslýchané vyplundrování bude na nás doléhati těžce, daleko tíže nežli po válce minulé. Vy sami doma a my zde připravujeme si už plány a opatření, jak vše napravíme, jak se zase zrestaurujeme, jakými novými cestami půjdeme. Netěším vás planými nadějemi, ale nestraším vás také černým pesimismem. I po této válce bude jako po válce minulé Československo zase jedním z těch států, které v Evropě půjdou rychle vzhůru v konsolidaci duchovní i materiální a v budování nové finanční prosperity státu.

5. Nemohu ani dnes přejít mlčením otázku vyřízení si všech účtů s našimi Němci, kteří v roce 1938 vrazili našemu státu dýku do zad. *Ti všichni, kdo tak učinili, musí pryč.* A stejně bude učiněn pořádek se všemi kolaboranty v zemích českých i na Slovensku, se všemi těmi, kteří ztratili víru ve stát, v demokracii, v svobodu a v to, co staletí bylo naší slavnou tradicí a mělo být v této veliké světové krizi naším nezničitelným národním odkazem. Vycištění našeho politického, duchovního a mravního života po dnešní válce je podmínkou každého budoucího slušného politického žití v republice. Nový život půjde jen ve znamení nových lidí. Dívejte se jen všichni na to, co se děje dnes s těmi, kdož se provinili na národní tradici a se všemi vinníky válečnými ve Francii, v Itálii, v Belgii a jinde!

Opakuji, že nový politický a sociální svět po této válce budou tvořit především noví lidé. I toho si my starší musíme být vědomi a musíme si už dnes připravovat novou generaci. Němci nás chtěli i v tom zničit; rozvrátili nám proto především veškeré školství a chtěli nám otrávit naši mládež.

Vím však, že naše mládež v podstatě zůstala zdravá, a pokud byla v tom či onom fašismem, němečtívím a zrádcovským lůdactvím zachvácená, rychle se po válce zotaví. Obracím se k vám všem, vy naši mladí, v zemích českých i na Slovensku,

vy studenti, mládeži dělnická i zemědělská, už nyní se připravujte na své veliké budoucí úkoly! Jednou z prvních našich povinností po válce bude vybudovat veliký systém duchovního, fysického i materiálního obrození celé naší nové mladé generace a jejího nového se uplatnění v celém našem národním a státním, kulturním a hospodářském životě.

6. Dnešní svůj projev nemohu ovšem skončit, aniž bych nevzdal uznání hrdinným slovenským vojákům a partyzánům a všemu zápasícímu lidu slovenskému za boj, který po dva měsíce vedou nerovnými silami proti německé přesile pro osvobození své a celé republiky.

Slováci stojí společně s Čechy a Karpatorusy v jedné linii s Rudou armádou a se všemi Spojenci na oné straně barikády, která znamená nový život, která znamená vítězství a která znamená pro ně a pro nás novou velkou triumfující budoucnost, i když nás to stojí dnes bolesti a oběti, utrpení nebo i dočasně porážky. Jen z bolesti a utrpení se rodí nový život a vítězství. Slovenské povstání má veliký význam mravní a politický pro celou budoucnost našeho státu. Slováci ukázali sobě a všem ostatním, že znají své vlastenecké povinnosti a že je plní skvěle a bez ohledu na oběti a utrpení. Politicky ukázali celému světu, že chtějí žít jen ve svobodě a že hledají šťastnější svou budoucnost jen v Československé republice a bratrské pospolitosti s Čechy. Ale i vojensky slovenský boj je důležitou pomocí v boji sjednocených národů proti Německu.

Slovenská národní rada, jejíž delegáti jsou dnes mezi námi zde v Londýně, vede dále zápas bojujících vojsk a s ní my všichni za pomoci velkých Spojenců. V boji se bude pokračovat děj se co děj a až do vítězného konce, neboť Rudá armáda postupuje už od Užhorodu na Košice. A všichni velcí slovenští lidé dívají se s hrdostí se své historické perspektivy na to, co dělá dnes slovenská země v boji o svobodu Slováků a republiky a žehnají jí.

V den dvacátého osmého října roku 1944 žijte u nás v republice všichni – přes těžká okamžitá strádání – na rtech i v srdci s jediným slovem:

v i t ě z s t v í .

XXXIII.

BUDUJME SVŮJ NOVÝ STÁT V KLIDU A VE SPOLUPRÁCI VŠEHO LIDU! VÁNOČNÍ POSELSTVÍ Z R. 1944

(23. prosince 1944)

Vánoce bývají v normálních dobách svátky klidu a pokoje s výrazem naděje a víry v lepší budoucnost. Chtěl bych vám tudíž i dnes, na konci této hrozné války, zdůrazniti tu naši společnou víru v blížící se lepší doby po osvobození vlasti a říci vám při té příležitosti několik slov o politických výhledech pro nastávající nový rok.

1. Zde na západě se vcelku všeobecně očekávalo, že Německo padne do konce tohoto roku. Rozvrat německé armády po porážce v Normandii a její bezhlavý útek z Francie a Belgie a veliká vítězství sovětská na východě vedla k tomuto závěru zde v Londýně i důležité politické a vojenské činitele. Německý rozhlas se tomu nyní denně posmívá, neboť se Německu v poslední chvíli podařilo na své hranici se vzchopit a nápor Spojenců na chvíli zastavit. Opravdu jen na chvíli! Ale německý rozhlas – a hlavně vedoucí německé kruhy – z toho činí ve svém vědomém sebeklamu závěry, které jsou totálně pochybené.

Chtěl bych vás proto velmi důrazně před nimi opětovně varovat: Goebbels ve svých článcích, německý tisk ve svých

úvahách a sám německý rozhlas v některých svých komentářích sice doznávají, že Německo je na prahu zkázy a že mu dnes jde skutečně už o všechno, ale při tom naznačuje, že snad prodloužením odporu – ještě aspoň na několik měsíců – se dá na Spojencích vynutit mír sjednaný a dohodnutý a že Německo nebude nuceno kapitulovat bezpodmínečně. Počítá s tím, že mezi Spojenci vzniknou nové rozpory, že prý i v zemích spojeneckých je to tak zlé jako v Německu samém a že i na ně dopadne únava z války.

Tož vezměte, drazí přátelé českoslovenští, na vědomí, že všechny tyto výpočty jsou jen fikce a marná přání; se strany spojeneckých velmocí bude válka vedena bez oddechu až do úplného a brzkého vojenského zdoání Německa. A čím déle bude boj pokračovat, tím bude válečná katastrofa Německa větší a mír po porážce pro Německo horší a přísnější. Jsou to nejen spojenecké vlády, nýbrž spojenecké národy samy, je to jejich prostý lid, který takto rozhodl. Nynější německá ofensiva na západě nezachrání pro Německo nic.

2. Německo vám denně ve své propagandě opakuje nesmyslné bajky o Sovětském svazu a straší vás komunismem, který vás prý po válce zaplaví jako zkázonosná povodeň. Snad dosud věří, že by se mu mohlo podařit tím stálým opakováním plně již opotřebovaných lží a frází o Sovětském svazu nakonec oddělit Západ od Východu. Proto vám znovu opakuji to, co jsme vám tolikrát už řekli: válka bude vedena až do vítězného konce *všemi Spojenci společně* a vítězný mír bude uzavřen také *všemi společně*. Nová smlouva Francie se Sovětským svazem, mající přesně tentýž cíl jako britská a naše smlouva s Moskvou, uzavřená právě před rokem, je toho novým, nezvratným důkazem. A také z toho vidíte, jak naše spojenecká politika před Mnichovem byla správná: to, co nyní velcí Spojenci dělají pro porážku hitlerismu, jsme žádali od nich my už v roce 1938. Necháпали tehdy, co to je nacismus. Dnes všechno to jsou výstražná

naučení pro minulost i pro budoucnost, bohužel příliš drazě placená.

3. A konečně bych se chtěl dotknouti třetího důležitého předmětu německé dnešní politiky a propagandy:

Berlín skvěle využívá pro své propagační cíle posledních vážných událostí a poměrů v zemích, osvobozených od německé okupace: ve Francii a v Belgii, v Itálii a v Řecku, v Jugoslavii a v Rumunsku. Výklad Němců je jednoduchý: dokud jsme tam byli my, byl tam klid a pořádek. Jakmile tam vnikli Spojenci, je tam bída, rozvrat, bolševismus a občanská válka. Tož, občané v zemích českých a na Slovensku, vidíte, co vás očekává, až budete Spojenci osvobozeni!

Řekli jsme vám však již odtud z Londýna – naposled vám to dobře pověděl ministr Stránský – co vám v těchto svých výkladech Němci nepřiznávají: že nežli z obsazených krajů odejdou, všechno podle svého úředního rozkazu zpusťší, rozkradou a vyloupí, že všechny komunikační prostředky uvedou vniveč nebo s sebou odvezou prostředky pro zásobování lidu, a suroviny pro průmysl zničí nebo pošlou do Německa – takže skutečně za nimi zůstává jen poušť a rozvrat. A tam, kde je poušť a rozvrat, vše dostane brzy neradosný ráz, lidem nastává smutný život a vše jim hořkne; a přicházejí spory a boje. Ne však proto, že tam přišla svoboda, nýbrž proto, že tam byli dříve Němci se svou armádou a gestapem.

Ale tento stav osvobozených zemí má daleko hlubší kořeny a smysl. V první své řeči ve Státní radě v Londýně, v listopadu 1940, jsem podal podrobný výklad o smyslu druhé světové války. Řekl jsem už tehdy, že i dnešní válka, jsouc pokračováním války proti pangermanismu z roku 1914, dostává a dostane – jako každá moderní válka – na konec nevyhnutelně ráz veliké politické a sociální revoluce; že její konec bude tudíž převratný a že z ní vyjde kontinentální Evropa totálně přeměněna. Všichni vůdcové, třídy a režimy, které tuto válku prohrají, hanebně

ztroskotají a bezectně padnou. Viděli jsme to už v roce 1939 a 1940 ve Francii a v Polsku, pak v Jugoslavii, v Bulharsku, v Rumunsku a v Maďarsku, a pak zejména i ve fašistické Itálii. Přichází to dnes nutně i do Německa. O kolaborantských režimech v Praze a v Bratislavě ani nemluví.

Vnitropolitické důsledky toho všeho jsou nevyhnutelné a samozřejmé, neboť to je prostě sociologický zákon. Vidíte je dnes na příklad ve Francii: De Gaullov režim se vzepřel mnichováctví z roku 1938 a kapitulantství z roku 1940; vyhrál proto nutně ve chvíli, když mnichovanství a pétainovství válečnými událostmi bídě padlo. A zatím co De Gaulle jede do Moskvy a uzavírá tam v triumfu znovu tytéž smlouvy, které padlý režim dříve zradil, hlavní mnichováci a hlavní kapitulanti Pétainova režimu mizí v propasti nebo odcházejí na popraviště. Tomu právě se říká politická revoluce: jedna vládnoucí, kompromitovaná generace padá a přichází nová.

Tak tomu je dnes v celé Evropě. Evropa po pádu Německa se v roce 1945 nemůže vrátit do stavu z roku 1938. Všude budou změny, někde větší, jinde menší, podle toho, jak to tam v roce 1938 vypadalo a podle toho, co politicky ten či onen v roce 1938 a 1939 – a v letech pozdějších – dělal. Proto v každé zemi evropské, osvobozené od nacistů, je nutně boj o nové poměry. Politické boje o moc, ideologická vření, trestání vinníků za poražený fašismus a nacismus – i to je nevyhnutelné a musí přijít všude.

Přijde také k nám. I u nás bude vývoj k novým poměrům, ani my se nevrátíme jen tak jednoduše k roku 1938. Dívám se na to ne stranicky a osobně, nýbrž s hlediska celého velikého historického vývoje 20. stol. a mám o tom své zcela přesné a určité představy a myšlenky; v tom smyslu diskutujeme také zde ve vládě a ve Státní radě i s našimi spolupracovníky v osvobozeném boji ze Sovětského svazu, jak máme všichni, vy i my, postupovat doma po vyhnání Němců z republiky a jaké

mají být naše nové politické plány a programy. Víím, že i vy doma činíte totéž. Všechny hlavní své myšlenky i o této naší budoucnosti jsem vyložil ve své knize „Demokracie dnes a zítra“ a ve své řeči ve Státní radě dne 3. února 1944.

Rekl jsem tehdy, že budeme míti novou konstituci s decentralisovanou správou, zejména pro Slovensko, a že tato naše nová administrace bude vybudována zdola, od obce přes okres k zemi a ke státu na basi lidové správy a opravdu lidové demokracie. V českých zemích bude správa česká, na Slovensku slovenská, na Podkarpatsku ukrajinsko-ruská. Vláda bude vytvořena na základě celonárodní fronty tak, že se jí účastní všichni naši političtí činitelé, od t. zv. levice až k t. zv. pravici, kteří nespolupracovali s Němci, nejsou vinni fašismem a chápou ducha nové doby. Bude se nově organisovat politické stranictví v plné svobodě, ale s větším ohledem na zájmy státu, nežli tomu bylo v roce 1938. Budeme řešit radikálně problém našich Němců; budeme musit nově řešit otázky hospodářské a sociální, ovšem velkoryse, ale také s ohledem na náš poměr jak k Východu, tak i k Západu, a budeme tvořit nově zmodernisovanou armádu a nový zmodernisovaný systém školství. Základy naší nové zahraniční politiky máme položeny už dnes. Budou to všecko úkoly veliké.

O tom však budou po vítězství i u nás diskuse a spory – víím to velmi dobře – a vše bude rozhodnuto naším lidem doma. Ale budeme-li si všichni vědomi toho, že změny ve všech těchto věcech proti roku 1938 musí být – jako důsledek této veliké války – provedeny, budeme-li všichni postupovat opravdu demokraticky a *budeme-li my, kteří jsme doma i za hranicemi společně bojovali o svobodu a nový stát proti nacismu a pro demokracii, k sobě navzájem stát povlivě a loyálně*, nemusí dojít k žádným těžkým bojům, k žádným občanským rozvratům anebo dokonce k bojům na ulicích, jak vám to Němci předpovídají, ukazující na Řecko a směšně vás strašíce svým blábolením

o konci evropské civilizace pod ranami Rudé armády a o zavedení komunistického režimu u nás. Bude tu na nás všechny padat velká odpovědnost. Celá historie našeho národa se bude na nás dívat a budoucí generace budou nás soudit podle toho, co a jak to budeme dělat. Náš cíl musí být jediný: zachránit národ a stát a nově jej tvořit tak, aby to byl v naší historii opravdu nový krok k lepšímu.

To jsem vám chtěl říci, drazí přátelé doma, v den vánočního svátku, kdy se oslavuje narození Vykupitele a přeje se pokoj všem lidem dobré vůle. Věřím, že se všichni v duchu toho, co jsem vám dnes řekl, na tuto naši novou budoucnost připravíte. *Náš budoucí osud po vítězné válce bude záviset jen a jedině od nás samých.*

Přeji vám pokojné vánoce a vítězný nový rok 1945!

XXXIV.

VÍTĚZSTVÍ – NÁVRAT DO VLASTI

(Rozhlasový projev ze 16. a 17. února 1945)

Mluvím k vám dnes v této válce z Velké Britannie naposled. Vracím se domů, do své vlasti. Odejel jsem z Prahy dne 22. října r. 1938 po známých událostech, jsa si plně vědom, že v krátkých měsících nastane nová hrozná válka a jsa připraven společně s mnoha jinými podniknout v dané chvíli vše, co bude v našich silách, aby nás se týkající události z roku 1938–39 byly co nejúplněji odčiněny. Dnes je náš úkol zde v cizině skončen, události ze září a října 1938 jsou už smazány a události z března 1939 budou ve své úplnosti odčiněny co nejdříve. Německo právě začíná padat do propasti.

A tak se po šesti letech hrozných bojů vracíme se svými spolubojovníky do své vlasti – jedni z nás hned, druhí zítra, jiní pozítří. Naši vojáci budou sice musit vytrvat na bojišti až do chvíle, kdy toho bude pro Spojence potřeba, ale i oni se dostanou domů brzo, neboť i tam jich budeme potřebovat. Složíme zpět do vašich rukou svůj mandát, který nám zde v cizině sběhem okolností připadl, a předložíme vám výsledky své práce. Co bude doma dále rozhodnete vy, náš lid, rozhodnou společně Češi a Slováci.

Dovolte mi v této chvíli několik málo vzpomínek.

Pamatujete se, jak od jara r. 1938 se Hitler na nás připravoval? Pamatujete se, co dělal tehdy Henlein, Frank a celá jejich strana? Pamatujete se na ty pusté nacistické štvánice proti nám na norimberském sjezdu v září 1938? Pamatujete se, jak dne 26. září r. 1938 Hitler sprostě mi spílal a řval v berlínském Sportpalastu, že se mezi ním a mnou musí rozhodnout? Pamatujete se na všechny ty jeho válečné řeči, kdy už všechno porazil, všechny své odpůrce zničil, všude zvítězil, a kde se to ještě nestalo, tam kdekoho ještě jeho Třetí říše, která bude trvat tisíc let, nemilosrdně rozdrtí a na hlavu porazí? A pamatujete se na ty sprosté a bídne hrozby proti našemu lidu a národu těch různých Henleinů a Franků během celých šesti let války, to jejich nelidské, barbarské a pohanské řádění, ty Petschkovy domy, gestapácké kriminály a mučírny, ty koncentrační tábory, Lidice, Ležáky a všechna ta masová vraždění, trvajících až do dnešních dnů, vraždění, jakých dosud naše historie nepoznala? A to denní ničení naší kultury, našich škol, našeho národního života, to denní urážení našeho lidství, denní ničemné ponižování, kopání do nás a plivání po našem národě tím osvíceným Herrenvolkem? To všechno nám dělal Hitler a ovšem i naši Němci. Dnes, právě dnes, si to všichni připamatujme, když je už celému světu známo rozhodnutí krymské konference Spojenců a konečný rozsudek nad Hitlerem a nacismem a nad Německem!

A sledujte také dobře, co říkají dnes ti naši i říšští nacisti o té své želané válce sami. Napadli s podlostí sobě vlastní Sovětský svaz a nyní křičí a pláčou, co se všechno stane, až mu podlehnou, volajíce ústy Goebbelsovými na pomoc Anglii, které ještě nedávno hrozili záhubou od svých zázračných zbraní. Nejohrožnějším způsobem ničili celá léta nás, Polsko, Jugoslavii, Francii, Belgii, Holandsko, Norsko a kdekoho v Evropě a nyní tím svým prolhaným a ničemným skuhráním a kvílením volají vás všechny ke spolupráci, aby prý pomocí vaší zachránili Evropu a její civilisaci. Jak neuvěřitelně hloupá a přitom zbabelá, sprostá a pro ně ponižující je ta celá jejich t. zv. nacistická politika!

Neboť Rudá armáda stojí takřka před branami Berlína a s ní přichází – současně s miliony německých běženců, s rozbitými městy a kraji, se zničenými miliony německých vojáků i civilistů, s rozvráceným hospodářstvím a vbrzku i s totálním vnitřním rozvratem politickým, sociálním a mravním – skutečná, šest let od nás očekávaná a nevyhnutelná spravedlnost a odplata. Katastrofa našich nepřátel, ve své míře a velikosti sotva představitelná, kterou jsme vám odtud předpovídali a slibovali, už tu tedy je. Krymská konference ji slavnostně ohlašuje. Já vím, že pro vás přijde ještě několik velmi těžkých neděl. A právě nyní nastává pro vás to rozhodné období boje.

Dovolíte mi také, abych v této chvíli loučení se s exilem vám krátce opakoval to, čeho jsme zde svou prací docílili. Začali jsme v cizině v rozvrácených poměrech pomnichovských, kdy Evropa nevěděla, co má chtít a co má dělat, a kdy doma i v cizině naši lidé byli zmateni, rozvráceni, zklamáni a někdy skoro v zoufalství nad tím, co se stalo v září r. 1938. Zorganizovali jsme si zde naše lidi a přivedli je nejprve do politické a právní rovnováhy. Náš lid doma také hned po 15. březnu správně pochopil, co se stalo. Připravili jsme si vojsko a letce, organizovali jsme politickou emigraci a úřady a vytvořili si program celé naší další práce; zařídili jsme své trvalé spojení s domovem,

s nímž jsme svého styku nikdy nepřerušili a neztratili, majíce zde tak vždy jistotu, že postupujeme stále ve shodě s vůlí a přáním lidu ve vlasti.

Opírali jsme se vždy o fakt, že náš lid doma se nikdy nepoddal a nikdy nezklamal a že bojuje na domácí půdě jednu z největších bitev své historie. Po zahájení války v září 1939 jsme se k ní s vámi a jménem vaším plně připojili; naši vojáci bojovali téměř na všech bojištích i v této druhé světové válce. Docílili jsme mezinárodního uznání československé vlády a stali jsme se opět spojeneckým národem a státem; obnovili jsme tak mezinárodněprávní postavení republiky, jejíž právní a mezinárodní kontinuity jsme nikdy neopustili, a tím zabránili, aby buď Slovensko pro zradu Tisů, Tuků a jejich zločinných kumpánů mohlo býti počítáno za stát nepřátelský a podle toho s ním bylo nakládáno, anebo aby integrita zemí českých znovu mohla býti narušena. Dohodli jsme se včas se Sovětským svazem, uzavřeli jsme s ním nové spojenecké smlouvy a na sovětském území jsme vybudovali své nové vojsko. Docílili jsme plného odvolání Mnichova a slib obnovení předmnichovských hranic; slib ten byl už splněn v prvním našem vítězném příměří, v příměří s Maďarskem, které jsme právě spolupodepsali a v němž i odškodné nám bylo zajištěno. Bude splněn i v příměřích dalších. Uzavřeli jsme také řadu dohod o věcech vojenských, finančních a hospodářských. Jednáme ještě o poválečnou pomoc finanční a hospodářskou a o vydatnou pomoc v prvních měsících po válce se strany spojenecké organizace UNRRA.

Přistupuji dnes k tomu, abych vám nastínil v několika rysech, jak se dívám na vývoj našich hlavních vnitřních otázek od chvíle, kdy budeme moci svobodně znovu budovat svůj stát.

Svým nynějším odchodem z Londýna na Slovensko likvidujeme své zahraniční státní zřízení: v klidu, v harmonii a důstojnosti. Jakmile přijdu na území republiky, bude hned utvořena první domácí vláda, která bude už obsahovat činitele do-

máci, pokud budou k dispozici, a bude se řídit výlučně poměry u nás doma. Funkce londýnské Státní rady přestává ustavením nové vlády doma. Vycházíme tu ze zásady, že celé naše státní zřízení zahraniční bylo ustaveno v cizině a pro cizinu.

Aniž bychom chtěli předbíhat událostem a rozhodnutím doma, soudíme, že nová vláda bude reprezentovati to, čemu zde říkáme národní fronta, t. j. všechny hlavní vrstvy národa: dělnictvo a zemědělstvo, střední vrstvy a inteligenci. Budou to tudíž především ty skupiny našeho lidu, které tvořily tři bývalé dělnické a socialistické strany a jejich odborové organizace, bývalou stranu lidovou a zemědělce. Svými zástupci bude reprezentována ve vládě Slovenská národní rada. Zdůrazňuji však, že i to bude zatím vláda dočasná, neboť stabilnější a definitivnější formy může docílit domácí vláda teprve po osvobození celé republiky a po přibrání všech příslušných politických činitelů z Moravy a z Čech. Naznačuje takto budoucí formu první domácí vlády, nemám v úmyslu v čemkoli tím prejudikovat ve věci poválečných formací stranických. Víím, že náš lid doma si nepřeje vrátit se k předválečným poměrům stranickým, a jsem přesvědčen, že po válce život stranický u nás dostane a musí dostat jiné formy a prodělat podstatné změny, jak ve formacích stranických samých, tak i v osobách.

Organisace státu hned po osvobození bude se provádět od zdola. Soudíme, že všude v osvobozených městech a místech, okresích a zemích se ustaví nejprve národní výbory. Výbory tyto mají se skládat ze všech vrstev obyvatelstva, všech stavů a všech názorů, jen zrádci, kolaboranti a provinilci jsou vyloučeni. Výbory ty mají být voleny. Někde se stane, že z důvodů nezbytnosti a k udržení pořádku dojde v první chvíli po osvobození k ustavení národních výborů dočasnou dohodou místních činitelů. Jakmile to však bude možno, musí se, po mém soudu, hned přejít k řádným našim tajným volbám, přibližně podle zásad, jak jsme je měli za republiky. Z výborů míst-

ních budou voleny výbory okresní a výbory okresní zvolí výbory zemské; všechny výbory se ujmou svých funkcí samosprávných v plné harmonii s vládou republiky, která bude mít v první chvíli plné ruce práce s věcmi celostátními. Z toho, co jsem řekl, také plyne, že organizace státu bude s hlediska jednotlivých zemí velmi decentralisovaná; rozhodnutí o tom v podrobnostech bude učiněno doma příslušnými činiteli.

Všecky kraje, obývané obyvatelstvem německým a maďarským, budou hned od počátku až do vyřízení válečných a minoritních věcí s Němci a Maďary, spravovány vládními komisaři a vládními komisemi. Budou přirozeně zajištěny nutnými silami vojenskými. Kde by se tu objevil jakýkoliv odpor, bude nemilosrdně zlomen a podle toho bude pak i nadále postupováno.

Nová vláda bude si musit přirozeně připravit podle nových potřeb státu a podle událostí válečných svůj první politický program. Bude třeba zejména hned od počátku respektovat nové poměry na Slovensku a v plné dohodě se Slováky – a ovšem i v duchu toho, co jsme v Londýně diskutovali s delegací Slovenské národní rady – uvádět postupně do decentralisované nové správy republiky Slovensko a jeho správu. Bude třeba provést řadu zásahů do hospodářství a do věcí finančních a měnových podle nových poměrů a nutností; bude třeba připravovat konečné vyřešení otázky našich Němců a Maďarů – neboť nová republika bude československým státem národním – a provést očistění republiky od fašismu, nacismu a kolaborantství tak, jako se to děje ve všech osvobozených státech. Bude třeba se postarat o pomoc obětem války a persekuce; půjde o zajištění zásobování lidu a novou organizaci dopravy, o rychlé obnovení našeho školství, o rychlé vybudování nové demokratické armády atd., atd. Nechci probírat podrobně tyto úkoly – to už je a bude povinností nové vlády samé, ale musím zdůraznit hlavní úkol vlády nyní: povede především válku proti Němcům a musí ji vést co nejintenzivněji.

Nebude možno, aby po ustavení vlády a národních výborů prezident a vláda zůstávali nějakou delší dobu bez veřejné a přímé parlamentní kontroly. Představujeme si tudíž, že v nejkratší době dojde k volbě a ustavení provisorního Národního shromáždění o jedné sněmovně, podobně, jako jsme měli po první světové válce své první revoluční Národní shromáždění. Vykonaloby – v mezidobí až do řádných voleb do řádného Národního shromáždění – prozatímně všechny hlavní funkce parlamentu a připravilo by vedle své běžné práce všecko, co bude nutné pro další normální vývoj státu: zejména by připravilo první řádné volby parlamentní a materiál a dohodu pro revisi naší dřívější ústavy, kterážto revise by ovšem ve své konečné formě byla projednána a odhlasována až v Národním shromáždění definitivním.

A pak by se měly v této přechodné době vytvořit nové, definitivní formace stranické a stanovit celý nový stranický řád. Soudím, že by snad toto provisorní období nemělo překročit dobu šesti měsíců od chvíle, kdy celá republika bude osvobozena.

Také otázka presidenta republiky bude musit být nejprve precisována a pak definitivně řešena. Byl jsem jako druhý prezident republiky Spojenci mezinárodně uznán za hlavu našeho spojeneckého státu a naše různá mezinárodní uznání a smlouvy jsou k tomuto faktu určitým způsobem vázána. Vzhledem k tomu, že hájím právní a mezinárodní kontinuitu První republiky, skončil můj presidentský termín volební dne 18. prosince 1942. Podle prohlášení naší londýnské vlády ze dne 3. prosince 1942 zůstávám ve funkci presidentské na základě paragrafu 58. naší ústavy až do chvíle, kdy bude moci být nová volba provedena. Soudím, že bude třeba, aby se po ustavení naší vlády doma otázka postavení presidenta republiky demokraticky řešila ve smyslu naší ústavy a aby se stanovilo, jak a kdy se provede nová volba presidentská.

Občané českoslovenští!

Končí se strašná válka, v níž byl učiněn pokus rozvrátit a rozbít náš stát, oddělit Čechy od Slováků a zničit náš národní život. Tento ničemný atentát se nezdařil. Vyjdeme z této války zase vítězní, sjednocení a svobodní. Musíme se však učit z chyb a z nedostatků minulosti stejně jako ze svých nových úspěchů a vítězství. Náš nový dům musí být politicky a sociálně přebudován, s novou náplní, s novými lidmi a mnohdy i s novými institucemi. Mějte víru v tento nový život a mějte všichni odvahu se k němu mužně, bez strachu a poctivě probojovat!

První cesta k tomu je, abyste v těchto chvílích převratu a velikých změn nepadli v nepořádek a chaos, nezačali se svářit mezi sebou osobně a stranicky a nedostali se tak tam, kam se už dnes dostali někteří jiní národové. V rozhodných chvílích musíte mít odvahu k pořádku a ke státnickým činům, k velikému vlastenectví a k oddanosti ke státu a lidu zároveň. Musíte mít odvahu začít budovat nový svůj stát odvážně a poctivě, neosobně a nestrانicky a podle nových potřeb, které vyvolala druhá válka světová!

Budeme státem demokratickým, t. j. se všemi občanskými svobodami a zárukami, ale lidově demokratickým s novou, osvěženou demokracií. Bude to řád náš vlastní, který si my sami vybudujeme, podle našich potřeb a podle vůle našeho lidu. Nebojte se německých strašáků o panství a hrůzách komunismu a bolševismu: je výmyslem této propagandy, když se vám tvrdí, že nám bude někdo uspořádání našich vnitřních věcí diktovat, nebo že já, naše vláda a naši spolupracovníci v zahraničí se někomu a k něčemu v tom smyslu zavázali. Budeme samozřejmě také státem samostatným, neodvislým, svým, československým. A i v tom se hodně hlasitě vysmějte německým strašákům! Máme ovšem svou alianční smlouvu se Sovětským

svazem, vysoce si ji ceníme a budeme jí vždy duchem i literou plnit, stejně jako Sovětský svaz sám. Sovětský svaz si jen přeje, abychom byli jeho přítelem a spojencem věrným, ale neodvislým, silným, pevným a prosperujícím. A totéž si přejeme i my sami.

I to jsem vám chtěl znovu a jasně říci v těchto svých posledních slovech z Londýna.

Odjíždím s předsedou vlády se zahraničním ministrem a s některými našimi politickými představiteli z Londýna domů přes Sovětský svaz; zastavím se v Moskvě a přijedu do republiky přes Košice. Snad to je vše symbolické: byl jsem na Západě i na Východě a pracoval jsem pro porážku nepřítele na obou stranách; ale naše konečné vítězství začíná tentokrát od východu osvobozením Slovenska. To na brzkou shledanou v Košicích, v Banské Bystrici, v Bratislavě, v Brně a v Praze!

III.

Pět projevů ve Státní radě československé v Londýně

(11. prosince 1940 – 25. listopadu 1941
12. listopadu 1942 – 3. února 1944 – 23. února 1945)

NÁŠ BOJ O OSVOBOZENÍ REPUBLIKY

(11. prosince 1940)

Zahajuje tímto svým projevem práce Státní rady jako poradního sboru prozatímního státního zřízení Československé republiky, prosím vás nejprve, abychom společně povstáním uctili památku všech těch bez rozdílu, kteří před Mnichovem a v událostech po Mnichově ztratili své životy v boji za práva republiky, památky těch, kteří ji bránili při březnovém vpádu nacistické armády, a památku těch všech mučedníků, kteří od 15. března 1939 až do dneška buď padli pod ranami bestiálního nacistického režimu nebo úpí dnes v celých desetitisících v žalářích a koncentračních táborech nacistických. Dále památku těch, kteří trpěli a trpí na Slovensku za ideu jednoty československé a integritu našeho státu a kteří na Podkarpatské Rusi padli nebo trpěli a trpí v boji o celistvost První republiky; konečně zejména také památku těch, kteří od počátku války padli na válečných polích ve Francii a v Anglii ve společném boji o svobodu naši i celé Evropy. Vzdávám zvláště čest všem našim padlým letcům.

I. PRÁVNÍ KONTINUITA REPUBLIKY A POLITICKÝ PROGRAM DRUHÉHO ODBOJE

V průběhu sotva jednoho čtvrtstoletí octl se náš národ a stát dvakrát v osudových a tragických bojích. Před 25 lety byli jsme vrženi do bojů a katastrof, jichž jsme nezavinili a jichž jsme si nepřáli; v r. 1938 stali jsme se předmětem útoku, který jsme nevyvolali a nezavinili a jehož důsledků jsme nezasloužili. Ale vyhráli jsme svou věc v osudovém boji prvním a získáme opět vítězství v tomto osudovém boji druhém, jež po mém soudu

vedeme vcelku dobře a ježž dobře také skončíme. Dnešní naše schůze znamená, že si dobudováváme svou odbojovou organizaci v cizině a dokončujeme všechny přípravné práce k pravidelnému fungování svého prozatímního státního zřízení až do svého návratu do osvobozené vlasti, která pak sama si určí celou státní strukturu a formy svého dalšího politického života.

Naše prozatímní státní zřízení je proniknuto především zásadou kontinuity republiky. Zásada ta je prvním článkem celého našeho osvobozovacího programu a ze zásady té vychází a bude i nadále vycházet celý náš politický odbojový program a všechna naše činnost. My jsme především nikdy nepřijali a nikdy neuznali dohody mnichovské. Všecko to, co je s dohodou tou spojeno, stalo se porušením do té doby existujících a nás se týkajících smluv mezinárodních a všech našich ústavních a jiných zákonů vnitřních. Nic z toho, co se stalo před a po Mnichově, nebylo s naší strany učiněno ani dobrovolně, ani podle platných vnitřních a mezinárodních právních norem a předpisů. Dohoda mnichovská nám byla nadiktována čtyřmi velmocemi, při čemž nebylo respektováno to, co jako podklad k jednání – jsouc k tomu porušením mezinárodních smluv donucena – vláda naše přijala, abychom zachránili dočasně mír Evropy. Naše zákonná vláda také nedala nikdy souhlasu k provádění obsazení našeho území. Náš parlament nikdy nic z toho, co se stalo, ani neschválil, ani neratifikoval. Ostatně dohoda mnichovská také nebyla provedena ani dodržena podpisujícími partnery. *Proto nás nikdy nevázala a proto nás neváže ani dnes.* Netajil jsem toho nikdy žádné vládě z kteréhokoli tábora. Dnes je to známo všeobecně. Je to také všeobecně chápáno.

Tak zvaná Druhá republika, která je přes tyto skutečnosti pokládána od mezinárodních činitelů za přímého faktického pokračovatele republiky První, byla zničena násilným, mezinárodně zločinným vpádem německého vojska, jenž nejen že porušil dohodu mnichovskou, ale nadto se kryl podlým, ne-

čestným a zbabělým atentátem, spáchaným na presidentu Druhé republiky. Ani mezinárodněprávně nebyl tento atentát a zločin na republice žádným slušným civilisovaným státem uznán a tak pro nás prostě republika – ve skutečnosti *První republika* – existuje právně dál.

Všecko, co děláme dnes, musí být proniknuto a diktováno těmito zásadami a fakty. Já sám jsem se nikdy od zásad těch od chvíle, kdy mi bylo předloženo ultimatum franko-britské a kdy jsem jasně viděl, že události spějí k nové evropské válce, neodchýlil. To neznámá, že budeme všecko dělat do posledních podrobností tak, jak jsme to měli v První republice, a že chceme všecko, co u nás bylo, obnovit. To znamená jen, že ničeho, co z přinucení se stalo, neuznáváme a neuznáme, že mezinárodně ničeho z toho, co nám bylo vzato, se zásadně nevzdáváme a že jen nová naše dobrovolná jednání mohou stanovit definitivně naše hranice, naše odškodnění za to, co se nám stalo a co se nám děje, a naši novou mezinárodní posici; to také znamená, že vnitropoliticky demokratické rozhodnutí našeho občanstva ustanoví svobodně a svrchovaně i novou vnitřní strukturu i to, co ze starého řádu politického, sociálního a hospodářského zachováme a co změníme.

Tím vším chci zdůraznit, že jsme si vědomi ohromné síly toho, co znamená historická a právní kontinuita, a všude, kde to státu, národu a naší dnešní práci poslouží, jí plně využijeme. Na druhé straně jsme si stejně vědomi toho, že jsme v době převratné, že jsme nejen ve válce, nýbrž že prožíváme také patrně dost dlouhé revoluční období hlubokých všestranných změn a že tudíž musíme doplňovat všude, kde je to nutno, svou koncepci právní kontinuity koncepcemi, vycházejícími z našeho pojetí odboje, a koncepcemi, jež si vynutí mezinárodní i vnitřní události, vyvolané dnešní válkou a dalšími eventuálními převraty.

Ve všech těchto věcech musíme chápat dobře dnešní vývoj a

správně rozumět smyslu naší převratové doby a jejich událostí; nesmíme mít strohé představy o tom, co máme dělat, a utkvělé myšlenky o tom, co bylo před válkou. Povinností nás všech je mít dobře otevřeny oči k tomu, co se děje a chystá, objektivně to posuzovat a dělat jen to, co povede k porážce nacismu, rekonstruuje náš stát v jeho nejvýhodnější formě, rozsahu a struktuře a co náš lid československý postaví do nejlepší mocenské a mravní pozice po této válce. A přirozeně, že nebudeme při tom zapomínat poučení, jež nám dalo posledních dvacet let republiky, události mnichovské a dnešní válka.

Prakticky to, co jsem právě pověděl, pro nás znamená, že celé naše odbojové hnutí, od chvíle, kdy docílilo mezinárodního uznání a utvořilo vládu, existuje znovu právně a politicky jako pokračování První republiky, jako Československý stát; a podle toho důsledně postupuje: podléhá ústavním i jiným zákonům republiky, vojsko a úřady jeho fungují v tom smyslu a v právní a politické tradici První republiky, vojáci, úředníci, politikové, všechny naše instituce a všichni naši občané se jimi řídí a je respektují. A respektují je doopravdy, podléhajíce také všem důsledkům jejich nerespektování, a to jak zde, tak zejména i po našem návratu doma.

Fakt, že naše státní zřízení existuje na cizím území anebo že vznikly zvláštní poměry, vyvolané dočasně událostmi mnichovskými a válkou, všude ovšem důsledně uplatnění těchto zásad nedovoluje. Proto se podřizujeme z toho vzniklým nutnostem a zavádíme nové, zákonně platící změny podle norem, podle nichž se dosavadní naše zákony mají a mohou měnit dekretem presidenta republiky, vydaným na návrh vlády. Ale přitom zásadou naší je měnit všechna ustanovení První republiky co nejméně a provádět změny výlučně v duchu a smyslu naší konstituce a našich dosavadních zákonů.

Přitom ve všem a všude zdůrazňujeme, že to, co děláme, je dočasné, že je to jen pro trvání války, že věci ty nemají tvořit

žádných trvalých precedentů a že svobodný lid československý si rozhodne pak sám, jakou cestou půjde, co zachová a co změní.

V tom duchu já osobně a vláda naše jsme dosud postupovali a výrazem toho jsou dosud vydané dekrety. Při zahájení prací Státní rady to zdůrazňuji, aby tento princip byl uplatněn také při všech vašich pracích. Plyne z toho, že naše prozatímní státní zřízení má svou úplnou, z dřívějšíka převzatou a dále přesně dobudovanou právní strukturu, že nevisí ve vzduchu, že nemá žádné nejistoty, že není takřka právní otázky, na niž by v něm nebylo odpovědi. Domyslete, paní a pánové, dosah tohoto faktu! Jaká je to síla pro odbojové hnutí, jaká je to ohromná jednotící základna, kolik sporů a nesnází nám to automaticky vyřeší a jak můžeme být šťastni, že druhý odboj, druhá naše revoluce, má svou jasnou právní koncepci i svou pevnou základnu, svou jednotící platformu už hned ve svém začátku hotovu!

Opakuji znovu, že to neznamená pro osvobozenou vlast návrat k minulosti tam, kde minulost ta je nenávratně změněna. Neznamená prostý mechanický návrat ke všem našim dřívějším poměrům ústavním, stranickým, koaličním, národnostním nebo sociálním a hospodářským. Události v celé Evropě samy nám ukáží, jak se provede vývoj a převrat u nás doma. O tom každý z nás bude mít plnou volnost uvažovat a podle svých názorů a představ počítat, jak to bude anebo jak by to mělo být. Pro mne takto zdůrazněný princip kontinuity republiky, doplněný vývojovými změnami, vyplývajícími z revolučního vývoje Evropy, představuje nejen politickou a právní základnu a politický a právní obsah celého našeho prozatímního ústrojí státního, nýbrž současně nám dává to nejpodstatnější pro další naši činnost, *určuje nám největší a podstatnou část celého politického programu pro budoucnost a zároveň nám dává metodu, proceduru a cestu, které máme použít všude tam, kde je třeba změn proti tomu, co bylo v První republice. A pochopí-li všichni naši lidé,*

co to znamená, je tím dán zároveň celý náš postup v další naší politické činnosti, jenž nám ušetří největší počet zbytečných vzájemných sporů zde v cizině i doma ve vlasti.

Všecko to, co pak po válce doma v republice změníme, bude záviset nejen na zkušenostech, které jsme měli ve dvaceti celkem šťastných a úspěšných letech samostatného státu, ale především to bude určováno výsledky této války a revolučními událostmi na celém evropském kontinentu, jež po dnešní válce přijdou a které nám budou zároveň spoluurčovat smysl a ideologii války dnešní.

2. SMYSL DNEŠNÍ VÁLKY A NÁŠ BOJ O OSVOBOZENÍ REPUBLIKY

Světová válka z let 1914–18 až do základů změnila především politickou mapu Evropy a změnila mnoho také v ostatních dílech světa. Také s hlediska hospodářského a sociálního přivodila veliké převraty; proto se právem o ní mluví jako o *světové revoluci*. Soudím, že se v budoucnosti stane světová válka z r. 1914 mezníkem nové epochy, jako jím byla pro kontinentální Evropu Francouzská revoluce, ze které vyšel evropský buržoasní svět 19. a 20. století. A to tím spíše, že už dnes je jasno, že dvacet let míru po této válce bylo vlastně jen příměří, v němž se bojovalo dále o všechny otázky, které světovou válkou byly položeny, ve dvaceti letech neválečných cestou míru a dohody vyřešeny nebyly a na konec jsou dnes řešeny opět novou válkou – válkou Hitlera a Mussoliniho. Světová válka byla *začátkem* té revoluce, dvacet let míru po ní je revoluční mezidobí a dnešní válka, jako pokračování války z r. 1914 až 1918, a ovšem její důsledky přeměny ty v plné jejich šíři a hloubce vyvrcholí.

Konstatováním těchto faktů chci zdůraznit to, co říkal o světové válce Masaryk a co jsem také já ve svých válečných „Pamětech“ obhajoval, že totiž světová válka z r. 1914 politicky

a sociálně dala podstatný a rozhodující popud k demokratizaci celého evropského světa, a to do té míry, že je možno ji charakterizovat právě jako boj o světovou demokracii. To platí i přes to, že poválečný vývoj Evropy až do války z r. 1939 měl nejprve formu ostrého boje za zesílení demokratických svobod na evropském kontinentu, ale asi r. 1929–30 ve vývoji tom dostaly jasně převahu ve většině států evropských síly a směry protidemokratické.

Tento názor o podstatě a smyslu světové války jako boji o demokratizaci Evropy a světa nebyl a není, jak víte, všude přijímán. Mluvíce o rázu a podstatě války, stavěli jedni proti sobě především dva veliké mocenské bloky s celou jejich hmotnou silou, stát proti státu, jako by šlo jen o nějaký dynastický a státní prestiž, který chtěl potrestat iredentistické rejdy malého Srbska, a jako by celá válka byla jen *grandiosním zápasem o politicko-mocenské postavení dvou skupin států ve světě (Spojenců a Ústředních mocností)*. Jiní ve světové válce spatřovali *boj dvou nacionalismů*, boj národa s národem na základě čisté ideje nacionalismu; zejména některé nacionalistické kruhy německé mluvily pro svou potřebu, zvláště na počátku války, o nebezpečí ruského barbarského kozáctví pro Evropu a o válce Germánů proti Slovanům, což po nich opakovali i někteří nacionalisté čeští, ruští a j. Kdyby se byl včas před dnešní válkou dohodl Hitler se západní Evropou a pak, jak někteří čekali nebo doufali, se pustil do války se Sovětským svazem, byli by nacisté mluvili nejdříve o nebezpečí sovětského barbarského bolševictví pro Evropu a svět a na konec by se zase bylo mluvilo o válce Germánů proti Slovanům.

Je zjevné, že obě tyto ideologie války z r. 1914–18 jsou přespříliš jen politické a tudíž jednostranné. Nevyslovují se vůbec o tom, co v boji o svobodu člověka v 19. a 20. století znamenaly zápasy sociální a hospodářské. Po té stránce úplnější byla a je koncepce světové války, jak ji vykládali ortodoxní socialisté a

zejména komunisté: pro ty světová válka byla válkou *kapitalistickou a imperialistickou*, bojem o kolonie, o ovládnutí světových trhů, hospodářských zdrojů střední Evropy, Přední Asie a severní Afriky. Koncepce tato však převádí všechny příčiny a důsledky války na činitele hospodářské a hospodářsko-sociální, berouc za podklad všeho svého uvažování o světové válce, jejím smyslu, významu a důsledcích filosofii dějin, vyjádřenou teorií historického materialismu.

Nepřijímám, jak víte, stejně jako Masaryk, této teorie a hájím stanovisko, že se činitelé mravní, náboženští, národní a vůbec jevy psychologické a duchovní s hlediska filosofického a metafysického nedají na činitele materiální, t. j. hospodářské, ani převést ani jimi beze zbytku vyložit. A proto pokládám tento výklad světové války za vědecky nesprávný a věcně její smysl, význam i důsledky za nedostatečně vystihující. Je to pro mne výklad sice hodně široký a velikou část jevů válečných dobře vystihující, ale nevystihující jevy *všechny*. Proto přijímám výklad o smyslu války právě naznačený – že světová válka z r. 1914 se dá lépe charakterisovat jako revoluce a boj o evropskou a světovou demokracii.

Přitom velmi zdůrazňuji, že demokracie – i když se většinou až do poslední války mluvilo o vývoji Evropy 19. a 20. století k demokracii *především politické* – není pro mne jen režimem *politickým*, charakterisovaným jen určitými demokratickými institucemi, nýbrž celým názorem na život a svět, to znamená *také usilováním o důslednou demokracii sociální a hospodářskou*. Dlužno tudíž do charakteristiky světové války jako boje o evropskou a světovou demokracii zabírat také všechny stránky předválečného, válečného a poválečného vývoje sociálního a hospodářského.

Vzít jen jediný z uvedených činitelů a vysvětlovat jím světovou válku, znamenalo by zjednodušovat, jednostranně vykládat a zpovrchnit dějiny celých posledních desetiletí a obou po-

sledních století. Je jisto, že ve světové válce šlo o všechny zmíněné problémy v té nebo oné formě. Je však nutno v nějaké syntetické formuli vyjádřit její obsah a charakter. Byla světová válka sociálním jevem úžasně složitým, shrnujícím veliké množství složek politických, hospodářských, technických, mravních, psychologických a j. a bez jednotné a jednotící formule o její podstatě a jejím smyslu bychom nepochopili ani to, co se dělo po válce až do r. 1939, ani co znamená všechno to, co se děje v Evropě dnes, a jak my máme dnes na všechno to správně reagovat, t. j. co máme a můžeme dnes v této válce a po ní politicky dělat.

To, co zde říkám, znamená, že dvacet let evropské politiky poválečné bylo jen pokračováním politické a duchovní revoluce, kterou válka z r. 1914 vyvolala, a válka z r. 1939 je jen další etapou této veliké evropské a světové přeměny. Původní, výrazněji politická revoluce za války a po válce z r. 1914 se poválečným sporem mezi politickými systémy demokracie, fašismu a komunismu a dnešní válkou mezi těmito režimy, ze sporu toho vzniklou, mění čím dále tím výrazněji a podstatněji v boj o přeměnu nejen politickou, nýbrž především také *hospodářskou a sociální* celé dnešní Evropy.

Dnešní události v Evropě tudíž znamenají, že celý evropský boj z poslední války byl ve formách mnohem brutálnějších a v plné své hloubce a síle obnoven. Během celých dvaceti let od války z r. 1914–18 až do r. 1939 se bojovalo na všech frontách o demokracii: ve vnitřní politice jednotlivých států byl veden boj proti reakci nejdříve fašistické a pak nacistické; v politice zahraniční boj o zachování existence osvobozených národů a jejich státní integrity, svrchovanosti a svobody proti útokům a komplotům expansivních diktatur a konečně na frontě Společnosti národů byl to boj o zachování nového právního řádu poválečného a respektování mezinárodních závazků a smluv.

A válka z r. 1939 je jen konečným vyústěním tohoto dvaceti-

letého boje: na frontě vnitropolitické proti demokratické ideologii vytvořily se jako obdoba absolutistických režimů ve státech Ústředních mocností před válkou a ve válce z r. 1914 dnešní autoritativní ideologie a režim protidemokratický, fašistický a nacionálněsocialistický a dostaly se do vzájemného boje na život a na smrt s demokratickými silami svého státu. Ve sféře politiky mezinárodní vytvořily se jako v r. 1914 opět dva bloky a tábory: demokratický (Velká Británie a na počátku Francie, s nepřímou pomocí Spojených států) a autoritativní, diktátorský (Německo a Itálie se spojenectvím Japonska). A Sovětský svaz staví se k oběma těmto skupinám do téže pozice – (v theorii zásadně odpůrcí, v praxi oportunistické) – do jaké se postavilo v r. 1918 Leninovo sovětské revoluční Rusko k oběma táborům tehdejším.

Akce expansivního nacionalismu pangermánského a fašistického dostala od r. 1935 ještě výraznější formu, než tomu bylo ve válce z r. 1914 s expansivním pangermanismem císařským; fašismus a nacionální socialismus jsou vyvrcholením všech historicky známých krajních šovinismů, zacházejících ve svých důsledcích do nelidského barbarství a do zvířecí absurdity (nacistický antisemitismus). Zrození této nové zrůdy ideje národnostní znamená zároveň vypovězení boje na život a na smrt nově osvobozeným menším státům a národům z války poslední a ohrožení ostatních menších národů, pokud stojí v cestě mezinárodním plánům fašismu a nacionálního socialismu.

A za tím vším stojí zase jako ve válce z r. 1914 boj o sociální a hospodářskou spravedlnost a rovnoprávnost, kterou komunismus stejně jako za války poslední formuluje ve svých extrémních teoriích, ohrožuje tím nejen své původní zapřísáhlé odpůrce, fašismus a nacionální socialismus, nýbrž i buržoasní demokracie. Ty octnuvše se v boji mezi oběma těmito režimy, pokoušejí se co nejdříve v boji proti oběma posunovat se jednou zleva napravo, po druhé zprava nalevo a jsou na konec přinu-

ceny bojovat o svou vlastní existenci na obou frontách, vnitřní i zahraniční, proti fašismu i proti komunismu, za neuvěřitelně těžkých podmínek a s obtížemi, v jichž možnost sorva kdy samy věřily. Nejcharakterističtější je, že oba autoritativní režimy, fašismus a nacionální socialismus, pochopily, že proti komunismu se mohou úspěšně bránit sociální a hospodářskou neupřímnou a neúspěšnou bolševisující demagogií a že tato demagogie zadala zároveň nejtěžší rány oné buržoasní demokracii, která neměla odvahy své problémy hospodářské a sociální v době po poslední válce dost radikálně a rychle položit a řešit a tím se zároveň úspěšně na obě strany hájit.

Je tudíž dnešní válka ve všech svých hlavních problémech doslovně pokračováním války z r. 1914–18 a je zcela vedlejší, zdali záminkou k ní byla německá minorita v Československu nebo otázka Gdanska anebo cokoli jiného. Jde v ní o tytéž otázky, tytéž zájmy, tytéž boje v celé jejich grandiosní šíři. Jen vývoj jejich je dál: historický boj o ně dospěl do dalšího pokročilého stadia, jsou výraznější a radikálnější položeny a jejich konečné radikální řešení se stalo nevyhnutelným. Půjde opravdu o to, zdali politicky vyhraje demokracie či diktatura, nacistický totalismus a státní absolutismus; vněpoliticky půjde o to, zdali dojde k vyrovnání a trvalejší rovnováze mezi velmocemi se zajištěním existence malých států a národů, zdali opravdu bude barbarský, nelidský a zločinný nacionalismus fašistický a pangermánský definitivně i pro budoucnost likvidován a zdali opravdu politicky sociálně a hospodářsky vyhraje na konec fašismus, komunismus či demokracie politická, tím že bude mít odvalu provést dvě podstatné věci: 1. pokusí se o rozhodnější vyřešení svých vnitřních problémů sociálních a hospodářských a odvážně se bude vyvíjet v demokracii sociální a hospodářskou; 2. bude revidovat všecko, co se v jejím vlastním systému politicky neosvědčilo anebo přímo selhalo, změní to, co v parlamentarismu a stranickém systému potřebuje nápravy, a pro-

vede to, co jí učiní ve státní administrativě výkonnější a úspěšnější.

Ať výsledek boje toho je jakýkoliv, znamená to, že jsme dnes ve válce, která jsouc pokračováním války minulé, bude ještě hlubší a dalekosáhlejší všestrannou přeměnou, nežli byla válka poslední. Politicky i sociálně a hospodářsky doby, jež prožijeme, jsou a budou velmi převratnými. Na konci dnešní války a let, jež jí budou bezprostředně následovat, budeme stát před poměry, jež budou znamenat změny politických, sociálních a hospodářských režimů snad v téže míře, jak tomu bylo s Evropou po Francouzské revoluci. Že to nepůjde snadno, že dojde k těžkým bojům a obtížným situacím, že budeme mít všude ve střední Evropě v každém směru obtížnější poměry po této válce, nežli jsme měli po válce minulé, a že půjde o to, abychom po této válce i politicky a sociálně, i hospodářsky a mravně ještě bedlivěji zachovali v našem státě rozum, rozvahu a rovnováhu, rozumí se samo sebou.

Válka z r. 1939 není tudíž, po mém soudu, žádný zvláštní přelom: od r. 1914–18 přes dvacetiletý boj o demokracii a diktaturu v Evropě, přes fašismus a hitlerismus až k útoku na Československo, přes Mnichov k válce s Polskem, s Francií a Velkou Británií, až konečně k pádu Francie a k dnešnímu gigantickému boji britské demokracie, která sice zvítězí a své imperium zachrání, bude však postavena před veliké, všestranné změny revolučního charakteru na evropském kontinentě, je jedna veliká, přímá a nepřetržitá linie, v níž jsem po celou tu dobu bez ohledu na nějaké stranické konstelace a veden jen zájmy státními stál vždy na místě, které jsem nikdy nezměnil a které v ničem nemusím měnit ani dnes. Je to vývojová linie, vyjadřující ideály demokracie politické a mravní, sociální a hospodářské, která i v tomto obnoveném grandiosním boji o novou Evropu a nový svět nutně musí zvítězit.

Mluví-li při této příležitosti o těchto theoretických spo-

rech, je to proto, že i v našich diskusích dnešních, v našich názorech stranických, v názorech o tom, jak se válka dále vyvine, v jakých formách dojde k revolučním přeměnám poválečným ve střední Evropě a v Německu a jakou úlohu bude hrát nový poválečný nacionalismus a zvláště komunismus, potkáváme se s tak výraznými obdobami a přímo totožnými situacemi, že pro správnou naši orientaci je nutno všecko toto si připomenout. Opakuji: po mém soudu není tu přelomu, jde o nepřetržitý, přirozený vývoj od r. 1914 a jde v podstatě pořád o tentýž boj.

3. NAŠ POSTUP PŘED KRISÍ A ZA KRISÉ MNICHOVSKÉ, DNEŠNÍ UDÁLOSTI VÁLEČNÉ A NAŠE ZAHRANIČNÍ POLITIKA

Jame-li dnes v této válce svědky dočasných vítězství autoritativních mocností, soudím, že je to především proto, že mnozí vedoucí činitelé západních i střeoevropských demokracií včas nepochopili právě to, co jsem nyní o smyslu války a poválečných bojů pověděl, že příliš mnozí věřili v možnost nějaké přijatelné a trvalejší dohody s fašismem a s diktaturami vůbec, že ve své politice zahraniční jednak nehájili důsledně Společnosti národů, jednak neměli odvahy hájit a obhájit poválečný právní systém evropský, jsouce ochotni, aby zachránili ještě aspoň na nějakou dobu mír, dělat fašistickým diktaturám různé koncese, především na útraty menších států a v důsledcích ovšem i proti svým zájmům, jako se to stalo v případech našem. Proto se také včas dostatečně na válku nepřipravovali a nepřipravili, a i my musíme připustit, že v r. 1938 hotovi nebyli. A konečně to bylo proto, že jejich nedůvěra a obavy z komunismu a z politiky Sovětského svazu byly – ať právem či neprávem – tak veliké, že se mnozí domnívali, že musí volit mezi fašismem a komunismem. To vše mělo za následek vnitřní rozkol v jejich státech a mezinárodní rozvrat, a tím pak konečný, neodvratitelný pád celého politického poválečného systému.

Na konec se přirozeně k dohodě s fašistickými diktaturami nedošlo, neboť to nikdy, po mém soudu, možné nebylo, válka se stala neodvratnou a přišel pád jednoho státu za druhým, jako nezbytný důsledek uvedené poválečné politiky, vyvrcholivší Mnichovem, pádem Polska, Norska, Belgie, Holandska, pak pádem Francie a konečně podrobením Maďarska a Rumunska. O Řecko se zatím vítězně bojuje. Válka začala o Polsko, *ale vlastní její východiško byl Mnichov a obsazení Československa*. Bez Mnichova a oběti československé by se Velká Britannie a Francie nikdy nebyly za daných evropských poměrů za Polsko postavily a do války proti Německu ani v r. 1939 nešly. *Zdrojem pádu Hitlerova a diktatur v Evropě bude tudíž navždycky podle historické pravdy veliká oběť československá.*

Zdůrazňuji proto při této příležitosti – aby byla konstatována prostě historická pravda – že Československo žádné odpovědnosti v této po mém soudu pochybené evropské politice nemělo, nikdy od své správné demokratické linie neustoupilo, oné politice, která tento stav přivodila, se nepropůjčovalo, v nejkritičtější chvíli, donuceno událostmi, největší možnou obětí k zachránění míru pro Evropu přineslo a hned pak, když nová válka začala – v duchu celé své politiky v poslední válce a za 20 let své existence, a bez ohledu na události mnichovské – se k ní ve Francii, v Anglii a v Polsku v řadách Spojenců přihlásilo. Před Mnichovem bylo k válce plně připraveno – nejlépe ze všech demokracií evropských – a válku bylo hotovo i za cenu jednoho milionu československých životů podniknout už v roce 1938, soudíc, že je nezbytná a že je to poslední chvíle, kdy bylo ještě možno společným a solidárním zásahem všech útok diktatur zásadně, rychle a úspěšně odrazit. Do války se však samo nepustilo za známých událostí v září 1938, o jejichž podrobnostech nemohu dosud říci všechno, co by říci bylo vhodné a nutno k obhájení jednak našich zájmů

a našeho postupu v minulosti, jednak pro politiku naši dnes a v budoucnosti.

Chvilí, kdy jsme tehdy společně s vládou rozhodli válku neprohlásit, byla snad nejtragičtější okamžikem života našeho a života našich vojáků. Dnes vcelku není pochybnosti o tom, zdali jsme postupovali správně. Konstatuji jen, že události nám daly plně za pravdu a že se to dnes obecně uznává. Při celé své tragice – a až jednou bude známo všechno, co se tehdy stalo a jak se to stalo – bude náš postup před Mnichovem, za doby krise v září roku 1938 a po ní, naší velikou ctí a hrdostí a po dnešní, jak věřím, vítězné válce bude v další naší historii zdrojem veliké mravní síly pro celý náš stát a národ.

Na vývoj válečných událostí v nejbližší budoucnosti se dívám s plnou důvěrou. Německo není s to dnešní válku vyhrát, jako nebylo s to vyhrát válku minulou. Velká Britannie tuto válku neprohraje, jako neprohrála válku poslední. Jako v řadě válek minulých i v této válce vyhraje nakonec ten, kdo zůstane pádem moří. Není dnes na světě velmoci kromě Velké Britannie a Spojených států, která by světová moře mohla ovládnout. Vědělo se před válkou, že letectvo bude v této válce hrát roli velikou, ale už dnes je jasno, že hraje úlohu ještě větší nežli se čekalo a úloha ta se v závěrečných fázích dnešní války ještě daleko zesílí. Není dále dnes na světě velmoci, která by mohla letecký potenciál Velké Britannie a Spojených států překonat. Tato dvě veliká fakta o výsledku dnešní války definitivně rozhodnou.

Připojíme-li to ohromné vzepětí se Britské říše ve chvíli, kdy se po pádu Francie čekalo už vítězství Německa a vyřazení Anglie, vezmeme-li v úvahu, jak skvělý je duch britského lidu a britské armády, loďstva a letectva vůbec, uvážíme-li, že si dnes Velká Britannie uvědomuje, že jde nejen o její existenci, nýbrž i o celou existenci politické a sociální svobody v Evropě a ve světě a že úkol zachránit evropskému člověku toto veliké

dědictví slavné evropské minulosti statečně a hrdě před celým světem a před historií na sebe vzala, musíme jí, její vládě a jejímu premiéru Winstonu Churchillovi vzdát zde veřejně za to jménem všech Čechoslováků nejen své vřelé a oddané díky, ale zároveň projevit své naprosto nezdolné přesvědčení a hrdost nad tím, že – jsouce společně s tímto velikým národem v boji na život a na smrt – spolupracujeme s ním na jeho vítězství, které přijde jako neodvratný výsledek tohoto britského válečného úsilí.

K tomu je třeba ještě zdůraznit, že Spojené státy americké svou dosavadní všestrannou pomocí a dalším přispěním, které ještě v budoucnu Anglii poskytnou, toto vítězství zajistí. Nemohu také věřit, že by nacistická politika, chtěc nechtíc, způsobila, že by Sovětský svaz nebyl na konec přinucen – přes dnešní neutralitní snahy obou těchto partnerů – zasáhnout v nějaké formě do dnešního evropského konfliktu. Soudím zejména, že zvolení presidenta Roosevelta bylo jedním z kulmináčnických bodů v dnešním konfliktu. Od této události bude se patrně v budoucnosti datovat sestup diktátorských mocností ve vedení války. Ostatně těžká porážka Německa při pokusu o invasi do Anglie, pochybený útok Itálie na Řecko a její neuvěřitelná pohroma, z jejíhož mravního debaklu se Itálie už nedostane, záchrana Egypta a dnešní ovládnutí Středozemního moře Velkou Británií zdá se mi býti definitivním obratem v této válce. Víím, že vše ještě není vyhráno, že mohou přijít znovu ještě věci nepříjemné, ale jedna věc se mi zdá již jistá: Velká Britannie a její Spojenci už poražení být nemohou. Válka, na jejíž délku nebyl připraven ani Hitler, ani Mussolini, skončí, podle všech předpokladů a jak všichni věříme, pádem obou diktatur a tím i těch, kteří se k nim v jakékoli formě připojili.

Naše zahraniční politika je určována především událostmi válečnými. Už proto je zdržlivá a v mnohých věcech vyčká-

vací. Jde s každým, kdo jde proti nacistickému Německu, které nám obsadilo české země, odloučilo Slovensko a prodalo Maďarsku Podkarpatskou Rus. Jde také proti každému, kdo tomuto Německu pomáhá. Mnichov, tehdejší události a postup jednotlivých států z té doby nechává dnes stranou – její hlavní cíl je konstruktivně bojovat o vítězství. Jde s Britskou říší, které je upřímně vděčna za její dnešní velikou pomoc, má vřelý poměr ke Spojeným státům, je spojencem Polska, Belgie, Norska a ostatních států, jsoucích ve válce s Německem, a věří stále v možnost přátelského poměru k Sovětskému svazu. Podle toho také postupuje. K Francii zachovává stanovisko vyčkávací, majíc naději, že do konce války bude s ní zase v jedné řadě.

Viděli jste, paní a pánové, veřejné prohlášení vlády československé a polské o jejich spolupráci dnes a v budoucnosti. Nikdy jsem nezměnil přesvědčení, že samostatnost jednoho z těchto států podmiňuje samostatnost a svobodu státu druhého. Věřím, že po této válce budou to pokládat za prokázané všichni rozumní a vlastenečtí Poláci a Čechoslováci. Jsme pevně rozhodnutí vésti podle toho v budoucnosti politiku osvobozeného Československa. Nyní už na podrobnostech této politiky budeme intenzivně pracovat, stejně jako na přípravách pro mírovou konferenci vůbec. Není však zatím v dnešních poměrech vhodné, abychom mluvili podrobněji a veřejně o všech těchto otázkách, o našem poměru k mezinárodním činitelům a státům ostatním nebo o našich konečných cílech válečných, o našich názorech na novou organizaci Evropy, ideji federalisace a o našich plánech pro konferenci mírovou.

4. NÁŠ DOMÁČÍ A ZAHRANIČNÍ ODBOJ A NAŠE NOVÉ MEZINÁRODNÍ UZNÁNÍ

Nemám v úmyslu dávat vám dnes podrobný výklad o historickém vývoji našeho odboje. Chci říci jen to nejnútnejší a vyhnu se přirozeně tomu, o čem byly ty nebo ony spory. Na spory budeme mít zase času dost, až budeme mítí válku vyhránu.

Zdůrazňuji především, že za základní pravdu celého našeho odboje musíme pokládat zásadu, že skutečné osvobození státu a národa stane se především doma na našem území a naším lidem. My jsme zde jen nositeli našeho praporu a symbolem všeho našeho bojujícího lidu. Domácí odboj vedou dnes bez rozdílu všechny vrstvy našeho lidu v českých zemích a pro jednotu republiky jde s námi 90 procent slovenského lidu. Jsouce ve stálém spojení s domovem, víme podrobně vše, co se děje ve vlasti, a doma národ ví všechno, co děláme zde. Dnes nikde žádný sebekrutější režim nemůže zabránit, aby se i ten poslední občan ve státě nedověděl, co se děje v cizině. Jednota a harmonie mezi námi a národem doma je tudíž úplná. Tak zvanou aktivistickou politiku s nacistickými Němci dělá doma sotva malá hrstka popletených nebo nestatečných defaistů a stejně nepatrný počet zrádců a zaprodanců. Na Slovensku jsou za tukovského a tisoovského režimu v této věci poměry horší.

Odcházaje z vlasti, učinil jsem už v Praze první nutné přípravy k válce a druhému odboji. Už v listopadu r. 1938 měl jsem první organizační porady s Prahou. Moje cesta do Spojených států s p. ministrem Janem Masarykem měla za hlavní cíl učinit přípravy i v Americe. Den 15. března 1939 byl pro všechny naše věrné lidi v cizině povel k započetí odboje a doma příčinou nového, rozhodného obratu. Přemýšlel jsem a usiloval o to, jak zjistit hned od počátku našeho boje naprostou jednotu mezi domovem a naší akcí zahraniční a zvláště jak vytvořit pevné, jednotné politické vedení v naší politické a vo-

jenské emigraci ve Francii a v Polsku, v Anglii a ve Spojených státech a v celém ostatním světě. Měl jsem od počátku představy, že hned, jak vypukne válka, vytvoříme prozatímní vládu a zorganizujeme rychle bojovou jednotku vojenskou. Už před svým odjezdem do Ameriky a pak opět v květnu r. 1939 jsem žádal, aby z Prahy přijel pro naši vojenskou organizaci generál Ingr a generál Viest. Po příjezdu našich vojáků a politiků z domova, konferovali jsme stále a často i v Anglii, i ve Francii o vedení a organizování naší odbojové akce. Zdůrazňoval jsem od počátku zachování našich vyslanectví a ostatních úřadů v cizině jako důležitou součást našeho boje o kontinuitu republiky. Když válka začala a utvoření prozatímní uznané vlády se ukázalo nemožným, byl v říjnu r. 1939 utvořen Národní výbor československý, který byl pak v listopadu a prosinci uznán Francií a Velkou Británií.*

To byl první základ našeho ústředního jednotného vedení a byl ovšem pokládán od nás všech za útvar přechodný, který bude doplněn. Víte, že jsme měli ve věci formy jednotného ústředního vedení celé naší práce dlouho obtíže. Dnes všechny tyto nesnáze jsou překonány a patří minulosti. Útok na Belgii a Holandsko, těžké události po evakuaci dunkerkské a pak zvláště porážka Francie nám ukázaly, že je v Anglii psychologicky situace zralá k uznání vlády a vytvoření nejen definitivního, jednotného vedení naší akce, nýbrž především k vybudování celého prozatímního státního zřízení, jehož celou strukturu jsem vládě britské už od dubna 1940 ústně i písemně předkládal a o jehož uznání jsem žádal. Zřízení to mělo sestávat ze tří orgánů: presidenta republiky, vládního kabinetu a Poradního sboru, nahrazujícího to, co v cizině z parlamentních opatření nemůžeme zavést.

Jak víte, po jednání od dubna do července 1940 britská vláda uznala československou vládu s presidentem republiky v čele

* Viz v části IV. dokument č. III.

a dala souhlas k vybudování celého našeho prozatímního státního zřízení na svém území v notách, jež byly mezi ní a námi vyměněny a veřejnými akry z 21. července 1940 potvrzeny.* Já sám jsem se domníval, že jsme měli právo na toto uznání už v první den války jak se strany Francie, tak se strany Velké Britannie. Nechci probírat důvody faktu, proč se tak nestalo – znamenalo to jen, že mnichovská politika ani po zahájení války především ve Francii mrtva nebyla. A vůbec soudím, aniž bych tím chtěl komukoli co vytkat nebo rekriminovat, že postup k Československu od r. 1938, od Mnichova a v této válce vůbec, pro celou dnešní a další historii této hrozné periody evropské politiky ukáže, kdo kde stál, jak události chápal a jaké bude jeho definitivní místo a odpovědnost nejen v naší národní a státní historii, nýbrž především v celé této grandiosní evropské tragedii.

Jinak máme dnes už uznání také veliké řady států ostatních a značná řada států a národů udržuje s námi styky zatím polooficiální. Nemám o tyto věci žádných větších starostí. Události válečné a postup našeho lidu doma vyřeší samy všechny tyto otázky. Uznání naše bylo ovšem pro nás velikým politickým úspěchem a znamená definitivní obrat pro naše věci od doby Mnichova. Nyní jdeme zase nahoru a už se na cestě té nezastavíme.

Uznání britské mělo některé výhrady, jichž se chci dotknout aspoň několika slovy. Především vláda britská konstatuje, že se zatím s hlediska mezinárodního práva o právní kontinuitě První republiky nevyslovuje, a za druhé, že není vázána žádnými hranicemi ve střední Evropě.

K otázce prvé konstatuji, že jsem přesvědčen, že si ji jednak prostě vyřešíme sami, zejména náš lid doma, a pak že se vbrzku o této věci dohodneme i s Velkou Britannií i se státy ostatními. Zatím stačí, že my sami v žádném případě, ať se děje cokoliv,

* Viz v části IV. dokument č. IV.

posice té politicky a právně neopustíme vzhledem k nikomu. V tom není a nebude pro nás kompromisu. Ve věci druhé, myslím, že rezervované stanovisko britské musíme chápat; platí nejen pro nás, ale také pro Polsko, Maďarsko, Rumunsko a jiné státy středoevropské, a já sám jsem při jednání o této věci zdůraznil, že my stanovisko toto můžeme respektovat právě jen tehdy a právě proto, že platí pro všechny ostatní. Tím faktem jsou zatím naše zájmy kryty.

Na druhé straně jsem žádal, aby bylo bezpodmínečně jasno, že *dohoda mnichovská neexistuje*. Víte, že při druhém výročí Mnichova, dne 30. září 1940, pronesl min. předseda W. Churchill k našemu lidu doma krásný projev, v němž konstatoval, že mnichovská dohoda byla zničena.* A v oficiálním dokumentu vlády britské ze dne 11. listopadu 1940 bylo mi potvrzeno výslovně, že vláda britská také hraniční linii mnichovskou neuznává a že není vázána. Je přirozeno, že v dohodě s vládou britskou vyvodíme z toho v dané chvíli všechny oprávněné důsledky.

Myslím, že tato fakta osvětlují dostatečně dnešní úspěšný stav našeho boje, naší mezinárodní situace a naší právní a politické posice. Je uspokojující. Není to ještě všecko, čeho bychom si přáli, ale nsmíme ani my žádat nemožností a věcí, jež dosud zralé nejsou. Všecko další však, co do konce války ještě potřebujeme, přijde s určitostí. Prosím, abychom měli všichni navzájem trochu trpělivosti a hlavně plnou důvěru v úspěšnost naší společné práce. A už za všecku dosavadní pomoc budme dnešní britské vládě Winstona Churchilla upřímně vděční!

Uzavírám tuto kapitolu konstatováním, že v rámci vlády a Státní rady jsme tedy docílili našeho společného, jednotného vedení a jednoty Čechů a Slováků. Není vůbec pochyby o tom, že jsou a půjdou s námi Čechoslováky jednotně také všichni Karpatorusové. V našem odbojovém hnutí československém

* Viz v části IV. dokument č. V.

nebude nejednoty a rozvratů, a měli-li jsme obtíže dříve, dovedli jsme je v duchu vzájemné svornosti a tolerance překonat a jednotnému vedení všecko naše odbojové snažení podříditi. Od ustavení vlády jich prostě *být ani nemůže*; jsme státem a občany republiky, kteří se prostě podřizují nebo nepodřizují zákonům republiky. A podle toho také každý ponese důsledek svého postupu dnes zde a později doma, ať je to voják nebo civilista. Neznamená to ještě, že máme a musíme mít na všecko stejné názory, neboť jsme a zůstáváme také svobodně myslícími demokraty; znamená to však, že plně respektujeme svůj stát a jeho zřízení, své úřady a instituce, že, jsouce disciplinovaní, v hlavních věcech máme mezi sebou jednotu a že se všichni přičiníme, abychom jednotu tu ještě další prací zesílili. Ostatně věřím, že další události samy nám v tom vydatně pomohou.

5. NAŠE DALŠÍ ÚKOLY

Další podstatná otázka naší odbojové akce bylo a jest naše vojsko. Žádná válka bez vojska se nedá vyhrát, národ o svou svobodu musí také vždycky vojensky bojovat. Proto musíme mít vojsko zde a proto v době převratu ve střední Evropě se tam bude bojovat na všech frontách, na všech hranicích a ve všech státech. Proto nám šlo hned od počátku o postavení sebe-menšího sboru vojenského, proto jsme vítali s takovou radostí každého našeho vojáka, který přišel z vlasti nebo se přihlásil z emigrace, proto jsme hodnotili tak vysoko akce našich důstojníků a zejména našich letců, kteří včas přišli a do organizační práce vojenské se oddaně pustili. Proto bych pokládal za prohršení na národních povinnostech a na zákonech republiky u každého, kdo máje k tomu možnosti, vojenské povinnosti zadost neučinil.

Na naše vojsko soustřeďujeme tudíž hlavní svou činnost a největší svou péči. Nebudu se zde šířit o nesnážích, jež jsme

při tom měli a máme dosud. Znáte všichni, jaké jsme měli obtíže v mužstvu a jaké byly těžkosti mezi důstojnictvem. Ve vojsku v exilu a na cizí půdě organisovaném to ani jinak nejde. Konstatuji však, že v hlavních věcech všechny vážné těžkosti jsou už vyřešeny, konsolidace vojska provedena, disciplína upevněna a bude nyní nadále dodržena, děj se co děj. Jsou ovšem – také to zdůrazňuji – stále věci, které ještě nevyhovují a za kterými vláda a vojenská správa půjde s láskou, oddaností a pečlivostí, která nikde nebude smět chybět. Chtěl bych, abychom si to všichni společně zde slíbili a svorně, kolegiálně a loyálně si při tom navzájem a v dobré vůli pomáhali.

Ale nesmí se zapomínat, že organisovat vojsko v cizině je zcela jiný úkol nežli doma. Nesmějí na to zapomínat vojáci a důstojníci, a nesmějí na to zapomínat politikové. Dáváme věci do pořádku jednu za druhou a nepřipustíme zejména, aby jakékoli politické tendence a proudy, naší akci cizí a nám nepřijatelné, se tam šířily nebo byly podporovány. Ale vojsko pro nás všechny musí býti předmětem veškeré naší péče. Vojsko je prvním nositelem praporu odboje, vojsko je hlavním výrazem touhy a vůle národa po svobodě, vojsko je prvním a hlavním symbolem státní suverenity a svobody.

Chci se jen zcela krátce dotknout dalších úkolů vlády. Vedle zahraniční politiky a činnosti vojenské jde především o finanční zajištění naší práce pro budoucnost. Jeden z úkolů Státní rady bude pomoci nám v kontrole státního hospodářství. Bude vám k tomu dána dostatečná možnost. Zatím jen konstatuji, že jsme učinili dohodu s britskou vládou, co se týče jak našich vojenských výdajů, tak výdajů politických a správních. Jako ve válce poslední, tak i ve válce této všechny tyto výdaje jdou k tíži našeho státu, čili i po této stránce postupujeme jako suverénní stát. Od nikoho peněz na žádné naše výlohy nepřijímáme a vzhledem ke všem státům i v těchto věcech zůstáváme ne-odvislí. Nejsme ve službách žádného cizího státu, jsme ve služ-

bách svého státu vlastního. Rád vám sděluji, že vláda činí a už učinila příslušná opatření, aby v dohodě s vládou britskou byly k dispozici republice ve chvíli pádu Německa kredity pro vyživu našeho lidu doma a pro první práce na hospodářskou rekonstrukci našeho státu.

Dalším úkolem vlády je její starost o emigraci pomnichovskou. Měli jsme mnoho těžkostí v této věci a máme je dosud. Nyní naše příslušné ministerstvo věci ty bedlivě organisuje a doufáme, že vbrzku budeme moci dát všechno do pořádku. Znáte sami dobře, jak naše emigrace je nesourodá, politicky, sociálně, hospodářsky co nejvíce rozrůzněná a mezinárodněprávně pořád ještě nemající v podrobnostech jednotné základny. I za tím nyní důrazně půjdeme, abychom vše dali co nejvíce do pořádku. Uvažmě jen, co různých právních problémů se nám tu denně klade a jak je těžko i pro vlády soustavně a úspěšně tu pracovat, když zejména ani u vlády britské a vlád jiných není tu mezinárodněprávně v řadě konkrétních otázek jednotného hlediska a důsledné praxe. Ale nyní věci ty zrají a doufáme, že dalším jednáním všechny tyto těžké otázky úspěšně vyřešíme.

S tím bude souviset otázka našich internovaných. Vláda si právě připravuje směrnice politiky v této věci a soudí, že i tato otázka je s hlediska britské vnitřní a ovšem i vojenské politiky tak daleko, že budeme moci ve věci té začít brzy soustavnou a účinnou práci. Jsou to věci, které všechny zapadají jednak do kompetence ministerstva sociální péče, jednak ministerstva vnitra a pak do činnosti našeho Červeného kříže, dnes už také mezinárodně uznaného.

To jsou hlavní obory práce našeho prozatímního státního zřízení; budou se prohlubovat a jistě rozšiřovat. Podotýkám, tu, že nechceme nechat stranou ani naše dřívější zahraniční kolonie. Slyšel jsem stesky, že na ně republika poněkud zapomínala. Chtěl bych, abychom, dočasně žijíce s nimi společně

za hranicemi, problém ten znovu prozkoumali, všechny věci probrali a rozhodli o další spolupráci. Máme a měli jsme v řadách našich kolonistů lidi vzácné a oddané a v této válce to řada z nich zase ukázala. Jsme nyní v jednání o těchto otázkách a jsem přesvědčen, že dojdeme brzo k rozhodnutí o formách i způsobu této práce, která nám dá základ k dalšímu trvalému spojení s našimi lidmi ve světě i po osvobození republiky.

6. STÁTNÍ RADA, JEJÍ SLOŽENÍ, JEJÍ POSLÁNÍ

Všecky v mém projevu uvedené věci, jsouce obsahem naší odbojové činnosti, budou Státní radu zajímat a vaši pozornost stále upoutávat. Dekret o ustavení Státní rady, dopis, jež jsem p. předsedovi Státní rady o jejím ustavení, jejím poslání a jejich bezprostředních pracech poslal a konečně její vnitřní jednací řád, jež bude prvním bodem vaší praktické činnosti po tomto zahájení zasedání, dá vám dostatečný názor o tom, co Státní rada v rámci našeho prozatímního státního zřízení má být. Upozorňuji tudíž na oba zmíněné dokumenty a prosím vás všechny, abychom se navzájem společně v jejich duchu dali do práce.

Chci k nim dodat jen co nejstručněji ještě toto: Pokládám Státní radu za nejširší rámec, v němž se soustřeďují a budou soustřeďovat v budoucnosti všechny naše odbojové tendence a směry, jakož i všichni důležití činitelé odbojoví bez rozdílu stran, národností, tříd, názorů a přesvědčení, pokud přirozeně souhlasí s hlavními principy našeho boje. Je to základna všechny nás spojující a sjednocující, v níž mají být soustředěni všichni, v níž se má přes různost názorů spojit jeden každý se svým druhem i se svým odpůrcem k práci konstruktivní, loyální a jen k pádu hitlerismu směřující. Všecky diskuse necht jsou vedeny v dobré vůli, toleranci, umírněnosti a zejména rozvaze. Ať nikdo nezapomene, že názory nás všech o uspořá-

dání příštích věcí budou záviset především na výsledcích války a nepředvídatelných poválečných převratech. A do té doby možno, že mnohý, ne-li každý z nás něco ze svých nynějších názorů, sklonů a přání podstatně změní.

Pokládám tudíž ustavení a zahájení prací Státní rady za konečný akt v práci pro jednotnou organizaci celé naší odbojové akce. S tohoto hlediska zdůrazňuji, že přijímám jako samozřejmou v dané chvíli také účast některých politických činitelů a skupin, které zde dnes mezi námi ještě nejsou. Projednával jsem tuto věc s některými politiky našich německých spoluobčanů, nabídl jsem jim účast a obdržel jsem odpověď kladnou. Předpokládám tudíž, že Státní rada bude jimi v dohledné době doplněna. Projednával jsem tutéž otázku také s některými činiteli, náležejícími do řad našich komunistů. Jednání dosud skončeno není a rovněž doufám, že i v této věci dojde k dohodě. Jsou zde ještě někteří jiní činitelé, jako na př. strany židovské, o jejichž spolupráci ve Státní radě bude rozhodnuto u jedné vbrzku, u druhých současně s jejím doplněním z právě uvedených politických činitelů. Přesto tedy, že všechny otázky vnitřního složení Státní rady nejsou ještě s konečnou platností vyřízeny, zahajujeme dnes její práce, abychom její činnost dále už neodkládali.

Velmi slavnostně a důrazně podtrhuji, že se svých občanů žádně národnosti a strany ani ze země českých, ani ze Slovenska, ani z Podkarpatské Rusi nevzdáváme, že ke všem své státní povinnosti jsme rozhodnuti loyálně vykonávat a je k jejich občanským povinnostem volat, že osoby vojenské i civilní pokládáme za odpovědné před naším státním zřízením, našimi zákony a institucemi a že i po návratu domů tyto věci odtud z ciziny budou mít i doma svou platnost. Jsme státem a uznanou vládou, máme pevnou ústavní a právní strukturu a celý hotový zákonný systém a musí se to tudíž rozumět každému samo sebou. Nejsme nějakou emigrací bez vlasti, bez právního sta-

tutu, bez zákona a disciplíny, kde by si mohl každý dělat, co by chtěl, a nepodléhat našemu právnímu a zákonnému pořádku. Naopak, jsme státní spořádanou kolektivitou, v níž žádný občan nesmí a nemá zapomínat na své svaté povinnosti k vlasti a svému státu, k jeho vládě, zákonům, vojsku a všem ostatním institucím, i když jsou pro tuto chvíli budovány na cizím, byť přátelském území.

Že naše osvobozená republika svým vnitřním ústrojím bude chtít být ještě důrazněji a významněji proniknuta ideály a duchem velkého našeho myslitele a všemi uznávaného státníka, prvního presidenta republiky Masaryka, je věcí dnes nám všem samozřejmou. I jeho názory budou však doplňovány a dále rozvíjeny. Stačí toto říci, abychom nemusili zatím činit žádná prohlášení o budoucí naší politice a o příští republice. Bez dalšího vývoje vojenských událostí a bez slyšení našich občanů doma zatím nebudeme mít možnosti a potřeby závazně rozhodovat v podrobnostech a konkrétnostech, i když výměna názorů a loyální diskuse mezi námi mnohými je věcí běžnou. Rozhodující je vždy duch, v jakém je vedena. Při tom nikdy nebude lze přejíti to, co hrozný, nestoudný nacistický režim provádí u nás v republice. Jeho neslýchané zločiny a nutnost jejich nápravy ovlivní podstatně všechno to, jak budeme novou republiku znovu organisovat a dále budovat.

7. ZÁVĚR

Přicházím k závěru svého výkladu, jenž má být podkladem k orientaci vaší práce a zároveň informováním vás všech o stavu našeho odboje, s jehož dnešními výsledky jsem vcelku spokojen. Nebyl bych úplný, kdybych v závěru nepoděkoval bez rozdílu všem, kteří na naší úspěšné práci měli podíl. Především všem našim vojákům a našim letcům za všechno jejich práci ve Francii, v Anglii a na Blízkém Východě a zároveň všem těm, kteří se o vojsko starali a o ně pečovali. Dále našim krajanům

ve Spojených státech, kteří, sdružení jsouce v chicagské Národní radě, v účinné spolupráci s naším vyslancem a všemi našimi úřady, prokázali našemu hnutí od chvíle prvních jeho počátků služby prvořadé a pokračují v práci té i po uznání vlády s oddaností opravdu dojmavou. Také pomoci našich krajanů ve Francii, Anglii a v celém ostatním světě nechceme opominout.

Děkuji dále celé naší vládě s p. min. předsedou v čele za dosavadní práci a její výsledky a vám všem členům Státní rady, s vaším předsedou v čele, za práci, kterou jste každý z vás pro společný cíl už vykonali a ještě vykonáte. Přeji vám k tomu největšího zdaru z plna srdce.

Ale zakončit svůj projev mohu jen vzpomínkou na domov. Naše největší, horoucí, nekonečná vděčnost a díky náležejí našemu lidu doma. Je pevný a nezdolný. Je věřící a bojující. Je statečný, nesmlouvavý a v tomto dnešním morálně tak nízko stojícím světě poctivý, jako zlato ryzí a jako diamant tvrdý a jasný. Národ, jež stihla pohroma Mnichova se vším tím, co Mnichov pro nás znamenal morálně, politicky, hospodářsky, kulturně a psychologicky, národ, jenž se viděl v této strašné chvíli tak hrůzně opuštěn kdekým ve světě a zažil své vlastní ukřížování – a přes to dovedl odolat, dovedl zachovat čest a hrdost, duševní rovnováhu a pevný postoj, mravní výši, důvěru v budoucnost a vnitřní jednotu, a který nyní provádí tak pevně a hrdinně i dnešní svůj odpor proti nejpodlejšímu, nejničemnějšímu a nejbarbarštějšímu odpůrci ve světě – je národ veliký. Národ takový nemůže zahynout, nemůže prohrát. Být synem a dcerou tohoto národa a být příslušníkem, občanem jeho státu je i před největšími národy světa vrcholnou ctí a hrdostí.

Tento národ za souhlasu a morální pomoci všech slušných lidí světa rozvalí v dané chvíli a rozmetá v trosky všecko to, co v naší vlasti nacismus násilně postavil, a vezme odplatu za všechny ty neřesti, zločiny a bestiality, jichž se na nás a všech na-

šich občanech ten nestoudný a bezectný odpůrce dopustil. Rozmetá také všechny překážky, jež mezi Čechy a Slovenskem nastavili naši nepřátelé. A zastkví se zase po těch strašných letech utrpení, pokoření a ponížení ve své plné kráse, cti, hrdosti a prosperitě, v jaké stál v největších obdobích své slavné historie.

Paní a pánové, přátelé, budme ve své veškeré činnosti v našem odboji hodni tohoto skvělého lidu a tohoto velikého národa!

II.

NAŠE POLITICKÁ PRÁCE V DRUHÉM A TŘETÍM ROCE VÁLKY

(25. listopadu 1941)

I. PRÁCE PRVNÍHO ROKU NAŠEHO PROZATÍMNÍHO STÁTNÍHO ZŘÍZENÍ

Ujímaje se slova v první schůzi druhého roku činnosti Státní rady, prosím vás, abychom nejdříve uctili památku našich drahých padlých na naší domácí frontě. Dali svůj život doslova za vlast, národ a stát. Uctíváme s vděčností padlé bojovníky za vlast na bojišti, ale říkáme, že jsou mučedníky národa ti, kdo padli rukou katovou. Jsou nám drazí ti, kdo padli na Bílé hoře, ale národ zvláště vzpomíná těch, kdož byli státi na Staroměstském náměstí. Národ ctí své padlé legionáře, ale dal zvláštní místo těm, kdož jsouce zajati, byli v minulé válce Rakouskem popraveni. Mají a budou mít v našich srdcích a v památce národa zvláštní místo tito naši drazí padlí na frontě domácí. Nechtě jsou nám všem v celé naší další práci ukazatelem cesty, po níž máme všichni jít se sebeobětováním a odříkáním.

Navazuji dnes na to, co jsem jako náš cíl a program přednesl

v první schůzi Státní rady před rokem. Cílem naším je obnovení republiky na základě její právní kontinuity, která sama v sobě je už zcela jasným politickým programem. Válka dnešní je jen pokračováním války předešlé, je to boj o demokracii a je v logice událostí, že boj ten nyní je důslednější nežli v r. 1914, přecházejí nyní přímo a radikálně s pole politického na pole hospodářské a sociální. A my a naše republika musíme z toho vyvodit důsledky.

O Mnichově a jeho důsledcích není třeba už mluvit. Události samy nám daly za pravdu a kdekdo to dnes uznává. Přeál bych si, aby ani mezi námi nebylo těch, kdož by se chtěli o Mnichov hádat a přejímat odpovědnost za chyby, jichž jsme my nespáchali. Tím není řečeno, že naše předmnichovská demokracie netrpěla mnohými neblahými zjevy, jimiž trpěly v tak veliké míře demokracie jiné, že je nemáme co nejrozhodněji kritisovat a opětování zjevů těch v nové republice nepřipustit, děj se co děj.

Mluvil jsem loni podrobně také o prvním uznání naší zahraniční vlády, o poměru našeho odboje zdejšího k národu a jeho boji doma, o linii naší zahraniční politiky, o dalších úkolech vlády a konečně o poslání Státní rady. Vše to, co jsem tehdy řekl, platí doslova také dnes, a berte, prosím, to, co chci dnes povědět, jen jako doplnění a pokračování mé řeči loňské.

Ode dne uznání provisorní vlády československé dne 21. července 1940 a od mé poslední řeči ve Státní radě do dne dnešního změnily se poměry fundamentálně ve všech směrech. Práce naše, kterou jsme v té době vykonali, je veliká. Vybudovali jsme si vcelku slušně své úřady a ministerstva, která fungují nyní už normálně. Naše finanční dohoda s vládou britskou o úvěru nám poskytnutém, zaručuje nám až do konce války normální běh celého našeho státního ústrojí a, jak víte, celé naše hnutí i armáda je a bude placena výlučně z peněz republiky. Organizace armády v Anglii a na Blízkém Východě, dále orga-

nisace našich letců a konečně nyní příprava našich vojenských jednotek v Sovětském svazu udělala podstatné pokroky. V Tobruku je už naše vojenská jednotka přímo na frontě. Přes nesnáze, jimž se armáda v exilu a vojsko, tak náhodně a neorganicky složené jako je naše, vyhnout nemůže, koná své poslání vojenské i politické s úspěchem, a věřím, že je vykoná se zdarem až do konce. Děkujeme všem našim letcům a vojákům za to vše. Práce ministerstev ostatních vykazuje také výsledky velmi cenné. Ministerstvo sociální péče vydatně pomohlo zorganizovat a sociálně dobře zachraňovat naši civilní emigraci. A ministerstvo věcí zahraničních konalo s úspěchem svou práci diplomatickou a propagační, vybudovavši si zároveň téměř úplně síť našich zahraničních zastupitelství v celém dosud svobodném světě. Děkuji za tuto práci všem členům vlády v čele s panem ministerským předsedou.

Státní rada, jak sami nejlépe víte, skoro celý rok pracovala a po mém soudu pracovala dobře, přes ty a ony nezbytné nesnáze, jež každý politický organismus vůbec, a zejména v exilu, přirozeně nemůže nemít; budiž mi dovoleno jejímu p. předsedovi a všem jejím členům za její spolupráci a pomoc upřímně poděkovat.

Nejdůležitější část naší práce týká se ovšem změn, jež od roku minulého nastaly v naší diplomatické mezinárodní posici. Od počátku letošního roku jednali jsme s příslušnými vládami o to, aby provisornost naší vlády, a tím celá právní, politická a diplomatická nejasnost našeho postavení byla odstraněna a abychom byli nejen postaveni právně a politicky na roveň všem ostatním Spojencům, nýbrž aby nám tím bylo také dáno ono politické zadostiučinění, jež nám plně už od Mnichova příslušelo.

Nemůžeme nezdůrazňovat, že mezi Spojenci a v této válce vůbec máme my, Čechoslováci, postavení zvláštní. Každý z našich Spojenců má své veliké zásluhy, každý z nich bojuje

se společným nepřitelem ve svých zvláštních poměrech a podle svých sil a možností. Každý z nich měl však až do začátku této války svou politiku, která musila být teprve právě se započítím války podle nacistických zločinných plánů přizpůsobována. Československá republika svou politiku přizpůsobovat a měnit nemusila. Byla r. 1938 na válku připravena a chtěla ji vést ve chvíli, kdy Německo se dopustilo prvních zločinů a násilností. Ale jak málo odpovědných politiků chápalo tehdy to, co již přicházelo! Vlivem politiky států ostatních nebylo možno naše snahy a plány prosadit. Evropa nechápala, nerozuměla: přišel Mnichov, oběti, které nám byly vnuceny, další zločiny nacistických násilníků proti nám a nové znásilnění Československa, naše přepadení, odzbrojení a neuvěřitelné, soustavné, dábelsky promyšlené ničení kvetoucího kdysi státu a národa. Přes řadu svých slavnostních závazků byla ostatní Evropa ochotna platit naší smrtí takto nemůžně vykoupěný mír.

To všecko naše politika ani nezpůsobila ani nezavinila. Zato však, když konečně i celá Evropa byla přinucena jít do války, přes marné naše oběti, celý náš národ postavil se hned do řady Spojenců, odloživ stranou vše to, co se stalo, a jsa dnes s hitlerovským Německem vlastně ve válce už více než tři léta – o rok déle nežli všichni ostatní. Proto jsem řekl už minule, že Československu náleželo po právu zadostiučinění hned první den války – měl-li být svět k němu opravdu spravedlivý.

Vláda Churchillova toto pochopení pro Československo měla a proto hned od počátku tohoto roku jsme projednávali otázku plného a definitivního uznání, tak abychom měli plně celý status všech ostatních Spojenců a plnou mezinárodní a diplomatickou rovnost a rovnoprávnost se všemi ostatními. K uznání tomu, jak víte, došlo, po výměně řady not a rozhoovorů, dne 18. července 1941 notou, kterou odevzdal ministr Anthony Eden ministru Masarykovi.*

* Viz v části IV. dokument č. X.

Hned po napadení Sovětského svazu Německem vstoupili jsme do oficiálního jednání našich starých přátelských a spojeneckých styků mezi Československem a sovětskou vládou, jaké existovaly mezi námi až do Mnichova. Jednání toto dělo se bez nejmenších obtíží a v duchu dřívějšího přátelství. Jak je známo, byla dne 18. července v Londýně podepsána zástupci obou vlád spojenecká smlouva, která obsahovala zároveň plně naše uznání bez jakýchkoli výhrad.* Vedle toho byla podepsána v Moskvě dne 29. října zvláštní dohoda sovětsko-československá o organizaci našeho vojska na sovětském území a o naší vzájemné spolupráci vojenské.

Jednání o uznání naší vlády se Spojenými státy trvalo delší dobu. Bylo zahájeno brzo po prvním uznání britském a mělo některé obtíže, hlavně to, že Spojené státy byly stále státem neutrálním. Do rozhodujícího stadia došlo toto jednání v červnu tohoto roku, ještě před plným uznáním britským a sovětským. Po konečném jednání našeho vyslanectví ve Washingtonu a našem jednání zde v Londýně dostalo se naší vládě také uznání Spojených států amerických osobním dopisem presidenta Roosevelta a notou vlády americké ze dne 30. a 31. července 1941.** Následovalo pak také uznání Číny notou zahraničního ministra čínské republiky Quo-tai-chiho ze dne 27. srpna 1941.

Těmito významnými právními a diplomatickými akty je určeno dnešní naše mezinárodní postavení politické pevně, jasně a definitivně. Říkám definitivně, poněvadž je to opravdu konečné rozhodnutí o obnovení republiky už nyní za války. Uvažte jen, že kromě tří států Osy a jejich několika ubohých, zkompromitovaných nohsedů jsme dnes zase uznáváni všemi světovými říšemi, t. j. Říší britskou, Sovětským svazem, Severní Amerikou, Čínou a všemi spojenci evropskými, že téměř

* Viz v části IV. dokumenty č. VIII. a IX.

** Viz v části IV. dokumenty č. XI. a XII.

celá Jižní Amerika se staví právně i politicky příznivě k naší věci a že to, co zbylo ještě ze Společnosti národů, zejména Mezinárodní úřad práce, kde jsme vlastně své účasti nikdy neztratili, respektuje plně naše členství; a jsme si jisti sympatiemi také všech těch, kteří v Evropě a jinde jen z obav před represáliemi Osy nemohou ještě s námi opět své styky navázat. Uvědoměme si tudíž všichni, paní a pánové, jak velkou a významnou práci máme za sebou, jak velkou cestu jsme mezinárodně politicky vykonali od dob Mnichova a vpádu Němců do Prahy 15. března 1939. Snad všecko, co v dnešních poměrech bylo v lidských silách, bylo na tomto poli uskutečněno. Přispěli k tomu všichni, každý svou částí: my zde, naši v Americe, naši doma a všude jinde. Zvláště zdůrazňuji velikou a úspěšnou, svornou práci Čechů a Slováků ve Spojených státech. Mějž za to každý vřelý dík!

Politický význam těchto událostí je dalekosáhlý. Stojíme v jedné řadě se všemi Spojenci a žádné přiměří a žádný mír nebude dělán bez naší účasti. Přestože při uznání vláda britská a vláda Spojených států si vyhradily, že právním uznáním vlády a republiky Československé zatím nepřijímají žádných závazků ve věci hranic – což ostatně platí nejen o hranicích Československa, nýbrž i Polska a některých jiných států – je dnes i právně i politicky už definitivně jasno, že mezinárodně zvláštní slovenský problém neexistuje a že Slovensko je pokládáno od všech těchto států za integrující součást republiky Československé. Opakuji, že vláda sovětská žádných speciálních výhrad v žádné otázce u příležitosti podepsání našich smluv neučinila.

Aniž bych chtěl kteroukoli vládu v čemkoli zavazovat nebo její stanovisko vykládat, konstatuji, že není dnes na žádném rozhodujícím místě u spojeneckých států pochybnosti o tom, že neexistují mnichovské hranice; nelze také mít pochybnosti o tom, že věc našich přirozených a historických hranic musí

být řešena v náš prospěch, že dnešní hranice československo-maďarské nejsou uznány a že proto budou změněny. Rovněž nelze mít pochybnost o tom, že Podkarpatská Rus právně stále náleží Československu a že proto Maďarsku ponechána nebude. Prosim vás všechny, paní a pánové, ještě o trochu trpělivosti v těchto otázkách. Dosáhneme plné jasnosti ve všech těchto věcech jistě před koncem války. Kdyby totiž této jasnosti nebylo včas docíleno, začal by nový život střední Evropy po pádu dnešního Německa novými válkami a rozvratem. Maďari už ohlásili, že se na tuto novou válku připravují. A vše to vyjasnit je právě hlavní náš úkol, to je naše přední poslání zde – vše ostatní má význam druhořadý.

2. SITUACE MEZINÁRODNÍ A VOJENSKÁ

Na poli válečném a v oboru válečné politiky mezinárodní staly se ovšem od roku minulého změny dalekosáhlé, byť by i pro nás nebyly překvapením. Víte, že jsme už od počátku války počítali docela určitě s útokem na Balkán a s jeho obsazením a pak s tím, že ve válce bude zcela jistě také Sovětský svaz a Amerika. O Americe jsme to tvrdili v každém našem projevu od listopadové volby Rooseveltovy; od té doby došlo ve Spojených státech k známému zákonu o pronájmu a zapůjčení (Lease and Lend Bill), pak k zákonu o válečné pohotovosti a nyní konečně k zákonu o změně americké neutrality. Dojde-li ještě k novému boji s Japonskem v Pacifiku, nic podstatného pro nás k horšímu se na světové situaci nezmění; bude to jen potvrzení faktu, že totální válka nutně na konec znamená, že v ní na všech frontách musí být všichni a že v důsledku toho bude svět očistěn při jednání o mír od všech útočníků ve všech částech světa současně.

O Sovětském svazu stačí, když připomenu jen to, co jsem loni v prosinci ve Státní radě řekl: „Nemohu také věřit, že by nacistická politika, chtěc nechtíc, způsobila, že by Sovětský

svaz nebyl na konec přinucen – přes dnešní neutrální snahy obou těchto partnerů – zasáhnout v nějaké formě do dnešního evropského konfliktu.“ Mluvil jsem loni úmyslně takto zdržlivě – nechtěje vyvolat nikde obtíže – přestože jsem nikdy ne-
pochyboval, že Hitler válku se Sovětským svazem vyvolá za všech okolností. Od února tohoto roku měli jsme už zprávy o německém rozhodnutí v tomto smyslu a na začátku května byli jsme už přesně informováni, na kdy Hitler připravuje nástup na východní frontě.

Od 22. června 1941 těžiště války se přesunulo na Východ a největší břímě na straně Spojenců nese nyní Sovětský svaz. Oběti jeho jsou obrovské. Bojuje nejen za sebe, nýbrž i za nás všechny ostatní. Jeho armáda, jeho hospodářská organizace i jeho politický organismus se osvědčil. Stal se od 22. června automaticky a pak i formálně spojencem Velké Británie, došlo k jeho dohodě se Spojenými státy a s řadou ostatních Spojenců, zejména také s Polskem a Jugoslavií. Pozdravili jsme tento vývoj s velkým ulehčením a radostí. Vždyť od 22. června 1941 došlo k mezinárodně politické konstelaci – ve chvíli nejkru-
tější války a po četných katastrofách, plná tři léta trvajících – ke které mělo dojít v r. 1938, na které Československá republika po léta pracovala, kterou jsme my zde ani po pohromě mnichovské neopustili a kterou jako linii politickou jsem přes všechny obtíže – znáte všichni, které obtíže to byly – hájil a našemu hnutí zachoval i v r. 1939 i v r. 1940.

Může být, paní a pánové, větší mravní a politické satisfakce pro nás a pro náš národ a stát, který v této strašlivé válce a zejména i v celé dlouhé a tak osudné době, která jí předcházela, dovedl zachovat tolik rovnováhy, tolik trpělivosti, tolik sebezapírání v těžkých chvílích a přitom tolik správného politického úsudku na všechny strany? A přitom vždy zachoval svou čest nedotčenu, svou politickou linii neporušenu a svou plnou loyaltitu k svým přátelům a partnerům nezměněnu. Uvážíte-li,

že celý národ dnes doma, až na bezvýznamné výjimky, zachoval si v těch nejtěžších poměrech tutéž linii jako my zde, jistě všichni znovu potvrdíte to, co jsem jako svou pevnou víru řekl loni: že postup našeho národa za Mnichova – a dodávám dnes, náš celý postup v této válce – bude jednou zdrojem ohromné mravní síly pro celou další historii a vývoj našeho státu a národa v budoucnosti.

Ve své dosavadní zahraniční politice, určené těmito novými skutečnostmi, budeme tedy nyní pokračovat v intimní a přátelské spolupráci se všemi Spojenci. Svůj budoucí konfederáční útvar s Polskem chtěli bychom už nyní připravit pokud možno co nejúplněji. Své ostatní Spojence budeme přirozeně o postupu svých prací informovat a pokud se to týká jejich zájmů, i s nimi se dohodneme. Konečné rozhodnutí musí ovšem učinit i o věci i o definitivní formě náš lid svobodně sám.

Vlastní situace válečná se nám všem jistě jeví vcelku už jasně, i když víme, že válka bude ještě těžká, ba snad hrozná. Od loňska takřka denně dobří pozorovatelé viděli, jak krok za krokem jdeme blíž k vítězství. Na tom faktu nic nemění veliký postup Německa v Sovětském svazu. Německo vnitřně se rozvrací ze dne na den jasněji a změna jeho režimu v diktaturu vojenskou stane se především vojenskou nezadržitelnou nutností, možno že poměrně brzo. Na okamžik snad to bude jeho zesílení. V té chvíli se patrně pokusí o jednání mírové. Ale hned na to další jeho rozklad bude jen urychlen – Itálie se sesouvá od týdne k týdnu s jistotou, která se na Mussoliniho šklebí s přišerností Dantova pekla. Rozumí se mi ovšem samo sebou, že bez vojenského zásahu a přímé rozhodující rány proti Ose vítězství dosáhnouti nelze.

Ostatně i ta rána přijde a přijít musí. Nové boje v Libyi jsou jen začátkem. Velká Británie buduje se systematickostí a pevností ryze britskou svou převahu leteckou, technickou a průmyslovou a na moři drtí všecko německé a italské, co se jí staví

v cestu, s takovou matematickou jistotou, že výsledek bitvy o Atlantik a o Středozevní moře není dnes už otázkou. Zásah Ameriky, její finanční a průmyslová pomoc Sovětskému svazu a nyní po změně zákona o neutralitě její pomoc Velké Británii na moři prostě znamená, že učiníme-li během roku příštího to, co vojensky a strategicky je ještě nutné, máme dnes jistotu konečného vítězství. Útok Německa na Sovětský svaz byl šílenstvím. Hrdinná obrana sovětské armády a oběti sovětského lidu jsou nám zárukou, že Německo za toto šílenství dostane odplatu, jež mu náleží.

Jen otázka času zůstává dnes sporná nebo nejistá. Říkám výslovně otázka času, poněvadž dnes je jistá také jiná podstatná věc: Žádný ze tří velkých partnerů – Velká Británie, Spojené státy a Sovětský svaz – neuzavře mír s Hitlerovým Německem. Neuzavře také mír s Německem generálským, které by bylo jen vojenským pokračováním pangermánského systému nacistického a které by si svůj vojenský stroj dnešní chtělo zachovat, aby mohlo zase začít, až se mu to bude lépe hodit. Dnes už nejde jen o hitlerismus a nacismus, dnes jde také o pruský militarismus, dnes jde a půjde opravdu o novou Evropu – a v té nemá místa ani německý nacismus, ani jeho pokračování v pangermánském generálském militarismu pruského ražení.

Víme všichni, že to bude boj těžký, a víme, že by bylo lehkomyšlné si začít říkat, že máme vše za sebou. Naopak, zdá se, že nejtěžší část války se právě blíží! Budme si toho vědomi a jednejme všichni podle toho!

3. PROBLÉMY POLITIKY VNITŘNÍ, ARMÁDY A EMIGRACE

Přicházím nyní k vnitřním otázkám akce zahraniční. A dovolte mi především, abych i letos opakoval o našich vnitřních věcech některé hlavní zásady, které jsem hájil a Státní radě přednesl už loni.

Budme si všichni vědomi, že zde za hranicemi jsme jen nepatrnou částí národa, že tíhu odboje ve všech směrech nese náš lid doma, že jsme my jen jeho exponenty, nositeli jeho praporu a jeho symbolem – a nic více. *My jdeme s ním a nikoli on s námi.* Hlavní bojová fronta pro nás je už dnes, zůstane až do konce a bude zejména ihned po pádu Německa – u nás doma. Naše síla spočívá v tom, že celý národ a všechen náš demokratický lid z Československa jde bez výhrad a bez podmínky touže cestou jako my, a my jsme zde v zahraničí jen správným výrazem jeho snah, jeho citů a jeho politických přání a plánů. Nevmýšlejme se nikdo z nás ani politiků, ani vojáků do role nějakých osvoboditelů. Po této válce bude to jiné nežli to bylo po válce minulé. Tentokrát to budou masové revolty na celém kontinentě, které budou osvobozovat všechna obsazená území. My to zde máme jen pomáhat připravit a mezinárodně zajistit. Zde je nás hrstka, sotva několik tisíc, doma je nás daleko přes deset milionů. To se vztahuje na nás všechny, a opakují, také na naše vojáky.

Tentokrát se také nesmí opakovat nějaké rozdělování domáckého a zahraničního odboje – jsme všichni z jednoho kusu a všichni nositeli jediného, jednotného, nedělitelného lidového boje o svobodu a o nový politický, sociální a hospodářský demokratický řád.

Všechen náš lid doma je jednotný. Nejsou tam dnes strany pravé a levé a není tam dělení funkcí podle stran. A dokud tam u nás bude Hitler, Himmler, Heydrich a pruští generálové, nebude žádné stranické politiky. Jednak ji doma dělat nemohou, jednak ji dělat nechtějí. Jejich starost jediná je, jak se zbavit nacistických generálských pruských gangsterů. Hájím stanovisko, že máme zde postupovat stejně.

A jako doma ve společné práci si každý zachovává své stranické přesvědčení a hned, jakmile zmizí okupanti z našich zemí, začnou si jistě i naši doma demokraticky formovat své budoucí

politické a stranické bloky – já sám osobně, jak víte, bych si přál, aby těch stran po válce bylo u nás co nejméně, snad dvě, maximálně tři – stejně tak každý z nás zde si zachovávej svobodně a demokraticky své názory a své příští plány, nyní však budme všichni bezpodmínečně jednotní v boji proti svým nepřátelům bez tříštění stranického a třídního! Proto celé naše nynější státní ústrojí chce býti založeno jen na této jednotě, jen na celonárodní a celostátní spolupráci, jen na jednom velkém a rozhodujícím cíli – boji proti Hitlerovi, nacismu, fašismu a německém generálském pruském vojskectví.

Vycházím dále v těchto úvahách ze samozřejmého demokratického předpokladu, že i když víme, že v této základní otázce je všecken náš lid bezvýhradně na téže linii, jakou zachováváme zde i my, nemá nikdo z nás práva pro budoucnost náš lid a stát v zásadních věcech vnitřních nebo mezinárodních k čemukoli definitivně zavazovat. Ze všeho, co děláme zde, budeme musít doma složit účty. Náš úkol zde a všechny naše funkce končí ve chvíli, kdy náš lid doma bude moci se svobodně o dalším vedení našich věcí vyslovit. To platí pro každého z nás a platí to především také pro mne osobně. Myslím, že je nutno, aby to bylo naprosto jasno.

Proto jsem od počátku odmítal učinit jakékoli zásadní závazky mezinárodní nebo vnitřní. Je dnes všeobecně uznáno a v dohodě s domovem sjednáno, že nemá být zde bez účasti domácích činitelů rozhodováno o některých zásadních věcech slovenských. I když, jak všichni víte, já sám osobně jsem vždycky byl a jsem na př. pro značnou demokratickou decentralizaci v celkové správě státu, odmítám v té věci závazky; ale podrobím se rozhodnutí, jež učiní demokraticky všichni naši doma.

Celý svět dále dnes vidí, že mnichovské rozhodnutí znamenalo, že náš stát musil nutně padnout do rukou diktátorské ciziny a že tím začala dnešní nacistická válka; a že tudíž k odči-

nění tohoto osudného omylu naše území musí nám být zase vráceno. Bez území toho byli bychom vždycky v rukách ciziny. Přesto však jsem od počátku trval na stanovisku, že nemůžeme zde činit definitivní rozhodnutí nebo se k těm či oněm zásadním věcem zavazovat ve věci našich Němců. Ani oni, ani my nejsme k tomu ani oprávněni, ani pověřeni. Domnívám se, že jsem už všechny příslušné činitele naše i spojenecké o správnosti svého hlediska přesvědčil. Každý ovšem může mít své stanovisko a hájit je – ale rozhodnuto bude doma.

Víte všichni, že jsem ve všech těchto otázkách vlastní, zcela přesné a konkrétní názory vždycky měl a mám – je to mé politické přesvědčení osobní, stejně jako má každý z vás přesvědčení své. S vládou a ostatními činiteli politickými často své názory vyměňujeme. Zatím však musí zůstat jen na této vzájemné osobní – a řekl bych neoficiální – výměně názorů, která docela přirozeně a naprosto nevyhnutelně naše vzájemné názory umírňuje a tím ovšem sblížuje.

Ale v jedné a hlavní věci není a nesmí být mezi námi pochybností ani kompromisu. Tato válka začala o německý expansionistní imperialismus v Rakousku, v Československu a Polsku, stala se všeobecným bojem proti nacistické diktatuře a vyvinula se dnes v plný boj o všestrannou demokracii evropskou a světovou proti všem politickým formám a vší ideologii nacismu a fašismu. Zdůrazňuji na všechny strany, že osvobození našeho národa a všeho našeho lidu není možné bez plného a jasného vědomí, že náš stát je a musí být a zůstat opravdu proniknut idejemi, zásadami, cítěním a přesvědčením demokratickým. Bez demokracie evropské a svobody všude kolem nás naše svoboda se také nemůže udržet. To není fráze, to je tvrdá politická, geografická, hospodářská a vůbec lidsky psychologická skutečnost. Historie nacismu sama to ukázala. Ani mezi politiky tudíž, ani v úřednictvu, ani ve vojsku nesmí mít místa at skutečný a vědomý, at neujasněný nebo neuvědomělý fašismus,

sklony k autoritativismu, k antisemitismu, k führerovství a všem těm stupidním rekvizitám nacistického pojetí života. Náš národ v nejtěžší krizi evropské demokracie v posledních letech byl tímto morem zasažen snad vedle Anglie a zemí skandinávských nejméně; zůstal pevně a důsledně věren ve své ohromné většině zásadám demokracie – je to jeho velikou ctí a hrdostí. Ani zde v zahraničí tomu není jinak. Ale zdůrazňuji, že nesmí býti u nás jedem tím dotčen nikdo. Jinak nemá mezi námi místa. Vedeme proti tomu přece národní, evropskou a světovou válku. Opakuji tudíž: V té věci u nás kompromisu není a nebude.

S těchto hledisek – a výlučně s těchto hledisek – posuzuji úkoly našeho prozatímního státního zřízení, naší vlády, Státní rady a našeho vojska. Nedávná rekonstrukce naší vlády znamená především vnitřní její úpravu po jednorocní zkušenosti a nové rozdělení kompetencí z důvodů vnitřních, z nutnosti vyrovnání některých pracovních potřeb v kabinetu. Chce být zdůrazněním toho, co právě bylo zde řečeno: jednoty národa a všeho lidu československého, nestrannosti naší politiky během války v zahraničí, její důsledné demokratičnosti a věrnosti ideálům republiky Masarykovy a chápání dnešních událostí ve smyslu poválečné úpravy poměrů v duchu zcela nového evropského řádu politického, sociálního a hospodářského. Přestože dnešní organisace vlády vyjadřuje jistý krok dopředu v přípravách pro budoucnost, zůstane si i vláda ve své činnosti budoucí vědoma toho, že nechce a nemá ničemu, co bude doma, prejudikovat ani vnitropoliticky, ani mezinárodně.

Státní rada, jak vidíte, je rozšířena a doplněna. Vítám upřímně její nové členy. Jsem velmi rád tomu, že je nyní doplněna členy, náležejícími do řad oněch směrů dělnictva, jež dosud ve Státní radě nebylo, některými novými členy slovenskými a členem, náležejícím do řad židovských. Jak jsem již loni oznámil, jednal jsem také s některými politickými činiteli z řad na-

šich demokratických Němců, kteří v r. 1938 spolu s námi bojovali za integritu republiky. Po oboustranné dohodě jejich spolupráce na půdě Státní rady byla prozatím odložena vzhledem k událostem doma.

O věci té vznikly v našich řadách některé pochybnosti nebo diskuse. Aby bylo jasno na všechny strany, opakuji to, co jsem řekl už loni. Každý, kdo je v upřímném boji proti dnešnímu Německu, je naším spojencem. Každý československý občan, který upřímně stojí proti všemu, co je nacistické, a proti všemu, co u nás nacisté chtěli dělat a dělají, může náležet do našich řad a může s námi spolupracovat. Státní rada je organismus, jehož první a hlavní poslání je soustřeďovat všechny politické činitele všech dřívějších politických směrů a všech národností republiky na podkladě jejich příslušnosti ke státu, k republice, na základě jejich důsledného boje proti nacismu, uznání dnešního našeho zřízení republiky na britské půdě a na základě slibu, který v tomto duchu složili.

Žádné jiné podmínky pro členství Státní rady, podmíněné jmenováním prezidentem republiky, není a být nemůže – leda jen lojalita k řádům Státní rady samé. Jinak by to znamenalo, že se vzdáváme svých občanů a uvádíme tím v nebezpečí své území, jež v Mnichově nám mělo býti odňato. Je to politická spolupráce, jež znamená především přihlášení se k věrnosti k republice. A jak jsem už výše pověděl, v žádné jiné otázce tím prejudikováno není – vše ostatní je ponecháno rozhodnutí doma. Toto naše stanovisko je sice liberální, ale jasné a právně správné, politicky rozumné a přitom demokratické, nechávající možnost rozhodnutí jakýchkoli závazných řešení zásadního charakteru našemu lidu doma.

Víme všichni, že diskuse ty souvisely s úvahami o tom, co bude s Němci v republice po porážce nacistického Německa. Myslím, že je čas, abychom si o té věci řekli to nejnnutnější už dnes. Pokud znám stanovisko našich politických, dobře

orientovaných lidí doma, je vcelku shodné s tím, co se dnes diskutuje už mezi spojeneckými vládami a co se patrně stane, jak sám ministerský předseda Winston Churchill naznačil, jedním z článků budoucího jednání o příměří a mír: Bude třeba, aby všichni vinníci této války byli potrestáni, a to všude, bez výjimky a bez smilování. Bude třeba zejména trestu na všechny ty, kdo se účastnili přímo či nepřímo všech zrad a zvěrstev henleinovských, nacistických a gestapáckých, kdo pomáhali naše lidi pronásledovat, mravně, lidsky a národně ponižovat, ničit, okrádat a loupit obsazené země a jejich obyvatelstvo, kdo zrazovali, loupili a vraždili.

O tom jsme dnes všichni zajedno. Bude to platit však nejen o Němcích, nýbrž také o všech jiných národech. U nás budou stejně potrestáni zrádci Češi a Slováci jako Němci; a ostatní spojenečtí národové si to vyřídí obdobně ve svých vlastních zemích. Je pravda, že Čechů bude málo, Slováků o něco více a Němců bude mnoho. Ale bude to spravedlivé a správné. A celý svět musí vědět, že je to jediná cesta k vyřízení hrozného dědictví, jež nám v naší zemi i v zemích ostatních nacismus zanechá. Sám nepochybuji, že československý, demokraticky orientovaný lid všech národností po této válce bude mít snahu si to všecko dobře a trvale vyřídit.

4. NOVÁ VLNA TERORU VE VLASTI

Tím se dostávám k nedávným, krvavým událostem ve vlasti, jež nacističtí kati Himmler, Heydrich a německá správa vojenská u nás vyvolali. Já nepochybuji, že němečtí vojáci a také nacističtí vůdci jsou si dnes již zcela jasni o tom, že válku už nevyhrají. Jejich poslední naděje je aspoň ji neprohrát naplno a dojít brzo k nějakému předčasnému míru. To je, jak víme zcela pozitivně z Německa samého, plán dnešních vůdců německé armády, kteří vědí, že brzo přijde chvíle, kdy se budou musit tak či onak nacismu zbavit, aby mohli světu nabízet mír.

Chtěli by si při tom zachovat svůj válečný stroj neporušen, nějak se dohodnout s Anglií a vyklidit západní Evropu, udržet si však v nějaké formě pro sebe svůj lup v Evropě střední, především Polsko a země české. Proto je celý dnešní německý systém tak zuřivý na všechny vzpoury v těchto obsazených územích. Přinutí snadno své spoluvinníky z dnešního Rumunska, Maďarska, Bulharska, t. zv. Charvátska a t. zv. Slovenska, aby se vyslovili pro jeho nový evropský řád; očekává, že snad západní Evropa zavře oči nad tím, co udělali s Poláky, s Čechy a Srby, ale v důvěrnosti slibují už dnes, že s nějakou formou jejich omezené samostatnosti by nakonec souhlasili; a bláhově myslí, že Velká Britannie a Amerika jim přenechá volnost, aby si vyřídili, jak dovedou, věci se Sovětským svazem sami. Mělo by to v umírněnější formě zachovat dnešní německou hegemonii na evropském kontinentě.

Je to všechno stupidní omyl, jehož je schopen jen pruský zupák, ale faktem je, že němečtí generálové v to ještě doufají. K tomu ovšem potřebují u nás naprostý hřbitovní klid a nějaké vynucené české hlasy, že se český lid se svým osudem smířil a že to nestoudné, násilné a lidsky a národně ponižující zařízení, jemuž se říká český a slovenský protektorát, dobrovolně přijal. Těmito plány si musíme vysvětlit i všecko to, co se nyní u nás za vedení Heydrichova stalo.

Ale český lid se nesmířil a nikdy nesmířil. A svět ostatní se pruskými generály a nacistickými katy oklamat už nedá. To se snad dalo dělat až do Mnichova, nyní už nikoli. Jako jeden muž náš skvělý národ stojí v boji a nepoddá se, kdyby válka trvala deset let. Máme denně o tom svědectví jak všechny vrstvy národa jsou pevné, odhodlané, neústupné, a čím více se teror stupňuje, tím odpor je neúprosnější, nenávisť našeho lidu zarytější a tím je také nepoddajnější jeho síla vůle a rozhodnost vzít v daném okamžiku odplatu za všecko to, co se dnes u nás děje.

Tak zvaná protektorátní vláda a její prezident už dávno

vládou není. A dnes po heydrichovských popravách není už opravdu ani vlády ani presidenta v t. zv. protektorátě. Jak víte, nezabývali jsme se oficielně odtud z Londýna nikdy těmito politickými činiteli. Důvody jsou nasnadě: t. zv. vláda protektorátní a její president nevznikli teprve válkou, jako tomu bylo s quislingy v Norsku, v Holandsku, v Belgii, nebo později v Charvátsku a jinde. U nás to byl důsledek Mnichova a 15. března 1939, za něž odpovědnost nebyla u nás. Proto jsme nikdy slova proti nim neřekli ani já ani vláda. Přešli po 15. březnu 1939, kdy Evropa nás definitivně opustila a nechala nás v rukou nacistických banditů, automaticky do doby, kdy Německo vstoupilo do otevřené války, snažice se nějak našemu lidu tu a tam pomáhat.

Postupem doby však se stali všichni jen prostými nástroji, bez moci, bez kompetence, bez politiky a zprvu také bez odpovědnosti: žádnou vládou a žádným státním presidentem nejsou. Proto pro nás dnes a pro nikoho v zahraničí prostě neexistují. Myslím, že by byli učinili lépe, kdyby byli ve správný čas odešli. Nepěkná, nedůstojná a ponižující komedie s korunovačními klenoty ve svatováclavské kapli, jež se odehrála minulou středu, je toho všeho křiklavým dokladem. Zavírám tudíž nad touto kapitolou poslední stránku: není pro nás protektorátu, není pro český lid a pro nás protektorátního presidenta a vlády. Není ovšem pro nás také samostatného Slovenska; a pokud se tam usadilo quislingovství a zrada, slovenský lid, jehož ohromná většina jde touže cestou jako země české, si to s ní v daném okamžiku vyřídí.

Toto naše stanovisko je dáno tím, co se děje v t. zv. protektorátě ode dne 28. září 1941. Ta nacistická zvěrstva, ty šílené teroristické popravky, ty gestapácké tortury a prušácké vládní metody – se vši tou pomocí, kterou jim ten nepatrný hlouček našich quislingů poskytuje v t. zv. českých novinách – je úžasně výmluvné a krásné svědectví, dané našemu hrdinnému lidu,

celému národu a celé naší odbojové akci. Jak jsem řekl, doma je fronta, fronta hlavní, a také tam teče krev. Ale to je krev, ze které roste nový svobodný život národa a státu. Všechno svobodný svět, více než tři čtvrtiny lidské společnosti, dalo nám už toto vysvědčení.

5. NAŠE ÚKOLY V POSLEDNÍ FÁZI VÁLKY

Přicházím k poslední části svého výkladu. Soudím, že rok 1942 je rozhodujícím rokem války, a očekával bych, že se přes ten rok válka nemůže nadlouho protáhnout. Proto činíme všechny své dispoce politické tak, abychom své věci jež zde můžeme a máme vykonat měli hotovy do zimy roku příštího. Prodlouží-li se válka přes tuto dobu – což vyloučit nikdo nemůže – nebude chyba, když své plány do budoucnosti budeme mít hotovy dříve.

Z vyloženého plánu je však patrné, že nejpodstatnější věci budeme moci rozhodnout až doma, a byla by tudíž nasnadě kritika, že vláda, Státní rada a celá naše akce nemá dost konkrétní okamžitý akční politický program. Odmítám tuto výtku a sám naproti tomu vytýkám, že se strany mnohých kritiků žádají od naší akce věci, které provádět nemůže a nemá a k nimž není oprávněna. Emigrace bývá vždycky sváděna k tomu, že přeceňuje sama sebe. Každá politická emigrace, která se odloučí od národa a myslí, že má sama o osudu národa rozhodovat, zapadne nutně do nereálnosti a romantismu, izoluje se, ztratí smysl pro rozměry, pro své vlastní možnosti a vůbec pro vývoj poměrů doma a tím nutně politicky padne. Bez pevného se držení domácí půdy nemůžeme definitivně rozhodnouti nic.

Naproti tomu však to neznámá pro mne nečinnost a prosté čekání. Ministerstvo národní obrany se musí nejen starat o naše vojsko, nýbrž musí už nyní připravovat, zkoumat, studovat jaké nové věci přinese domů pro armádu domácí, jaké poznatky z vojny nashromáždí pro první dobu po pádu Německa a jaké

novoty zavede do naší armády budoucí. O to se musí starat naši důstojníci – jejich doménou není politika nýbrž studie, příprava a vzdělání vojenské. Podle toho budou doma posuzováni.

Ministerstvo zahraničních věcí připravuje si látku a svá řešení pro uspořádání evropských věcí při jednání mírovém, ministerstvo financí musí už nyní studovat a připravovat v dohodě s hospodářským komitétem ministrů materiál k tomu, jakých opatření finančních bude třeba bezprostředně po válce, jaká bude nová theorie poválečného finančnictví a jak se to všecko bude uplatňovat u nás; ministerstvo rekonstrukce bude mít na starosti připravovat za stejných podmínek nejen pomoc spojeneckou naší zpusťosené zemi, nýbrž i připravit podklad pro hodnocení všech škod u nás způsobených a studovat, co připravují všude jinde a co my z toho budeme moci použít; ministerstvo sociální péče musí velmi podrobně sledovat sociální vývoj v jiných státech a zkoumat cesty, po nichž se budeme muset my po válce dát atd., atd. – Bude jistě příležitost, aby ty a ony otázky byly prodebatovány také v tom či onom výboru Státní rady. A tak bych mohl probrat i ostatní resorty.

Bude tudíž práce mnoho. Ale nepůjde o definitivní rozhodnutí ve všech těchto problémech; půjde o *všestranné připravení materiálu*. Definitivní rozhodnutí zde činit nelze, poněvadž:

1. nemáme zde k tomu hlavní složku pro rozhodnutí nutnou – t. j. skutečné poměry doma;
2. během války a až do posledního jejího dne budou se ještě poměry velmi měnit a rozhodnutí by byla předčasná;
3. o všechny tyto otázky rozpoutaly by se mezi námi stranické boje, neúčelné, bezpředmětné, protože výlučně theoretické. Otrávil by nám prostředí a výsledku by to nemělo.

Slyším také mnoho kritik o tom, jaký je prý duch naší akce, jak zde a onde se nedobře pracuje nebo úřaduje, jak zde a onde jsou jedni proti druhým, jak zde znovu vzniká starý nedobrý i počtem stále rostoucí civilní i vojenský byrokratismus, kriti-

sovaný tak oprávněně už v republice atd. atd.; a pak často na základě toho se generalisuje a odsuzuje šmahem všecko. Jsme dnes už dost silní a konsolidovaní a loyální diskuse není jistě nebezpečím. Ale varuji velmi důrazně před zevšeobecnujícími kritikami. V politické emigraci, byť i dočasné, je vždycky život těžký; politická emigrace je nespokojenost, bolest, utrpení – skoro bych řekl nemoc. Každý by si toho měl být vědom a uložit si co největší střízlivost, objektivnost a hlavně trpělivost.

Vím naproti tomu pozitivně, jak ve srovnání se všemi emigracemi světa my sami stojíme vysoko a jak náš člověk i v emigraci, i když tu a tam hubuje, zachovává si rozvahu a politickou zralost; a konečně srovnajme jen to, co je dnes a co bylo před dvěma lety, jak veliký jsme udělali ve všem pokrok a jak ohromných politických úspěchů jsme dosáhli. A dovolte mi, abych řekl docela rozhodně: to, čeho jsme už dosáhli, může dosáhnout jen těleso ve svém jádru politicky a morálně zdravé.

Že ovšem nespokojenosti jsou a že v mnohých věcech není všecko v takovém pořádku, jak bychom si přáli všichni, je pravda. Daleko největší část našich dnešních obtíží pochází především z podstaty emigrační politiky vůbec: jsme v cizině, nejsme doma. Ale víte také všichni, že na celém světě veliká součást toho, čemu se říká politika, je také vyvolávání nespokojenosti, kde by být nemusila a kde ani není dost oprávněna. Tož tyto obtíže, tyto všechny nedostatky, skutečné nebo zdánlivé, jsme nuceni prostě nést s sebou, ať se nám to líbí či nelíbí. Ale ovšem souhlasím: *musíme se snažit upřímně to napravovat*. Jde o to, abychom se o nápravu snažili všichni v duchu přátelství a vzájemné loyality a v rámci možností, jež jsou nám k dispozici – vždyť dnes platí více než kdy jindy, že jsme všichni na jedné lodi.

A právě proto při této první schůzi Státní rady v druhém roce její existence obracím se na všechny naše činitele bez rozdílu, zejména činitele politické a vojenské, na ty, kteří jsou

v plné činnosti, i na ty, kteří se uplatnili dosud tak, jak by si toho přáli nemohou, aby se snažili v tomto příštím období konat práci jen a jen konstruktivní, aby opravdu tvořili ve všem a všude jednotné, svorné a loyální těleso, jako je tvoří doma sám národ, aby vyloučili všechny spory anebo je omezili opravdu na minimum, nechávající plně stranou všechny věci osobní a stranické a jdouce výlučně všude a ve všem jen za společným zájmem národním a státním.

Státní rada sama bude mít v tomto roce stejné úkoly jako loni. Nyní hned dostane k svému projednání a k pořízení poradní zprávy státní rozpočet. Pak budou pracovat jako loni jednotlivé výbory. Během roku budu mít asi příležitost žádat Státní radu o některé práce zvláštní, jež nově hromaděnou a nově přicházející činností stanou se patrně nezbytnými. V prvním roce své činnosti začala si Státní rada tvořit svou tradici. Přál bych vám abyste ji v roce druhém plně dobudovali a s úspěchem ustálili.

6. ZÁVĚR

Uzavírám, paní a pánové, svůj dnešní projev touto výzvou: Ve všem, co zde děláme, budme vedeni vědomím, že jsme jen nepatrná část našeho bojujícího lidu. My zde nejsme sami národ a stát, jsme jenom *také* národ a stát. Ale hlavně mějme upřeny své zraky na ten veliký fakt, že to, co se ve světě odehrává, je něco tak ohromného, dalekosáhlého a dosud nedozrnlého, že to daleko přesahuje svým významem i válku minulou a že i náš vlastní československý problém je jen malý výsek všech těch událostí. A nedělejme tudíž ani ze svých vlastních bolestí, ani z bolestí vlastního národa a státu střed světa! Přitom však mějme vědomí, že jsme dost významní, abychom zde v zahraničí spolurozhodovali o osudu svého státu, a že přitom je náš národní a státní problém pro ostatní svět tako-

vého dosahu, že tento dnešní strašný uragan vznikl ze sporu, jenž začal kolem nás a dostal svůj vznik v Mnichově.

Uvědomíme si dále, že dnešní světová krize přivodí veliké změny všeho druhu také ve vnitřním životě našeho státu doma. Je to revoluce, v níž osoby jsou a budou málo a národ a stát jako celek všecko. V takové krizi osoby odcházejí, generace se vyměňují, strany a sociální třídy se rozměňují, národ, stát, strany a třídy se nově formují a nový život se rodí. Bude tomu tak také u nás. Budme skromnými, nerozčilenými, věcnými a konstruktivními dělníky na budování tohoto nového života v duchu tohoto vývoje a připomínejme si, že my sice odejdeme, ale národ a stát že bude a musí žít a se rozvíjet dál a že jediná naše myšlenka musí být ne co bude s námi, nýbrž co bude se státem a národem.

A budme šťastni, přes ty naše útrapy exilu, že je každému z nás dána možnost účastnit se práce na těch ohromných úkolech, na té veliké přeměně světa a života, na těch velikých historických událostech ať v malých či velikých věcech, a že je nám tak dovoleno pomáhat k osvobození toho našeho drahého státu, národa, lidu, který je tak skvělý, tak statečný, tak ve svých cílech a povinnostech jasný a rozhodný, že právě v těchto temných dnech poroby píše pro generace budoucí nejkrásnější a nejdokladnější stránky své historie. Nepřestanu nikdy opakovat, že v promítnutí do dějin našich i evropských národů ostatních postup našeho národa ve světové krizi, počavši se rokem 1938, je dramatem vznešené lidské velikosti a důstojnosti a velikolepou tragedií, která skončí po těžkých útrapách morálně velikým, epicky heroickým a životně jásavým znovuzkříšením.

Naše práce je krásná a povzbuzující a přitom přes všechny naše obtíže tak úspěšná! Budme v ní hodni svého krásného milovaného domova a věřme s Komenským, že po přejití dnešních vichřic hněvu vláda věcí jeho k němu se zase navrátí!

ROK ODCINĚNÍ MNICHOVA

(12. listopadu 1942)

Zahajuje práce třetího roku Státní rady prozatímního státního zřízení Československé republiky považují za svou povinnost poděkovati především Státní radě za její činnost v jejím druhém období, která byla bohatá a sama dokazuje, že tato instituce plně a zdařile koná svoje poslání, disciplinuje nám naši politickou emigraci, usměrňuje v ní politické myšlení a přispívá státní exekutivě v jejích těžkých povinnostech v exilu.

Ukazuje také, jak politická konsolidace a jednotnost v našich řadách pokročila, což také plně odůvodňuje rozšíření pracovní základny, na níž další spolupráce Státní rady s vládou se bude rozvíjet v třetím období její existence. Prosím vás všechny, vážené paní a pánové, abyste v novém období – doufám, že to bude období poslední a zároveň nejvýznamnější – se srazili všichni ještě více dohromady a byli ještě jednotnější neboť půjde o poslední období války, kdy budeme musit nejen vypnouti všecko své úsilí především k urychlení pádu nacismu a fašismu, ale také promýšlet některé podstatné věci už přímo pro práci a k osvobozujícím činům ve vlasti.

I. DNEŠNÍ STAV NA VÁLEČNÝCH POLÍCH

Od poslední mé řeči ve Státní radě z 25. listopadu 1941 se válečná situace naprosto podstatně změnila. Válečné události od září r. 1939, t. j. od útoku na Polsko, přes obsazení Norska, Belgie, Holandska a pád Francie, přes izolaci Anglie v druhé polovici r. 1940 a obsazení Balkánu z jara r. 1941 až do útoku na Sovětský svaz dne 22. června 1941 možno pokládat za jedno jediné a první období druhé světové války, období vze-

stupné a vcelku vítězné ofensivy německé, i když v něm došlo také ke dvěma rozhodujícím vítězstvím Velké Británie – myslím na leteckou porážku Německa na podzim r. 1940 a pád italského imperia v Africe téhož a následujícího roku.

Od útoku Německa na Sovětský svaz v červnu 1941 až do října 1942 bude se patrně počítat druhé rozhodující období dnešní války. V tomto období se válka převážně evropská změnila ve skutečnou válku světovou útokem Německa na Sovětský svaz a útokem Japonska na Spojené státy a vstupem do války Ameriky Severní a přímou či nepřímou účastí velké části Ameriky Jižní. Období toto znamená vrcholné vy-
pětí všech válečných sil německých a obsazení velkých sovětských území až k Leningradu, k Moskvě, a Rostovu, pád Indočíny, Malajska, Singapuru, Holandské Indie, Filipin a pacifických ostrovů, konečně zaražení britského postupu v Libyi a pokus o přímý útok na Egypt a novou – a myslím, že poslední – velkou ofensivu německou v Sovětském svazu, která přivedla německé armády až ke Stalingradu a k úpatí hor kavkazských. Tato vítězná, skoro půldruhého roku trvající německá kampaň byla přerušena vítěznou sovětskou protiakcí, trvající od začátku prosince r. 1941 až do června 1942, která ještě ve zvýšené míře znamená to, co znamenala v r. 1940 bitva o Velkou Británii a pád italského imperia – t. j. získání naprosto nezbytného času pro Anglii a Ameriku k přípravě pro další válku a tím definitivního zajištění toho, že Osa v této válce v žádném případě už nevítezí.

Dnešní zaražení německé ofensivy na Volze a v Kavkazu a přípravy k nové sovětské zimní ofensivě, nové britské ofensivní akce v Libyi a přechod Američanů k nadmíru důležitým ofensivním operacím v západní a severní Africe jakož i v Pacifiku a zejména také stálá letecká ofensiva britská a příprava druhé fronty v západní Evropě znamená zahájení třetího, a doufám posledního vítězného období této druhé světové války, které jistě

skončí pádem Osy. Ve svých říjnových projevech Hitler, Göring a Goebbels sami to potvrdili, oznamující naprosto nezakrytý nový dalekosáhlý vojenský a politický fakt: že Německo přechází do války obranné. Je to doznání dvou významných skutečností: Německo, jsouc vojensky, hospodářsky a mravně příliš vyčerpáno, jest si plně vědomo, že nedocílí už vítězství a stejně jako Japonsko se pokusí hrozit nekonečným prodlužováním defenzivní války vzhledem k velikým územím, jichž dosud dobylo. A západní Evropě a Americe bude hrozit čím dále tím více komunismem v Německu. A za druhé: jediná naděje obou je a bude, aby v dané chvíli těmito hrozbami, obratnou politikou a diplomacií dosáhli nerozhodného míru. Proto v posledních dnech vykřikoval Hitler v Mnichově tak směšně, že nezná slova kapitulace a že doby kdy nabídl mír již minuly. Současně však Německo nacistické – ale také jeho kruhy nenacistické – budou nabízet a už nabízejí všemi možnými, zejména tajnými cestami mír, a to Západu proti Východu a Východu proti Západu. Brzo o tom budeme slyšet více, ale ani první ani druhá jeho snaha nebude vůbec mít úspěch. Všechny tyto nacistické triky už dnes každý zná.

Nemám v úmyslu probírat zde v podrobnostech jednotlivé pravděpodobné vojenské eventuality, které se nám v tomto třetím období války dostaví. To je věc vojenských odborníků a stratégů. Nemám však pochybnosti o tom, že i když definitivní přechod Německa do války obranné neznamená, že by zde či onde Německo se zase nechopilo iniciativy a nepodniklo tu či onu lokální ofensivu, válečná iniciativa ve všech směrech ve vzduchu, na moři i na zemi bude nyní docela určitě ve svých velikých rysech soustavně přecházet na Spojence. Dojde k velikým událostem zase v Sovětském svazu a na Středním a Dalekém Východě, v Africe, a pak na Blízkém i Dalekém Východě; nynější tak důležitá, úspěšná britská ofensiva v Libyi a velké americko-britské operace v západní a severní Africe znamenají

dalekosáhlý obrat ve vojenských událostech této války. Dále dojde docela určitě v nedaleké budoucnosti k druhé frontě v západní Evropě, k ofensivě, k novým událostem, týkajícím se Francie, která, jak již dnes vidíte, se stane v tomto období znovu nejen důležitým politickým činitelem, nýbrž i vojensky i strategicky spolurozhodující velmocí; naše politika vždy s tím počítala a podle toho postupovala. Konečně přijdou na řadu i události ve všech obsazených zemích a na konec pád Německa a Itálie, za současných vnitřních povstání, politických revolt a revolucí i v obsazených spojeneckých zemích i v zemích, které jdou dnes s Německem. To všechno dnes již je nebo bude brzo na obzoru. Bude to všecko v měřítku daleko větším než byly události z r. 1918, půjde to dále a hlouběji a situace ve chvíli příměří bude daleko obtížnější nežli byla situace v listopadu a v prosinci 1918.

K tomuto pádu diktatur budeme musít všichni účinně přispět. Ať nikdo nepočítá, že mu vyčkávání a politické manévrování nějak pomůže. V této válce, která je a bude zároveň hlu-bokou změnou uvnitř všech států, a která pro všechny státy poražené a pro některé země jiné se přemění na konec ve válku občanskou se všemi jejími důsledky ve vnitřní jejich politice, každý dostane to, co mu bude přináležet podle jeho postupu, jednání a práce bezprostředně před touto světovou krizí a během jejího akutního trvání. Rozhodně nebude nynější poválečný svět tak milosrdný a soucitný jako jsme všichni byli po první válce světové, kdy jsme tak snadno odpouštěli válečným vinníkům první světové války a těm, kteří jim tehdy pomáhali.

2. MEZINÁRODNÍ SITUACE POLITICKÁ

a) Atlantická charta a Velká aliance

Není možno, abych vám v dnešních svých úvahách předvedl celý obraz mezinárodní politické situace v prvním a druhém období této války. Prošla od září 1939, stejně jako situace vo-

jenská, velikými změnami, které však zanechaly za sebou některé trvalé a dnes už všeobecně přijímané zásady a výsledky. Mluvit ovšem o mezinárodní politice za války, znamená vyličit snahy válčících stran, jednak pokud se týkají jejich akce aby na svou stranu dostaly zbývající neutrály, jednak pokud jde o jejich válečné cíle a plány. Dnes téměř všichni rozhodující mezinárodní činitelé ve válce už jsou. Povím tudíž něco o otázce válečných cílů a především ovšem to, co se týká přímo či nepřímo nás.

Otázky válečných cílů byly v *prvním období* války probírány od odpovědných politiků států spojeneckých ve formách co nejvšeobecnějších. Německo naproti tomu se vzrůstajícím počtem států jím zničených a obsazených čím dále jasněji vykládalo, co má znamenat jeho nová pangermánská říše a jeho nový evropský řád. Přestože ani ono svých konečných cílů jasně ani dodnes neodhalilo, hlavní jeho rysy jsou přece jen dostatečně známy a odhadnuty.

Proti těmto vcelku značně konkrétním německým cílům Francie a Anglie v prvním roce války a pak po pádu Francie Anglie sama se svými ostatními Spojenci do konce prvního období války, t. j. do června 1942, mimo prohlášení některých všeobecných demokratických principů žádného konkrétního plánu ani systému principů a idejí nevyhlásila. Ani Francie ani Anglie nechtěly předbíhat událostem válečným a zavazovat se komukoliv a k čemukoliv v době, kdy byly ve velmi těžké obranné válce proti vítězícnému Německu. Ve Francii, jak známo, to bylo diktováno také tím, že některé vedoucí a tehdy odpovědné kruhy do války ani v r. 1939 jít nechtěly, a nemajíce už hned od počátku války dost víry ve své konečné vítězství, čekaly na nějakou příležitost k uzavření nerozhodného míru v neukončené válce. Hlavní vedoucí kruhy francouzské prostě pokračovaly dále v politice „appeasementu“ nebo, jak se jinak říkalo, v „mnichovanství“.

V Anglii tomu bylo od počátku války značně jinak. Zde od obsazení Prahy v březnu 1939 se téměř s určitostí počítalo s tím, že ke konfliktu s Německem dojit musí, i když tu byla snaha i nadále válku odkládat a získat čas k dalším přípravám. Když však Polsko bylo v srpnu 1939 Německem napadeno, pochopili v Anglii skoro všichni, že boj s nacismem opravdu začal, že režim nacistický, jemuž jde o ovládnutí kontinentu proti Anglii, musí býti zlomen jako byl zlomen režim Napoleonův, jemuž šlo před více než sto lety stejně o ovládnutí Evropy, také s cíli antibritskými.

Ale teprve když přišla vláda Churchillova byl pravý smysl této války i v Anglii plně pochopován a pochopen a právě pád Francie k tomu rozhodujícím způsobem přispěl. Winston Churchill stal se skvělým výrazem i reprezentantem této politiky. Tehdy se začalo jasně také chápat, že obranná válka proti nacismu bude musit mít jasnější politický program. Do Londýna přicházely – jedna po druhé – vlády obsazených zemí na kontinentě a už tím faktem konkrétnější politický program války se automaticky tvořil a doplňoval ve dvou směrech: půjde jednak o zničení nacismu a diktatur a o obnovení demokracie a její sociální prohloubení, jednak o osvobození zemí obsazených Německem a Itálií, ale také o vybudování lepšího bezpečnostního systému v Evropě a novou organizaci a spolupráci Evropy vůbec na zcela nových předpokladech.

Fakt, že Anglie zůstala po pádu Francie po celý rok z velmocí *jediná* v přímé válce, a to ještě nepřipravena, zesiloval čím dál tím více vědomí v Americe, že bez přímého zásahu Spojených států evropské diktatury přemoženy nebudou. Třetí volba presidenta Roosevelta v listopadu 1940 vývoj Spojených států v tomto smyslu ještě urychlila. Aby bylo možno připravit ve Spojených státech zákon o půjčce a pronájmu, zákon o národní pohotovosti a zákon o odvolání neutrality, bylo třeba veřejnému mínění americkému dokázat, že cíle této války, ve-

dené proti fašistickým diktaturám Velkou Británií a jejími menšími Spojenci, se srovnávají s tím, co by Roosevelt mohl obhájit i v zemi, která měla tak veliké procento izolacionistů a zastánců důsledné neutrality.

Tak došlo k známé první cestě Churchillově do Ameriky v srpnu 1941 a k jeho schůzce s presidentem Rooseveltem, při níž byl mezi nimi dne 14. srpna 1941 dohodnut a podepsán první veřejně formulovaný politický program dnešní války ve formě t. zv. „Atlantické charty“.

Obsah jejích osmi článků znáte. Obě země se zavazují, že nebudou vyhledávat pro sebe územního rozšíření; přejí si, aby nebylo územních změn bez výslovného přání národů, jichž se to týká; respektují práva všech národů, zvolit si svou vlastní formu vlády, a přejí si, aby národům, jimž suverénní jejich práva byla násilně odňata, byla zase vrácena. Dále v článku čtvrtém se prohlašuje, že oba státy přiznávají všem národům velkým i malým, vítězným a poraženým, právo na volný hospodářský rozvoj a právo na volný přístup k surovinovým zdrojům, vyšší hospodářskou úroveň, pokrok a zajištění sociální. V článku sedmém žádá Atlantická charta svobodu moří a v článku šestém a osmém se zdůrazňuje, že po zničení nacistické tyranie má se vybudovat nový bezpečnostní systém evropský a světový, při čemž první krok k tomu bude odzbrojení útočných mocností a zajištění tohoto odzbrojení na dostatečnou dobu tak, aby nemohlo dojít jejich vinou opět k nové evropské válce. Pak by mohlo také dojít k omezení zbrojení vůbec.

„Atlantická charta“, která měla umožnit Spojeným státům pokračování jejich politiky na pomoc demokratické Evropě proti diktaturám, byla bojujícími spojeneckými národy po kratším jednání s vládou britskou jako základna jejich válečné politiky přijata.

Před tím však, dne 22. června 1941, byl Německem napaden

Sovětský svaz. Brzo poté podepsal Sovětský svaz s britskou vládou spojeneckou smlouvu o společném vedení války proti Německu a společném uzavření míru a během dalších jednání s Anglií se k programu Atlantické charty připojil. Dne 7. prosince 1941 napadlo pak Japonsko Spojené státy americké, které po vypovězení války také se strany Německa a Itálie se dostaly přímo do války a staly se přímým spojencem Číny, Velké Británie, Sovětského svazu a všech ostatních Spojenců. To je vedlo k tomu, aby znovu zdůraznily svůj poválečný program, obsažený v Atlantické chartě, tentokrát už jako své *válečné* cíle a vyvolaly nové slavnostní přijetí Atlantické charty manifestačním jejím podpisem od všech mocností, válčících proti Ose, dne 1. ledna 1942 ve Washingtonu. Stalo se tak ve formě podepsání společné *alianční deklarace všemi válčícími Spojenci*, která má jen dva krátké články a v níž se všichni zavazují navzájem si všemi prostředky ve válce pomáhat a neuzavřít separátně příměří nebo mír s mocnostmi Osy. V úvodu deklarace se pak konstatuje, že všichni signatáři, podepisující tuto deklaraci, přijímají za svůj společný válečný program principy, ztělesněné v Atlantické chartě.

Atlantická charta je dokument veliké theoretické i praktické ceny politické a dělá svým autorům jistě velikou čest.

Nepochybuji, že hlavní jeho principy v nějaké formě po této válce uplatněny budou. Ale i jeho autoři i ostatní vlády, které tento program přijaly, si byli vědomi hned od počátku dvou věcí, které je možno pokládat zároveň i za výhody i za nedostatky tohoto důležitého dokumentu.

a) Je to program *velmi všeobecný*, neboť je to nastínění jen *hlavních* politických a mravních *zásad*. Bude tudíž třeba v dané chvíli vyjádřit tyto theoretické zásady v konkrétnější formě praktických cílů politických, t. j. dohodnout se o tom, jak se mají uplatňovat v praxi. To je však vždy daleko obtížnější.

b) Program ten neobsahuje všecko, oč ve válce už nyní jde,

a bude tedy musít být doplňován podle toho, jak se válečné události vyvinují, jak nové problémy války vyvstávají a jak se praktické otázky poválečného míru precisují.

Naproti tomu je v jistém smyslu výhodou, že tento program, podepsaný už na konci první fáze války, je tak všeobecný. Vzpomeňme čtrnácti bodů Wilsonových v poslední válce, které byly proklamovány až ke konci války, a přestože to původně měly být také jen principy všeobecné, staly se nakonec dosti úplným a podrobným obrazem budoucího míru. Po této stránce je Atlantická charta beze sporu dokumentem opatrnějším, dává Spojencům větší možnost, aby podle vývoje válečných událostí své politické plány novým skutečností lépe přizpůsobovali a dělali tak válečnou politiku realističtější. Některé vlády – mezi nimi i naše – formulovaly hned na počátku při jednání s vládou britskou a americkou o připojení se k Atlantické chartě některé rezervy, na příklad k článku druhému, nechtějíce, aby v této válce opět vznikly tytéž spory o princip t. zv. sebeurčení národů a národních minorit; zejména my máme v této věci zkušenosti, které vedly až k Mnichovu, a chceme hned od počátku loyálně všem říci své stanovisko.

b) Smlouva britsko-sovětská

K Atlantické chartě a ke spojenecké „Velké alianci“ ze dne 1. ledna 1942 přistoupil dne 26. května 1942 nový veliký diplomatický dokument: *smlouva britsko-sovětská*. Je výrazem nových velikých skutečností politických v Evropě a ve světě a je důležitým ukazatelem nového politického myšlení a přesvědčení v obou těchto velikých státech světových, které jsou si jinak v tak mnoha věcech dost vzdáleny.

Ve smlouvě té, jak víte, zavazují se oba státy všestranně si pomáhat během dnešní války, nevstoupit odděleně do jednání nebo neuzavřít jeden bez druhého příměří nebo mír s Němec-

kem a ostatními válečnými nepřáteli, spojit se s ostatními Spojenci k společné akci pro trvalá opatření na zajištění míru po válce a k společnému boji proti eventuálnímu novému útoku v poválečné době; dříve než k vybudování takového systému dojde, zavazují se ke společným opatřením proti opakování se útoku nebo porušení míru se strany Německa a jeho spojenců. Pro případ takového útoku Německa a jeho spojenců slibují si obě mocnosti vojenskou a jinou všestrannou pomoc. Závazek ten, nebude-li mezi tím vybudován společný bezpečnostní systém obrany výše uvedený, zůstane nejméně dvacet let v platnosti. Oba Spojenci se dále zavazují k plné a přátelské součinnosti při novém budování míru a bezpečnosti i hospodářského blahobytu v Evropě po válce, při čemž nechtějí ani rozšiřovat svá území, ani se vměšovat do vnitřních věcí států ostatních. Konečně se oba státy zavazují k vzájemné hospodářské pomoci po válce a že žádný z nich nevstoupí do nějaké aliance nebo koalice, která by byla namířena proti jednomu z obou Spojenců.

Pokládám tuto smlouvu vedle t. zv. Atlantické charty za dosud nejdůležitější diplomatický akt v této válce pro praktickou reorganizaci poválečné Evropy. Ministr Eden po jejím podpisu správně a s jistou výčitkou poznamenal, že „Velká Británie a Sovětský svaz našly pod vlivem války cestu k dohodě, která v obtížných letech mírových jim unikla“; a při diskusi v Dolní sněmovně významní její členové vhodně poznamenali, že kdyby k ní bylo včas došlo, nebylo by došlo k dnešní válce.

Chtěl bych, aby si tato slova a fakta v Evropě všichni poznamenali pro dobu příměří a míru. My jsme se o tuto politiku zasazovali dvacet let; sami jsme ji za nedůvěry a kritiky mnohých důsledně prováděli. Bylo osudným pro politiku Evropy po válce poslední, že včas se nesnažila zařadit Sovětský svaz do společné práce pro mír a rovnováhu Evropy, stát moc-

ný a veliký, který je tak podstatnou součástí evropského kontinentu, který vylučovat z něho nelze stejně, jako jej nelze omezit na periferii Evropy. A kdo se o vylučování to pokoušel dříve, pracoval vlastně už tehdy jen pro nacistické Německo, a kdo by se o to pokoušel dnes, pracoval by jen pro novou evropskou katastrofu. Celá Evropa má zájem na mírové spolupráci evropského Západu a Východu, chce-li utvořit rovnováhu sil a udržet trvalejší mír. Britsko-sovětská smlouva je tudíž, po mém soudu, veliký státnický čin, který nám může pomoci zabránit chybám, které se staly po válce minulé.

Může to mít ovšem také nesporně veliký vliv na politiku Sovětského svazu. Sovětský svaz evropskou politiku, která jej isolovala nebo měla izolovat a která v každém případě jej vylučovala z oné části vlivu ve střední a západní Evropě, který mu jako veliké světové velmoci po právu náležel, pokládal za nepřátelství proti sobě a jako trvalou hrozbu nejen proti svým mezinárodním zájmům, nýbrž i proti své existenci mezinárodní i vnitřní, vzhledem k svému speciálnímu politickému a sociálnímu režimu vnitřnímu. A odpovídal tudíž na tuto evropskou politiku politikou svou, která byla zase těžce snášena v ostatních státech evropských. Ale jsem jist, že spolupráce Evropy se Sovětským svazem vyvolá zase spolupráci Svazu s Evropou, bude se vytvářet a růst důvěra a přátelství, dojde k rovnováze sil a může dojít k definitivnímu zaražení německé výbojnosti a „Drang nach Osten“ a tím i „nach Westen“. I politické režimy se budou sblížovat, nebo aspoň navzájem respektovat. Vím pozitivně, že i v Sovětském svazu si takového vývoje upřímně přejí.

Pokládám tudíž spojeneckou smlouvu britsko-sovětskou za druhý pilíř pro poválečnou mírovou politiku Evropy a světa, a jsem jist, že důsledky toho se dostaví.

c) Problém poválečných federací či konfederací

Třetím ideovým činitelem mezinárodně politickým, který hned od počátku války, zejména dokud v ní Sovětský svaz ještě nebyl, byl zvláště zdůrazňován jako nová základna pro budování míru v poválečné Evropě, byla a je idea federační nebo konfedační. Vznikla a byla na počátku přijímána dost všeobecně a spontánně pod vlivem toho jasného faktu, že obě fašistické diktatury začaly své výbojné útoky na menší státy středoevropské, které se jednak nemohly vlastními silami uhájit, jednak měly až dosud mezi sebou těžké spory z války minulé. Idea federační také byla a je prohlašována za lék pro Evropu z důvodů nutnosti větších hospodářských celků ve střední Evropě po této válce.

K uvedení v praxi tohoto principu dosud v konkrétních formách nedošlo. Zdá se, že poměry proto v dnešním stadiu války nejsou dosud zralé a zejména zůstává ve střední Evropě mnoho neznámých, které nedovolí, aby se před koncem války k závazným a konečným řešením došlo. Nelze dnes ještě říci, co bude s Rakouskem, Maďarskem, Rumunskem a Bulharskem. Kromě Rakouska mají všechny tyto státy těžké spory se státy spojeneckými i samy mezi sebou a před jejich vyřízením se dohodnout s nimi nedá vlastně nic.

Zůstává tudíž jen Polsko a Československo na jedné a Jugoslavie a Řecko na druhé straně. Obě tyto skupiny začaly jednat o možnostech k uplatnění konfedačního principu ve svých budoucích vztazích poválečných. Nechci předbíhat událostem a předčasně mluvit o diskusích, které trvají, ani zakrývat sobě samým a komukoli jinému značné těžkosti, se kterými se vzájemně setkáváme. Řeknu tudíž dnes jen to nejnnutnější a co snad říci je možno.

Především jsme si všichni vědomi toho, že bez přímého hlasu národa a jeho ústavních institucí ve vlasti nic konečného v tak

zásadních a dalekosáhlých otázkách žádná z dotyčných vlád v exilu nebude moci rozhodnout. Dále jsme si všichni vědomi řady změn, které se ještě do konce války stanou na mezinárodním fóru, a změn, které se dějí už dnes a stanou se zejména na konci války v našich vlastních zemích. Konečně víme, že uplatnění konfедераčního principu ve střední Evropě není jen věcí dotyčných národů. Týká se to celé evropské politiky a zejména některých velmocí. Pokud jsou našimi Spojenci v této válce, nebylo by ani možné ani přátelské, abychom se o takové důležité věci dohodli sami a postavili je před nějaké „fait accompli“. Proto při všech těchto otázkách postupuje vláda československá tak, že informuje loyálně o svých diskusích a jednáních – jak jsem to sdělil ve své řeči ve Státní radě roku loňského – naše hlavní Spojence, jichž se to týká, zejména Sovětský svaz a Velkou Britannií, Spojené státy americké a z kontinentálních států zvláště bojující Francii a Jugoslavií. Vzhledem k tomu pak, že bezprostředním sousedem tohoto našeho svazku by byl Sovětský svaz, je nutno, abychom jej se své strany nejen informovali, nýbrž Československo pokládá pro sebe za nutné, aby se s ním o těchto otázkách také dohodlo.

Československo, které bylo už od poslední války zásadním přívržencem konfедераční ideje – mou snahou před touto válkou bylo z Malé dohody skutečnou konfederací také postupně vybudovat – usiluje tudíž nyní o to, aby ve věci té došlo brzo k plné jasnosti jednak mezi rozhodujícími velmocemi, účastnujícími se této války, jednak mezi Sovětským svazem, Polskem a námi.

Vzhledem k tomu, že v naší politické veřejnosti byla položena otázka o nějakých dnes snad existujících podobných plánech mezi Československem a Sovětským svazem, chci objektivně konstatovat, že vztahy naše se Sovětským svazem jsou opravdu přátelské a loyální, že je dnes mezi námi poměr spoje- necký jako byl už před Mnichovem a že je naším přesvědčením

a přáním, aby takovým zůstal i po válce; od žádné oficiální a odpovědné strany však otázka nějakého konfедераčního svazku mezi námi a Sověty položena nebyla a také se neklade. A vláda sovětská výslovně a důsledně zdůrazňuje naši plnou nezávislost v hranicích předmnichovských.

d) Konkretní přípravy k příměří a míru

K těmto třem podstatným faktům a plánům rázu všeobecného připojil bych několik dosud diskutovaných idejí a opatření charakteru spíše praktického.

Nedávno zdůraznil velmi správně státní podsekretář Spojených států amerických Sumner Welles, že po dnešní válce bude třeba při uzavření míru postupovat jinak, nežli tomu bylo po válce poslední. Nejdříve bude nutno uzavřít příměří na značně dlouhou dobu – snad na dobu celých let. V tomto období bude však třeba se pokusit o uklidnění poměrů, připravit mírová řešení, položit základ k první poválečné spolupráci všech Spojenců a teprve po této další přípravě svolat opravdovou konferenci míru. Ta by většinu dohodnutých věcí už jen přijala a vedle toho by měla za cíl nevyřízené dosud věci rozhodnout a zejména definitivní mezinárodní spolupráci a nový definitivní právní řád skutečně rozhodnout, založit a upevnit.

To by ovšem předpokládalo, že se musí provést to, co v poslední válce tolik chybělo a mělo také zlé důsledky: vojenské obsazení spojeneckými vojsky poraženého Německa, které bylo znovu v této válce útočníkem tak zuřivým a bezohledným. To by usnadnilo řešení mnoha obtížných otázek. Mohlo by to ovšem také vyvolat spory mezi Spojenci a proto bude třeba ve chvíli, kdy otázka vítězství našeho bude na dosah ruky, základy a konkrétní plány včas a přesně dohodnout.

To by také znamenalo, že by tentokráte v podmínkách příměří na rozdíl od první světové války byla obsažena už řada

podmínek vlastního míru; zejména by také byla řešena řada problémů teritoriálních, které by ovšem konference mírová vždy měla právo přezkoumat a definitivně rozhodnout.

Pokládám tento postup za jedině možný. Důvody pro to jsou na bře dni: Evropa a i ostatní svět budou po této válce v daleko větším rozvratu a těžkostech nežli po válce z r. 1914. Řada států bude ve vnitřních převratech a revolucích. Aby bylo možno národům, válkou tolik trpícím, hospodářsky a sociálně co nejrychleji pomoci a rozvrat Evropy přeměnit co nejdříve v pořádek, nebude možno čekat na dlouhá jednání konferenční. Bude zejména třeba pomoci rychle ke konstituování určitých pevných a konsolidovaných středisek – a těmi mohou být přirozeně jednotlivé spojenecké státy. Jen tak se zavede rychle jakýs takýs nový mezinárodní řád, zatím provisorní, který pak za rok, dvě či tři léta, závěrečná konference mírová definitivně přezkoumá, upraví a potvrdí. Jinak z poválečného chaosu nevyjdeme leda za cenu nových, velikých strádání a utrpení.

Prakticky to znamená, že bude třeba, aby spojenecké národy zůstaly upřímně a loyálně Spojenci i po pádu Německa, připravovaly už nyní své společné dohody a svá společná rozhodnutí, dohody se včas během války také o svých problémech mezi sebou a připravily si všechna řešení, která budou musit také hned po příměří uvádět v praktický život.

Bylo by podstatnou chybou a přípravou nové katastrofy, kdyby se po této válce jako po válce poslední začalo postupovat tak, jako kdyby v den pádu Německa bylo všechno už v pořádku a mír zajištěn. Vyčistit svět od nacismu a fašismu nebude snadná práce a nebude provedena jen vojenským pádem Německa. V jednotlivých zemích na kontinentě bude třeba celých roků, nežli bude tato strašná nemoc do základů vykořeněna. Uvedený postup mezinárodní bude k tomu nutným předpokladem.

S tím souvisí otázka – s hlediska mravního i politického, po

mém soudu, jedna z nejdůležitějších – jejíž rozhodné řešení se všeobecně od všech Spojenců dnes už vyžaduje: *potrestání válečných vinníků*. Myšlenka vyšla od vlád obsazených zemí evropských, které zvláště německým terorem a nacistickým loupením a vražděním až dosud trpěly. Po provedení zločinu v Lidicích vláda československá věc také sama za sebe důrazně prohlásila a Spojencům ostatním své stanovisko oficiálně sdělila. Víte ostatně, že se otázka tato rozhodla zásadně, ale jen zcela všeobecně na konferenci spojeneckých vlád už dne 13. ledna 1942 v Londýně v paláci svatojakubském.

Když zásadně usnesení to schválila i vláda britská, byly učiněny v této věci zákroky jednak u vlády SSSR, jednak u vlády Spojených států amerických. Obě vlády zaujaly k otázce té v nedávných dnech stanovisko kladné. Jsou mimo to známa závazná a významná prohlášení jak Winstona Churchilla, tak presidenta Roosevelta, jakož i důrazná nota vlády sovětské. Dnes tyto projevy můžeme pokládat už za závazek a býti tudíž jisti, že budou uvedeny v praxi.

Britská vláda (a také vláda sovětská) ustavila komisi, která otázkou se nyní zabývá a principy poválečného postupu v této věci pro vlády spojenecké připravuje. Vláda československá – stejně jako jiní Spojenci – si připravuje svůj materiál pro brzké jednání mezispojenecké a ovšem pro svá vlastní opatření poválečná. Válečné zločiny a všechna nacistická zvěrstva potrestána budou.

Přímo s ní souvisejí vnitropolitické zločiny quislingovské a všechny vnitropolitické zrady, jakož i všechny zločiny, jež vyšly ze spolupráce domácího obyvatelstva s okupanty. Pokládám za mravně a mezinárodněprávně důležité a velmi správný politický fakt, že se v řadách Spojenců změnila ony politické koncepce z první světové války, podle nichž se trest některých takových provinění nepřijímal anebo výslovně zakazoval. Tak na př. po minulé válce vítězným národům Rakousko-Uherska

se potrestání určitých vinníků nedovolovalo. Dnes je situace jiná a je třeba, aby už nyní bylo jasno, že bude přímo povinností každého příslušníka národa a státu bez milosti a bez váhání trest proti quislingům a vnitřním kolaboracionistům všeho druhu provést. Bude zde třeba postupovat věcně, objektivně a spravedlivě a nepřipouštět msty. Bude stejně třeba brát spravedlivě v úvahu to, co se dělo pod neodolatelným německým terorem.

Je to však nejen otázka rychlého ozdravení politických poměrů v každém příslušném státu po válce, nýbrž i otázka mravní a politické povinnosti ke spojeneckým státům ostatním. Každé vnitřní spolupracovníctví s fašismem a nacismem prostě dnes pomáhá Němcům proti všem Spojencům. Proto nelze potrestání vinníků vnitřních oddělovat od potrestání válečných vinníků mezinárodních. Vláda československá toto stanovisko bude důsledně hájit a pokládá mezinárodní dohodu aspoň v několika všeobecných principech i v této věci za vhodnou a správnou.

Konečně bych se chtěl zmínit v této části svého výkladu o dosavadních přípravách hospodářské, finanční a sociální rekonstrukce poválečné. Vcelku je už dnes dohoda o tom, že se musí učinit včas všechny nutné přípravy pro rychlé *zásobování potravinami, léky a surovinami* zemí válkou zpusťšených nebo vyčerpaných – přirozeně především zemí spojeneckých. O zásadě jsme všichni zajedno; v praktických přípravách se také už začalo, i když přípravy ty jsou poměrně dosti pomalé, a měly by rozhodně jít daleko rychleji, nežli tomu bylo až dosud.

Každá z dotyčných vlád dělá své přípravy vlastní, o věcech společných konány jsou schůzky, porady a studie; vlády britská a americká, které zde nejvíc mohou pomoci, utvořily si k tomu už zvláštní orgány a komitety. Myslím, že dosavadní pomalý vývoj v těchto věcech vychází ze dvou obtíží: Není dosud jasné, v jaké formě a na jakých zásadách se má v otáz-

kách těch vytvořit společná spojenecká spolupráce, ježto pomoc v těchto věcech bude přicházet především se strany britské a americké a státy ostatní budou téměř výlučně – až na Sovětský svaz a poválečnou Francii – pomoci potřebovat a ji přijímat. Otázky ty se nyní v Londýně a ve Washingtonu zkoumají.

Druhá obtíž je rázu ještě hlubšího. Stejně jako není dosud dosti jasný spojenecký celkový *politický* plán poválečný a nevidí se přesně celý politický obraz poválečného světa, vidí se dnes ještě méně jeho obraz *hospodářský*.

Je zde zatím řada plánů, řada idejí a názorů o tom, jak bude třeba hospodářsky svět rekonstruovat, na jakých zásadách budoucí evropskou a světovou hospodářskou spolupráci budovat, jak onu velikou hospodářskou a finanční krizi, která se hned po válce ukáže ve všech státech, ve všech jejích důsledcích řešit. Konkrétní, jednotný nebo společný plán ještě diskutován nebyl, a dokud válečné události dosti nepokročí a dokud *politický* obraz poválečné Evropy a světa nebude jasnější, neočekávám v této věci nějakých konkrétních rozhodnutí a větších pokroků. Proto se dá očekávat, že mnoho z těchto věcí se bude řešit takřka v poslední chvíli před pádem Německa anebo teprve po pádu Německa, a že se bude musit hodně improvi-
sovat. Nebude to dobře, ale musíme být na to připraveni.

Vláda naše bude ovšem věci ty bedlivě sledovat, sama si je pro sebe bude připravovat a bude plně a ve všem s ostatními Spojenci spolupracovat.

To je to hlavní, co jsem vám chtěl dnes povědět o tom, co mezinárodně pro cíle mírové a pro poválečný svět je až dosud buď už hotovo nebo diskutováno a připravováno. Je toho už dosti, aby některé z hlavních rysů budoucího světa byly patrné. K jasnějšímu obrazu schází nám ovšem řešení v některých věcech podstatných, zejména v otázkách územních, jež jsou nejobtížnější.

Mluvit veřejně o nich dnes, bylo by předčasné. Velká Britan-

nie a Spojené státy dosud zásadně odmítají nějaké přesné definitivní stanovisko projevit a zaujmout. Ale i tu budou pomáhat především události samy a spojenecké vlády budou patrně vedeny k tomu, aby všechno, co bude možno řešit před koncem války, řešeno bylo. Jen tak si zachováme dnešní spolupráci i pro dobu poválečnou a neohrozíme opět své vlastní vítězství.

3. NAŠE SITUACE MEZINÁRODNÍ

Rok 1942 bude v druhém odboji rokem velikých našich politických úspěchů a vyvrcholením úsilí o rekonstituci naší republiky s hlediska mezinárodněprávního v plné její integritě a suverenitě. Rok 1940 byl rokem prvního našeho uznání provisorní vlády, vybudování prozatímního státního zřízení, finančního zajištění osvobozovacího boje a uvedení v definitivní formu naší organizace vojenské, t. j. naší armády letecké i pozemní. Rok 1941 byl rokem našeho definitivního a plného uznání Velkou Británií, Sovětským svazem, Čínou, dále uznání Spojenými státy a řadou států jiných. Rok 1942 možno pokládat za rok, *v němž celý náš mezinárodní status byl v celé své úplnosti dokončen a vybudován.*

Stalo se to skutkem jasným, mezinárodněprávně úplným vylikvidováním Mnichova. Pan ministr věcí zahraničních vám v příslušné době dal o tom zprávu a vy jste měli ve Státní radě diskusi, jež byla plně na výši. Nebyla to práce snadná a není tím, co se v té věci už stalo, vyřízeno ještě všechno. Ale je vyřízeno to hlavní. Mravně, politicky a mezinárodněprávně.

Od počátku tohoto roku měli jsme řadu dlouhých rozhovorů a výměn názorů s vládou Sovětského svazu o našem vzájemném poměru a budoucích našich vztazích, jak zde v Londýně tak i v Kujbyševě. Jako důsledek těchto rozhovorů sdělil pan velvyslanec Bogomolov panu ministru Ripkovi dne 4. června 1942, že vláda sovětská se vyslovuje pro naše předmnichovské

hranice a dne 9. června 1942 opakoval mi zcela oficiálně toto sdělení pan komisař pro věci zahraniční Molotov zde v Londýně, při čemž zároveň konstatoval, že se vláda sovětská mnichovského jednání nezúčastnila a nikdy se nepovažovala a ani nyní se nepovažuje za vázánou v jakémkoliv míře tím, co se v Mnichově dohodlo a co se stalo v roce 1938 ohledně Československa.

K těmto sdělením došlo v době, kdy jsme byli skoro u konce jednání s panem ministrem Edenem o likvidaci Mnichova se strany vlády britské. Dne 24. června 1942 bylo docíleno zásadní dohody o textu britské noty a noty vlády československé, které byly pak mezi našimi vládami dne 5. srpna 1942 vyměněny a jejichž texty znáte. Hned na to bylo započato jednání s národním komitétem bojující Francie, který vláda československá – ježto jsou to Francouzi, kteří nepřestali bojovat proti Německu tak, jak si to ohromná většina francouzského lidu přeje – pokládá za skutečné zástupce Francie; bylo docíleno dohody o výměně not ze dne 29. září 1942, v nichž je likvidováno všechno, co se stalo mezi námi před Mnichovem a v Mnichově, je obnoven starý náš poměr přátelství a spolenectví z doby dřívější a uznána vzájemně integrita obou našich zemí tak, jak existovala dříve. Pro výměnu těchto not byl symbolicky a významně zvolen den 4. výročí podpisu dohody mnichovské.

Tyto dokumenty formálně neznamenají, že jsou tím definitivně vyřízeny už všechny naše věci územní, vzhledem k tomu, že Anglie a Amerika, jak jsem již dříve pověděl, dosud ke všem středoevropským státům a tudíž i k nám zastávají hledisko, že se zatím v územních otázkách neváží. Pro nás však texty těchto aktů představují už dnes jistotu – vzhledem k tomu, že se v nich výslovně odmítá všechno, co se násilím proti nám v r. 1938 a r. 1939 stalo – že nespravedlnosti, jež na nás byly provedeny, budou najisto odčiněny a naše vlast ve svých přirozených hranicích obnovena. A tak čtyři léta po Mnichově a právě v den

jeho čtvrtého výročí byla uzavřena naše akce pro jeho mezinárodní pohřbení.

Není třeba zdůrazňovat vám smysl těchto událostí. Není třeba podtrhovat jejich mezinárodní a náš vnitropolitický význam ani se vracet k tomu, co to pro nás znamená mravně. Čtyři těžká léta našeho mravního a materiálního utrpení jsou symbolicky anulována, a to, *co bylo a je v této veliké světové krizi*, která je jen pokračováním války minulé a tudíž také pokračováním prvního našeho odboje, *vylučně naše, t. j. československé, je mravně a politicky odčiněno*. Je tím řečeno, že jsme ve svém usilování, ve své politice a ve své mravní pozici v roce 1938 a 1939 měli pravdu. Učínme za tím tečku, oddychněme si, pokládejme to za vylikvidované ve všech věcech podstatných a jděme nyní dál, kupředu a vzhůru.

Chtěl bych k událostem těmto dodat věc poslední. Až donedávna neměli jsme mezinárodněprávně zcela přesně a definitivně vyřešeny své věci se Spojenými státy americkými. S radostí zde konstatuji – a zároveň prezidentu Rooseveltovi společně s vámi všemi vřele děkuji – že náš dosavadní stav provisornosti zde byl změněn v plně a definitivní a diplomatické uznání. Bylo to sděleno úředně panu ministru Masarykovi panem velvyslancem Biddlem právě ke dni našeho národního svátku. Je tudíž nyní náš právní a politický poměr se Spojenými státy týž jako s Velkou Británií.

A tak je dnes náš politický a mezinárodněprávní status skutečně dovršen a plně normalisován. Vzpomeňme si všichni zde v emigraci, my politikové a vojáci – a jistě budou vzpomínat i naši lidé doma – kde jsme byli po 15. březnu 1939 a kde jsme dnes! Všichni, kdo u nás doma svou věrností, svým bojem a svými obětmi, všichni, kdo zde v cizině přímým bojem v řadách vojska a svou prací politickou k výsledkům těm pomohli, mohou mít v srdci svém radost a ve svědomí svém klid a uspokojení. Vykonalí velikou povinnost k národu a státu.

Májmě takto svůj mezinárodněprávní stav normalisován, můžeme nyní svobodněji uvažovat o liniích své budoucí zahraniční politiky.

Naše zahraniční politika – odpovídajíc dvěma nezměněným a nezměnitelným pilířům naší národní existence, t. j. našemu geografickému položení v Evropě mezi Západem a Východem a naší deset století trvající tradici – nebyla a nebude ani jen západní, ani jen východní, nýbrž zase evropská, mezinárodněsynthetická, bude lidová a demokratická, bude zásadová a nikoliv omezeně egoistická, a svým přátelům a Spojencům, tak jak vždy byla, k smrti věrná. Jsem přesvědčen, že po této válce přes to, co se stalo a snad právě proto, co se stalo dříve a co se děje nyní, události našemu národu opět potvrdí, že dělat takovou politiku je nejen mravně, poctivé a čestné, ale že je to také „à la longue“ politika, která jediná se každému národu a státu vyplácí.

Jsouce věrni svému stanovisku, že dnešní spojenecká fronta má zůstat vespolek spojena i nadále po válce až do doby, nežli by byl zbudován účinný celoevropský bezpečnostní systém – tak jak je to také řečeno ve smlouvě britsko-sovětské – chceme svou linii mezinárodněpolitickou zařadit v plně dohodě a spolupráci se všemi těmi státy, které na úpravu a organizaci poválečné Evropy a speciálně střední Evropy budou mít jednak největší vliv, jednak opravdový a přímý zájem. Pokud mohou dnes soudit, budou to především Velká Britannie a Sovětský svaz, Spojené státy americké a znovuvzkříšená Francie, Polsko, my a Jugoslavie. S těmi všemi bychom se chtěli i nadále spojenecky o další politice v těchto otázkách dohodovat, nevyklučující nijak ostatní státy spojenecké. Po této stránce jistě zůstaneme i po válce, jak věřím, ve spojeneckém poměru se Sovětským svazem, jako už tomu bylo před válkou. Na základě deklarace z listopadu 1940,* upřímně usilujeme o plnou dohodu

* Viz v části IV. dokument č. VII.

Ohledně naší budoucí vnitřní úpravy poválečné musím znovu jen zdůraznit, že se nepokládáme za oprávněny cokoliv zásadního závazně zde rozhodovat, že tudíž budu o těchto věcech mluvit dnes opět jen zcela všeobecně. Poměry se však od roku loňského vyvinuly do té míry, že mohu konstatovat alespoň několik hlavních zásad, o kterých myslím, jsme dnes všichni doma a i zde celkem zajedno:

1. Náš lid doma je zcela jednotný. Jsou to všichni Češi, ohromná většina Slováků, jakož i Karpatorusů a mnozí Němci. Odložil všechny vnitřní spory; jde mu jen o osvobození národa a státu a opětné sjednocení zemí českých se Slovenskem. Myslím, že i doma jsou také v tom jednotní, že po této válce, aspoň po tu dobu, nežli republika a její celé území bude zase obnoveno a jeho vnitřní poměry pro plně normální politický život uzpůsobeny a zajištěny, *bude nutno držet společnou celostátní a celonárodní frontu*. Pokud jsem mohl zjistit, jsme také zde my všichni téhož názoru a poměry ve Státní radě samy to nejlépe vyjadřují. Hájím toto stanovisko zde a budu je hájit i doma.

2. Vedle právě uvedených důvodů bude toho třeba také k tomu, aby byl vykonán plně a důsledně *naš první a hlavní úkol*: ježto vedeme válku na život a na smrt s nacismem a fašismem, bude první povinností naší vnitřní politiky – po potrestání přímých vinníků za válku a zradu – vylikvidování všeho fašistického u nás, a to jak fašismu minulosti, tak všeho toho, co u nás bylo nacismem a fašismem naseto za vlády německé během války a co se tam vytvořilo kolaboracionismem, jak v zemích českých, tak i na Slovensku. Bude to úkol veliký, i když nemyslím, že bude po všem tom, co se stalo, těžký. Nepůjde o mstu a stranictví – půjde o ozdravení národa a státu a zajištění jeho zdravé budoucnosti.

s Polskem, jsouce přesvědčeni, že obtíže z minulosti mohou být definitivně vyřešeny a že pod vlivem dnešní války, v níž Polsko i my tolik trpíme, bude pokračovat mezi oběma našimi národy dnešní společenství a spolupráce úzká a již naprosto trvalá. Výměna not mezi naší vládou a bojující Francií* ukazuje sama, jak si představujeme vývoj Francie poválečné a naši politiku s ní. Soudíme, že existence silné Francie na kontinentě ve spolupráci se Sovětským svazem, Polskem a Československem na východě a s Velkou Británií na západě je pro rovnováhu a mír Evropy nezbytná a že je třeba, aby tato Francie byla už s námi všemi při podepisování příměří. Ostatně poslední válečné události v Africe a ve Francii tuto naši diagnosu naprosto potvrzují.

Přáli bychom si, aby se takto poměry v budoucnosti vyvíjely. Chci tím vším jen zdůraznit, že pokládám dnešní válku *za rozhodující historickou příležitost pro definitivní zaražení pangermánského „Drang nach Osten“* a že právě nynější válka *dokázala, že je k tomu třeba opravdové, přátelské a loyální spolupráce Polska, Československa a Sovětského svazu*. Náš poměr k oběma je spojenecký a přátelský a takovým chce trvale zůstat. Přáli bychom si, aby po docílení plné dohody mezi Polskem a Sovětským svazem došlo také k plné dohodě mezi námi třemi, právě k vylikvidování imperialistického a krvelačného „Drang nach Osten“. A podaří-li se nám to, je garantována celá budoucnost Polska i Československa a je pomozeno celé Evropě. Ne-li, přijde zase nová katastrofa, v nějaké jiné formě Němcem vyvolaná. Říkám tím jen to, co je mým opravdovým, hlubokým politickým přesvědčením.

* Viz v části IV. dokument č. XV.

3. Naší vnitřní jednotné fronty bude dále potřeba, abychom si co nejrychleji také upravili v plné spolupráci státní a národní, v jednotě, svornosti a demokratické svobodě to, co v dosavadní konstituci republiky bude třeba změnit. Já sám, i když zde důrazně odmítám jakékoliv závazky na kteroukoliv stranu a i když zde tyto otázky diskutovat nebudeme, osobně soudím, že provedeme zejména jistou decentralisaci správní i zákonodárnou, že si upravíme nově věci stranické a otázky práva volebního a jiné podobné věci.

4. Soudím, že jednotné vnitřní fronty bude konečně třeba i pro dohodu a provádění nového poválečného programu hospodářského a sociálního, kterého poválečné převratné a revoluční doby ve střední Evropě budou bezpodmínečně i u nás vyžadovat. Naše republika budoucí bude po mém soudu ještě lidovější a plněji a hlouběji demokratická nežli byla republika První. Důsledky války v Evropě a politicko-sociální převrat budou toho vyžadovat. Při tom předpokládám, že vývoj u nás půjde naší vlastní cestou, cestou *československou*, bez zásahu a bez rozhodování z ciziny, ať západní, ať východní. Myslím, že i u nás dojde k hospodářským a sociálním změnám značného dosahu, vždyt celé německé hospodaření, německé finančnictví, hospodářská germanisace a arisace jsou už samy o sobě radikální zásahy přímo do naší struktury sociální a hospodářské.

A nakonec se chci několika slovy zmínit o *německé otázce u nás*.

Pověděl jsem už roku loňského, že na naše Němce uplatňuji v této válce stejná hlediska jako na všechny naše občany ostatní. Němci nacisti a Němci zrádci budou a musí být postaveni na tutéž linii jako nacisti a zrádci a dobrovolní kolaboracionisti čeští a slovenští. Němci demokratičtí a věrní, kteří s námi zůstali a kteří pak za války s námi šli, budou pokládáni a jsou pokládáni za plně a pravoplatně naše občany, s nimiž jako s takovými, t. j. s věrnými občany republiky, i v osvobozené republice má být počítáno a nakládáno.

Je však hrozným faktem, že Němců, kteří se přidali k nacismu a kteří zrazovali už před Mnichovem a nyní za války se účastnili přímo či nepřímo gestapáckého vraždění a loupení, násilného teroru a nekulturního vládnutí nad našimi lidmi, jsou celé veliké statisíce. Chci být objektivní ke všem, nechci msty, chci však spravedlnost. Řekl jsem veřejně už několikrát, že *spravedlnost je více nežli msta* – a je to po mém soudu doslova pravda. Skutečnost s našimi nacistickými Němci je tak zlá, že dostane-li každý provinilý Němec u nás podle spravedlnosti to, co mu náleží, mohou být spokojeny ty nejdotčenější spravedlivé city každého československého vlastence. Ale to předpokládá, že také vinníci mezi Čechy a mezi Slováky dostanou po válce to, co jim náleží. Já se žádného Čecha nebo Slováka či Karpatorusa zastávat nebudu, a tudíž také ne Němce.

Zastávám se však přesto ideje spolupráce s demokratickými a věrnými našimi Němci zde v exilu z několika důvodů. Především proto, že nějaká část našich Němců, ať větší ať menší v republice po této válce zase zůstane. Všechn pangermanismus a všechn nacismus musí mezi nimi býti definitivně a nemilosrdně zničen. Tato válka nám k tomu dává právo. A čím více Němců samotných bude k tomu upřímně s námi spolupracovat, *tím lépe pro ně a tím lépe pro nás*. Ten, kdo se staví mezi námi vůbec proti jakékoliv spolupráci s našimi demokratickými Němci, způsobuje nám už dnes i pro mírová jednání veliké obtíže.

Obavy z nějakých předčasných dohod s našimi Němci na jedné straně anebo zase naopak, nějaké přehnané naděje v tyto dohody se strany druhé, nejsou správné – říkám to zcela otevřeně na všechny strany. Jednak ke konečným dohodám nikdo zde z nás nemá práva, dále my takové dohody nemůžeme dělat, protože nevíme, jaké budou poměry právě v těchto věcech po skončení války, poněvadž postoj ke všem minoritám německým ve střední Evropě bude záviset na stupni našeho vítězství a na stavu Německa a příslušných zemí v chvíli německého pádu,

a poněvadž alespoň částečně bude určován některými společnými zásadami u všech Spojenců.

Náš rozumný a správný postup k minoritám v našem státě v minulých dvaceti letech byl výrazem nejen určitých našich upřímně demokratických a lidských představ a názorů, nýbrž také výrazem toho, co bylo výsledkem poslední války a co převládalo nakonec po dohodě všech jako evropská politika minoritní a politika diktovaná známou ženevskou institucí. Že jsme tuto politiku dělali poctivě a čestně, nám v této válce až dosud jen prospívalo. Co u nás v otázkách menšinových bude tudíž po válce na konec učiněno, bude diktováno jednak všeobecnými poměry u nás doma a psychologií našich lidí ve chvíli osvobození, jednak postupem Němců samých zde v exilu i doma ve vlasti před válkou i během války a konečně poměry a stavem mocenským mezi Spojenci ve chvíli pádu Německa.

Ze všech těchto důvodů nemožu a nechci dnes zde probírat žádná konkrétní řešení národnostní otázky u nás po válce. Bylo by to předčasné. Žádám však přísné potrestání všech přímých i nepřímých vinníků a provinilců, výše uvedenou spravedlivost v budoucím politickém postupu, jednak vzhledem k Němcům nacistickým, jednak k Němcům demokratickým a republice dříve i nyní věrným a *od nás Čechoslováků, bojujících za demokracii, demokratický postoj ke všem otázkám*. Dovedeme-li to správně provést, bude po této válce vítězství našeho státu daleko úplnější než bylo po válce minulé – a stát pak bude vnitřně i mezinárodně silnější, ucelenější, zajištěnější.

Neprobírám v dnešním svém výkladu podrobněji ani poměry v naší politické emigraci a v armádě, ani situaci u nás doma.

Pokládám přes všechny naše nesnáze a obtíže, naše poměry v emigraci a v armádě vcelku za konsolidované. Víím, že je stále dosti stížností a kritik – oprávněných i neoprávněných. Vláda se snaží všemu ze všech sil odpomoci. Vy, paní a pánové,

jsste se věcmi těmi ve svých pracech a diskusích dostatečně zabývali a ještě se zabývat budete. Mám k tomu všemu jen dvě poznámky:

a) Jsme už na pátý rok mimo vlast. To samo velmi znauje a působí těžce, bolestně, často i rozkladně. Žádám tudíž všechny ty, na něž to tu a tam působí, aby si uvědomili, co to je, to dnešní hrozné drama světové, jak ve světě denně umírají snad celé desetitísíce lidí na různých frontách, odehrávají se tragédie otců, žen, dětí, celých rodin, obcí, měst, krajů a zemí. Zvláště žádám, aby pamatovali, jak strašně trpí a strádají naši doma a že přesto v odporu a boji houževnatě pokračují. Necht si také uvědomit, kde jsme byli v roce 1939, co jsme všecko tak těžce prožili a přežili a co jsme už také s tak velikými úspěchy pro stát a národ vykonali! Pak si každý musí říci, že své denní starosti a bolesti musí pro ten zbytek války nést statečně, mužně a vlastenecky. Nebyli bychom hodni svých drahých doma, kdybychom toho – jsouce ve svobodné cizině – nechápali a podle toho nepostupovali.

Ve věci naší armády chci jen dodat, že v Anglii a v Sovětském svazu je v posledním stadiu příprav před zakročením v boji, na Blízkém Východě se nalézá už v bojové posici a naši letci konají svou vojenskou povinnost, jak se na československé vojáky sluší a patří. Slyšíte o tom stále a naši britští přátelé nám to s pochvalou potvrzují.

b) Události doma od příchodu Heydricha a po útoku na něho znáte. Oběti, jež to stálo, nejsou marné – ty opravdu světu dokázaly, že náš lid nevyčkává a nekalkuluje, nevzdychá a nenaříká; že je pevný, neústupný, statečný a mužný, že je doma na frontě stejně tak, jako je tomu v Polsku, Jugoslavii nebo v Norsku a v zemích ostatních. Prostě bojuje všemi prostředky, jež má dnes po ruce. Řekl jsem již na počátku, že v této válce se bude dobře zkoumat postup a oběti každého národa, každé jeho části, třídy, strany a každého jeho politic-

kého činitele. A jen podle toho – prosím, aby si o tom nikdo z nás ani zde, ani doma nedělal iluzi – bude na konec řešeno postavení příslušných tříd, národů, států, podle toho budou řešeny otázky hraniční, politické, finanční a hospodářské. V této válce se nedostane zadarmo nic a zejména se to také nevykalkuluje nebo cynicky obratně nevytaktisuje. V této válce ponese každý všechny důsledky toho, co dělal dříve a co dělá dnes. To je moje odpověď těm, kteří si kladou otázky o chování našich zde a doma, o postupu těch, kteří bojují a kteří kalkulují, o obětech nutných nebo zbytečných. Platí to ostatně i o národech a státech ostatních. Je totální válka a podle toho musíme postupovat. Po odčinění Mnichova a po tom, co dělají pro svobodu Evropy na všech frontách naši velcí Spojenci, po tom, co musí dnes vytrpět lid polský, jugoslávský a zejména sovětský, musíme všichni zde i doma s oddaností a bez vypočítavosti konati to, co je naší prostou lidskou a přitom mužnou povinností.

Končím svůj dnešní výklad v naději, ne-li v přesvědčení, že jsme už v poslední třetině této války a že se blíží chvíle, kdy budeme muset opravdu dokázat, co jsme a co dovedeme. Vítězství jistě přijde a budování nového lepšího světa nastane. Ale nezapomínejme, že vojenské vítězství, nová organizace Evropy, nové konstituce a zákony uvnitř státu a jakékoliv jiné materiální změny nic nepomohou, nevyjdou-li z této hrozné krise obrození mravně také *lidé*, nebudou-li chápat, že dnešní katastrofa byla a je velikou krizí především *mravní, a to národů, tříd, stran i jednotlivců*, a že každý z nás už dnes tu obrodu mravní má u sebe plně a důkladně prodělávat a prodělat, anebo si prostě říci, že chce mravně náležet k světu, jež musíme touto válkou zničit.

Největší silou našeho národa nebyla, není, nemůže být a nebude síla fyzická, *byly to vždy jeho kvality mravní, které ho udržely*. Já věřím, že tato válka může jím být a bude jím zase

vyhrána jen tím, že ve své ohromné většině mravně stál na výši vším, co před Mnichovem, za Mnichova i po něm dělal a dělá. Tento národ dal světu a sobě v největších svých dějinných krisích Husa a Žižku, Jiřího z Poděbrad a Komenského, Palackého a Kollára, Masaryka a legie. Byl to proň vždycky veliký boj i fyzický, i duchovní a mravní, a *jen ve jménu mravních hodnot jej vždycky vyhrál*. Nesmí to být pro nás nikoho jen pouhá slova, když dnes zvláště zdůrazňují, že jen v tom smyslu vyhrájeme i dnešní válku a že by to nemělo ani smyslu, ani trvání, kdybychom po válce nebudovali svou republiku opravdu v duchu těchto velikých a slavných tradic československých.

IV.

NA CESTĚ K VÍTĚZSTVÍ

(3. února 1944)

Obraceje se na vás s tímto svým čtvrtým poselstvím v době války, chci postupovat podle ustálené již tradice svých výkladů ve Státní radě: podám nejprve krátký výklad o událostech válečných, pak promluví o mezinárodní situaci politické a diplomatické, jakož i o mezinárodní situaci republiky a v závěru svých výkladů se budu obíratí jednak poměry ve vlasti, jednak našimi přípravami a otázkami, jež se vztahují přímo buď k osvobození vlasti na konci války nebo k poměrům v prvních chvílích naší příští svobody. Československé otázky a problémy mezinárodně i vnitropoliticky vyzrály již do té míry, že je možno o nich mluvit otevřeně a klidně, určitě a jasně.

I. POSLEDNÍ OBDOBÍ VÁLEČNÝCH UDÁLOSTÍ V DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE

Ve své poslední řeči ve Státní radě dne 12. listopadu 1942 jsem skončil válečný přehled upozorněním na tři události, které znamenaly definitivní válečný obrat v druhé světové válce v neprospěch Německa a celé Osy: na bitvu u Alameinu jako na začátek definitivního obratu v boji o východní Středomoří, na obsazení Maroka a Alžíru Američany a Brity jako na začátek vítězného boje o západní Středomoří a severní Afriku vůbec, a na ohromné vítězství Rudé armády u Stalingradu jako na definitivní konec ofensivy německé v Sovětském svazu a přechod celé německé armády na východní frontě do obtížné a deprimující obrany.

Tak začal válečně r. 1943. Celý tento rok možno dnes, v únoru r. 1944, s hlediska válečného charakterisovat jako nepřetržitou řadu opravdových vojenských úspěchů spojenců a dalekosáhlých válečných vítězství této války, které jsou už dnes součástí našeho konečného a závěrečného vítězství nad Německem v r. 1944.

První z těchto vítězství byla bitva u Alameinu a její důsledky, t. j. pronásledování italsko-německých vojsk od Egypta na 2000 km, přes celou severní Afriku až k Tunisu, konečné dobytí měst Tunisu a Bizerty a zničení celé italsko-německé severoafrické armády. Současně připravila vojska americko-britská první velikou kontinentální invasi severní Afriky od západu přes Dakar, Casablancu, Maroko a Alžír a dokončila společně s východoafrickou armádou generála Montgomeryho a za pomoci vojsk francouzských a kanadských obsazení celé severní Afriky, připravivše zároveň další etapu této vítězné válečné akce: útok na Sicílii a na pevninu italskou.

Třetí etapa této veliké vítězné akce začala dne 9. července útokem na Sicílii, jenž se plně a rychle podařil a který vy-

vrcholil dne 3. září vpádem do jižní Itálie. Důsledky této akce byly dalekosáhlé a svou rychlostí překvapily, i když se jich nedalo plně využít. Přesto však přivodily nečekaný pád vlády Mussoliniho dne 25. července 1943, rozvrat Itálie, pád fašismu a tím i rozbití Osy. Jeden z hlavních vinníků války hanebně, nečestně a směšně padl, jeden z největších a nejprázdnějších křiklounů světa se sesul a jeden z nejtupidnějších politických režimů moderní historie Evropy se skácel do propasti s hanbou a s velikými osobními skandály svých vůdců. Bylo to vojenské a politické vítězství ohromné, i když ho z řady důvodů nemohlo býti tak využito, jak bychom si toho byli přáli. Německo se při tom otrásl až do základů a všichni jeho sateliti – Finsko, Maďarsko, Bulharsko a Rumunsko, a zrádné quislingovské fliálky v Záhřebě a v Bratislavě – pochopili, že jejich hrozný pád se nezadržitelně blíží. Jižní část Itálie byla postupně obsazována a dnes se koncentrují vojenské akce v Itálii na dobytí Říma a na další postup na sever.

Přímý důsledek této vítězné akce v Itálii se přenesl na Balkán, začala guerillová činnost po celé Jugoslávii a v Řecku a také další rozvratná činnost v zemích středoevropských satelitů Německa pokračuje.

S hlediska vojenského ještě dalekosáhlejší je vývoj válečných událostí na východní frontě. Bitva u Stalingradu zůstane už v dějinách druhé světové války první rozhodující ranou, zasazenou Sovětským svazem celé německé válečné moci a prvním začátkem vojenského pádu Hitlerova. Tam vlastně německá armáda dostala první ránu smrtící. A od té chvíle další krvavé rány nepřestaly na ni dopadat: byla osvobozena Volha, byl osvobozen celý kraj Donu a pak Donce, byl krok za krokem osvobozován Kavkaz – za neuvěřitelných ztrát německých na mužstvu i materiálu a za nových a nových dokladů o převaze Rudé armády, o dobré kvalitě sovětského vojáka a o dokonalejším vojenském i politickém vedení sovětské vlády.

Jaro r. 1943 přivedlo Rudou armádu zase znovu až do střední Ukrajiny a přiblížilo ji zpět k Dněpru.

Německé velení se tudíž v létě r. 1943 rozhodlo pro novou ofensivu: došlo k známé veliké červencové bitvě o Kursk a Orel. Po počátečních úspěších německých obrátila však Rudá armáda svou obranu v novou sovětskou ofensivu a došlo k boji o Dněpr a k nové ohromné porážce celé německé fronty od Vitebska až na Krym. A pak letní sovětská ofensiva přešla v ofensivu podzimní na jižní Ukrajině, a podzimní ofensiva v ofensivu zimní v Ukrajině, na Bílé Rusi a v sektoru leningradském, kterou prožíváme dnes a která hrozí přímou katastrofou celé německé armády na sektoru severním i na Ukrajině. Po Smolensku, Rostovu a Kerči, po Gomelu, Konotopu, Poltavě, Stalínu a Taganrogu, padl Charkov, Kremenčuk, Dněpropetrovsk a Záporoží, Kirovograd, Žitomír a Berdičev, byl definitivně osvobozen Leningrad a padl Novgorod, Krasnogvardějsk, Lubañ a Rovno, a postup jde dál na Baltské moře, na Bug a na Dněstr a na města východní Haliče. Brzo se už bude mluvit o tom, že se Rudá armáda blíží k hranicím naší Podkarpatské Rusi.

V tomto celoročním vítězném postupu padly miliony Němců, byly obsazeny statisíce čtverečních kilometrů území, byly ukončeny obrovské masy válečného materiálu i statisíce zajatců. A za celý rok – kromě v červenci r. 1943 – se nezmohla německá armáda na větší iniciativní akci, doprovázenou opravdovým úspěchem, který by svědčil o tom, že Německo má ještě možnost si vynutit aspoň jednání o jakýs takýs mír. Japonsko si už jde neodvisle svou cestou, Itálie neexistuje a středoevropští satelité jsou ubožáci, kteří se při první příležitosti totálně zhroutí, aniž by se kdo s kterékoli strany u nich zastavoval. *To je čtvrtá serie celoročních ohromných válečných vítězství, která sama o sobě je už dokladem toho, že válka je rozhodnuta proti Německu a ve prospěch Spojenců a že r. 1944 toto rozhodnutí celému světu přinese patrně jako hotový fakt.*

K tomuto přehledu válečných událostí dodávám, že máme ještě další dvě kategorie vojenských událostí z r. 1943, které znamenají velická vítězství Spojenců. Především je to vítězství v boji o moře. Pád Itálie přivodil zničení loďstva italského, bojujícího na straně německé, a přivedl řadu italských námořních jednotek do tábora spojeneckého. Celý rok 1943 byl nad to vyplněn nejúpornějším bojem o všechny oceány, zejména bojem proti ponorkám Osy. Konec roku 1943 přinesl Spojencům konečné vítězství nad tímto nebezpečným odpůrcem. A dokonalý úspěch americké loďní produkce celých statisíců a milionů tun loďního prostoru za rok 1943 pro spojeneckou dopravu a pro loďní dopravu, určenou k postavení druhé fronty na evropském kontinentu, vyvrcholuje tento ohromný zápas o moře v tak dalekosáhlé vítězství, že se vyrovnává plně spojeneckým vítězstvím pozemním.

A konečně poslední vítězství r. 1943: v tomto roce byla na hlavu poražena Luftwaffe, německé letectvo porážku svou doznalo svým úplným přechodem k výrobě letectva obranného, v západní, jižní i východní Evropě převaha válečného letectva spojeneckého není dnes už popírána a britsko-americká celoroční letecká bombardovací ofensiva proti Německu a ostatnímu kontinentu má dnes tak dalekosáhlé důsledky pro německý válečný průmysl, pro rozvrat vnitřního německého života, pro zničení všeho druhu transportu a komunikací, stejně jako pro morálku německého obyvatelstva i pro pozemní operace válečné, že v konečném vítězství v r. 1944 účastní se spojenecká letecká zbraň s nemenším úspěchem nežli vojsko pozemní a celá spojenecká moc námořní. V blízkosti se invasi kontinentu evropského bude mít ostatně letecká zbraň účast, která teprve jasně a plně ukáže úkol letectva v této válce vůbec.

Blížící se válečné události r. 1944 budou pak vyvrcholením všeho toho, co jsem právě řekl o obratu válečném v r. 1943. Není už tajemstvím, že t. zv. druhá fronta a t. zv. invase kontinentu

evropského je věcí mezi Spojenci dohodnutou, že přípravy k ní jsou více než v plném proudu a že brzy dojde k útoku na Německo se všech stran. Spojenci nepodceňují dnešní síly Německa a vědí, že to budou boje veliké a že budou stát mnoho obětí. Není však nikomu tajemstvím, že Německo nejen válku vyhrát už materiálně nemůže, ale zejména, že každé její prodlužování bude sice stát Spojence obětí, ale pro Německo to bude znamenat přímo neuvěřitelné vyčerpání materiální a fyzické, rozvrácení duševní, hospodářské a sociální a soustavné vybíjení jeho dnešních generací, vybíjení, které bude tím větší, čím více se válka prodlouží a čím více se přiblíží k hranicím Německa anebo přejde přímo na jeho území. Dnes už oběti Německa stoupají řadou geometrickou. Blížíme se k oněm měsícům války, které pro Německo, nebude-li včas kapitulovat, budou hrůznou státní potopou a konečným národním úpadkem, který bude všestranný a který se rozšíří na celé dlouhé generace budoucího Německa.

Strůjcem této přicházející německé potopy je pangermánský nacionální socialism a pruská armáda, dvě největší evropská zla posledních několika staletí. Ta obě – *se stejnou vinou* – začala tuto dnešní strašnou válku. Po mém soudu národ, který dovedl taková dvě hnusná zla zplodit, zasluhuje takové potopy, jaká naň po této válce přijde a zasluhuje opravdu velikého národního úpadku na celá století. Snad aspoň takový úpadek jako těžký trest jeho budoucí generace, v jeho zájmu vlastním i v zájmu ostatního světa, poučí a aspoň trochu snad napraví.

Dnešní vojenský stav Německa je takový, že Němci mohou provádět už jen velmi obtížnou válku defenzivní, a to ještě jen na čas. Německo ovšem může v této obraně Spojencům zasadit ještě řadu ran. Počítá s tím a nadouvá své možnosti, aby tím vyvolalo dojem, že může prodlužovat válku skoro do nekonečna. Chce tím Spojence znarovat a přinutit je k nějakému jednání mírovému. Spojuje to s nadějí, že se mu podaří diplo-

maticky oddělit anglosaské spojence od Sovětského svazu. Všechno to jsou však dnes už jen dětinské hračky a jestli jim mezi Němci ještě dnes někdo věří, je to jen dokladem toho, co se ukázalo už za války poslední: jak duševní úroveň Němců jako národa v této válce opět klesla a jak jejich kvality mravní a intelektuální se vývojem událostí válečných totálně zhroutily. Přímo do očí bijícím důkazem toho všeho, co říkám, je ta ubohá, negramotná a vojenský konec Německa hlásící řeč Hitlerova, pronesená v den 11. výročí nacistického nastoupení v moc nad Německem a nedovedoucí říci ani slova německému lidu o vojenské situaci říše. Vše, co Německo jako národ od r. 1933 vykonalo, svědčí o tom, že na konci tohoto strašného zápolení půjde do duševního a materiálního pádu, jakých známe málo v historii lidstva. A opakuji, že to plně zaslouží: tento pád bude dílem výlučně Němců samých.

2. POLITICKÝ A DIPLOMATICKÝ VÝVOJ UDÁLOSTÍ V R. 1943

Rok 1943 stal se obratem nejen v událostech vojenských, nýbrž do značné míry i ve válečné ideologii a v plánech a názorech o spolupráci mezi Spojenci za války a zejména pro mír a po válce. Nejistota v událostech válečných zabraňovala dlouho Spojencům formulovat jasněji své názory především o cílech války a o míru. Když během r. 1943 bylo jasno na východní frontě, že Sovětský svaz válku proti Německu nejen neprohráje, ale že západní velmoci bez něho plně vítězství proti Německu a Japonsku by také nemohly docílit, vykristalisovala se politická situace mezi Spojenci do té míry, že viděli všichni, že jasnější formulace o míru a válce byly už nutné.

Do konce roku 1942 byla válečná jejich ideologie určována jen zcela všeobecně Atlantickou chartou a britsko-sovětskou smlouvou. To však pro konkrétní řešení všech problémů a praktickou úspěšnou politiku válečnou den ze dne nestačilo.

Bylo třeba dalších jednání a dohod a k těm došlo na šesti konferencích, konaných během r. 1943, nejdříve mezi prezidentem Rooseveltem a min. předsedou Churchillem v Casablance, ve Washingtonu a Quebecu a pak mezi třemi velmocemi v Moskvě, Káhiře a v Teheráně.

Jednání i rozhodnutí těchto konferencí byla přirozeně vyvolána především spojeneckými úspěchy válečnými. Jak přicházely a postupovaly úspěchy armád spojeneckých, podle toho bylo třeba nových rozhodnutí politických, a podle toho se pak dále tvořila a vyvíjela další válečná ideologie a praktická válečná politika Spojenců. Obsazení Maroka a Alžíru a vítězství gen. Montgomeryho ve východním Středomoří vyžadovalo připravit rozhodnutí o celé středomořské kampani, o dalším osudu Itálie a pak zejména o definitivní formě spolupráce s Francií. Tak došlo nejprve v lednu r. 1943 ke konferenci v Casablance, která projednala v podrobnostech celou další středomořskou kampaň, a jejíž nejdůležitější veřejný závěr byla však shoda mezi Rooseveltem a Churchillem, že se s Osou nebude o zásadách příměří vyjednávat, že státy Osy musí *bezpodmínečně kapitulovat*. Tehdy rozhodnutí to přišlo jako bomba. Sovětský svaz se plně k němu připojil.

Na konferenci v Casablance se dále jednalo o věcech francouzských a přes řadu nesnází byl tu dán přece jen první základ k pozdější květnové dohodě mezi Francouzi (generály Giraudem a De Gaullem), k přemístění Francouzského komitétu z Londýna do Alžíru a k přípravě postupného uznání nové a plné mezinárodní právní pozice spojených Francouzů jako činitele pravoplatně zastupujícího vojensky a politicky velmocenskou Francií.

V jednání o Středomoří, započatém v Casablance, bylo pokračováno mezi Churchillem a Rooseveltem ve Washingtonu a v Quebecu v létě r. 1943; došlo k přípravám ke konečnému útoku na Itálii, k dohodě mezi Amerikou a Velkou Británií

o konkrétních podmínkách italského příměří a k dalším diskusím o vyjasnění situace Francie. Francouzský národní výbor předsídlivší z Londýna do Alžíru, vytvořil nové poměry na vlastním národním území, zkonsolidoval své vnitřní poměry vojensky a politicky, vytvořil si dokonalejší, zdemokratisované státní zřízení a stal se tak vlastně provisorní vládou, připravující v dohodě s Velkou Británií a Spojenými státy přímé osvobození Francie metropolitní. Sovětský svaz tento vývoj účinně podporoval, takže tábor Spojenců se politicky značně zkonsolidoval a poměry ve Středomoří, vzhledem k blížícímu se pádu Itálie, se politicky značně – byť ne docela – vyjasnily.

Ale právě pád Itálie, který po útoku na Sicílii nečekaně brzy přišel, ukázal, jak je třeba být politicky včas na konec války připraven. Velmoci anglosaské neměly až dosud dost jasně představy o tom, co vnitropoliticky v Itálii podniknout po pádu fašismu. Vedle toho Sovětský svaz nebyl vůbec dosti účasten na celé akci středomořské a oba druhí Spojenci na akci východní. Sověty vedly svou válku na východní frontě – i když za soustavné a dost vydatné pomoci Anglie a Ameriky na moři, ve vzduchu a na materiálu – ale *ideová jednota* nebyla dostatečná, spor o t. zv. druhou frontu pokračoval a dokonce se zesiloval, neboť hlavní pozemní válka evropská spočívala především na východní frontě a stále existoval dojem, jako by válka byla dvojitá: anglosaská a sovětská.

Toho využívala neobyčejně účinně německá propaganda. Od porážky u Stalingradu věděli Němci, že mohou vyjít z této války bez totální katastrofy jen, když Spojence politicky a diplomaticky dokáží rozdělit. Proto od jara r. 1943 stupňovala se stále zuřivěji propaganda proti t. zv. nebezpečí bolševismu, o t. zv. záchraně civilisace před Sovětským svazem, o hrůzostrašné budoucnosti Evropy a světa, jestli se Anglie a Amerika od Sovětů neodloučí a nenechá je Německem porazit, nebo snad dokonce mu Sověty porazit nepomůže. V rozvrácené

Evropě – zejména ve státech, fašismem a polofašismem různého druhu otrávených – nacházely se v r. 1943 pořád celé miliony lidí, krisí posledních let tak zaslepených a egoismem třídním, národním či osobním tak duševně ubitých, že tato propagační hra pořád nacházela tu jistý úspěch.

Byl to patrně poslední zoufalý pokus Německa o záchranu. Přišel – zdá se – včas, neboť vyvolal správnou reakci. Došlo totiž konečně k tomu, že se Spojenci musili pokusit politicky, diplomaticky i vojensky všechny nejasné problémy války mezi sebou prodiskutovat a v hlavních liniích svou politiku sjednotit. Bylo třeba jasně ukázat, že je jen jedna jediná válka, v hlavních cílech všem společná, že toto společenství nikým rozbito být nesmí a rozbito nebude. Bylo třeba zdůraznit, že solidarita válečná je taková, že o druhou frontu se opravdu mezi Spojenci nehraje, nýbrž že otázka druhé fronty je otázkou společné přípravy, společné kalkulace, společné válečné ideje a vůbec společného a jednotného vítězství. Bylo třeba dále formulovat společně mezi třemi – eventuálně čtyřmi – hlavními válčícími Spojenci (V. Británií, Sovětským svazem, Spojenými státy a Čínou) hlavní poválečné cíle praktické evropské a světové politiky, jako na př.: co bude s Německem, jak se bude po válce prakticky provádět politická a hospodářská spolupráce velmocí a jak bude připravován budoucí bezpečnostní systém evropský a světový, co bude s některými malými státy, co s t. zv. federačními plány ve střední Evropě, jak si představuje svou pozici poválečnou Sovětský svaz sám, co bude se sporem sovětsko-polským atd., atd.

Jen dostatečné vyjasnění těchto konkrétních otázek mohlo také odstranit obavy některých států z nějakých zvláštních revolučních plánů Sovětského svazu vzhledem k druhým částem Evropy a uklidnit definitivně všechny Spojence ohledně německé propagandy, jako by se připravovalo t. zv. rozsáhlé zbolševisování a sovětisování střední, jižní a západní Evropy.

Tak došlo k dvěma až dosud nejdůležitějším spojeneckým konferencím, a to v říjnu r. 1943 v Moskvě a v prosinci téhož roku v Teheráně – k níž se připojila konference britsko-americko-čínská v Káhiře ke konci listopadu r. 1943. Ve všech uvedených i jiných otázkách přivodily tyto konference podstatné vyjasnění a způsobily tudíž politicky dalekosáhlý obrat v táboře spojeneckém.

Konference v Moskvě konala se od 19. do 30. října a zúčastnili se jí ministři Molotov, Eden a Cordell Hull se svými politickými a vojenskými štáby. Předsedal jí komisař pro věci zahraniční Vjačeslav Molotov. P. odiskutovala řadu podstatných vojenských a politických problémů, jak to vyžadovala spojenecká situace na začátku pátého roku války, připravila základnu pro opravdovou a loyální spolupráci vojenskou i politickou v nastávajícím, posledním období válečném a pro docílení brzkého a konečného vítězství a připravovala a vytvářela prostředí skutečného přátelství mezi třemi dočasnými velmocemi. Nato přijala několik zásadních usnesení, která, jsouce pak ještě doplněna usneseními konference teheránské, stala se základnou společné politiky tří dotyčných velmocí pro vítězné dokončení války a pro přípravu a budování příštího míru.

Konference se dále dohodla o společné politice ohledně Itálie. Fašism a celé jeho dědictví bude zničeno, pro Itálii se připraví podmínky k návratu do režimu demokratického a bude to italský lid sám, který si vývoj ten k demokratickému režimu provede. Pro přípravu konečných podmínek mírových pro Itálii byla zřízena zvláštní mezispojenecká komise, v níž vedle Anglie, Spojených států a Sovětského svazu bude mít účast ještě Francie, Jugoslavie a Řecko. Vedle toho přijala konference definitivní rozhodnutí o samostatnosti Rakouska a o potrestání všech vinníků Osy, kteří se dopustili vojenských a jiných zvěrstev proti obyvatelstvu národů spojeneckých. Prohlášení to je zásadní, rozhodné a kategorické a týká se také všech pronásledování a

ukrutností německých ve všech zemích obsazených Němci a ostatními spojenci Osy. I pro nás je tudíž zárukou, že se náš lid za své utrpení spravedlnosti a vinníci u nás za svá zverstva a terorismus nemilosrdného trestu dočkají.

Konečně učinila konference poslední dvě důležitá rozhodnutí: Prohlásila především, že je v národním zájmu tří zúčastněných velmocí a všech Spojenců, aby pokračovali v existující úzké spolupráci během války a ve spolupráci mírové po válce, neboť jen tak bude získáno vítězství, docílen výhodný mír a v budoucnosti na dlouhé generace zachráněn. Zřídila zároveň poradní komisi tří velmocí v Londýně ke stálé výměně názorů o běžných politických a vojenských otázkách a k udržení této plné a soustavné politické spolupráce.

A doplnila tuto základnu budoucí spolupráce posledním dalekosáhlým rozhodnutím o *budoucí poválečné bezpečnosti*: nepřátelské státy budou po kapitulaci dokonale odzbrojeny, celý systém jejich příštího odzbrojení bude zajištěn a pak mezi-národní úprava poválečného odzbrojení bude i nadále společnou dohodou udržována. Státy spojenecké vytvoří dále nový bezpečnostní systém pro udržování míru, který bude všeobecný, světový, bude přístupný všem státům, velikým i malým, a Spojenci zůstanou po docílení vítězství v úzké spolupráci na ochranu míru tak, aby mohli až do doby zavedení trvalé a opravdové pozdější bezpečnosti a mezinárodního pořádku podniknout hned okamžitý vojenský zákrok, kdyby bylo třeba učinit opatření pro ochránění míru proti kterémukoliv jeho novému rušiteli. Bylo konečně učiněno usnesení, že Spojenci po skončení dnešních válečných akcí neuzijí svých vojenských sil na území států jiných jinak než za uvedenými bezpečnostními účely a jen po společné dohodě. Znamená to, že obsazování evropského kontinentu na konci této války bude se dít výlučně v plné jednotě a ve vzájemné dohodě všech tří velmocí.

Konference byla všeobecně hned pokládána za veliký úspěch a po mém soudu velikým úspěchem byla. Byla za této války první všeobecnou konferencí tří velmocí tohoto druhu a tohoto dosahu, a jestliže se dobře promyslí všechna její rozhodnutí i se všemi jejich důsledky, znamená to opravdu, že to bylo sjednocení tří velmocí v *hlavních* jejich vojenských i mírových cílech.

Tato důležitá dohoda byla pak doplněna a dovršena konferencí tří vedoucích státníků spojeneckých, presidenta Roosevelta, ministerských předsedů Churchilla a Stalina a jejich štábů, konanou ve dnech 28. listopadu až 1. prosince v Teheránu. Smysl této druhé konference je určen slavnostním prohlášením, v Teheránu usneseným, a které samo říká všechno:

„My, prezident Spojených států severoamerických, ministerský předseda Velké Britannie a předseda Rady lidových komisařů Sovětského svazu jednali jsme po čtyři dny v tomto hlavním městě spojeneckého Íránu a potvrdili jsme tyto směrnice naší společné politiky:

Vyslovili jsme plné odhodlání, aby naše země postupovaly jednotně ve válce i v míru. Pokud jde o válku samu, naše vojenské štáby projednaly ve společných rozhovorech plán, jak zničit německou moc a došli jsme k úplné dohodě jak o rozsahu, tak o čase společných operací, které budou podniknuty na východě, na západě a na jihu. Tato společná dohoda zaručuje, že vítězství bude naše.

Pokud jde o mír, nabyli jsme vzájemné jistoty, že jen naše dohoda vytvoří mír trvalý. Jsme si plně vědomi velké odpovědnosti své a všech spojených národů, abychom vytvořili mír v duchu dobré vůle širokých vrstev národů světa a abychom znemožnili na řadu budoucích pokolení děs a hrůzu války.

Se svými poradci diplomatickými vyjasnili jsme politické problémy budoucnosti. Jde nám o to, abychom si zajistili

vzájemnou spolupráci a plnou součinnost všech států, ať velkých nebo malých, jejichž lid, jako lid našich tří zemí přičiňuje se vším svým úsilím rozumovým i citovým o to, aby byla vyhubena tyranie a otroctví, útisk a nesnášenlivost. Přivítáme je všechny, vstoupí-li do rodiny demokratických národů světa.

Není však na světě moci, která by nám mohla zabránit, abychom nezničili německé armády na zemi, jejich ponorky na moři a jejich zbrojnice ze vzduchu. Naše útoky budou nemilosrdné a jejich síla stále poroste.

Vzhlížíme z těchto přátelských porad s důvěrou ke dni, kdy všechny národy na světě budou moci žít svobodně, zbaveny tyranie, podle svých přání a podle svého vlastního svědomí. Přišli jsme sem s nadějí a odhodlaností. Rozcházíme se jako přátelé v činu, v duchu i ve společném cíli.“

O vlastním jednání teheránském je možno říci, že to byla konference, na níž po prvé vůdcové tří světových velmocí si řekli v upřímnosti a otevřenosti, dosud mezi nimi neuplatněné, vše, čeho bylo třeba, aby byly objasněny všechny dané problémy vojenské i politické v táboře spojeneckém; učinili definitivní vojenská rozhodnutí, jichž bylo třeba pro t. zv. druhou frontu a celé další vedení spojenecké války, s ní související, a plně vyměnili mezi sebou názory na řešení hlavních otázek mezinárodní úpravy poválečné, nevyhýbajíce se problémům nejobtížnějším a otázkám nejdělikátnějším. Rozešli se z konference i osobně ve vzájemné úctě a přátelství, upevnivše vztahy upřímnosti a přátelství i mezi svými státy a národy. Jsem přesvědčen, že tito tři vedoucí mužové svých států a národů společně se všemi svými spolupracovníky prokázali na této konferenci veliké služby svým státům, všem spojeneckým národům a celému světu. Konference teheránská bude mítí tudíž v historii druhé světové války místo opravdu význačné.

Opakuji: společně s konferencí v Moskvě znamená konference ta dohodu tří velmocí v zásadních věcech pro válku, vítězství i mír; dále jistotu, že nebude síly, která by tuto dohodu tří mohla rozbit, umožnit nacismu z rozporu takového těžít a tak zničení svému uniknout; a konečně přes obtížné diskuse a různosti názorů, které se jistě zase v řadě otázek objeví a budou zase dělat všem třem státům značné nesnáze, přes různost režimů a vládních systémů mezi velmocemi anglosaskými a velmocí sovětskou, jsou si tyto tři velmoci – a my ostatní společenství všech svých vitálních zájmů v této válce, že učiníme vše, abychom společně dále bojovali *jednu jedinou válku*, připravovali *jeden jediný mír* a zajistili si na celou řadu generací upřímnou spolupráci a tím i navždy pokoj od dnešního nebo nějakého budoucího gangsterského nacismu a fašismu pro naše zničené a týrané národy a státy, které si této takto slíbené politiky opravdu zasluhují.

Ve dnech 22. až 26. listopadu r. 1943 byla pořádána v Káhiře vojensko-politická konference mezi prezidentem Rooseveltem, ministerským předsedou Churchillem a čínským generálissimem Čankajškem, za účasti jejich vojenských a politických štábů a spolupracovníků. Byla tu probrána politická i vojenská situace v celé válce proti Japonsku, byl dohodnut další postup ve vojenských operacích proti němu a učiněno dalekosáhlé usnesení, které jsouc uskutečněno, bude znamenat úplnou změnu poměrů na Dalekém Východě: Japonsko bude přinuceno ke kapitulaci a bude musit vrátit nejen všechna území, kterých se násilím a zradou zmocnilo v dnešní válce, nýbrž i ta, jichž získalo už od r. 1914 a na útraty Číny od r. 1894–95. Zejména má býti vrácena samostatnost také Korei. Bude to opravdová revoluce v dosavadních poměrech na Dalekém Východě a v celém Pacifiku.

Dovolte mi tudíž, abych učinil závěr o práci diplomatických

spojeneckých konferencí z r. 1943: jsou to rozhodnutí, jejichž dosah je prvořadý a v mnohém už rozhodující. Znamenají jistotu společného a svorného vedení války až do vítězného konce; znamenají zásadní dohodu o vzájemné spolupráci i po válce a zachování vzájemné důvěry i pro případ v budoucnosti se křížujících zájmů těchto velmocí. Slibují zajištění světového míru na několik generací. A slibují v duchu mezinárodní demokracie i pravoplatné místo v nové organizaci světové ostatním Spojencům, zejména i státům menším.

Je pravda, paní a pánové, že tyto všechny principy jsou zatím nastíněny jen ve svých hlavních liniích. Diskutují se dál, doplňují se a budou se dalším vývojem války precisovat a zdokonalovat. Můžeme k jejich dalšímu vývoji i my spolupracovat a přispívat. Pokládám však už tím, co až dosud bylo diplomaticky v r. 1943 vykonáno, vítězství Spojenců za definitivně zajištěné a slušný, demokratický mír pro spojenecké národy už za nedaleký. Druhá fronta je připravena a bude brzy skutečností, a nacistický plán, vyvolat před koncem války jako poslední pokus o svou záchranu rozpor mezi Sověty a ostatním spojeneckým světem, je po mém soudu mimo politickou možnost.

3. MEZINÁRODNÍ SITUACE ČESKOSLOVENSKA

a) Cesta do Spojených států a Kanady

Dovolte mi nyní, abych se obrátil k otázce, jaké je mezinárodní położení Československé republiky dnes, na začátku r. 1944.

Ve své poslední řeči před Státní radou dne 12. listopadu r. 1942 jsem učinil v té věci jistě krajně potěšující závěr, že rok 1942 možno pokládat za rok, v němž náš mezinárodněprávní a politický status byl v své úplnosti dokončen a vybudován. Od Mnichova a od 15. března r. 1939 do konce r. 1942 byla republika za situace pro nás jistě velmi svízelné opět obnovena,

mezinárodně vybudována a uznána, mnichovský diktát byl odčiněn a odvolán a nám tak dáno zaň politické a morální zadostičinění. Sovětský svaz se mimo to zásadně, jasně a definitivně prohlásil pro naše dřívější hranice. Velké Británii, Spojeným státům a ostatním spojeneckým státům jsme stanovisko Sovětského svazu úředně oznámili, sdělivše jim ostatně při různých okolnostech, že pro nás jiné řešení nepřichází vůbec v úvahu.

Velký úspěch této naší tříleté práce rozhodla se vláda vyvrcholit dvěma manifestačními politickými akty, které tento náš mezinárodní status měly zdůraznit před očima celého světa: vyslovila se pro to, aby president republiky podnikl oficiální politickou cestu do Spojených států, což se stalo v květnu a v červnu r. 1943, a oficiální cestu do Moskvy, spojenou s podepsáním důležité smlouvy mezi Sovětským svazem a Československem, k čemuž došlo v listopadu a v prosinci r. 1943. Pokládám tyto dvě politické události za další dva důležité mezníky v našem boji osvobozovacím a proto mi dovoluete, abych se o nich zmínil podrobněji.

Cesta do Ameriky měla vedle svých všeobecných politických úkolů jeden podstatný cíl zvláštní – dnes o něm mohu mluvit jasně a rozhodně: měla ukázat jednak našim doma, jednak Němcům a Maďarům, ale také všem rozvratníkům v našem vlastním středu doma i za hranicemi, že počítání na to, jako by Spojené státy plně a rozhodně, zásadně a důsledně za republikou, její vládou a naším státním zřízením – a tudíž i za naším programem osvobození republiky – nestály a že tedy naše mezinárodní postavení není definitivně vyřízeno a všestranně uznáno, je počínání buď ze základu chybné nebo nepoctivé, nevlastenecké a rozvratné. Cesta moje toho cíle dosáhla.

Vzpomeňte si, jak po poslední válce se mluvilo – a soudí se tak dosud – o našich odpůrcích a rozvratnících z války minulé. I po této válce budou taková lidé; očekávám, že jejich postup po dnešní válce bude souzen rozhodně a přísně. V této válce musí

býti a vůbec bude všeobecně vše přísněji souzeno než ve válce minulé.

Při svém pobytu ve Washingtonu jsem měl za účasti velvyslance Vl. Hurbana řadu osobních politických rozhovorů a jednání především s prezidentem Rooseveltem, pak se státním sekretářem Cordellem Hullem, vysokými činiteli ministerstva věci zahraničních Sumner Wellesem a Berlem, viceprezidentem Wallacem, ministrem financí Morgenthauem, ministrem Stimsonem a Knoxem, a řadou členů senátu a sněmovny, representantů a činitelů politických, vojenských, hospodářských a finančních. Měl jsem oficiální projev o Československu, jeho poslání, jeho politice a jeho postavení v Evropě v obou amerických sněmovnách a jménem národa a státu jsem zde učinil nové vyznání víry v sílu a životnost naší příští demokracie.

Byl jsem v řadě měst a míst, měl jsem řadu veřejných projevů, mohl jsem vidět zblízka lid Spojených států, jeho náladu, jeho názory a snahy, jeho válečné úsilí – které je tak ohromné, že se slovy sotva dá vylčít. Poznal jsem také jeho plány pro budoucí vítězství a pro budoucí mír. Na pozvání předsedy vlády kanadské Mackenzie Kinga zajel jsem na oficiální návštěvu i do Kanady, prožil jsem tam dny obdobné a mohl jsem učiniti totožná konstatování o názorech a válečném úsilí Kanady. Podotýkám při té příležitosti, že Kanada nikdy nevzala na vědomí Mnichov, ani 15. březen z r. 1939 a že jejich výslovné odmítnutí jasně prohlásila ve svém parlamentu, nepřerušivši s námi nikdy své diplomatické spojení.

Opakuji zde, co jsem o politickém významu této cesty už řekl při jiné příležitosti. Vrátil jsem se ze Spojených států a z Kanady do Londýna – říkám to s velikou radostí – opravdu hluboce spokojen a potěšen. Byli jsme ve Spojených státech s ministrem Janem Masarykem, jak víte, z jara r. 1939, právě v době, kdy v březnu došlo k podlému německému útoku na

Prahu a kdy vlastně dnešní válka začala. Vyslanec Hurban odmítl tehdy vydat naše vyslanectví a zachránil tak ve Spojených státech naši právní posici; já sám jsem se obrátil hned týž den na presidenta Roosevelta se žádostí, aby okupace německé neuznal. Jak víte, vláda Spojených států také obsazení Československa hned odmítla a přísně odsoudila. A hned pak jsme všichni společně začali připravovat ve Spojených státech svůj druhý odboj.

Vláda Spojených států nikdy neuznala nic z toho, co se stalo v Mnichově, ani žádných důsledků Mnichova a událostí ze 14. a 15. března 1939. Byl jsem přijat v květnu r. 1939 prezidentem Rooseveltem, žádal jsem ho o to a dostal jsem tehdy jeho slib, stejně tak jako později znovu slovo jeho i Cordella Hulla. Diskutovali jsme tehdy s Rooseveltem svou spolupráci v minulé válce a jeho pomoc Masarykovi, ale hlavně blížící se válku, pravděpodobný útok Německa na Polsko a ostatní země, eventuálně účast ve válce nejen Spojených států, ale zejména Sovětského svazu na straně demokracií a ovšem náš celý budoucí postup. Slíbil mi už tehdy, podle vývoje událostí a možností své země, uznání naší příští vlády a samostatnosti. Po vypuknutí evropské války a pokud Spojené státy byly v neutralitě, zachovávaly k nám, v souhlase se svou celkovou tehdejší politikou, jistou zdrženlivost, ale i tak dostalo se naší londýnské vládě už v červenci 1941 provisorního uznání Spojených států,* které pak v r. 1942 bylo změněno v plné diplomatické uznání bez jakýchkoliv omezení, a během mé cesty v květnu r. 1943 byla vyslanectví obou zemí povýšena na velvyslancetví, jako tomu bylo už mezi námi, Velkou Británií a Sovětským svazem.

Moje cesta a všechny naše rozhovory ve Washingtonu byly především potvrzením a zpečetěním naší oficiální mezinárodněprávní posice ve Spojených státech a v ostatním světě. Znovu

* Viz v části IV. dokument č. XI. a XII.

se tím zdůrazňovalo, že Spojené státy z toho, co se nám stalo v letech 1938 a 1939, nic neuznávaly, že republika mezinárodně plně existuje, mnichovská hranice a vše, co s ní bylo spojeno, at ve věci Slovenska, Maďarska, našich Němců, či kohokoliv jiného, nemá v očích Spojených států vůbec mezinárodní platnosti. *Otázka slovenská, otázka našich Němců, otázka podkarpatská byly a jsou ve Washingtonu pokládány za naše otázky vnitřní; podle toho se nesly všechny naše oficiální rozhovory.*

Mezi námi a vládou Spojených států jsou tudíž všechny naše otázky naprosto jasné; není žádných nedorozumění nebo právních nejasností, není také žádných rozporů v názorech, pokud se našich podstatných věcí a otázek týká. Je ovšem samozřejmé, že řada důležitých otázek bude mezi námi diskutována s konečnou platností znovu ve chvíli míru – zejména podrobnosti ve věcech hraničních. Ale tak je tomu také se všemi státy ostatními.

Ve všech svých rozhovorech oficiálních i neoficiálních, s činiteli úředními jako i s činiteli veřejného života a veřejného mínění, jsme došli vždy k závěru, že nezvratným, nezměnitelným rozhodnutím Spojených států je tuto válku co nejrychleji skončit skutečnou totální vojenskou porážkou všech států Osy. Ve Spojených státech je ve veřejnosti v řadě věcí různost nazírání a silné diskuse o ty či ony otázky; není však různost v tom, že válku tuto je nutno dovést proti všem mocnostem Osy a jejím pomocníkům až do vítězného konce a vytvořit mír a nový právní a politický stav, jímž moc útočníků bude plně zlomena a pokoj na řadu generací zajištěn. Není také rozdílu v názoru na to, že za válku tuto jsou odpovědní fašistické a nacistické státy a že tyto vládní systémy musí býti nemilosrdně zničeny a navždy z kořene vyvráceny. Je konečně také plná jednota v tom, že vinníci této války a všichni ti různí quislingové malých i velkých národů budou nemilosrdně ve všech zemích po zásluze potrestáni.

Chápající celou válku jako válku společnou a jedinou, mají Spojené státy také v hlavních liniích společnou a jednotnou válečnou politiku s ostatními Spojenci. Jsou zejména ve všech podstatných věcech zajedno, jak s Velkou Británií tak také se Sovětským svazem. Ukázal jsem už, jak to obě konference, moskevská a teheránská, důrazně a slavnostně potvrdily. Víte, jak se německá propaganda rozšířela znovu, zvláště od jara minulého roku, proti Sovětskému svazu jen proto, aby vyvolala rozpor především mezi ním a Spojenými státy. Za svého pobytu ve Spojených státech mohl jsem na vlastní oči vidět výsledky této kampaně: dnes je v Americe každému jasno, že válku je možno vyhrát jen v intimní a loyální spolupráci Spojených států, Velké Británie a Sovětského svazu – a ovšem i všech ostatních spojeneckých národů.

Zastával jsem tuto politiku, jak víte, od počátku této války a už dávno před ní. V poměru k Anglii byla tato politika nakonec vyjádřena ve známém anglo-sovětském paktu, jenž je jedním z pilířů budoucího míru. Dnes je možno říci, že vnitřní i mezinárodní vývoj Spojených států amerických je tak daleko, že po mém soudu přátelskou spolupráci mezi Sovětským svazem a Spojenými státy do konce války a po válce možno pokládati za jistou, i když v různých otázkách budou tu a tam obtíže nebo rozdíly názorů.

Ze svých rozhovorů a jednání ve Spojených státech bych zdůraznil také fakt, že jsem měl možnost diskutovat při různých příležitostech s vedoucími činiteli Spojených států hlavní otázky budoucího míru evropského a zejména také názory Washingtonu o budoucím světovém systému bezpečnostním. S radostí konstatuji, že v žádné z těchto otázek jsem nenašel v těchto kruzích ve Spojených státech vyjádřen názor, který by se dotýkal nepříznivě našich důležitých zájmů státních a národních; předpokládám tudíž, že ve všech podstatných otázkách míru evropského a světového Československo nebude při

vzájemné diskusi v rozhodujících chvílích v rozporu se stanovisky, projevovanými vedoucími činiteli Spojených států.

Čtěl bych závěrem dodat, že jsem byl sympatií k republice i uznáním a vřelostí svého přijetí ve Spojených státech i v Kanadě opravdu dojat. Američané československého i karpato-ruského původu, kteří zůstali věrni ideji republiky, prokázali naší věci na kontinentu americkém během válečné krise služby, jichž jim vlast nezapomene. Těch, kteří ideově dědictví svých otců a matek a svatou věc naší republiky v dnešní kritické chvíli opustili, jsem nevyhledával a nikdy jich vyhledávat nebudu. Vrátil jsem se z cesty, pro kterou mně zahraniční ministr Jan Masaryk a velvyslanec Hurban všechno pečlivě a politicky bezvadně připravili, potěšen a posílen. Vyslovuji zde i vašim jménem prezidentu Rooseveltovi, který se osvědčil jako jeden z největších státníků své doby a který bude náležet mezi veliké prezidenty americké, i jeho vládě a všem těm, kteří naší věci tak účinně ve Spojených státech a v Kanadě pomáhali, naše nejvřelejší díky a opravdovou vděčnost. Pomoc, kterou dávají za vedení Rooseveltova a jeho vlády Spojené státy spojeneckému táboru je ohromná a pro vítězství rozhodující. Morální a politické vedení Rooseveltovo je významu prvořadého a pro válku dalekosáhlého. Jeho široký horizont a veliká znalost otázek mezinárodních pomohly Americe i nám zajistit, že z této války vyjdeme vítězně.

b) Politická cesta do Moskvy

Moje cesta do Sovětského svazu byla vládou připravována současně s rozhodnutím o cestě do Spojených států jako poslední, rozhodující náš politický krok tohoto rázu v době osvobozovacího boje a před docílením konečného vítězství. Měl to být diplomatický čin, doplňující a zakončující celou naši válečnou osvobozenskou linii politickou. Myslím, že se bude moci v budoucnosti pokládat také za logické vyvrcholení politiky

a cest našich velikých předchůdců z r. 1848, z r. 1867 a ze začátku tohoto století, a ovšem politiky a cest Masarykových před a za války poslední.

Byl úzce spojen s jednáním o naši smlouvu se Sovětským svazem proti budoucímu možnému německému imperialismu. Plán o obnovení smlouvy, kterou jsme uzavřeli s Moskvou už r. 1935, a tudíž o dojednání nové takové smlouvy před koncem dnešní války, jsem měl od vstupu Sovětského svazu do druhé války světové, jak to vycházelo samo sebou z programu obnovení republiky a všeho toho, co v ní bylo dobré a správné. Už v červnu r. 1941 jsem to formuloval tak, že navazujeme tam se Sovětským svazem, kde to bylo po Mnichově přerušeno. Proto také – a ovšem i proto, že jsme vždy počítali s účastí Sovětů na naší straně v této válce – všechna naše jednání se státy jinými byla vedena hned od počátku této války tak, aby mezi námi a Sovětským svazem k rozporům proto dojití nemohlo; a tento svůj vztah k Sovětskému svazu a svůj úmysl s ním do rozporu se nikdy nedostat jsme také, vždycky loyálně všem ostatním spojeneckým státům sdělovali.

Také ve svých písemných projevech a při jednání o dohodu v otázkách středoevropských jsem vždy na to myslel. V posledním svém projevu před Státní radou ze 12. listopadu r. 1942 jsem to velmi výrazně prohlásil – maje tehdy na mysli také společnou deklaraci polsko-československou z 11. XI. 1940 – těmito slovy:

„Pokládám dnešní válku za rozhodující historickou příležitost pro definitivní zaražení pangermánského „Drang nach Osten“ a právě nynější válka dokázala, že je k tomu třeba opravdové, přátelské a loyální spolupráce Polska, Československa a Sovětského svazu. Náš poměr k oběma je spojenecký a přátelský a takovým chce trvale zůstat. Přáli bychom si, aby po docílení plné dohody mezi Polskem a Sovětským svazem

došlo také k plné dohodě mezi námi třemi, *právě k vylikvidování imperialistického „Drang nach Osten“*. A podaří-li se nám to, je garantována celá budoucnost Polska a Československa a je pomůženo celé Evropě. Ne-li, přijde zase nová katastrofa v nějaké jiné formě Německem vyvolaná. Říkám tímto jen to, co je mým opravdovým, hlubokým politickým přesvědčením.“

Už když jsme dne 18. července 1941 uzavřeli první spojeneckou smlouvu, podepsanou velvyslancem Ivanem Majským a ministrem J. Masarykem,* pomýšlel jsem na její formulaci v dnešním smyslu. Viděl jsem však tehdy, že by to bývalo předčasné; nebylo to ještě zralé ani v Moskvě ani v Londýně.

Když jsem se však v r. 1942 chystal na cestu do Spojených států, rozhodl jsem se pokusit o řešení této otázky. Byl jsem si vědom vždycky, že k Mnichovu a všem jeho evropským katastrofálním důsledkům mohlo dojít jen na základě rozporu a nepřátelství západní Evropy k Sovětskému svazu. Bylo mi jasno, že máme-li v této druhé světové válce vyhrát, musí tento rozpor zmizet. Útok Hitlerův na Sovětský svaz vycházel také z předpokladu, že rozpor světa se Sovětským svazem je takový, že se Německu podaří, ať se děje co se děje, dohodnout se v nějaké formě o mír se západní Evropou, od níž pak dostane *volnou ruku proti Sovětům*. Bylo mi jasno, že tuto *opravdovou katastrofu* světa bylo možno zažehnat jen oddanou prací o pevnou a *trvalou* dohodu mezi Anglosasy a Sověty, že naším hlavním úkolem je pracovat v této situaci o tuto dohodu, a že v rámci jejím bude za této války samozřejmá a mezinárodně možná i naše speciální dohoda se Sověty.

Proto chtěje pracovat ve Spojených státech také o další sblížení se Sovětským svazem a tím o rychlé vítězství nad Hitlerem, chtěl jsem mít především jasno v politice Sovětů – váleč-

* Viz v části IV. dokument č. IX.

né i poválečné – jak k velmocem tak i k menším státům spojeneckým a jiným, zejména pak o jejich vztahu ke všem sovětským sousedům, k otázce nevměšování se do vnitřních věcí sousedních států, uznávání jejich plné poválečné suverenity, k válečnému a poválečnému Německu atd., a *přirozeně především k nám samým*. Zdálo se mi, že dojde-li ve všech těchto otázkách k plnému porozumění mezi námi a Sověty a bude-li naprostá a vzájemná důvěra mezi námi, bude možno ukázat i ve Spojených státech na tento příklad, *právě jako na příklad*, a že to všechny Spojence a zejména Spojence velké podstatně sblíží, všechna nesprávná podezření proti Sovětskému svazu zeslabí nebo odstraní a pomůže připravit tak to, co se konečně stalo, jak na spojenecké konferenci v Moskvě tak i na konferenci v Teheráně.

Proto jsme před mou cestou do Spojených států, už od začátku r. 1943, začali v tomto směru v Londýně diskuse se sovětským velvyslancem Bogomolovem a plán naší celkové budoucí politiky v těchto věcech jsem mu v březnu r. 1943 předložil. Diskuse měly dobrý průběh a ke konci dubna téhož roku dostal jsem z Moskvy přes velvyslance Bogomolova k svým návrhům a dotazům zásadní odpověď kladnou. O diskusích těch, jichž se s naší strany účastnili min. J. Masaryk a dr. H. Ripka, jsme pak informovali jak Washington tak Londýn.

Měl jsem v úmyslu odejet do Moskvy už v létě 1943. Ale o zamýšlené smlouvě vznikly mezi námi, Londýněm, Washingtonem a Moskvou diskuse. Budiž však hned konstatováno, že nebylo nikdy sporů o uzavření smlouvy samé, že ve věci té mezi námi, Spojenými státy a Velkou Británií byla diskuse jen o době, kdy se smlouva ta podepíše. Diskuse ty byly skončeny v plné shodě a harmonii tehdy, když došlo ještě před mou cestou ke konferenci moskevské a ke konferenci teheránské, které ve smyslu sjednocené politiky tří velmocí – válečné i poválečné – představují tak veliký pokrok, tak dalekosáhlou dohodu

tří velmocí, že bylo možno i o naší smlouvě na konferenci moskevské v plné důvěře jednat a její uzavření, smysl i její cíle objasnit a potvrdit.

Text smlouvy* byl mezi námi a sovětskou vládou diskutován v měsících srpnu až říjnu 1943 a byl před mou cestou plně dohodnut; v Moskvě pak hned druhý den po mém příjezdu Molotovem jménem Sovětského svazu a velvyslancem Zd. Fierlingem jménem Československé republiky a za přítomnosti Kalininovy a mojí, Stalinovy, Vorošilovy a řady našich a sovětských politických a vojenských činitelů podepsán a pak hned ratifikován.

O smyslu smlouvy řekl jsem ve své rozhlasové řeči z Moskvy k nám domů, do Československa, toto:

„Především povedeme společně se Sovětským svazem válku proti Německu a jeho všem pomocníkům až do úplného vítězství a vedli bychom společně plnou a společnou válečnou obranu proti Německu a jeho spojencům, kdyby v budoucnosti Německo obnovilo, jak je ve smlouvě výslovně řečeno, opět svou dnešní zločinnou politiku „Drang nach Osten“ a o t. zv. německý „Lebensraum“. Tato násilnická německá politika musí dnešní válkou být naprosto navždy a definitivně rozdracena. Je to jasná formulace zásady, že Sovětský svaz pro budoucnost nikdy už německý „Drang nach Osten“ nepřipustí. Je to řečeno jasně a pevně po prvé a jsem přesvědčen, že to je ukazatelem celé Evropě a celému světu, že tato banditská, imperialistická, ničemná, typicky pruská politika stejně dřívějších německých armád a rytířů jako dnešních německých junkerů, aristokratů, byrokratů, generálů, expansivních kapitalistů a pangermánských nacionalistů už celá dlouhá léta, ba v jistém smyslu celá staletí trávající, musí *navždy skončit*.

* Viz v části *IV.* dokument č. XVI.

Za druhé smlouvou tou prohlašujeme společně trvalé přátelství našich národů pro budoucnost, přátelství, které bude hned po této válce započato rozsáhlou spoluprací hospodářskou. My zde i vy doma se k tomu už připravujeme a dělejme pro to své plány a svá praktická opatření.

Bude to znamenat značné přeměny naší obchodní a průmyslové předválečné orientace, bude to však znamenati také pro nás veliká hospodářská zajištění, novou hospodářskou neodvislost, zejména od Německa a jeho budoucího vlivu. Bude třeba připravovat nové vybudování našich komunikací železničních, vodních i leteckých. Nebude to znamenat, že máme opustit svoje spojení a zájmy hospodářské v západní a jižní Evropě a v ostatním světě. Bude to však jejich veliké doplnění, nové naše zajištění, výraz toho, že jsme geograficky právě v srdci Evropy, v bezprostřední blízkosti a sousedství Sovětského svazu, který byl od nás dosud hospodářsky tak zanedbáván a který sám má a bude mít na našem hospodářství v budoucnosti tak podstatný zájem.

Za třetí je ve smlouvě výslovně konstatována naše budoucí všestranná spolupráce jako *dvou států naprosto svobodných a neodvislých*, je v ní respektována plná naše suverenita a vzájemné nevměšování se do vnitřních věcí druhého státu, čímž jsme oba chtěli co nejvýrazněji navzájem před celým světem a proti té hloupé a bezmezně lživé propagandě jak Němců, tak i našich zrádných quislingů českých a slovenských ukázati to, co se zdůraznilo už na moskevské konferenci tří velmocí: že tyto velmoci a speciálně Sovětský svaz plně respektuje neodvislost menších národů a států, že si přeje silného Československa, silného Polska, silné Jugoslaviie a ovšem i samostatného Rakouska, Rumunska, Bulharska, Maďarska i Finska.

Nedbejte tudíž u nás doma, v Praze, v českých zemích a na Slovensku té štvavé nacistické propagandy, která tak hloupě

hlásá, že nás Sovětský svaz chce pohltit, neberte však ohledu na tuto propagandu ani s hlediska vnitropolitického. Náš stát, který si hned po této válce vytvoří úplně svobodně svůj politický režim s velmi omezeným počtem politických stran – já sám osobně bych si přál jen tři – bude státem demokratickým a skutečně lidovým, bude mít hned po pádu Německa svou novou vládu, která bude reprezentovat také celou naši domácí frontu národní – jen fašisté, nacisté a všichni zrádci vinníci z této války budou z ní a z jejich výhod vyloučení. Ti ovšem musí zmizet v propasti své katastrofy a pykat za všechny své viny, zločiny a zrady tak, jak tomu bude ve všech ostatních osvobozených zemích evropských.

Náš stát hospodářsky a sociálně provede řadu změn: přijme pro svou politiku a své hospodářství *system plánování*, jak už před touto válkou někteří naši národohospodáři o to usilovali; já sám očekávám a budu usilovat o to, aby celá poválečná rekonstrukce politická, hospodářská a sociální – a zejména i národnostní – našeho nového státu byla provedena velmi rychle, ale nejméně podle předem připraveného programu naší dobře promyšlené a vědecky připravené *první pětiletky*.

Nechci nyní pokračovat déle ve výpočtu těch vnitropolitických otázek (dodal jsem ve své moskevské řeči) budeme o nich mluvit domů včas i z Londýna i z Moskvy – a naše vláda po mém návratu do Londýna učiní v těch věcech všechny nutné přípravy, o jejichž konečném provádění rozhodne přirozeně svobodně a suverénně náš osvobozený lid doma sám.

A za čtvrté: tato smlouva se vším tím, co se vyvine z této války ve spolupráci Sovětského svazu se západní Evropou, *jednou pro vždy zabrání, aby se mohl opakovat Mnichov*, aby se mohla opakovat zrada našich fašistů slovenských a jejich zrádné odloučení Slovenska od republiky ve službách německého barbarského násilnictví a aby navždy od nás vymizel německý nacismus a zrádný a podlý henleinismus. *To*

je jeden z hlavních úkolů této smlouvy – říkám to jasně a otevřeně. Jinými slovy: to co zde nyní děláme je jedno z hlavních zajištění pro celou naši dohlednou budoucnost existence sjednoceného národního státu československého, státu Čechů, Slováků a lidu podkarpatského.

Řekl jsem vám již v srpnu r. 1942 po návštěvě komisaře pro věci zahraniční Vjačeslava Molotova v Londýně, když jsem vám tehdy sděloval současné odvolání Mnichova vládou britskou jejím dopisem ministru Masarykovi ze dne 5. srpna 1942,* že mě komisař Molotov ujistil, že Sovětský svaz nikdy nic s Mnichovem neměl společného a nic z jeho důsledků nikdy neuznal a že tudíž, když podepsal dne 18. července r. 1941 s námi smlouvu o válečném spojenectví v této válce proti Německu, *uznal a podepsal ji s republikou předmnichovskou.*

To platí pro oba naše státy také dnes a to *platí zejména také pro naši novou smlouvu*. Sovětský svaz si nadto přeje upřímně Československé republiky silné, konsolidované, co možno národnostně homogenní, která by byla skutečně dobrým a silným přítelem a spolupracovníkem sovětských národů v příštím obhajování trvalého míru evropského. Chová tatáž přání ohledně budoucího Polska a přeje si nejen svého dobrého a přátelského vztahu k němu, *nybrž i plného přátelství a spolupráce polsko-československé*. To vše plyne také z dodatkového protokolu k naší smlouvě, jež předvídá a přeje si, aby smlouva tato se stala v blízké budoucnosti tříčlennou smlouvou Sovětského svazu, Polska a Československa.“

Dodávám k těmto slovům své řeči, pronesené v Moskvě dne 21. prosince 1943, ještě toto:

a) Chápeme tuto smlouvu jako jeden z článků poválečného systému bezpečnostního, jehož jiným, zvláště důležitým člán-

* Viz v části IV. dokument č. XIV.

kem po našem soudu je a bude také smlouva britsko-sovětská z 26. května r. 1942 a která stejně jako tato naše smlouva zapadne do všeobecného bezpečnostního systému světového, jehož se účastní také Spojené státy, Francie a ostatní státy spojenecké.

Připojuji se po této stránce plně k tomu, co o smlouvě sovětsko-československé řekl komisař pro věci zahraniční Molotov v důležité schůzi Nejvyššího sovětu v Moskvě 1. února 1944. Charakterisoval s hlediska sovětského krátce a přesně mezinárodní smysl naší smlouvy.

Pro nás pak smlouva ta celým svým charakterem, svým dvacetiletým trváním a automatickým obnovováním znamená *trvalou* obranu proti novému vzmachu pangermanismu, proti „Drang nach Osten“ a proti novému banditskému dobývání německého „Lebensraumu“. Je garancí našich hranic a zárukou, že se už nikdy nebude opakovat Mnichov. Znamená to jedním slovem velké zajištění naší samostatnosti a naší republiky, jakého jsme dosud nikdy neměli.

b) Náš společný plán a přání spojit se v této politice obrany proti německému imperialismu s Polskem, samostatným, demokratickým, k nám oběma přátelským, *je upřímný, opravdový a naprosto pevný*. Mohlo by to znamenat definitivní vyřízení všech sporů mezi námi třemi a připravení bezpečné budoucnosti těchto tří slovanských národů a států, stejně jako definitivní zajištění míru ve východní a střední Evropě a tím snad v Evropě vůbec. Proti spojenectví a svorné spolupráci těchto tří slovanských států k ochraně míru v této části světa nemohlo by se v budoucnosti Německo nikdy už odvážit vyprovokovat novou světovou válku. Dohoda taková mohla by tudíž mít i pro celoevropský mír v budoucnosti význam nejdalekosáhlejší.

V Moskvě jsme byli zajedno, že o takovouto dohodu usilovat v budoucnosti nepřestaneme. Znamenalo by to dohodu Čechoslováků, Poláků, Ukrajinců, Bělorusů a Rusů – dohodu,

jaké mezi těmito slovanskými národy nikdy dosud nebylo. Není to usilování o nějaký panslavismus, je to usilování o definitivní zaražení historického německého banditství a pangermánského imperialismu svornou spoluprací tří svobodných, samostatných demokratických států slovanských.

To je náš plán a přání. Záleží na nás všech, aby byl vyplněn. Němci udělají vše aby se podařit nemohl. Fašismus a nacismus uvidí v něm svůj definitivní hrob a svou velikou zkázu. Mělo by to tudíž býti pro nás všechny výzvou, abychom přes okamžité nesnáze, obtíže a spory využili této války a těchto ohromných historických událostí ke svému sblížení a vyrovnání všeho toho, co ještě mezi námi sporného zůstalo. Sotva kdy v historii bude pro to chvíle tak příznivá. Dovedeme-li tyto úkoly splnit, vykonali jsme velikou službu nejen sobě, nýbrž i ostatním mírumilovným národům Evropy a celému světu.

Mé politické rozhovory v Moskvě, konané především s předsedou vlády Josefem Stalinem a komisařem pro věci zahraniční Vjačeslavem Molotovem, jakož i s předsedou Nejvyššího sovětu Kalininem a s ostatními členy vlády, s některými vedoucími činiteli strany a činiteli vojenskými kryly všechny hlavní problémy dnešní války, problém budoucího míru a především ovšem všechny otázky dnešního a budoucího poměru obou našich států a národů. Vzpomínali jsme se Stalinem a Vorošilovem svých rozhovorů v Moskvě z června r. 1935 a konstatovali jsme, jak se, bohužel, tehdejší naše obavy o vývoji Německa a evropského fašismu hrozně vyplnily. Neváhám prohlásit, že ve všech otázkách, o kterých se jednalo a které měly vztah k našim zájmům státním a národním, došli jsme k naprosté dohodě a plnému vzájemnému souhlasu. Dodávám, že výměna těchto názorů byla také v plné harmonii s tím, co bylo dosud dojednáno o válečných a poválečných otázkách mezi třemi velmocemi, zejména na konferenci moskevské a teheránské a že tudíž všechna řešení týkající se problémů politiky československé

nejsou a nebudou v ničem v rozporu s politickými dohodami sovětsko-britsko-americkými nebo se společným postupem těchto tří velmocí.

Mohu tudíž prohlásit, že mezi Sovětským svazem a Československem jsou všechny zásadní důležité otázky jejich vzájemného vztahu vyřízeny k plné vzájemné spokojenosti, v přátelské harmonii a ve vzájemné solidaritě a sympatii. Prosim abyste tento fakt, pro nás pro budoucnost velikého politického významu, vzali plně na vědomí a aby k plné a radostné vědomosti vzal jej především veškeren náš československý lid ve vlasti.

Není nyní chvíle, abych *konkrétně* vypočítával otázky, o nichž jsme jednali a docílili vzájemného souhlasu. Věci ty budou známy a jasny později; žádných tajných dohod a ujednání však mezi námi nebylo a není. Vše to bylo diskutováno v několika společných schůzkách a diskusích s maršálem Stalinem a komisařem Molotovem a ve dvou dlouhých oficiálních schůzkách s komisařem pro věci zahraniční Vjačeslavem Molotovem, za přítomnosti zástupce komisaře pro věci zahraniční Alexandra J. Kornejčuka a obou našich velvyslanců, V. Z. Lebedeva a Zd. Fierlingra.

Měl jsem příležitost při této své cestě mnoho vidět a slyšet. Respektuji i v těchto věcech – jako ve všech jiných – názory politických činitelů jiných a jsem dalek toho vnucovat jiným myšlenky a názory své. Také si neosobuji mínění, že mám ve všem pravdu. Říkám jen pro naše lidi, ke kterým v našich věcech mám právo mluvit, že vůdcové Sovětského svazu, že Stalin sám je politik a státník velikého stylu, velikého vzdělání, železné energie a dalekozrakého politického obzoru, že Stalin a Molotov jsou zejména velcí sovětsští patrioti a že si tudíž dovedou cenit patriotismu druhých, jsouce přitom pronikavými politickými realisty, kteří vědí co chtějí a co mohou.

Jejich ohromné úspěchy válečné nad nacistickou armádou, jejich světem nečekané zvládnutí všech vnitřních problémů a

jejich úspěchy i ve válečné diplomacii a ve spolupráci s druhými spojeneckými velmocemi za války samy mluví o jejich kvalitách a o jejich práci.

At se tudíž jakkoli díváme na Sovětský svaz a jeho režim, jeho dřívější politické a dnešní válečné úspěchy zůstanou už na celou budoucnost historickými fakty. Viděl jsem mnoho z toho, co se dnes Sovětskému svazu přiznává, už při své cestě do Moskvy v r. 1935; proto jsem se Sovětským svazem proti nacismu až do r. 1938 šel, proto jsem v něj v této válce věřil, o jeho síle nikdy nepochyboval, v přesvědčení, že v této válce bude na konec stát na straně vítězství, jsem nikdy nezaváhal a podle toho jsem řídil hned od počátku celý osvobozovací boj v druhé světové válce. Vy sami jste toho svědky plná tři – čtyři léta. Má druhá cesta do Moskvy mi tato fakta a tyto pravdy v mří, která snad i mé očekávání překonala, potvrdila.

Neboť vývoj Sovětského svazu a výsledky tohoto vývoje za posledních osm let – od r. 1935 – je něco, co pod vlivem války a válečných událostí a potřeb se uzpůsobuje novým podmínkám jeho vnitřního i mezinárodního života a jde vpřed daleko rychlejším tempem než se dalo čekat.

Myslím tudíž, že se nemýlím, budu-li dnešní stav a vývoj Sovětského svazu charakterisovat takto:

a) Sovětskou revoluci je dnes možno nazvat revolucí vítěznou. Sovětský režim je pevný, a i když se dále jako každý režim bude vyvíjet, je to režim, který definitivně proti starému Rusku svůj boj vyhrál a stabilisuje se. Vyhrál vnitřně, neboť nepadl ani v nejtěžší vojně, jakou kdy proti nějaké zemi jiný stát podnikl. Vyhrál mezinárodně, neboť je už dnes vítězný v nejtěžší vojně, jakou kdy proti nějaké zemi jiný stát podnikl. Vytvořil si zcela nové mezinárodní postavení a stal se uznávaným a vojensky mocným spojencem největších říší světa, překonav pokusy o svou izolaci a připraviv se hrát i po válce svou velikou světovou roli společně se svými Spojenci a ostatními státy.

b) Je si dnes vědom svého vítězství válečného, je na ně hrd a je hrd na roli, kterou v boji o svobodu Evropy a světa a pro záchranu demokracie proti nacismu až dosud sehrál a ještě do konce války sehraje. Dívá se sám na sebe jako na rovného do konce války sehraje. Dívá se sám na sebe jako na rovného s velmocemi ostatního světa, reklamuje uznání této rovnosti od ostatních a chce už pro budoucnost tuto rovnost, rovnocennost a spolupráci s ostatními si podržet.

V organisaci svého válečného úsilí vyrovnal se těm nejschopnějším a v některých věcech je předčil; Rudá armáda první porazila německou pozemní válečnou mašinu; zmohl všechny obtíže pověstného válečného komunikačního problému na svém území, vždy až dosud skoro nezvládnutelného; překonal všechny nebezpečné nesnáze se zásobováním všeho druhu a je dnes po této stránce již mimo každé nebezpečí. Jeho válečný průmysl pracuje bezvadně a s plným úspěchem.

c) Některé změny v Sovětském svazu, které udivily v poslední době ostatní svět, jsou přirozenými důsledky jednak války, jednak provedeného již vývoje, jednak změny celého jeho postavení ve světě; rozpuštění internacionály, jeho nový postoj k pravoslavné církvi a k náboženství vůbec, jeho neuvěřitelně živý a hluboký život kulturní, umělecký a literární v Moskvě a jiných centrech Sovětského svazu i dnes během války, jeho hluboký sovětský patriotismus a nový nacionální cit, jeho příznivý pohled na t. zv. slovanskou politiku, t. j. vědomí že německý imperialismus, zaměřený především proti národům slovanským, je nutno právě nyní navždy rozbít a slovanské národy osvobodit a ochránit v budoucnosti před novým německým expansivismem – *to vše není ani hra, ani taktika, ani oportunistické využívání činitelů jen během války, jež by se snad měly zase po válce odhodit.*

Je to nová vnitřní i mezinárodní situace státu, který vyšel z izolace, proboujel se k uznání a k novému postavení ve světě, jež mu náleželo a který je si vědom sice své nové síly a moci, ale

také své nové mezinárodní odpovědnosti k Evropě a světu i k jejich míru. Je to přirozený a logický vývoj velkého světového státu, jehož postavení právě konečným vítězstvím jeho dříve tak proskribované revoluce se ve světě plně změnilo a který má pojednou nové úlohy, nové povinnosti a nové cíle, nikoli už jen revoluční a jen sovětské. Užívá nových cest, nových method a nových prostředků politiky, která mu toto nové postavení ve světě zajišťuje. Nemyslím ostatně, že celý tento vývoj je už dnes ukončen.

Jedni v tom vidí návrat k tomu co prý dělají druzí; jiní opět zdůrazňují, že se změnili ti, kdož proti Sovětům dříve stáli a nový postoj Sovětů v té či oné otázce je prý tudíž zcela přirozený. Já sám v tom vidím přirozený postoj a vývoj zvítězší revoluce, jdoucí prostě svou zákonitostí dopředu, sociologicky zcela vysvětlitelný. Byl jsem o něm už dříve přesvědčen a soudil jsem, že je v podstatě doktriny samé; proto už od r. 1922 jsem usiloval o sblížení Evropy se Sověty a o postupné vyrovnání s nimi. Kdyby se to bylo včas navzájem pochopilo, nebylo by snad druhé války světové.

d) Sovětský svaz a sovětský lid jsou velikými nejen tím, co historicky významného dovedli pro sebe i pro všechny ostatní v této své veliké národní, patriotické vojně a vůbec ve své národní revoluci vykonat, nýbrž především také tím, co v té strašné válce také vytrpěli. Není snad národa, který by dovedl svá utrpení tak nést jako Sovětský svaz. Jeho oběti jsou beze sporu mezi všemi válčícími státy na lidech i na statech největší. Psal jsem tyto své úvahy na cestě pod úbočími Kavkazu, projížděje spoustou ruin sovětských měst a obcí, rozvrácených domů, rozstřílených vesniček, železnic a nádraží, mostů a cest, jeda kol nekonečných pohřebišť německých tanků, automobilů, letadel, vagonů a zbraní všeho druhu; procházel jsem za krásné, jasné noci Stalingradem a viděl tu neuvěřitelnou spoušť, kterou Němci způsobili; domy rozbořené, rozvrácené, mající většinou

jen své čtyři základní stěny, jejichž části čněly k nebi jako hrůzné ukazováčky a jevíly se ještě hrůznějšími za noci, než mohou vyhlížet ve své válečné spoušti za dne. Spousty ty nejsou nic před vším tím, co mi vyvstává před očima a v mé představivosti, když mi podrobně vypráví starosta města, jak nedaleko odtud u Volhy pohřbíval jen na jediném pohřebišti na 140000 zničených, zdemoralisovaných, neuvěřitelně rozvrácených a zubožených, Rudou armádou pobitých a spravedlivě potrestaných Němců, dav je tam svážen na nákladních autech jako postřílenou zvěř a skládaje je po tisících a desetitisících do velikých hlubokých šachet jako pařezy.

A tito klidní, vesměs mladí hrdinové obrany Stalingradu mi dále vyprávějí neuvěřitelné podrobnosti o obraně svého města, o utrpení všech obyvatel bez rozdílu, o neslýchaných zverstvech, kterých se na ženách a dětech dopouštěli němečtí vojáci, dříve než bylo možno je navždy dopravit do jejich zasloužených hrobů, o zoufalém pobíhání a volání o pomoc set a tisíců v hořících ulicích za pekelného bombardování německými letadly až do chvíle, kdy Rudá armáda vše to zlomila, vše to zničila a právě zde u tohoto města navždy rozdrtila všechny ty bídné a šílené sny německého nacismu a pomateného berchtesgadenského kaprála. Na konec nám starosta města s hrdoostí ukazuje dům, z jehož sklepa vytáhli ve chvíli konečného pádu velikých, do nebes o pomstu volajících německých plánů maršála Pauluse jako kysu odporného, zlomeného a mravně zničeného – jak je to možno pak ještě i na filmu této scény vidět – majícího ještě v kapse nesplněné a událostmi tak zesměšněné rozkazy Hitlerovy o tom, kdy a jak musí stůj co stůj dobýt Stalingradu.

A v Moskvě jsem viděl doklady o spoustách na Ukrajině, na Dněpru, v Charkově, v Kijevě: všude ta neuvěřitelná a neslýchaná zvěrstva, masy ubitého civilního obyvatelstva, starců, žen a dětí, skoro v každém osvobozeném městě, šíleně, zby-

tečně a bez vojenské potřeby rozbíjené kulturní památky a stavby, ničené kostely a kláštery, knihovny, university, nemocnice, prosté památné domy, bez ohledu, bez potřeby, bez nutnosti. A vypravované detaily o všem tom nedají vám skoro věřit, že německá armáda se skládá ještě z lidí. To všecko nelze zapomenout, s tím vším se musí sčítovat: sovětský lid je rozhodnut toto zúčtování provést.

Opakuji, že Sovětský svaz není menší v tomto svém utrpení nežli ve svém válečném úsilí. Také toto utrpení jej přivedlo k dnešní tak realistické koncepci poválečné politiky, k rozhodnutí udělati tomu všemu konec, dohodnout se upřímně s Anglosasy a s každým, kdo se opravdu dohodnout chce a budovat společně s námi všemi novou spravedlivější Evropu, nový svět a nový mír, který však už nedovolí nový nacismus a všechna ta zvěrstva a všechny ty podlosti, bídáctví a nelidskosti, které představuje německý nacismus a jeho nový řád.

Odjížděl jsem se svými spolupracovníky z Moskvy dne 23. prosince 1943 krajně spokojen a s pocity uznání a vděčnosti k všemu sovětskému lidu a k jeho vůdcům Stalinovi, Kalinínovi, Molotovovi a všem ostatním – především také k sovětským vojákům – za vše, co pro nás v této válce vykonali, za opravdu přátelské a srdečné přijetí, jehož se nám v Moskvě a v celé zemi dostalo a za přízeň, kterou celý Sovětský svaz věnuje s takovou upřímností a uznáním našim vojákům, bojujícím na jeho frontě. Ti konají ostatně své vlastenecké povinnosti tak oddaně, že jí opravdu zasluhují. Děkuji zde za sebe i za vás a za celý národ zplna srdce Sovětskému svazu a jeho vládě; děkuji také upřímně všem našim vojákům a všem našim politickým pracovníkům na sovětském území *bez rozdílu* za jejich opravdu oddanou, vlasteneckou a záslužnou práci pro vlast a svobodu československou.

c) Na cestě zpět do Londýna: návštěva v Teheránu,
v Alžíru a u Winstona Churchilla

Jeli jsme zpět přes Baku, tuto bohatou petrolejovou metropolí republiky azerbejdžánské, byli jsme jejím prezidentem a jejími politickými kruhy pohostinně přijati a shlédli jsme, jak veliké pokroky tato země za posledních dvacet let ve svém národním životě vykonala. Na pozvání J. V. šacha a vlády iránské vykonal jsem dvoudenní oficiální návštěvu v Teheráně a mohl jsem se přesvědčit o opravdu dobré naší situaci v této důležité zemi na Blízkém Východě. Mohlo nás opravdu potěšit uznání, věnované zde naší zemi a našemu národu za jeho hospodářskou spolupráci s Iránem i uznání naší vládě za činnost, kterou jsme před lety na sebe vzali v obtížném sporu mezi Iránem a Velkou Británií v Ženevě. V těžké chvíli po Mnichově i dnes Irán nepřestal být věren našemu vzájemnému přátelství a spolupráci.

Měl jsem také v Egyptě možnost obnovit naše staré a dobré styky s vládou J. V. krále Faruka a vyměnit s ním názory o dnešním stavu války, a na pozvání generála De Gaulla a Francouzského národního výboru jsem vykonal oficiální návštěvu v Alžíru.

Měl jsem s generálem De Gaullem a členy Národního výboru i s francouzskými vedoucími vojáky přátelské a politicky významné rozhovory také o našich francouzsko-československých věcech. Byl jsem radostně překvapen, když jsem viděl jak politicky i vojensky se Francie poměrně rychle konsoliduje a zotavuje, jak generál De Gaulle a její vedoucí lidé jsou si dobře vědomi toho, co znamenala její strašná krize z r. 1938 a 1939 a její pád z r. 1940, a jak dobře rozeznávají, co Francie bude musit vykonat aby se v Evropě vrátila zase na své staré, svou velikou historií zasloužené místo. Já sám přes všechno to co se stalo, ve Francii věřit nepřestal a v její velikou novou budoucnost i nadále pevně věřím. Viděl jsem mnohé symptomy

francouzské obnovy za svého pobytu a ve svých rozhovorech v Alžíru, zvláště také s těmi, kteří přišli z Francie samé. Poměr Národního výboru k Velké Británii a k Spojeným státům se upravuje a dobře vyvíjí, k Sovětskému svazu je dobrý, vojensky se Francie zase už účinně účastní těžkých bojů v Itálii a při blížící se invazi bude už nově bojující a vystupující Francie plně hrát svou politickou a vojenskou úlohu, která jí tu podle nové situace mezi spojeneckými národy přísluší. Bude ještě mít mnoho, velmi mnoho obtíží, ale nová Francie se svou novou vládou začíná již zase vstupovat na scénu ve spojenecké Evropě. Jistě se tím vyřídí postupně i naše věci francouzsko-československé. Ostatně opravdoví vlastenečtí Francouzi svůj vztah k Československu a všechno to, co se v této několikaleté hrozné krizi jejich země stalo, v pravém zájmu své vlasti správně chápali a tudíž svého hlediska k tomu nikdy nezměnili. To vše vyjádřily také oba naše proslovy, proslov generála De Gaulla a můj, při této mé oficiální návštěvě francouzské země.

V Evropě bude zase na svém místě veliká a mocná Francie! Dovolte mi abych skončil tuto zprávu o svém válečném politickém putování po čtyřech kontinentech kapitolou, která je mi obzvláště milá. Dostal jsem do Alžíru pozvání ministerského předsedy Winstona Churchilla, abych ho při svém návratu ze Sovětského svazu navštívil k politické besedě v Marakeši, kde za přítomnosti lorda Beaverbrooka trávil svůj odpočinek a rekonvalescenci po těžkých konferencích v Káhiře a v Teheráně a po ochuravění, které ho nato stihlo. Celé britské imperium a všichni spojenečtí národové byli krátce před tím po řadu dní a týdnů v rozechvění a úzkosti, co je s jeho zdravím a zdali jeho další práce bude nám všem zachována k dokončení toho obrovského díla, jež mu osud v této válce určil. S jeho jménem bude navždy spojen historický fakt a zásluha o to, že Velká Británie v této válce strašný nápor německého barbarismu totální války vydržela, že dovedla více než rok zápasit proti němu sama a že

tím dala první rozhodnou a podstatnou ránu největšímu politickému gangsterství moderního věku. On slavně vede a dovede Velkou Británii k vítězství v její nejtěžší válce.

Rád jsem přijal konce cestu uzavírající úspěšně náš diplomatický boj o obnovení republiky, toto přátelské pozvání muže, který ještě před r. 1938 tak jasně viděl, co se v Evropě proti nám i proti jeho vlastní zemi připravuje, který v kritických letech z r. 1938 a 1939 zůstal svému přátelství k nám a povinností k demokracii evropské tak oddaně věren a za této války *první* prohlásil konec Mnichova – a zůstane tudíž navždy v srdcích věrných Čechoslováků – a který po celou válku nepřestal nám pomáhat, kde to jen bylo možno.

Prodiskutovali jsme mnoho z toho, co jsem viděl a zažil v Sovětském svazu, události posledních konferencí v Moskvě a Teheránu, další pravděpodobný vývoj událostí politických a vojenských a přirozeně i věci naše.

Rád vám sděluji, že jsem jednal s Churchilllem o věcech našich tak, jak s ním byly probírány v hlavních rysech už při poslední mé návštěvě, vykonané u něho společně s ministrem Janem Masarykem ještě před mou cestou do Ameriky a při řadě dřívějších rozmluv s ministrem Edenem, v tomtéž duchu, jak byly pak probírány ve Washingtonu s Rooseveltem a nyní ještě podrobněji se Stalinem a Molotovem v Moskvě.

Rozmluva ta, při níž ministerský předseda Churchill vyjádřil znovu souhlas s naší smlouvou moskevskou, tudíž doplnila to co bylo diskutováno v Moskvě, zdůraznivši znovu staré přátelské svazky Velké Britannie s námi a především ono přátelství a ony pevné, nezničitelné svazky, které mezi našimi zeměmi vytvořila dnešní válka a veliká pomoc, již nám pro naše obnovení britský národ a britské imperium v této těžké světové krizi od r. 1940 poskytly. Československý národ nebyl nevděčný po první válce světové; nebude nevděčný ani po ještě hroznější válce z r. 1939.

Končím tuto kapitolu o mezinárodním postavení republiky opětovným konstatováním, že s hlediska mezinárodního pokládám naše *hlavní* problémy v podstatě za vyřešeny a že tím také celá linie naší poválečné zahraniční politiky je v *hlavních* rysech už nyní určena, i když dosud plně neukončena. Pro určování a provádění naší budoucí zahraniční politiky podkladem je a bude – jako vždy – geografická police republiky v jejích předmnichovských hranicích. Prvním jejím pilířem bude naše smlouva se Sovětským svazem, která bude základem naší poválečné bezpečnosti. Bude doplněna druhým podstatným pilířem poválečné evropské politiky, t. j. britsko-sovětskou smlouvou, již jsme automaticky vázáni na velmi blízkou a přátelskou spolupráci s Velkou Británií. Nechci pro naši spolupráci s oběma těmito velmocemi hledat jiné zvláštní formule; odpovídá to prostě nejen naší geografické posici ve střední Evropě a tradicím, jež si odneseme z této druhé světové války, ať vzhledem k Sovětskému svazu, ať vzhledem k Velké Británii, nýbrž i našim národním a hospodářským zájmům. Fakt, že jsme v této válce bojovali jednak na půdě sovětské, jednak na půdě britské a byli těmito dvěma státy nejvíce podporováni, zůstane pro naši další politiku a její novou tradici dalekosáhlou základnou pro celou naši budoucnost.

Třetím naším podstatným úkolem pro budoucnost bude uskutečnit v duchu plného přátelství společně s Poláky a se Sověty garancii proti německému „Drang nach Osten“, jak je předvídána v paktu sovětsko-československém. Je to také cesta k uvedení v platnost i oněch zásad, které byly vloženy do společné deklarace polsko-československé z 11. listopadu r. 1940 a hlavní základna pro vývoj dalších našich přátelských vztahů k poválečné Polsce.

Čtvrtou basí pro naši zahraniční politiku poválečnou bude

A ČINNOST VLÁDY A NAŠEHO VLÁDNÍHO ZŘÍZENÍ
ZA HRANICEMI

přijetí zásad onoho poválečného systému bezpečnostního, jemuž byl položen základ na konferenci moskevské a teheránské. Přijmeme po této stránce – jako stát menší – to, o čem se Spojené státy, Velká Británie a Sovětský svaz mezi sebou a s ostatními Spojenci dohodnou a budeme to loyálně a věrně plnit.

Budeme dále spolupracovat k tomu, aby Francie dospěla co nejrychleji k plné renesanci svých sil a k svému dřívějšímu velmocenskému postavení, aby stála v téže mezinárodní linii a orientaci s Velkou Británií a Sovětským svazem a abychom se podle toho, jak ona si vyřeší svou budoucí politiku k nám, opět mohli vrátit k tradiční přátelské politice francouzsko-československé. Tutéž politiku budeme sledovat k Jugoslávii, která už zase nyní bojuje tak statečně na svém území o svou jednotu a samostatnost; i zde budeme usilovat o pokračování ve své dosavadní tradici. Budeme soustavně pracovat také pro dobrou spolupráci střeoevropskou, zejména s Rakouskem a Rumunskem, jakmile si oba tyto státy své hlavní otázky mezinárodní ve všeobecných liniích vyřeší. Nechci předbíhat s úvahami o tom, co bude s Německem a Maďarskem, a dále, co se stane s Itálií; to rozřeší především budoucí podmínky mírové a další povlovný vývoj těchto států a hlavně jejich budoucí poměr k nám a k našim přátelům.

To, co zde o naší příští poválečné zahraniční politice říkám, není zdaleka úplně, poněvadž všeobecné poměry evropské jsou a ještě dlouho budou nehotové. Pokládal jsem však přece za vhodné říci už nyní pro orientaci nás všech těchto několik všeobecných zásad o naší budoucí politice. Zásady ty plynou z toho, co možno pro nás pokládat již dnes, za jisté, i přes to, že válka není dosud skončena. Události a poměry politické se tvoří také podle toho, jaké cíle a úkoly si lidé a národy do budoucnosti sami položí.

Chtěl bych se nyní zmínit ještě krátce o válečné činnosti našich vojenských jednotek v rámci spojeneckých armád a o činnosti vlády a našeho státního zřízení za hranicemi.

Obě složky naší armády – pozemní jednotky i letectvo – plnily v uplynulém roce svědomitě a obětavě přikázané jim úkoly na třech válčistiích.

Na Západě naše letectvo, které je v bojové činnosti již pátý rok, dosáhlo opět vynikajících úspěchů. Stíhací letectvo provedlo na sta ofensivních náletů do okupované Francie, sestřelilo několik desítek nepřátelských letadel, zničilo nebo poškodilo mnoho lokomotiv, vagonů, menších lodí a jiných důležitých vojenských zařízení. Bombardovací letectvo vyznamenalo se v bojích proti nepřátelským ponorkám, obchodním lodím a nepřátelským letounům nad oceánem. Noční stíhači mají podíl na úspěšné obraně proti nepřátelským nočním náletům.

I mimo bojové jednotky se naši zkušení piloti skvěle osvědčují, a to v oboru vojenské letecké dopravy, leteckého výcviku a zkušebního létání.

Československá samostatná pozemní jednotka ve Velké Británii plnila obranné úkoly v různých pobřežních úsecích a nyní, doplněna jednotkou ze Středního Východu, byla přeoraganisována a přezbrojena na moderní vyšší jednotku a je připravena na bojové úkoly, které jí brzo připadnou v konečné rozhodující fázi války na evropském kontinentě. Byly jí už stanoveny. V jejich řadách jest nyní také mnoho desítek našich hochů, kteří byli násilně zařaděni do jednotek německé armády, bojujících v severní Africe, na Sicilii a v jižní Itálii, a kteří použili prvé vhodné příležitosti, aby přešli na stranu Spojenců a přihlásili se do naší armády.

Na Středním Východě československá jednotka – až do svého odjezdu do Velké Británie v létě minulého roku – zajišťovala protiletectkovou obranu v prostoru Tobruk.

Naše vojenské jednotky v Sovětském svazu se dočkaly v minulém roce prvé příležitosti k bojovým zásahům na frontě po boku Rudé armády. V březnu se účastnily obranného boje u Sokolova v prostoru charkovském, načež po doplnění a přeorganizování na vyšší jednotku vojenskou v říjnu se účastnily operací v prostoru kijevském a v listopadu jim byl svěřen čestný úkol v útočném boji za osvobození staroslavného Kijeva. O něco později pak se naši znovu účastnili dobývání prostoru Bjelaja Cerkev.

Je dobře známo, že naše jednotky tu splnily všechny své vojenské úkoly dokonale a s příkladnou statečností. Byla jim za to udělena četná vyznamenání sovětská i československá.

V této chvíli se pracuje velmi úspěšně na dalším rozšíření našich bojových jednotek v Sovětském svazu. Nová jejich reorganizace byla umožněna především přechodem t. zv. první slovenské divise, jejíž příslušníci – stateční slovenští hoši – se probili na stranu Rudé armády, aby se v řadách československého vojska účastnili boje proti Němcům. Svým činem dokázali, že správně pochopili, jaká je jejich národní povinnost a dokumentovali před celým světem, jaké je opravdové smýšlení a cítění slovenského lidu, davše tak jedinou správnou odpověď dnešnímu režimu na Slovensku, dnešním slovenským mocipánům a t. zv. slovenskému sněmu a smývajíce svým činem onu hanbu, kterou na slovenský lid a na nás všechny nakydali nečestní slovenští zrádci.

Posléze dlužno se zmíniti také o tom, že naše ministerstvo Národní obrany pracovalo v uplynulém roce usilovně na přípravných pracích pro rychlé obnovení armády doma, jakmile vstoupíme na půdu osvobozené vlasti.

Práci všech ostatních resortů ministerských sledovala Státní

rada bedlivě po celý rok. Vaše cenné poradní zprávy a četné schůze diskusní a kontrolní, vaše usnesení o věcech finančních a hospodářských, sociálních a vojenských a ovšem i všeobecně politických jsou toho dobrým dokladem. Nebudu je podrobně rozebírat, vyslovuji vám však za ně svůj upřímný dík. Celou svou prací si Státní rada své místo v boji osvobozeném už plně zajistila.

Chtěl bych přes to se dotknout aspoň těchto věcí: rozpočtové debaty, podávání zprávy o rozpočtu a o probírání uzávěrek státních rozpočtů dokazují, jak věci státních financí jsou probírány ve Státní radě svědomitě a jak ve svých státních finančních otázkách máme pořádek. Jsem rád tomu, že národu doma v těchto věcech to budeme moci prokázat.

Jako v letech předcházejících, tak i roku minulého byly úkoly vlády rozsáhlé a podstatné a byly prováděny za vedení předsedy dr. Jana Šrámka s plným zdarem. Práce ministerstva sociální péče, jakož i Červeného kříže byly veliké a byly vykonávány úspěšně. Ministerstvo spravedlnosti připravilo již návrh zákona o potrestání vinníků a min. dr. J. Stránský jej předložil Státní radě, která jej nyní diskutuje. Jsem toho mínění, že přípravy vlády a Státní rady mají býti skončeny co nejrychleji; rozhodnutí ve formě konečné a v podrobnostech zákona bude, po mém soudu, třeba učinit po vyslechnutí našich činitelů domácích, a to i z vlády i ze zastoupení lidového. Ministerstvo vnitřní připravilo po této stránce také veliký materiál, a to jak co se týče vinníků u nás doma z řad Němců z říše i z našich občanů, tak také z řad našich rozvratníků zahraničních. Ministr dr. J. Slávik také připravil návrhy a nutný materiál ve věcech správních, státoobčanských a státnězaměstnaneckých, které budou včas projednány a pro rozhodnutí doma, po případě už zde, přichystány.

Veliká a důležitá práce byla vykonána ministerstvem zahraničních věcí, ministerstvem zemědělství, ministerstvem pro

hospodářskou obnovu, ministerstvem obchodu a ministerstvem financí při jednání o mezinárodní dohodu o spojeneckých přípravách pro poválečnou rekonstrukci. V souvislosti s konferencí v Hot Springs a s konferencí v Atlantic City vyslala vláda do Spojených států delegaci, vedenou ministrem Janem Masarykem a Františkem Němcem, která tam vykonala velmi záslužnou práci. V souvislosti s přípravami finančními a měnovými vykonal zvláštní cestu do Spojených států v květnu minulého roku ministr financí dr. Feierabend.

Jak je v dnešní době pochopitelné, mělo i roku minulého zvlášť mnoho důležité práce ministerstvo zahraničních věcí za vedení ministrů Masaryka a Ripky, kteří byli zvlášť zaměstnáni také jednáním a pracemi, souvisejícími se sovětskou smlouvou, a ministerstvo národní obrany, v čele s generály Ingrem a Vistem. Vykonala obě své povinnosti a úkoly dobře.

5. POMĚRY V ZEMÍCH ČESKÝCH A NA SLOVENSKU V ROCE 1943 A NAŠE PŘÍPRAVA K ZNIČENÍ NĚMECKÉ MOCI VE VLASTI

a) Poměry a odboj doma

Přicházím nyní k poslední části svého výkladu: k poměrům doma, ve vlasti a k našim přípravám pro chvíli pádu Německa a Maďarska.

Především bych chtěl zdůraznit, že lid český za minulé války zasadil Rakousko-Uhersku v jeho tehdejší boji rozhodující rány, ale že nikdy nebyl v první světové válce ve své linii ani tak naprosto jednotný, ani tak účinně, masově resistantní, jako tomu bylo v této válce od první chvíle jejího vypuknutí. Fakt, že měl dvacet let svobodu, tu byl důležitosti prvořadé. A byli v první válce jeho odpor na domácí půdě především pasivní, byl a je jeho odpor doma v této válce dalekosáhle aktivní i když odpor ten volil až dosud poněkud jiné formy, než tomu je

v Polsku nebo Jugoslavii anebo i ve Francii – vzhledem k tomu, co se nám stalo v r. 1938, vzhledem k tomu, že náš lid byl podroben po našem odzbrojení a za všeobecného mlčení Evropy v r. 1939 nacistickému teroru ještě za míru a že Němci měli tudíž více času lámat jeho aktivní odpor důkladněji než u národů jiných; také proto, že je pod terorem o rok déle než kterýkoli jiný národ a konečně, že bojující fronty jsou od našeho území až dosud příliš daleko, a že naše země nemají nikde přístupu k moři, které ovládají Spojenci.

Přesto boj začal už r. 1939 velmi aktivně a rozhodně. Došlo k bouřím a manifestacím v Praze v říjnu a listopadu, došlo k soustavné organizaci odporu a k rozsáhlým podzemním přípravám v očekávání, že vývoj války bude jiný nežli v r. 1940 ve Francii a na jiných bojištích ve skutečnosti byl. Útok na Sovětský svaz roku následujícího dal našemu lidu přes pád Francie nové naděje a nový rozmach, takže druhá polovina r. 1941 se u nás vyznačovala až snad přílišným optimismem ohledně dalšího vývoje války; odpor se zvýšil, zpevnil a zorganizoval do té míry, že se Berlín v září r. 1941 rozhodl k nám poslat teroristu Reinharda Heydricha, jehož katovský režim se stal světově pověstným. Události, jež pak vyvolalo násilné usmrcení Heydrichovo i to co přišlo potom všichni znáte. Zesílil teror německý, ale zesílil duchovně i odpor českého lidu, i když sestoupil ještě níže do podzemí. Později však začal odpor u nás trochu podléhat pod tlakem nepříznivých událostí na východní frontě a šíleného běsnění pruských a sudetských gestapáků pesimistickým výhledům do budoucnosti. Tato vlna deprese – v souvislosti s krvavým terorem podlých teroristů Heydricha, Daluga a K. H. Franka – vyvrcholila na podzim r. 1942 těsně před obratem stalingradským.

Doufám, že se brzy už dokumentárně předloží světu historické doklady německého teroru a běsnění v t. zv. totální německé válce, a to všeobecně o teroru vůbec, ale také speciálně

o teroru proti civilnímu obyvatelstvu u nás zejména v tomto období války. Ukáže to všemu lidstvu, čím vlastně bylo doopravdy Německo nacismu a zejména Německo totální války, neboť nelze podle pravdy a spravedlnosti zapomínat, že *německou totální válku nevymyslili nacisti*. Byli jsme ve své historii obsazeni, rabováni a ničení několikrát svými německými sousedy. Avšak ani po pádu Přemysla II., ani po pádu husitů, ani po Bílé hoře a po Třicetileté válce netrpěl náš národ tak hrůzně a nebylo s ním nakládáno s mravního hlediska tak podle a materiálně tak pustě a zvířecky, jako tomu bylo v této totální válce německé.

Až budou vyprávět naši mučení a nepřítom i umučení anebo svědkové našich umučených, co zažili v pražském Petschkově domě, v gestapáckých mučírňách a ve věznicích po republice, v berlínských věznicích, v koncentračních táborech v Dachau, Oswieczimi, Buchenwaldu, Oranienburgu, Mauthausenu, Ravensbrucku a na nucených pracích německých; až bude přesně řečeno vše, co prováděly německé úřady vojenské a gestapácké u nás s politickými vězni, s jejich rodinami, s jejich dětmi a ženami, co dělali s těmi, o nichž soudili, že jsou ve styku s námi za hranicemi a rozhodli se mučením z nich vynutit doznání nebo prozrazení vlastních přátel, až naši budoucí spisovatelé vypíší mravní utrpení milionového národa, který v každém svém jedinci slzami a krví protřpěl to ponížení, zhanobení a fyzické i duševní německé znásilňování svého čestství, pak bude svět teprve vidět co to byla kultura Německa z doby po roce 1933, co to bylo Německo totální války a Německo, které chtělo nacismus nastolit podle slov Hitlerových na příštích tisíc let. Opakuji to, co jsem řekl už výše o německé armádě: slušný člověk nemůže dnes už věřit, že ta část německého národa, která obsazovala dobytá území evropská, se skládá ještě z lidí. Je to fakt hrozný, ale je to fakt. Celý náš národ musí žádat a volat ve chvíli vítězství, že to nesmí zůstat zapomenuto a ne-

potrestáno; a celý svět by měl přísahat, že to *nezůstane* ani zapomenuto ani nepotrestáno.

Budu usilovat o to, aby se nám i u nás spravedlnosti – spravedlnosti plné a řádné, nikoli msty – dostalo; budu usilovat o to, aby po válce v každé naší obci byly památníky, které nedají zapomenout našim příštím na to, co nelidského proti nám a u nás tento zběsilý soused taková dlouhá léta páchal, a abychom po válce dobře věděli, *co a jak* máme a musíme odčínovat. Naši doma i my zde musíme už dnes k tomu shromažďovat nutný materiál.

Než ani v krizi z konce r. 1942 neztratil náš lid své víry a své síly. V tomto kritickém stadiu, kdy doma v plné zuřivosti řádila sadistická persekuce nacistů, začaly soustavně přicházet jako jarní osvěžení příznivé zprávy z bojišť, počínaje bitvou u Alameinu a katastrofou Němců u Stalingradu; a i když vcelku nepolevil nacistický teror a v popravách našich vlastenců se pokračovalo – stejně jako se stále i dnes v nich pokračuje téměř neztenčenou měrou – duševní a mravní stav národa se od začátku r. 1942 podstatně zlepšil a za rok 1943 se definitivně upevnil. *Dnes celý národ bez rozdílu stojí se Spojenci a s námi, dělníci, inteligence a střední vrstvy i třída rolnická vedou houževnatě a neústupně svůj boj a celý národ je naprosto jednotný*. Tak zvaná protektorátní vláda se svými nečetnými pomahači a několika žurnalistickými zaprodanci není vcelku ani zdaleka půl procenta českého lidu.

Již z toho, co jsem řekl o duševním a mravním stavu národa doma, se vysvětluje, proč v minulém roce bylo v českých zemích v revolučním boji proti Němcům jisté vyčkávání a proč se také nemohl ve větší míře dosud u nás rozvinout partyzánský boj. Po zastřelení Reinharda Heydricha došlo se strany německé k takovému teroru, že v pravém slova smyslu otrásl nejen českými zeměmi, nýbrž přímo celým světovým veřejným míněním. Na vyčkávací postoj, zejména širokých mas

lidových, působil vedle tohoto teroru také fakt, že do této situace přišly i těžké vojenské porážky Spojenců na frontách. V témže měsíci, kdy byly vyhubeny Lidice a Ležáky, došlo k porážce britských vojsk v Libyi a k postupu Rommelovu až hluboko do Egypta a v témže měsíci došlo k německému průlomů na východní frontě u Iziumu a k ústupu sovětských vojsk až na Kavkaz a k Volze. Tím slibně se rozvíjející aktivní odpor na naší domácí frontě byl na čas vržen zpět.

Ale obrat vojenských událostí a zejména veliké vojenské úspěchy Rudé armády vyvolaly úplný obrat v morálce našeho lidu, začaly také vyvolávat nový aktivní odpor, sabotážní akce v českých zemích zase začaly a na Slovensku proti dřívějším letům značně vzrostly. Také budování podzemních organizací pokračovalo, stejně jako poškozování nepřitele v nerozmanitějších situacích. V posledních dobách to znovu potvrzuje zvlášť charakteristické odůvodňování rozsudků nacistických soudů proti našim vlastencům.

Špatně bychom tudíž posuzovali u nás poměry, kdybychom neviděli, že právě tato situace v souvislosti s přicházející druhou frontou a blížící se Rudou armádou k našim hranicím, vytváří psychologicky, politicky a mravně všechny podmínky a všechny předpoklady pro to, aby duchovní i fyzická resistance našeho lidu dosud všeobecnými poměry a příliš velikou vzdáleností spojeneckých front brzděná, se neobrátila nakonec ve všeobecné, rozhodné, nekompromisní a bojovné, účinné povstání proti utlačovatelům, ve stejných formách, v jakých se vyvíjí nyní v Jugoslavii a v Polsku, ve Francii a v Norsku, *k němuž i u nás dojde a dojet musí. K rozvinutí takového boje já sám, naše vláda, Státní rada, armáda a celé naše státní zřízení, t. j. my všichni v zahraničí, přispějeme za pomoci Spojenců všemi svými silami a všemi prostředky. A už tímto svým projevem náš lid na našem území k němu rozhodně vyzývám.*

Také vývoj na Slovensku nás může naplňovat obzvláštním

a přímo nečekaným uspokojením. Máme více než dost důkazů o skutečném a pravém československém smýšlení jak nejširších vrstev lidových, tak také hlavního kádru slovenské inteligence. Svůj nesouhlas s dnešním vnučeným cizím režimem a své jasné přesvědčení, že Češi a Slováci patří k sobě, projevíly obě tyto vrstvy několikrát veřejně a účinně. Protest slovenské evangelické církve, známý list slovenských vlastenců Tisovi ze srpna m. r., fakt, že celá slovenská administrace, vojsko, policie a skoro každý úřad na Slovensku vůbec je přímo podmínován odpůrci dnešního režimu a nejrozhodnějšími nepřáteli Němců, zprávy o sabotážích nejrůznějších forem, hrozby a domluvy dnešních úředních činitelů při různých příležitostech a spontánní a přímo manifestační přechody slovenských vojáků, jednotlivců nebo celých jednotek do naší zahraniční armády na východní frontě, takže Němci musili slovenské vojáky všude z fronty odvolat, vrcholně potvrzují všechny naše informace, že Slováci a Slovensko nemá ve své ohromné většině dnes už vůbec pochyb o tom, co má dělat a že celý vývoj k Československu je nyní na Slovensku už dokonán.

Není markantnějšího obrazu skutečného politického smýšlení převážné většiny Slováků než to, že již i sám t. zv. vodca dnešní vlastizrádné fašistické strany slovenské, prolhaný a zrádný kněz Tiso, pokládá za nutné ve svých projevech ospravedlňovat nebo omlouvat svůj hanebný postup v době před i pomnichovské jako Němci vynucenou a pro Slováky jen nezbytnou životní záchranu, a dokazovat, že 14. března bývalá strana Hlinkova nespáchala žádnou zradu. Ano, slovenský lid ve své ohromné většině nezahlavil a nezklamal; byl však zrazen a zklamán četnými svými zrádnými a nehodnými politiky, maďaronskými odrodilci a fašistickými nevzdělanci, kteří za to plně odplaty – a to bez kompromisu – obdrží. Faktem je, že odpor na Slovensku den ze dne roste, že projevy pro Československo jsou na denním pořádku a že vědomí, že Českoslo-

venská republika je předpokladem každého dalšího zdravého vývoje Slováků, je naprosto všeobecné.

Podzemní organizace na Slovensku pracovaly s námi s úspěchem již od prvopočátku v roce 1939, účinně byly nápomocny při přechodu našich civilistů a vojáků do zahraničí, udržovaly s námi spojení a s úspěchem brzdily plány politických hazardérů, zahrávajících si s osudem Slováků. Přijde doba, kdy bude možné o tom mluvit otevřeněji a pak se ukáže, jak veliké služby československému odboji v zahraničí poskytla i slovenská část republiky.

Jsou tudíž už plně dány předpoklady pro sjednocený a všeobecný boj ve formě veliké lidové revoluční vojny na celém československém území v téže formě, jako v Jugoslavii a Polsku, a přiblížila se chvíle, kdy v tomto smyslu a v této formě náš všenárodní boj doma na celém našem území i za hranicemi musí začít. *Vytvoření druhé fronty, všeobecný útok na Německo se všech stran a přiblížení se sovětské fronty k naší hranici je k tomu повеlem. Do tohoto boje vás všechny volám.*

b) Přípravy k převratu ve vlasti

Za těchto zcela nových poměrů je tudíž naším velikým úkolem, abychom měli co možná nejjasnější představu o tom, jak dojde konkrétně k pádu Německa, jak budeme doma ve chvíli osvobození vlasti postupovat a jak zcela pozitivně budeme krok za krokem svou republiku znovu budovat. Jen tak vykonáme svou práci úspěšně, jen tak ochráníme svou vlast před poválečným chaosem a jen tak zachráníme pro svůj národ proti svým fašistickým nepřítelům všechno to, co nám náleží a co za všech okolností zachránit musíme.

Už při výkladu o příštích událostech válečných v roce 1943 jsem pověděl, že útok na Německo v poslední fázi války půjde se všech stran celoevropskou vojenskou ofensivou z východu a ze západu, ze severu a z jihu, z Itálie a z Balkánu, od Rumun-

ska, Polska a od baltských států, od Belgie a Holandska, od Norska a od Francie, od Jugoslaviie a Bulharska. *Proto také musíme my chápat, že nějaké vyčkávání u nás doma na cokoliv by byla koncepce úplně chybná.* Očekávat, že napřed půjde útok s jedné strany a pak s druhé a že se to zhroutí na konec všude, a to na mnohých místech bez boje, až se to sesuje na jednom jediném a podstatném místě úplně, jako tomu bylo na příklad v Bulharsku v roce 1918, a že tudíž u nás doma, kde jsme nejdále od fronty ve vnitrozemí, můžeme prostě jen až do pádu Německa vyčkávat bez boje, by byl osudný omyl a znamenal by jen prodloužení války a tyranie německého gangsterismu. Na konec by nás to mohlo stát více obětí nežli boj sám. *V této válce se přiblížila nyní rozhodující chvíle, kdy se boje musí účastnit bez rozdílu všichni, všude a všemi prostředky a možnostmi.* Říkám to otevřeně všem našim zde i doma.

Celý proces našeho převratu a vítězství půjde pak asi těmito hlavními cestami:

1. Válka, skutečná krvavá válka, začne nyní přípravou druhé fronty a invase. I u nás na našem vlastním území musíme se na ni připravit a s ní počítat. Budeme na ní brát účast svými invasinými jednotkami odsud z Anglie, svými nynějšími partyzány na území jihoslovanském a slovenském, svými jednotkami, které nově nyní na území sovětském přeorganizováváme a zvláště k tomu je nyní připravujeme, nově vybudovanými našimi partyzány doma, na Podkarpatské Rusi, na Slovensku i v zemích českých, které v souvislosti s útokem Rudé armády z Polska a od Rumunska musíme nyní organisovat bojem dením a stálým, sabotáží, rozvratem, ničením komunikací, bojem v lesích, horách, v městech, ve vesnicích, stejně tak jako se to dělá dnes už na Ukrajině a v Polsku, v Jugoslavii a ve Francii a jako se to bude dělat zítra i v Belgii, Holandsku a Norsku.

Netajím vám, že všechny tyto věci připravujeme a připravit musíme, netajím vám, že to budeme dělat s organisovaným

vojskem za hranicemi i doma, že to musí být doma veliká revoluční lidová vojna, jak jsem o ní již mluvil naposled na den 28. října 1943. Krátce, náš domácí boj a převrat v této válce bude a musí být revolučně a vojensky organisovaný a násilný a bude a musí znamenat u nás velikou lidovou odplatu a pro Němce a fašistické násilníky konec opravdu krvavý a nelitostný. Po mém soudu jsme nemohli bojovat *sami* na začátku války v roce 1938 ve chvíli Mnichova a v březnu 1939, bojujeme však dnes už na spojeneckých frontách a budeme a musíme bojovat u nás doma, společně se všemi Spojenci v dnešním konečném období války v roce 1944.

Znamená to také, že přijde chvíle, kdy budeme dopravovat do republiky své vojenské síly z ciziny, doprovázené našimi Spojenci anglickými a Spojenci sovětskými, stejně jako tomu bude v případě Francie a Belgie, Řecka, Jugoslaviie nebo Polska.

Naše jednotná politická národní fronta, jak ji ve svém osvobozenkém hnutí a boji máme dnes vytvořenu všude ve spojeneckých zemích a jak ji dodržujeme doma v zemích českých a dnes už i na Slovensku, to je *celý náš národ a veškeren náš lid*, bude mimo to pokračovat v boji po vojenském pádu Německa až do konečné likvidace moci německé a maďarské a všeho nacistismu a fašismu na našem území. Jako válka bude v poslední fázi všeobecnou lidovou vojnou, tak bude všeobecně proveden náš veliký lidový převrat podle přesného našeho plánu po celé republice všemi lidovými vrstvami společně a celým národem a vším dnes utlačovaným a zotročeným lidem českým, slovenským a karpatoruským.

2. Náš úkol, úkol vlády, našeho státního zřízení, našeho vojska, našeho celého spojení s domovem bude, aby převrat ten a celý náš přechod do budoucího normálního života republiky, provedený po uskutečnění naší domácí partyzánské války, se stal promyšleně, organisovaně a v podstatě přece jen klidně, to je bez *zbytečných* otřesů, za společné účasti všech

vrstev národa a v duchu opravdové, celonárodní, organisované lidové revoluce proti německým vetřelcům a všemu nacistismu, která bude mít za úkol zase se zmocnit svého státu, svých domovů, svých polí a podniků, svých rodinných krbů, svých škol, svých divadel a všech svých dřívějších národních, materiálních a kulturních statků a práv.

To nebude převrat jednoho Čecha nebo Slováků proti druhému; náš úkol, naší vlády, státního zřízení, armády, našich všech bojujících kruhů doma bude, aby to byl *všenárodně* připravený a organisovaný, *všenárodní* lidový převrat. Pokud se některý Čech či Slovák spojil nebo spolupracoval s našimi národními nepřáteli a vrahy, dostane za to při té příležitosti náležité a jemu příslušející odplaty. Nikdo, kdo konal svou povinnost vlasteneckou a zejména také ti z Němců a Maďarů, kteří s námi šli od počátku a jdou s námi nyní, nemají se čeho bát, a i ti, kdo z Čechů a Slováků těžkými okolnostmi a *nevinně* byli přinuceni v té či oné formě s režimem počítat, mohou bojem včas zahájeným a společně s námi prováděným, stát zase s námi ve vlastenecké a odbojové frontě.

3. K provádění našeho boje doma v dnešní fázi války a konečného přechodu do našeho nového, svobodného, národního a plně demokratického režimu se navrhuje, aby v každém místě u nás doma, v každé obci, vesnici a městě, v každém okrese a v každé zemi byl dočasně zřízen národní výbor, nejdříve konspirativní, a v dané chvíli všemi svobodnými a k tomu připravenými občany doma zvolený; byly by to po pádu nacistické diktatury naše první demokratické orgány, které by měly první politická a správní práva hned ve chvíli pádu německé moci. O jejich kompetenci bude třeba se včas přesně dohodnout. Vedle místních a okresních národních výborů vytvořily by se volbou z nich revoluční národní výbory zemské a ze zemských národních výborů dočasné revoluční národní shromáždění centrální pro kontrolu první poválečné

domácí vlády a pro spoluřízení národních a státních věcí ve chvíli převratu a v prvních dobách po něm.

4. Hlavní naše starost bude a stále je, *aby osvobozenké hnutí domácí i zahraniční bylo naprosto jednotné a plně společné*. Není zvláštní revoluce domácí a zvláštní revoluce zahraniční – *je jen jediné a společné hnutí osvobozenké*. Proto také hned v první chvíli, kdy to bude jen možné, bude vytvořena nová, jednotná, společná vláda, *složená především z činitelů domácích, vedle některých činitelů zahraničních*; z nás za hranicemi nikdo nemá v úmyslu domovu vládu, zřízenou za zvláštních poměrů zde za hranicemi, předpisovat a snad se chtít doma vlády znovu uchopit. My všichni jsme demokráty a nekompromisně se hlásíme k zásadám demokratickým; a pak: *hlavní fronta je doma*. Tím je řečeno všecko.

Přítom však my za hranicemi představujeme mezinárodní kontinuitu a jednotu republiky, jsme nositeli jejího mezinárodního uznání, máme řadu nesmírně cenných smluv a dojednání mezinárodních – jako na příklad podpisy všech těch not, které mezinárodně uznávají vládu jednotné republiky a tím i jednotu českých zemí se Slovenskem a s Podkarpatskou Rusí, podpisy o odvolání Mnichova, dohody o Lease and Lend se Spojenými státy, podpis dohody na konferenci v Atlantic City o hospodářské poválečné rekonstrukci, podpis našich dohod finančních i vojenských s Velkou Británií a Sovětským svazem a konečně naši poslední, svrchovaně důležitou smlouvu o přátelství a vzájemné pomoci se Sovětským svazem.

To jsou ohromné výsledky práce nás a vás všech za hranicemi, a to samo znamená, že náš domácí převrat bude proveden ve jménu společně uznávané a přijímané národní republiky společnou a jednotnou akcí domácí a zahraniční a tím všecko to bude automaticky a bez obtíží přeneseno na první vládu domácí. *Tak také dřívější jednotná republika začne hned v den pádu Německa a Maďarska zase automaticky žít nejen právně jako*

dosud, nýbrž i skutečně na základě dřívější své konstituce z r. 1920, ovšem – a to kategoricky zdůrazňuji – se samozřejmým závazkem, že ústava ta bude v nejbližší možné chvíli upravena a změněna podle našich nových potřeb poválečných a v plné bratrské a demokratické dohodě mezi Čechy, Slováky a Karpatorusy.

5. Podle naprosto všech a zcela kategorických zpráv z domova, ze zemí českých i ze Slovenska, ohromující většina všeho našeho lidu je toho přesvědčení, že se už po převratě u nás nevrátíme k dřívějšímu systému stranickému a že vybudujeme po této stránce republiku novou, konsolidovanější, lidovější, demokratičtější, jednotnější a vlastenečtější, t. j. že zřídíme nový stranický systém, *sestavující jen ze tří stran, strany levé, jak se obyčejně říkávalo dosud, strany centra a strany konservativní*. Jak se však strany ty budou po válce jmenovat, je otázka pozdějšího rozhodnutí. Své rozvrstvení v ně si provede lid doma také sám; nesoudím však, že to budou strany stavovské v dřívějším toho slova smyslu. Nechci však z toho zde nic definitivně ani rozhodovat, ani určovat. Jistě také dojde k sjednocení dosavadních organizací odborových a jiných. I to se dobuduje až doma.

U nás před válkou za republiky, jakmile se někomu něco ve státě nelíbilo nebo měl nějaké zvláštní osobní nebo třídní tendence nebo ambice nebo se dostal do sporu s vlastní svou stranou, hned začal připravovat založení stran nových. Říkalo se tomu demokracie a byla to anarchie. Je známo také, jak určité kliky, strany nebo i jistí vedoucí lidé zakládali nebo intrikánsky pomáhali zakládat také nové strany nebo stranické frakce a odbojné organizace jen proto, aby rozvraceli své odpůrce v opačném táboře. Pamatujete dobře, jaké nebezpečné hry pro demokracii se u nás po této stránce prováděly na příklad s fašisty. *Tomu všemu musí být v nové republice konec.*

Přimlouvám se velmi vřele za to, abychom si všichni slíbili ve jménu zdravé, dobré budoucí demokracie a ve jménu blaha

národa a státu, že nová vnitřní politika republiky bude vybudována na těchto stranických zásadách; já vám netajím, že ve chvíli pádu Německa, pokusím se okamžitě o jmenování první vlády, složené z domácích a některých zahraničních činitelů na základě systému tří stran. Rozumí se samo sebou, že bez jasného souhlasu našeho lidu doma by to nešlo. Věřím však, že náš lid po zkušenostech z První a z Druhé republiky a po zkušenostech s německými gangstery sám to bude důrazně vyžadovat. Jsou-li pro to zralé země anglosaské nebo severské, proč by pro to nebyla zralá země, o níž se všeobecně s uznáním tvrdí, že byla jednou z nejlepších předválečných demokracií v Evropě.

6. Chtěl bych v této chvíli říci několik jasnějších slov o Slovensku:

a) Ohromující většina slovenského lidu všech vrstev stojí kategoricky a neochvějně proti dnešnímu, zrádnému fašistickému režimu, proti německému nacistickému gangsterismu, proti všem těm, kteří, kryjíce se podle, lživě a křivopřísežně katolictvím, přivedli Slovensko na stranu pangermánského nacistického pohanství, do jedné válečné linie s Německem, Maďarskem a Japonskem, proti slovanským a katolickým Polákům, proti slovanským Rusům, Ukrajincům a Jihoslovánům, proti Anglii, Spojeným státům a Francii, kteréžto tři státy v minulé válce Slováky tak podstatně pomohly osvobodit, proti nám všem Čechoslovákům, kteří jsme zůstali svým tisíciletým národním tradicím věrni a kteří tvoříme dnes jistě daleko přes 90% všeho československého lidu, národa Čechů a Slováků, bojujícího jednotně o svou svobodu, kulturu a národní budoucnost.

Znám ostatně autentické výroky z posledních neděl vedoucích slovenských quislingů, na př. Šaňo Macha a Tisa, vím tudíž, jak jsou si už dobře vědomi, že jsou ztraceni, že jejich pád přijde v několika měsících a že odplata na nich bude těžká a spravedlivá. Je třeba, aby to věděla také celá slovenská veřej-

nost a je třeba, aby celý svět věděl, že ve věci společného národního cíle v této válce není mezi Čechy a Slováky žádného rozdílu.

b) Převrat na Slovensku i v zemích českých bude jednotný a jediný. Slovensko je už dnes součástí republiky, nikdy jí právně býti nepřestalo a spojenecká veřejnost, slovenský lid sám a my všichni zde i doma jsme podle toho postupovali, postupujeme a postupovat budeme. Když v prosinci r. 1943 žádala první slovenská divise, která u Melitopole přešla na druhou stranu k Rudé armádě, aby její důstojníci mne mohli navštívit v Moskvě a přihlásit se do československé armády na východní frontě, učinili to jako věc samozřejmou, prostě jako českoslovenští občané a tak, jak mi to oni sami řekli: *protože k sobě prostě patříme*. To byl výraz ducha lidu a národa. To byla duše Slovenska. Tu mluvil Kollár a Hviezdoslav, Moyzes a Štúr, Hurban-Vajanský a Štefánik. Ti, kdo ve chvíli převratu budou tudíž na Slovensku stát na druhé straně proti nám všem, budou stejně jako v zemích českých rozdrčení nemilosrdně.

c) Prohlašuji dále kategoricky, jsa hluboce o tom přesvědčen, že mezi Čechy a Slováky o příští poměry v republice žádných zásadních sporů nebude. Řekneme si klidně, demokraticky a bratrsky, že vše, co nás hatilo, co nám v plné harmonii překáželo a co by bylo třeba na obou stranách změnit nebo napravit, bude změněno a napraveno. A podle toho budeme postupovat. Nebude vzájemných rekriminací a msty; bude však nekompromisní odstranění nebo potrestání těch, kteří se provinili a kteří do budoucího veřejného života republiky nepatří. A to platí pro Čechy jako pro Slováky.

d) Nebude sporu o decentralisaci státu. Já sám osobně se domnívám, že zemská decentralisace pro Čechy, Moravu, Slovensko a Podkarpatskou Rus v té míře, v jaké jí zejména Slovensku bude potřeba, je věcí samozřejmou. Sám jsem to již před Mnichovem hájil a nakonec sám navrhoval. O tom sporu

není třeba. Její stupeň a forma bude rozhodnuta svobodně a demokraticky naším lidem samým, a to znamená především také lidem slovenským. Užívání jazyka slovenského není vůbec věcí spornou. O všech těch otázkách nemáme však práva definitivně rozhodovat ani my zde ani nikdo v Americe.

e) Stejně nebude po mém soudu sporu o tom, zdali jsou Češi a Slováci ethnicky národ jeden, či národy dva. Tohoto sporu mezi námi ani býti nemá. Národem nějaká skupina lidí buď je nebo není. Upírat to někomu, kdo se tím být cítí a kdo podle toho žije, nelze. Také se to nějakým veřejným aktem theoreticky nedá prohlašovat nebo rozhodovat. Už v r. 1941 jsem sdělil na Slovensko, že v této otázce hájím stanovisko naprosté tolerance a vzájemného respektu toho či onoho názoru. A přál bych si, aby z nás nikdo nikomu druhému toho neupíral, nebo nevnucoval. Nesoudím, že by bylo možno, aby se doma v republice dělala jakákoliv opatření, která by v této otázce kterémukoliv občanu republiky měla cokoliv vnucovat nebo nařizovat. Sám osobně přijímám v této otázce to, co hlásali Dobrovský a Kollár, Palacký a Šafařík, Hurban-Vajanský a Masaryk, Hviezdoslav a Štefánik a řada jiných Čechů a Slováků, kteří mají veliká historická jména v dějinách i Čechů i Slováků. A prohlašuji jednou provždy, že s nikým o tuto otázku spory vést nebudu. Ostatně my zde mezi sebou jsme si už slíbili, že sporných diskusí o to za války a zde v cizině nebude.

f) Podotýkám konečně, že ve chvíli převratu a rekonstituce jednotné republiky bude brán zřetel na to, aby se učinila některá dočasná zvláštní opatření politická a hospodářská na Slovensku nebo na Podkarpatské Rusi podle jejich vlastní potřeby vzhledem k tomu, že jejich praktické oddělení od Čech a Moravy v r. 1939 a provádění zvláštního režimu po celou dobu války na těchto územích bude toho patrně na nějakou přechodnou dobu vyžadovat.

7. O Podkarpatské Rusi bych chtěl říci dnes zatím toto: ani

Podkarpatská Rus nikdy nepřestala být právně součástí republiky, neboť maďarské násilí bylo loupeží a je loupeží a to tím horší, že krátce před tím, než Maďaři tuto zemi celou obsadili, po prvé od Trianonu dobrovolně uznali, že největší její část náleží Československé republice. My ovšem neuznáváme ani arbitráž německo-italskou z listopadu r. 1938 a tak celá Podkarpatská Rus, stejně jako před Mnichovem náleží k nám.

Vzhledem k tomu, že předmnichovská konstituce republiky zůstává právně do doby než ji změníme v platnosti, platí i pro Podkarpatskou Rus, což znamená, že všechna práva podkarpatského lidu a jeho země, jež měla v republice zaručena, zůstávají stále v platnosti a my v poválečné době je opět obnovíme. Budou-li v konstituci Podkarpatské Rusi nějaké změny, nebo bude-li třeba učinit vzhledem k značným změnám v jejím okolí, bude se to dít v souhlase s jejím obyvatelstvem. V žádném případě nebudou činěny žádné překážky ať směru ukrajinskému či směru ruskému v pěstování a vývoji jeho národní kultury.

Chtěl bych přitom zdůraznit, že ohromná většina karpato-ruského lidu zůstala republice i po maďarském obsazení stále věrna, celé tisíce obyvatelstva této země po maďarském obsazení uprchly do Sovětského svazu, kde pak se všichni schopní přihlásili do československé armády, po dohodě s vládou sovětskou našim úřadům byli předáni a dnes jako českoslovenští občané slouží v našich vojenských jednotkách na východní frontě. Podobně je tomu v naší vojenské jednotce ve Velké Británii.

Úřady maďarské na Podkarpatské Rusi v mnohém směru obnovily starý utlačující a maďarisující svůj režim z doby před minulou válkou, pronásledují zejména všechny ty, o nichž soudí, že jsou dnes v našich řadách a snaží se dělat propagandu za účelem zachrániti tuto zemi po této válce pro sebe. *Je to počínání směšné a hloupé.* Maďarsko, které je už dnes poraženo, nepodrží nic z toho, co za pomoci a z milosti Hitlerovy svým

sousedům nepočestně vzalo, bojujíc proti Velké Británii, Sovětskému svazu a Spojeným státům americkým, jako Hitlerovi přísluhovači a dobrovolní pomocníci za předem zaplacenou odměnu.

8. Úkoly vlády v prvních týdnech po převratu budou veliké. Bude třeba zajištění vinníků a jejich potrestání osobního i majetkového, a proto je třeba připravit zákon o vině a trestu válečných vinníků německých a spoluvinníků našich. Plnou odpovědnost bude musit za ně vzít první vláda, ustavená po pádu Německa a složená z činitelů domácích a zahraničních, ale všechny nutné přípravy k tomu je nutno učinit už dnes zde jak vládou, tak Státní radou.

Doma bude třeba zabezpečit hned demokratický pořádek politický, dát provést zajištění okamžité hospodářské činnosti a plného zaměstnání pracujících vrstev lidu a připravit co nejrychlejší návrat našich lidí z Německa; bude třeba zajistit vládními a státními orgány Němci ukradený a germanisovaný nebo arisovaný majetek, vybudovat hned rozvázně a rozumně demokratický správní aparát a rychle nově organisovat armádu podle příprav, které už zde ministerstvo národní obrany koná a s plnou pomocí jednak Spojence britského, jednak Spojence sovětského provede.

Vláda si bude muset připravit hned pro počátek rozumný, nejen politický, nýbrž i *hospodářský a sociální program pro novou republiku*: znamená to určit stupeň naší budoucí hospodářské etatisace či nacionalisace, t. j. to, co bude třeba učinit státem v zásahu do průmyslu, zejména průmyslu těžkého a majetnictví dolů, co v bankovníctví a veřejném finančnictví, co v pojišťovnictví a družstevnictví, co v revisi, v dokonání a v doplnění pozemkové reformy. Dále budou obzvláště důležitá všechna opatření měnová a vše, co bude s nimi souviset k rychlému vybudování pořádku finančního a měnového v celé republice. Úřady ministrů Bečka, Feierabenda, Lichnera a

Němce musí k tomu učinit už nyní všechny nutné přípravy. Bude třeba, aby pracovaly už nyní v duchu naší budoucí celonárodní fronty. Bude nutno obnovit opět celé naše svobodné národní školství a důkladně je zbavit všech zbytků fašistického jedu. Rozumí se samo sebou, že svoboda náboženství a církví zůstane v republice nedotčena.

Budiž zdůrazněno, že všechno, co v těchto či podobných a jiných opatřeních bude moci být učiněno jen vládou, bude provisorní až do rozhodnutí konečného, které bude provedeno skutečně *demokraticky, t. j. musí býti potvrzeno buď Národním shromážděním revolučním nebo prvním řádným poválečným parlamentem, o němž soudím, že bude moci být svolán po provedených řádných volbách nejpozději do šesti měsíců po příměří.*

9. Tento parlament také rozhodne s konečnou platností o volbě presidentské. Neuznáváme to, co se stalo Mnichovem a bezprostředně po Mnichovu – také zejména pro ono hanebné násilnictví, porušení konstituce a zradu ze dne 14. a 15. března 1939, ať už se jí dopustil kdokoli – a hájíme kontinuitu První republiky a její konstituce. Platí tudíž podle našich politických a právních koncepcí v duchu právní kontinuity republiky presidentská volba z 18. prosince 1935. Mandát tehdy prezidentu republiky svěřený skončil podle předpisů ústavy dne 18. prosince 1942 a od té doby prezident, zvolený v prosinci 1935, vykonává svůj mandát oprávněně, jak to prohlásila vláda dne 3. prosince 1942 na základě ústavní listiny paragrafu 58, ale jen do té doby, dokud nová volba pravoplatně provedena být nemůže.

Bude tudíž povinností ministerského předsedy a domácí vlády, ustavené hned po pádu moci německé, aby podle znění ústavy společně s ostatními ústavními činiteli přistoupili, jak jen nejdříve to bude možné, k nové volbě presidentské. Já sám pokládám za svou povinnost vládě a příslušným činitelům ústavním a politickým všemožně k tomu přispět.

To je koncepce naší politiky pro rok 1944 a pro domácí převrat. Buďte všichni připraveni na to, že to všechno tohoto roku budeme nuceni provést. Je to program, s jehož prováděním je třeba začít hned, bez váhání a odkládání: klidně, bez zbytečných sporů, statečně a oddaně. Všechn náš lid doma i za hranicemi, kromě fašistů, nacistů, zrádců, zaprodanců a různých kolaborantských vinníků – musí hned v tomto duchu začít svou denní práci. A neztratit už ani jediný den! *Nevidím příčiny, proč bych vám a celému světu neřekl, že s ohromnou většinou našeho lidu doma v zemích českých i na Slovensku jsme tu v těchto věcech naprosto zajedno* a že jednota ta je nepoměrně silnější, pevnější a jasnější, nežli byla naše jednota několik měsíců před pádem Rakousko-Uherska v r. 1918. Nechci srovnávat, ale tvrdím, že není snad obsazeného národa, který by byl dnes silněji sjednocen a měl své představy a plány o rekonstrukci svého státu a svého národního života jasnější, nežli je má lid československý.

Nakonec zdůrazňuji, že v hlavních liniích je v této koncepci převratu a budování nové republiky jednota nejen mezi námi v Londýně a tou částí politické emigrace, která je v Moskvě – jak jsem se nyní při své cestě do Moskvy o tom přesvědčil – nýbrž také jednota mezi našimi doma v zemích českých a na Slovensku na jedné straně a mezi námi za hranicemi zde a v Moskvě na straně druhé; mezi našimi činiteli politickými, kteří jsou orientace t. zv. pravé nebo centristické, nebo t. zv. levé, t. j. také všech směrů socialistických a komunistů. *Naše první domácí vláda, jmenovaná ve chvíli pádu Německa, bude tudíž vláda národní fronty, složená ze všech těchto činitelů bez rozdílu.* Stejně tomu tak bude s národními výbory a s revolučním národním shromážděním.

Podle soudu nás všech doma i v cizině půjde o to, aby to byli vesměs činitelé, kteří budou výrazem nového, opravdu

lidového a demokratického života republiky a národa, t. j. lidé čistí, opravdu sociálně citící a demokraticky myslící, národem uznávaní a přijímaní, v novém duchu lidoví a z hloubi duše vlastenečtí. Jsem hluboce přesvědčen také o tom, že náš budoucí politický život v republice musí být ještě mravnější nežli býval, že dnešní utrpení národa – národa malého a tak krajně exponovaného – nás k tomu všechny musí vést a že tudíž všichni politicky a veřejně činní lidé v republice, jsoucí na vedoucích postaveních, musí být s hlediska mravního osobně, rodinně, třídně – a vůbec všeobecně – lidmi mravnějšími, dokonalejšími a lepšími. Budu i o to po válce důrazně usilovat.

Nezapomínejme, co říkal Masaryk, že krise demokracie je především otázka mravní! A prosím vás, abyste si všichni všimli, co se po této stránce stalo a dnes stále děje v Sovětském svazu.

6. ZÁVĚR

Dovolte mi nyní, paní a pánové, abych skončil dnešní svůj výklad ve Státní radě tímto závěrem:

Rok 1943 byl velmi úspěšným rokem naší osvobozenké práce. Mezinárodně máme své věci hotovy anebo téměř hotovy. Doma národ v zemích českých i na Slovensku a Podkarpatské Rusi je jednotný, pevný, statečný, se svým politickým vývojem pro republiku zcela hotov a k poslední rozhodující fázi boje s plnou odhodlaností připraven. V hlavních politických otázkách – také vnitropolitických, jak vidíme ze zpráv z domova – mezi námi větších růzností nebude a zejména mohou dnes už říci zcela kategoricky, že *nebude vůbec takových názorů*, at o budoucí demokratické organizaci republiky, at o budoucích našich plánech a cílech sociálních a hospodářských, at o řešení vztahů mezi Čechy a Slováky, at o kterýkoliv jiný podstatný problém budoucího života republiky, *které by mohly vážně ohrozit klidnou a svornou spolupráci ohromné většiny všeho*

našeho lidu a zabránit rychlému a úspěšnému budování republiky hned po pádu Německa.

Já si nedělám ovšem ilusí a vím, že poměry budou velmi těžké, těžší, nežli po válce minulé, práce ohromně mnoho a nesnáze ještě veliké. Boj o úplné očistění republiky od nacismu a fašismu a jeho spoluvinníků bude skoro nadlidský. Ale vzpomenejte si všichni, kde jsme byli jak doma tak i v cizině v roce 1939 a jaké jsme měli před sebou tehdy vyhlídky, a dobře vezměte v úvahu, kde jsme ve svém boji i zde i doma dnes a jaké máme před sebou vyhlídky dnes! Není to všechno krajně povzbuzující a nedává nám to práva hodnotit vysoko mravní a ideovou sílu a politické a kulturní kvality našeho lidu? Neopravňuje nás to všechny, abychom si řekli, co jsem už zde a jinde několikrát zdůraznil, že máme z toho všeho svého velikého utrpení a boje, prožitého od roku 1938, čerpat novou, velikou mravní sílu pro budoucnost svého státu a pro velikost svého národa, *že i tato doba může být pro nás podle jejího úspěšného zakončení velikou a slavnou epochou naší bouřlivé historie?*

A nemáme povinnost říci všichni zde sobě samým, že naše běžné denní osobní bolesti nic před tím vším nejsou, že naše a vaše denní spory, neshody a třenice často malicherné a osobní před tím vším nemají přijít a přímo *nesmějí* ani přijít na Boží světlo a že se musíme nyní a zvláště nyní v poslední chvíli svého rozhodného boje všichni srazit do houfu, sjednotit se, spojit se, dát všichni hlavy dohromady k vyplnění všech těch posledních úkolů, které jsem se vám tu snažil co nejkonkrétněji nastínit a ukázat sobě samým zde v cizině i našim doma, všem našim přátelům, Spojencům a především všem našim odpůrcům na druhé straně, že stojíme na výši, že jsme hodni toho ohromného úkolu, který nám osud přičkl a že stojíme tak vysoko, jak nám dnešní veliká doba a naše ohromné povinnosti předpisují?

Ano, to je dnes naše svatá povinnost a já činím rozhodnou výzvu na nás všechny zde i doma, abychom ji konali. Čekám,

že všichni výzvy té uposlechneme, neboť právě jen její vykonání zde mezi námi a doma mezi všemi našimi je poslední podmínkou našeho *plného a slavného* vítězství. *Věřím, že všichni tento konečný a nezbytný krok ke svému plnému a slavnému vítězství učiníme.*

V.

VITĚZSTVÍ

PŘED NÁVRATEM DO VLASTI

(23. února 1945)

I. ÚVOD

Uzavírám dnešní svou řeč jedno veliké období našeho osvobozovacího boje a celého našeho zahraničního státního zřízení z druhé světové války. Nemám však v úmyslu povědět vám dnes obzvláště nové věci; chtěl bych spíše shrnouti soustavněji to, co jsem už v různých formách a při jiných příležitostech vyložil. A odpustíte mi, když tu a tam budu mluvit dnes více o svých stanoviscích osobních, nežli jsem tak obyčejně činíval.

Odjíždím tyto dny společně s řadou spolupracovníků a přátel do osvobozené části republiky, kde nám nastane – i když půjde nadále o ještě rozhodnější boj o svobodu národa – v podstatě zcela nová práce. Pokládám vše to, co mně osobně společně s vámi všemi, s našim vojskem zde a v Sovětském svazu, s naší politickou emigrací ve Velké Británii, v Sovětském svazu, v Americe, ve Francii a všude v celém světě od října 1938 a od r. 1939 bylo možno podniknout k docílení porážky Německa a osvobození Československa, za jeden jediný zaokrouhlený a nedílný celek, který se odchodem našim domů ukončuje.

Jedna veliká fáze naší politické práce – plných šest roků od-

bojové činnosti v zahraničí za druhé světové války – se končí, končí dobře a s úspěchem. Zdůrazňuji, že činím silnou čáru mezi tím, co bylo zde a co bude doma; odděluji to – pokud se mne osobně týče – vědomě velmi jasně a ukončuji tím toto období své politické činnosti. Teprve doma rozhodnu definitivně, co učiním dále.

2. ZAČÁTKY NAŠEHO DRUHÉHO ODBOJE

Považuji celé naše zahraniční podnikání v této válce, ať zde v Anglii či v Sovětském svazu či v Americe, ve Francii a jinde za jeden jediný nedělitelný celek, i když byl představován různými osobami a i když měl politické zabarvení trochu jiné na Východě a trochu jiné na Západě. Byl jediným celkem organicky, byl celkem i organizačně, nebylo mezi námi nikdy hlubšího zásadového rozkolu, náleželi jsme vědomě k sobě a ideově i právněpoliticky jsme před celým světem oficielním i neoficielním vždy tvořili jednotu a celek. Organizačně byla jednotou našeho odboje v této válce silnější nežli ve válce minulé. Zachovejme si toto vědomí jednoty i v dalším vývoji; a necht' vědomí to přejde i do celé historie našeho odboje za druhé války světové!

Opakuji dále znovu to, co jsem řekl zde ve Státní radě hned v prvním svém projevu: byli jsme jen částí celého našeho národního boje, jehož hlavní fronta byla doma; bez odporu národa doma bychom byli bývali skoro ničím. My zde jsme byli především nositeli národního praporu a symbolem vlády, státu a národa. Ujali jsme se ve jménu kontinuity státu svých úkolů a po mém soudu jsme za daných okolností – a přes nedostatky a spory, kterých se žádné podobné hnutí nemůže vystříhat – konali své povinnosti dobře. Nyní se vracíme domů, abychom vložili do rukou československého lidu mandát, který nám vývojem světových událostí připadl, podali účet z celého svého

podnikání a postupovali pak doma tak, jak vůle lidu ve vlasti rozhodne.

Já sám osobně to doslova tak provedu. A konstatuji hned v úvodu své závěrečné řeči v zahraničí, že všechna má přání a touhy byly a jsou splněny: Od roku 1922 byl jsem v nekompromisním boji s fašismem a pak s nacismem; nikdy jsem ani jednomu, ani druhému neučinil žádné zásadní koncese, nikdy jsem se s nimi nesmířil. Za bojů o Mnichov jsem jako první funkcionář republiky podlehl společně s vámi a s celým naším státem; ale ani pak jsem nepovolil a nebyl bych nikdy povolil. Další boj jsme nyní úplně vyhráli, dnes leží oba naši odpůrci na zemi a účty s nimi budou strašné. Přeji si už jen jediného: aby se náš stát z trosk, zůstavších u nás a v Evropě po nacistickém pádu, co nejrychleji vzkřísil k svobodnému životu a plně zotavil. A pak již nemám žádných přání života.

Vzpomínáme si všichni na ten strašný rok 1938. Jak demokratická Evropa soustavně ustupovala útokům nacismu a fašismu, jak se Praha stala hlavním cílem náporu nacistického Berlína, jak naše politika míru a spojení se Sovětským svazem a soustavného odporu proti fašismu a nacismu byla přibíjena na pranýř, postavený evropskou reakcí. Krok za krokem jsme byli mezinárodně opouštěni, uvnitř byla – především z ciziny – připravována zrada a národ měl být rozpolcen, aby zničení jeho a státu bylo usnadněno a umožněno.

A pak přišel Mnichov. Před naším lidem rozestřelo se veliké černo, zmatení myslí, zklamání duší a skleslost srdcí zmocnila se národa a zdálo se, že jen zoufalství nám zůstává z našeho velikého a krásného snu, který nám přinesla první válka světová. Tak zvaná Druhá republika byla pro většinu lidu obdobím živoření, pokoření a ponížení, pro některé jakous takous nadějí na záchranu aspoň toho nejnужnějšiho pro život národa a pro udržování naděje na lepší časy. Zrada slovenské reakce a Háchův neomluvitelný 15. března i tomu učinil konec, ale

pro prozíravé a evropských poměrů znalé politiky byl to začátek obratu, bylo to vědomí, že krize akutní a válka evropská nedá na sebe dlouho čekat. Já sám od Mnichova věděl, že to není mír, nýbrž začátek války a obsazení Prahy bylo pro mne zcela jasným začátkem opravdového evropského a světového konfliktu.

V jak hrozně situaci jsme to byli všichni my zde a naši doma! Jaká to námi lomcovala nejistota, zoufalství a naděje zároveň, jaké to bylo rozvrácení myslí a jaké to obavy z budoucnosti rvaly naše duše! Ideový a mravní chaos, vášnivé zkoumání minulosti, bolestné hledání viny a chyb, pochybování o správnosti našich bývalých cest, pochybování o lidech a vůdcích, o stranách, o ideách a zásadách, a kladení si otázek, zda z toho všeho můžeme vůbec ještě slušně vyjít a zda svého práva znovu kdy opět dojdeme – všechno to drásalo naše duše a naše svědomí. Vzpomeňte si jen, jak jsme v té době byli ti bídní z nejbídnějších, ti nespravedlivě ukřivdění z nejukřivděnějších, ti pronásledovaní z nejpronásledovanějších. Prošli jsme peklem utrpení. A vzpomeňte si, kolikrát každého z nás napadlo, na jak asi dlouho jsme všichni my zde – a zejména naši doma – srazeni do prachu a temnoty a jakou to strastnou peridu historie svého národního života asi začínáme!

Dovolte mi, abych zdůraznil, že mnou stejně jako všemi vámi tyto hrůzné myšlenky, obavy a naděje také lomcovaly, ale nikdy mne neovládly. Jedna jediná veliká idea a pravda mne už od začátku roku 1938 vedla a vedla mne správně: Nevěřil jsem v možnost trvalejšího a opravdového vítězství fašismu a nacismu, nevyklučuje při tom částečný a dočasný jejich triumf, nevěřil jsem zejména nikdy, že takové vítězství může se omezit jen na nás, Československo – a proto jsem vždycky odmítal mluvit o Mnichově a o roku 1938–39 jako jen o *naší* nějaké katastrofě, chápe pohromu tu hned od září roku 1938 pouze a jedine jako *začátek* dlouhého, nad jiné bo-

lestného a bouřlivého procesu, jenž bude jedním jediným celkem a zasáhne jiné státy *hůře* a Evropu *celou*; chápal jsem dále od roku 1933–34 minulou válku a celých dvacet let bojů mezi ní a válkou dnešní o fašismus a nacismus jako jeden jediný proces, který může a snad musí skončit nakonec jen novou grandiosní krizí. Proto odcházejí v říjnu 1938 do ciziny, připravoval jsem si už všechno na druhý *odboj*. Vy všichni, kteří jste byli se mnou tehdy ve styku už doma a zde, to můžete potvrdit.

Tak jsme začali společně svůj exil a svůj odboj: činitelé vojenství a političtí, naši prostí lidé i naše inteligence. Opravdu obětavou pomocí řady prvních spolupracovníků, jejichž zásluhy nikdy nezapomenu, jsme mohli zůstat ve velikých rozměrech ve styku s domovem, který nikdy nepřestal a který nám zachoval vždy správnou orientaci ideovou, politickou a mravní, podle ducha, přání a boje našeho lidu.

Byli jste všichni svědky toho, že už od první chvíle exilu, odboje a pak i války jsem soustavně usiloval o plnou jednotu našeho hnutí a o zapojení do spolupráce všech osob a směrů, o plnou ideovou a organizační jednotu národa doma i emigrace zde, od komunistů až k našim zemědělcům na druhé straně, jen fašistů, nacistů a zrádců jsem nikdy nehledal, nikdy nepřijal a nikdy nepřijmu.

Ale všichni si dnes s uspokojením můžeme říci, že naše vedení národního odboje nikdy nezakolísalo, že od prvního okamžiku boje jej chápalo jako celoevropský a světový, že já sám osobně, počítaje už od října a listopadu roku 1939 s možností pádu Francie, neztratil jsem víru v odpor Velké Britannie, počítal jsem s určitostí v pomoc Spojených států a s absolutní jistotou jsem věřil, že ať se stane co stane, Sovětský svaz se válce nevyhne a vyhnouti se jí nebude moci, že půjde v každém případě proti nacismu a tudíž po linii, po které musíme, děj se co děj, jít až do konce i my. A proti názoru tak ohromné části světového veřejného mínění, převládajícího od roku 1939 až

téměř do konce roku 1942 ve všech spojeneckých státech, jsem pokládal ruskou revoluci za revoluci vítěznou a úspěšnou a tudíž i Sovětský svaz za stát, který v této válce půjde do krajních svých možností a poražen nebude. A z toho pak vyplýval, na rozdíl od jiných, i můj závěr, že Sovětský svaz a svět západní Evropy se nakonec nutně dohodnou a dohodnout musí, že společně válku vyhrají a společně vytvoří vítězný mír.

To byla moje diagnosa světové situace už od roku 1939 do roku 1941 a na jejím základě jsem si v těchto třech rozhodujících letech naší národní historie tvořil svou ideologii naší národní politiky a našeho osvobozenského boje. Nikdy jsem od ní z jakýchkoli oportunistických nebo osobních důvodů neustoupil a nikdy jsem v tom nezakolísal. Nebyla to koncepce stranická anebo politicko-taktická; byla to moje koncepce dnešního evropského vývoje jako celku a můj názor filosoficko-historický o celé krisi dnešní doby a dnešního světa. Dovoďte mi, abych směl v této chvíli, kdy předkládám vám a všem našim doma tuto předběžnou bilanci šesti let našeho společného boje, zdůraznit, že tuto svou celou ideovou orientaci za dobu nynější ohromné evropské krise, od začátku roku 1938 do dneška, a praktické výsledky, které jsem pak z ní v naší politice vyvodil, pokládám za nejdůležitější a nejvážnější čin celého svého bouřlivého politického života — — —

Historii této války s našeho hlediska dobře znáte a nebudu ji probírat podrobně: už koncem roku 1938 a během roku 1939 dělali jsme intenzivní přípravy doma i zde v cizině k svému příštímu politickému odporu. Já sám připravoval jsem plány k organizaci zahraničního hnutí vojenského a politického hned po Mnichově a později jsem sbíral a organizoval společně s vámi všemi a ostatními spolupracovníky ve Francii, v Anglii, v Americe a pak také v Sovětském svazu všechny naše síly a silečky. Měli jsme zejména na počátku obtíže, nesnáze a i spory, většinou jen osobní, někdy také ideové a stranické,

nejčastěji však malicherné, někdy až neuvěřitelně nemožné. Ve srovnání s válkou minulou a ve srovnání s tím malým počtem opravdové politické emigrace za našeho prvního odboje s válkou dnešní, *měli jsme však tentokráte sporů málo a politicky méně význačných nežli v první válce světové*, přesto, že problematika dnešní války a nynějšího odboje byla nesrovnatelně komplikovanější nežli problematika odboje za války minulé.

Ale přes to všechno jsme docílili — po těžkých obtížích — nejdříve v listopadu 1939 organizace a uznání Národního výboru a pak v červnu a červenci roku 1940 uznání první provisorní vlády a založení naší zahraniční armády, nejdříve ve Francii a pak v Anglii. Zároveň jsme si vytvořili své zahraniční státní zřízení, založené na principu právní a politické kontinuity První republiky, celistvosti našeho předmnichovského území a na respektování hlavních zásad naší původní státní konstituce, jejíž nutnou změnu doma jsme ovšem všichni od počátku bezesporně uznávali a přijali. Současně jsme přijali zásadu, že o hlavních problémech naší vnitřní politiky má právo rozhodnout teprve náš lid doma, že také poměr Čechů a Slováků teprve doma na základě těchto principů, které involvují plnou rovnoprávnost nás obou, Slováků i Čechů, v budoucím státě bude definitivně vyřešen, že se to stane svobodnou demokratickou cestou a že tudíž zde v cizině o tyto otázky žádných sporů nepovedeme.

To byly hlavní zásady, na nichž jsme vybudovali své osvobozenské hnutí, podle nichž jsme se řídili a dosud řídíme. Po mém soudu byla tato zde podrobněji načrtnutá ideologie našeho boje o osvobození v celé své úplnosti, spojená s výše uvedenou naší celkovou orientací mezinárodní a naší ideologií druhé světové války vůbec, jednou z hlavních příčin úspěchů celého našeho odboje.

3. VÝSLEDKY ŠESTILETÉ ZAHRANIČNÍ PRÁCE ODBOJOVÉ

Výsledky naší šestileté práce jsou opravdu veliké. Dovolte, abych je v několika krátkých úvahách shrnul.

A mluvím-li o tom, zdůrazňuji: Nechci vyvolávat dojmů, že se dovolávám pro nás uznání a že chci podtrhovat zásluhy kohokoli, vojáků či politiků, vlády či Státní rady, Londýna či Moskvy nebo Ameriky. To, co jsme vykonali, patří nám všem zde a našim v Moskvě a v Americe; je to práce kolektivní, společná. Každý z nás má v ní mít své místo; ale vše bylo děláno jménem národa doma a patří to především jemu.

A druhou ideu bych chtěl neméně jasně podtrhnout:

Hlasme se hrdě k své práci a k svým vítězstvím! Musili jsme snést Mnichov, hrozné ponížení Druhé republiky a strádání a bídné a ničemné persekuce, vraždy, mučení a loupení nacistické okupace. Proč bychom se tedy neměli také radovat ze svých úspěchů, z výsledků své práce a z morálních vítězství, plynoucích z odporu našeho lidu doma, z bojů partyzánských, ze slovenského povstání, z bojů našich letců, našeho sboru na východní frontě a naší brigády na frontě západní, z našich uznání a jiných úspěchů diplomatických atd., atd., z naší dohody se Sovětským svazem a vůbec z celého našeho vítězného boje šesti posledních let, z vítězství, jež i v tomto druhém světovém zápase – jako i v zápase prvním před pětadvaceti lety – zůstanou pro celou naši historii našimi vítězstvími klasickými?

Především jsme znovu z prachu ponížení, z temnoty bezprávnosti a z prázdnoty mezinárodní neexistence – i když jsme ji sami nepřiznávali – náš lid a náš stát znovu uvedli v řady svobodných, mezinárodně plně uznávaných států a národů. My sami mezinárodněprávní kontinuity republiky nikdy nepustili a nové uznání mezinárodní existence svému státu znovu vybojovali. Docílili jsme uznání nejprve Velké Británie a pak některých spolubojujících států.

Pamatujete se, jaká to byla tehdy zákulisní práce a často i štvavice proti nám, aby se v uznání tom nešlo dál? Pamatujete se, jak nás u nás doma Němci umlčovali, zesměšňovali, bagatelisovali, jak se zde naši odpůrci účastňovali na různých akcích a intrikách, vyvolávající proti nám buď podezření z naší prý příliš levé orientace politické anebo naznačující, že národ doma za námi nestojí.

Ale přes všechno to, když byl napaden Sovětský svaz a byla podepsána naše první spojenecká smlouva s ním, další uznání rychle následovala a naše mezinárodní situace se krok za krokem konsolidovala. Provisorní uznání bylo proměněno v definitivní, náš mezinárodní status byl postaven na roveň všem ostatním Spojencům, stali jsme se plnoprávními mezinárodními kontrahenty a postupně jsme byli uznáváni – kromě od několika neutrálů – celým světem. Dnes mezinárodněprávně není v našem postavení nejmenší závady a pochybnosti. Stálo to neuvěřitelně mnoho práce, bojů, starostí, byla to často bolestná zklamání a ovšem byly to zase na druhé straně mnohé radostné úspěchy a mnohá vítězství a triumfy. Dovolte, abych poznamenal, že i v tomto novém boji o naše uznání vidím jen pokračování diplomatických bojů za války minulé. Teprve tato válka učiní z nás, z Československa – stejně jako z některých jiných menších států – definitivně a s konečnou platností členy mezinárodního společenství národů.

Druhý veliký výsledek našeho boje je definitivní anulování toho, čemu možno říkat mnichovská dohoda. I tento boj byl bojem, jenž byl a jednou bude ještě vášnivěji sledován a podle toho bude také hodnoceno historiky evropské diplomacie celé období t. zv. politiky „appeasementu“ jako jedno z období pro Evropu nejosudnějších. A zdá se, že pro mnohé státy bude také jedním z období nejspornějších. Znáte můj vztah k této nešťastné fázi evropské politiky, znáte můj boj proti Mnichovu za tehdejší krise a můj boj o jeho odčinění za dnešní války.

A jestli dnes činím tuto částečnou bilanci posledních šesti let naší národní politiky, chci se vztahem na Mnichov konstatovat *znovu* tyto tři fundamentální pravdy:

a) Naše oficiální politika První republiky neměla nikdy nejmenší spoluúčasti a viny na politice „appeasementu“ dikťatorů, prováděné západními demokraciemi a vedoucí nezadržitelně k Mnichovu, a nemá tudíž mezinárodně na něm žádné viny.

b) Naše republika usnesení a rozhodnutí Mnichova nikdy neratifikovala, mezinárodněprávně je nikdy nepotvrdila, pokládaje je za vynucené, a ani ona ani já sám osobně jako prezident jsem se jím nikdy necítil vázán. To jsem hned při první příležitosti na začátku roku 1939 slavnostně prohlásil a důsledně zachovával.

c) Náš zahraniční boj všemi silami a všemi prostředky byl orientován k tomu, aby Mnichov byl abolován, anulován, odčiněn. Byla to pro nás otázka politická a celonárodní, ale pro mne to byla vždy především otázka *mravní*. Tento boj jsme na celé čáře pomoci přátel britských, sovětských, francouzských i amerických vyhráli. A já to pokládám právě z důvodů mravních za jeden z největších úspěchů našeho osvobozeného boje.

Bylo to odčiněním křivdy na nás spáchané; ale co víc: dávalo to zadostiučinění naší správné orientaci zahraničněpolitické z roku 1938 a před tímto rokem, potvrdilo to, že politika „appeasementu“ byla chybou a mravně i politicky to celý „appeasement“ odsoudilo. A v neposlední míře to potvrzuje správnost naší společné politiky se Sovětským svazem z let před mnichovskou krizí, neboť Mnichov byl neméně útokem na Sovětský svaz nežli na nás samé.

Jak víte, má ovšem mravní a právní odvolání Mnichova také dalekosáhlé důsledky *prakticko-politické*: Mohu dnes jasně znovu konstatovat, že velmoci zásadně uznávají naše předmni-

chovské hranice, i když *právně* poslední slovo o tom může být řečeno teprve podepsáním mírových smluv. Tak tomu bylo ostatně i po válce minulé a platí to dnes i pro všechny státy ostatní. Ale už v příměří s Maďarskem zásada ta byla politicky provedena a bude provedena i v příměřích ostatních. V každém případě je to pro nás vítězství veliké, vítězství mravní i politické, a jistě cítíte se mnou dnes vy všichni uspokojení stejně veliké, jaké jsme všichni cítili ponížení v době Mnichova.

Třetí veliký úspěch našeho zahraničního boje vidím *v mezinárodním* vyřízení věcí slovenských. Odloučení Slovenska od zemí českých byla rána do srdce našeho státu. To všichni naši odpůrci věděli a podle toho odloučení plánovali. Já nechci o rozdělení Čechů a Slováků a o jeho politických důsledcích užívat velikých slov, která se také někdy stávala buď frázemi anebo záměrnou hrozbou na jednu nebo druhou stranu. Říkává se totiž, že oba národně zahyneme, když nepůjdeme spolu, neudržíme-li jednotu aspoň státní, neudržíme-li společnou republiku atd. To se může skutečně stát, to se však může také, aspoň po jistou dobu, nestát. Vždyt na příklad právě to celé německé štvání Slováků proti Čechům spočívalo na pokuse dokázat jim, že oni se vyhubení od Němců obávat nemusejí, neboť Němci mají zájem i proti Maďarům Slováci hájit, ovšem za cenu, že se odloučí od Čechů.

Jedno však je jisto: našim *všem odpůrcům* jde a vždy skutečně půjde o to držet nás odloučeny, abychom byli oba slabí a oba nesvobodní, abychom byli jejich podomky a jejich otroky, abychom byli prostě v područí. V dnešní době dvou-třímilionový slovenský stát anebo sedmi-osmimilionový český stát v sousedství šedesáti až sedmdesátimilionového národa německého, dvaceti až třicetimilionového státu polského a desetimilionového národa maďarského by prostě nebyl a nemohl by být svobodným státem. Byl by to stát vasalský a satelitský. Byl by to stát a národ ponížený a národ živořící.

V tom vidím veliké vítězství našeho dnešního boje, že byla mezinárodně znovu zajištěna, udržena a probíjíána jednota československá. Nejen, že jsme tím znovu zajistili tento veliký princip našeho budoucího národního života Čechů a Slováků, ale zabránivše u Spojenců všeobecnému mezinárodnímu uznání Německu sloužícího slovenského státu, jsme tím především zamezili tomu hroznému nebezpečí, do kterého přivedl Tisův režim Slovensko: že totiž ve chvíli porážky Osy by bylo bývalo vrženo do propasti a zkázy společně s poraženým Němcem; bylo by se pak s lidem slovenským nakládalo minimálně tak zle jako s ostatními satelity. O tom, co by to bylo znamenalo politicky pro Slovaky, co by to bylo znamenalo dnes pro ně mravně, hospodářsky a finančně, a čím by to bylo bývalo vůbec pro celou jejich budoucnost – není třeba se šířit. Jen se podívejte na dnešní Itálii nebo Rumunsko, a to jsou – ve srovnání se Slovenskem – národy a země veliké.

Budme tudíž spokojeni s tímto, po mém soudu, velikým a dalekosáhlým vítězstvím; my všichni, Slováci a Češi, si uvědomujeme jeho dosah. A až budeme doma soudit zločinný režim Tisův, provinivší se fašismem, zradou, kolaboracionismem a vypověděním války Sovětskému svazu, Velké Británii a Spojeným státům, nezapomeneme na to smrtelné nebezpečí, do něhož bratislavský luďácký režim Slovensko uvrhl. A budme hrdí na to, že jsme – svou prací a bojem a slovenský lid doma svým odporem proti tisovsko-tukovskému režimu – tomu zabránili.

A nikdy nezapomeňme, že jsme mohli zachránit pro Slovensko předmnichovské hranice jen právě zavržením tisovského režimu, který neobžalováváme z toho, že odloučení jižních slovenských krajů zavinil, nýbrž že odloučení to právně uznal a politicky dobrovolně držel, jen přijetím a uznáváním jeho mohl svou existenci zachraňovat a tudíž svou politickou existenci *vykupoval jen zradou* největších národních a územních zájmů Slovenska.

Čtvrtý veliký a nezapomenutelný úspěch naší společné práce v této druhé světové válce je to, že naše hnutí, světově organizované nejdříve v Anglii a ve Francii, pak v Sovětském svazu a Spojených státech, nám dalo možnost umístit československý lid v této strašné světové bouři na místo, které mu náleželo a náleží. Československý lid nemohl nebýt *oficiálně a mezinárodně* na frontách vojenských a politických, mravních a diplomatických, na nichž se bojovalo o budoucnost a svobodu lidstva v jedné z největších válek lidské historie. Naši vojáci a letci bojovali skoro na všech vojenských frontách této války. Budiž hodně silně podtrhnuto, že jsme se začali organizovat vojensky brzo po Mnichově a soustavně hned po 15. březnu 1939, že naši letci a vojáci bojovali ve Francii, byli s největšími obtížemi přepraveni do Anglie, vykonali zde skutečné vojenské služby a stojí dnes na frontě proti Němcům. Účastnili jsme se v bitvě o Anglii a bojovali na frontě letecké více nežli čtyři léta. Svou účast na frontě východní jsme záměrně připravovali hned po pádu Polska a náš sbor na frontě sovětské vykonal práci úctyhodnou a Sovětským svazem uznávanou. Na Blízkém Východě naši vojáci vykonali své povinnosti v plné míře. Dovoľte, abych vedle toho aspoň jedním slovem zdůraznil, že *vojensky* bylo vykonáno velmi mnoho i u nás doma: Naši partyzáni a slovenské povstání z r. 1944 budou mít své význačné místo v této válce. Naše celé podzemní hnutí v českých zemích i na Slovensku, příslušníci naší armády doma, jejichž oběti – vedle obětí činitelů politických – byly ohromné, konali svou povinnost skvěle. O tom všem a o celém našem domácím odboji bude však možno mluvit více až ve vlasti.

Naši politikové a diplomaté se účastnili po celá čtyři léta všech mezinárodních a diplomatických akcí společně a rovnoprávně s ostatními Spojenými národy. Svou prací a svou účastí vojenskou i politickou jsme nestáli na místě posledním a i když bych si byl přál v letech, kdy jsme organizovali v roce 1936—38

svou domácí armádu, aby naše účast v blížící se válce byla efektnější, budeme mít i v této válce čestné místo, jako jsme je měli v první válce světové, v níž jsme bojovali o tytéž principy demokracie a svobody jako nyní.

Až se tudíž vrátíme domů, budeme moci se ctí říci svému lidu, že jsme uhájili čestné jeho místo mezi národy ostatními, a historie této války to jistě bude konstatovat. Naše národní a státní historie bude pak znovu vykazovat z průběhu druhé světové války řadu činů vojenských i politických a diplomatických, které čestně ji obohatí a které znovu potvrdí naši velikou tradici národní, českou i slovenskou, naši demokratickou ideologii dřívější a naši mravní posici jak v naší dřívější historii, tak i v historii Evropy a světa dnešního.

To vše nám umožnila naše činnost zahraniční, naše organizované hnutí osvobozenké jak doma, tak i v cizině a ovšem světové uznání mezinárodní posice jako státu a jako vlády. Jen se podívejte na posici – mravní, politickou i materiální – těch států a národů, kterým se nepodařilo podobnou situaci uhájit.

Pátý veliký výsledek naší práce je ten nesčetný počet činů, akcí, jednání, zákroků, uzavřených smluv a dohod všeho druhu, pomocí našeho celého aparátu úředního, vlády, úřadů, úředníků, vojáků, činitelů hospodářských a finančních, kulturních a j., které jsme od doby našeho uznání v červenci roku 1940 den co den, týden co týden, celé měsíce a celá léta podnikali a s úspěchem prováděli. Nemám v úmyslu vypočítávat všechny tyto akce, vykládat podrobně o činnosti naší vlády a diplomacie, o detailních akcích našich vojáků a letců na frontě sovětské a na frontách západních. Nedá se to prostě všechno v mém krátkém výkladu předkládat – jde mi jen o výklad věcí zásadních a konstatování velikých kategorií naší práce. Historie našeho druhého odboje za hranicemi vše to jednou objektivně vyloží, stejně tak jako bude tentokrát přímo fundamentálním naším požadavkem, aby byl znám podrobně a vyložen jasně celý

vývoj doma od r. 1938 a celý odboj domácí; s ním zároveň bude pověděn a vyložen také celý vývoj našeho domácího kolaborantství i naší domácí zrady za režimu Háchova i Tisova.

Dovolte mi, abych uzavřel tuto část dnešního svého výkladu těmito dvěma poznámkami:

Jsem dalek toho, mluvě o velikých kladech a úspěších naší společné práce zahraniční – zakrývat fakt, že jsme zde měli také spory a že řada věcí i zde byla taková, že se může a musí kritizovat. Staly se chyby tu a tam v našem postupu k lidem nebo ke skupinám, staly se chyby v naší organizaci a v našem postupu vojenském, nevyhovovaly všude naše úřady a naši úředníci.

Připustím i to, že se tu a tam mohlo vykonat více nežli se vykonalo – po této stránce kritika našeho hnutí a naší vlády je nejsnazší. Vypočítávat totiž to, co si kdo přeje, že se mělo ještě vykonat, a vyložit, že někdo jiný by to byl zcela určitě vykonal, anebo vykládat, že to a to jsme chtěli udělat a že se nám to nepodařilo, je jak všichni víte, politická kritika nejsnazší a v politice nejběžnější; výtky takové se prostě nikdy ani vyvracet nedají. Co všechno by se tu dalo vytknout na př. dvaceti letům naší předmnichovské republiky!

Byly dále u některých našich lidí také případy chyb – tu a tam – i v dočasné orientaci a zejména na počátku války v nedohodnocení toho, co tato veliká válka a revoluce a všechny její důsledky pro domov a pro celou Evropu po válce znamenají a budou znamenat a jaké přinesou změny vnitropolitické, osobní, stranické, třídní, celonárodní a celostátní – vše to se tu a tam stalo. *Ale vlastní vedení našeho boje vidělo a šlo správně a já sám jsem společně s vládou a se Státní radou nepřipustil, aby do nějakých zásadních omylů naše hnutí jako celek zapadlo.* Nám se, po mém soudu, nestalo to, co se na př. stalo některým našim Spojencům; není třeba uvádět jméno nebo fakta, neboť má poznámka nemá být kritikou někoho druhého.

A pak druhá poznámka: Když už se nám někdy omyly staly, nikdy jsem neváhal věci ty si přiznat, opravit a správný postup, cestu nebo orientaci zaujmout. Takové je aspoň, nebo vždycky bylo moje stanovisko. A bude tomu tak až do konce, až do chvíle, kdy budou moci být provedeny u nás doma volby, národ bude moci převzít svobodně a demokraticky správu věcí svých do svých rukou a my budeme zbaveni úplně povinností, které na nás dnešní veliké události vložily.

4. VÝVOJ DOMA PO USTAVENÍ PRVNÍ DOMÁCÍ VLÁDY

Ustavením vlády na našem domácím osvobozeném území končíme formálně období svého odboje v exilu, i když zde v Londýně a ovšem i v Moskvě zůstanou dočasně některé části našeho zahraničního státního zřízení a odboje. V Londýně stejně jako v Moskvě, zůstane až do návratu našich letců a vojáků domů, naše vojenská mise, z našeho zahraničního úřadu značná část bude v Londýně pokračovat v nutné propagační práci a v přípravách na mírovou konferenci; budou zde dále některé úřady sociální péče a repatriace a některé speciální mise hospodářské a finanční.

Jinak však státněpoliticky svým návratem domů začínáme úplně nové období vnitřní a mezinárodní politiky a přenášíme celou základnu svého státního a národního života na své území. Proto se také vracíme k normálním zákonům politické práce doma, a i když náš domov bude dále v proměně, v revolučním přizpůsobování se novým změněným válečným poměrům a ve značném politickém kvasu, bude tu situace jiná. Zde, jak víte, jsme si vědomě utvořili vládu osobností a nikoli politických stran; stranický život a boj byl zde omezen na minimum a já jsem přesvědčen, že historie této války a našeho odboje nám to zaznamená jako aktivum ve srovnání s těmi, kteří to tak ne-

učinili. Celé naše zahraniční hnutí vykazalo tím veliký stupeň osobní, stranické a národní disciplíny.

Doma, i když budeme i nadále usilovat o všestrannou národní a státní disciplínu, bude vše znovu postaveno na normální demokratický život politických stran, na základy některých našich domácích konstitučních a jiných zákonů a vše bude orientováno již dle příprav pro poválečný život vnitropolitický. Také situace presidentova bude doma v podstatě jiná; jeho odpovědnost bude značně omezena a bude se o ní on dělit v daleko větší míře, přesně podle naší ústavy, se všemi ostatními příslušnými politickými a ústavními domácími činiteli.

Ve svém posledním rozhlasovém projevu domů jsem už pověděl, jak se dívám na hlavní věci z toho, co bude nyní u nás doma. Dodám k tomu dnes jen to nejnnutnější.

Jakmile přijdeme na své území, ustavíme ihned novou vládu na základě naší domácí národní fronty. Zde v cizině jmenoval president vládu osobností po všestranné poradě a úvaze o tom, které osoby ji mají tvořit; doma to budou političtí činitelé sami, kteří sami vezmou iniciativu a učiní presidentovi návrhy a závazná doporučení pro její jmenování. Bude to vláda, v níž budou zastoupeny všechny hlavní složky našeho politického, sociálního a hospodářského života, ony ji vytvoří, ony za ni vezmou a ponosou odpovědnost. Hlavním úkolem nové vlády bude vést společně se Spojenci válku proti Německu až do úplné jeho porážky a kapitulace.

Organisace státu bude prováděna postupně, zdola a na základě národních výborů místních, okresních a zemských. Situace Slovenska a jednání, která jsme měli v Londýně s delegací Slovenské národní rady, budou vzata přirozeně plně v úvahu. Správa státu bude, po mém soudu, velmi decentralizovaná a dosavadní ústava republiky bude změněna, při čemž bude řešen demokraticky a na základě plné rovnoprávnosti

poměr mezi Čechy a Slováky. Nemyslím, že my odtud máme určovat v tom jakékoliv další podrobnosti. To náleží našemu lidu doma. A nemůže to být definitivně řešeno a rozhodnuto, dokud nebudou moci mluvit svobodně nejen celé osvobozené Slovensko, ale i celé osvobozené Čechy a Morava se Slezskem.

Soudím, že první domácí vláda spolu s prezidentem má být v době co nejkratší podrobena běžné demokratické kontrole zastupitelských orgánů, zvolených tajným volením, přibližně podle našeho dřívějšího volebního řádu. Jsem také toho mínění, že nebude možno se vyhnouti ustavení prozatímního Národního shromáždění; to připraví všecko nejnutnější pro změnu ústavy, která pak bude dohodnuta a odhlasována v Národním shromáždění řádném. Národní shromáždění prozatímní také získá našemu lidu čas, aby se definitivně rozvrstvil na nové stranické útvary a připravil si první řádné volby parlamentní.

Všichni víme, že se náš lid k dřívějším stranickým útvarům vrátit nechce; já sám je pokládám předválečnými a válečnými událostmi za překonané. Dnešní válka a její důsledky jsou a budou takové, že nevyvodit z nich tyto závěry ohledně politických stran by znamenalo pokusit se u nás o jistý druh protirevoluce. Ale změny ty musí být provedeny v klidu, rozvážně, za všech záruk demokratické politické svobody, bez nepřipustného tlaku a bez násilí. Přál bych si, jak víte, abychom po definitivní úpravě doma neměli více stran nežli tři; ale jsem dalek toho, abych v té věci cokoli předpisoval a svými projevy vynucoval.

Neviděl bych rád, kdyby se období přechodu k řádnému Národnímu shromáždění prodlužovalo a tím řádné volby příliš odkládaly. Mám k tomu jeden hlavní důvod. Musíme mít ambici, aby Československo i po této válce bylo prvním centrálně evropským zkonsolidovaným státem. Byl by to pro nás ohromný náskok před ostatními a velká mravní a hospodářská výhoda. Pokládám za nezbytné, aby na mírovou konferenci

přišla naše delegace už ze státu, který bude mít po volbách, bude mít řádnou vládu, zkonsolidované vnitřní poměry a první rekonstrukční práce za sebou. Nemusím vykládat, co by to pro naši mravní a diplomatickou situaci ve světě znamenalo a co by to mohlo znamenat i pro výsledky konference pro nás, i když tentokrát většina našich problémů státních a národních bude vyřešena už válkou samou, jednáními během ní a podepsáním příměří. Soudím, že doba přechodná by neměla trvat déle než šest měsíců.

Ve svém projevu rozhlasovém jsem se zmínil také o situaci presidenta republiky. Dovolte mi, abych o tom řekl několik slov i v tomto svém projevu ve státní radě.

Ozývaly se hlasy, jako by o otázku tuto byly mezi námi kdovíjaké spory, nebo že by se mohly o ni u nás doma nějaké vážné spory buď právní nebo politické projevit. Po mém soudu tomu tak není a zejména doma o věcech těchto sporů nebude. Po stránce politické se prostě u nás každý podrobí bezpodmínečně stanovisku a vůli našeho lidu a je třeba tudíž zaříditi věci tak, aby se náš lid mohl svobodně, demokraticky a co nejdříve v duchu naší ústavy vyslovit. Naše první vláda domácí bude tu mít naší ústavou přesně určené směrnice a já nepochybuji o tom, že je uvede prostě v platnost.

Po stránce právní byly učiněny pokusy o vynalézání různých teorií o legalitě nebo nelegalitě našeho zahraničního zřízení ve věci presidentské. Budiž tudíž jednou pro vždy konstatováno, že *všecko, co se u nás, v našem státě a s naším státem stalo už od konce srpna 1938, neodpovídalo přesně našim zákonům a naší ústavě.*

Bylo tudíž samozřejmé, že *politicky i právně*, když isme začali znovu boj o svůj stát a své osvobození, jsme se musili vrátit před září 1938, t. j. do doby naší legality. Je to nejen politicky samozřejmé, bylo to však také ve *výsostném zájmu státu* a je to i právně *nejlogičtější a nejvýhodnější*. Nejde o otázku té či oné

osoby, jde o otázku zájmu a spravedlnosti pro stát a národ. To bylo vždycky mým vodítkem, když jsem hájil naši přijatou ideologii druhého odboje a když jsem na ideologii té zakládal také theorie o nutnosti obnovení předmnichovských hranic a odůvodňoval ji tím jak mravně, tak i právně. Každá jiná ideologie odboje je nejen nevhodná, zájmům státu nevýhodná, ale také přijímající a uznávající naše ponížení a naše ukřivdění a v důsledcích tudíž zrazující naše státní a národní zájmy.

Bylo naším velikým triumfem diplomatickým, když v tomto duchu byl Mnichov odvolán, když právní kontinuita republiky nebyla sice výslovně všemi státy plně uznána, ale nebyla a není pro nás samotné jimi popírána a všechny nutné politické důsledky právní kontinuity republiky v praxi jsou všeobecně i mezinárodně přijímány a prováděny. Bylo pro nás diplomatickým triumfem, když byla uznávána všemi Spojenci nejen provisorní vláda, nýbrž také celé naše státní zřízení s prezidentem v čele a když nám byl v důsledku toho *plně a důsledně* přiznán *právní status*, náležející všem ostatním Spojencům. Vzpomeňte jen, jak to ubližovalo zájmům Francie, když po této stránce se na rozdíl od nás nedostávalo tak dlouho stejného uznání režimu De Gaullova. Může se nějaký Čechoslovák odvážit hájit theorie, které by měly za důsledek odpírat našemu státu všechna práva a výhody našeho plného uznání, ať už by to činil z důvodů jakýchkoli?

O všechno to není a nebude tudíž u nás doma vůbec sporů. Ale nebude sporů ani o to, co máme podniknout v presidentské otázce doma. Budu usilovat o to, aby v duchu té synthese mezi ideou naší právní kontinuity z minulosti a ideou revoluce, jíž jsou řízeny všechny naše plány do budoucnosti v příští republice, *byla řešena okamžitě po návratu také otázka funkce presidentské*. Prakticky to pro mne znamená, že budu žádat, aby v době co možná nejkratší první vláda domácí a provisorní Národní shromáždění se společně s příslušnými

stranickými činiteli politicky dohodly v duchu naší ústavy na stanovení způsobu a doby nové volby presidentské v nejbližším možném okamžiku. Odpovídá to zásadám naší konstituce, je to demokratické, je to politicky zdravé a rozumné a je to tudíž neosobní, nestranné a správné. Mně osobně se rozumí tento demokratický postup sám sebou.

5. OBTÍŽE DOMA A VÝHLEDY DO BUDOUCNOSTI

Nakonec ještě těchto několik slov.

Všichni jsme si vědomi toho, že budování nového státu bude obtížnější, nežli tomu bylo po válce minulé. Dojde-li ještě k tomu, že naše území bude ve větší míře bojištěm, bude naše práce tím obtížnější. Půjde nejen o vytvoření dobrého politického programu pro novou vládu domácí a hlavně pro první vládu, sídlící zase v Praze, ale půjde o to vytvořit všechen nový, zdravý, morálně silný a idealisticky prodchnutý personál politický, jenž se stane pak novou naší vládnoucí generací. Nevíme, jaké spousty nám zanechá u nás vraždící ruka gestapa po této stránce a jaký bude tudíž u nás možný výběr pro novou vládnoucí a administrující generaci. Bude to však jedna z otázek pro naši budoucnost nejdůležitějších.

Nechci mluvit o jednotlivých člancích vládního programu, o něž nám hned doma půjde. Musí si jej připravit společnou diskusí politické strany a já při této diskusí pomohu, kde budu moci. Jen tři poznámky chci předem k tomu připojit:

a) Budu – pokud budu mít ve věcech těch účast – nemilosrdně a bez kompromisu a do všech důsledků usilovat o zničení a vykořenění všeho fašismu a nacismu, ať se jedná o prostředí jakékoliv. Je to jed, je to mor, je to smrt a zkáza. Musí to bezpodmínečně z našeho státu zmizet.

b) Budu usilovat o potrestání vinníků – důsledně, rozumně, spravedlivě. Znáte mou zásadu: nejsem krvežíznivý, nechci

proto mstu, ale chci spravedlnost. To je víc nežli msta. Jako všude i u nás doma budeme před dvěma nebezpečími. První bude laxnost, omlouvavost, nezásadovost – proti té stavím pevnost, důslednost, ale rozvážnost a spravedlnost. Druhé nebezpečí je mnohem horší: neměřit všem stejně, ať jsou z kterékoliv třídy a z kterékoliv strany. Pro budoucnost národa je daleko důležitější, bude-li se měřit všem stejně, nežli provede-li se spravedlnost masově, na statisících, ale při tom nerovnoměrně a bude-li se to provádět stranicky. Pamatujte na to na všechno!

c) Jeden z nejvážnějších úkolů republiky bude budovat novou armádu. Netajil jsem nikomu jeden důležitý fakt a diskutoval jsem často a důkladně tyto věci s našimi vedoucími důstojníky. Všichni jsme si svorně zjišťovali z událostí v našem odboji, že vojensko-politická a mravní výchova důstojníků v První republice se nám neosvědčila, že nedostačovala a že musí být velmi podstatně změněna. Ostatně i náš politický život bude dost změněn a je i to tudíž dáno samo sebou.

Vedle toho však naše armáda bude změněna i tím, že našim vojenským spolenectvím se Sovětským svazem budou dány mnohé změny také technické a vůbec organizační a tím přirozeně i další nové změny ideové. Budme si toho všeho vědomi, mějme dle toho své plány a dělejme v tom duchu přípravy! A mějme k sobě v tom smyslu také více vzájemné důvěry: naši vojáci k těmto novým budoucím nutnostem a oněm politickým činitelům, jež změn těchto budou vyžadovat, a naši političtí činitelé k našim vojákům, kteří zůstali, jsou a budou především vojenskými služebníky vlasti a národa a loyálními občany budoucí republiky.

Naše vítězství i po této válce bude politicky a mravně tak veliké, že i ono nás k sobě všechny může vázat a duchovně sjednotit, neboť nám dá všem možnost žít v našem budoucím státě důstojně, lidsky a šťastně.

6. ZÁVĚR

Končím svůj dnešní výklad s pohnutím. Všem nám zůstanou z těchto let hrozné války a druhého našeho odboje vzpomínky nezapomenutelné. I když jsme měli chvíle starostí, bolestí a rozporů, léta pozdější nám ukážou, že to byly doby veliké práce, velikých úspěchů a heroických podnikání. Budeme jich vzpomínat politicky a budeme jich vzpomínat lidsky. My všichni zde, všichni naši v Sovětském svazu, v Americe a ve Francii se přes všechny ty veliké vzdálenosti budeme cítit vždycky spojeni nezníčitelnými lidskými pouty.

Po mém soudu nebyla tato druhá světová válka nevyhnutelná, ale i my si později řekneme, jaká to byla heroická doba, v níž jsme žili: zapomeneme při tom na svá utrpení, strasti a bolesti, budeme myslet a vzpomínat jen na tu velkou krásnou a povznášející romantiku této bouřlivé, napjaté revoluční naší doby. My jsme generace, která byla odsouzena k dvěma největším válkám historie, ale my jsme také generace, která měla možnost brát účast na budování nového, lepšího lidství více nežli kterákoli jiná a která bude v naší národní historii reprezentovat generaci vítěznou, generaci, přinesší československému lidu po dvakrátě vítězství jeho státní ideje. A my, kteří jsme šli v tomto grandiosním boji mravně a politicky správnou cestou, můžeme mít to klidné a krásné vědomí, že – přes všechny nedostatky dne a doby – byl náš život úspěšný.

Řekl jsem ve svém poselství z 3. února 1944, že „celou svou prací si Státní rada své místo v boji osvobozenkém už plně zajistila“. Louče se dnes s vámi, paní a pánové, potvrzuji znovu toto své přesvědčení a děkuji vám všem – v čele s vašim předsedou, vyslancem P. Maxou – upřímně za pomoc, kterou jste mně a vládě poskytovali v plnění těžkého úkolu, jenž nám všem zde za hranicemi připadl v boji za obnovu československé národní a státní svobody a nezávislosti.

S těmi všemi pocity a myšlenkami, které jsem v dnešní své řeči vyjádřil, se vracejme všichni domů a v duchu tom postavme se pak doma každý na své místo! Bude tam práce mnoho!

A na shledanou ve vlasti.

IV.

Několik dokumentů druhého odboje

I.

TELEGRAM DR. E. BENEŠE
PRESIDENTU F. D. ROOSEVELTOVI
ZE DNE 16. BŘEZNA 1939

Pane presidente,

Lid český a slovenský se právě stal obětí velikého mezinárodního zločinu. Lid československý sám nemůže nyní protestovat a po událostech minulých měsíců nemůže se také sám bránit. Proto jako bývalý prezident Československé republiky vznáším k Vám tento slavnostní protest:

V září minulého roku u příležitosti sporu německo-československého mně byly předloženy franko-britské návrhy a několik dní nato i mnichovské rozhodnutí. Oba tyto dokumenty obsahovaly slib, zaručující integritu a bezpečnost československého území, vyžadující zároveň od československého národa neslýchané oběti v zájmu evropského míru. Československý lid tyto oběti přinesl.

Přesto jedna z velmocí, které podepsaly mnichovskou dohodu, rozděluje nyní naše území, obsazuje je svým vojskem a ustanovuje nad ním svůj „protektorát“ pod hrozbami násilí a vojenské moci.

Před svědomím světa a tváří v tvář dějinám jsem nucen prohlásit, že Češi a Slováci nikdy nepřijmou toto nesnesitelné potlačení svých svatých práv a neustanou ve svém boji, pokud jejich milované vlasti nebudou všechna její práva vrácena. Pro-

sím Vaši vládu, aby odmítla uznat tento zločin a aby vyvodila důsledky, jaké dnes naléhavě vyžaduje tragická situace Evropy a světa.*

Edvard Beneš,
bývalý prezident Československé republiky,
profesor university v Chicagu.

ODPOVĚĎ PRESIDENTA SPOJENÝCH STÁTŮ
SEVEROAMERICKÝCH F. D. ROOSEVELTA
ZE DNE 27. BŘEZNA 1939

Milý dr. Beneši,

dostal jsem Váš telegram ze dne 16. března 1939, týkající se tragických událostí, k nimž došlo minulého týdne ve střední Evropě. Sledoval jsem tyto události s hlubokou účastí. Ač vládě Spojených států je známo, že země Česká a Moravská byly obsazeny německými vojenskými silami a jsou nyní pod faktickou správou německých úřadů, neuznala tuto situaci jako právní stav. Nemusím dodávat, že cítím hlubokou sympatii s československým národem v neblahých okolnostech, v nichž se dočasně octl.

Upřímně Vám oddaný

Franklin D. Roosevelt, v. r.

* Telegram obdobného znění byl zaslán také předsedům vlády Chamberlainovi a Daladierovi, komisaři pro věci zahraniční Litvinovovi i Radě Společnosti národů v Ženevě.

II.

TELEGRAM DR. E. BENEŠE
PŘEDSEDOVI BRITSKÉ VLÁDY
NEVILLU CHAMBERLAINOVI ZE DNE 3. ZÁŘÍ 1939

V tomto okamžiku, kdy britský národ musí vést válku, vnučenou nacistickým Německem Polsku, Velké Británii a Francii, rád bych vyjádřil Vaší Excelenci s projevem hluboké a neměnné sympatie přání a rozhodnutí Čechů a Slováků, připojit se bez váhání k Vašemu národu v tomto boji za svobodnou Evropu.

Naše vlast byla přepadena a okupována brannými silami nacistismu a celý národ trpí pod nelidským terorem a útiskem. Morální a fyzické síly národa zůstaly však nedotčeny. My, českoslovenští občané, soudíme, že naše země je ve válečném stavu s německými vojenskými silami. Půjdeme po boku Vašeho národa až do konečného vítězství a až do osvobození naší vlasti.*

DNE 9. ZÁŘÍ 1939 ZASLAL
MIN. PŘEDSEDA CHAMBERLAIN TUTO ODPOVĚĎ

Potvrzuji s díky šlechetný projev sympatie a podpory, zasláný mi Vaší Excelenci v této vážné chvíli. Utrpení českého národa nebylo zapomenuto a věříme, že vítězství zásad, pro které jsme se chopili zbraní, vymaní český národ z cizího jářma.

* Telegram obdobného znění byl zaslán také předsedům vlády francouzské a polské, Daladierovi a Skladkovskému. Odpovědi jejich nedošly.

III.

DOPIS DR. E. BENEŠE LORDU HALIFAXOVI
ZE DNE 20. PROSINCE 1939

20. prosince 1939.

Drahý lorde Halifaxi,

byl jsem pověřen, abych Vám oznámil, že se ustavil Československý národní výbor.

2. Členy výboru, zastupujícími různé skupiny československého národa, jsou:

p. E. Beneš,
generál S. Ingr,
p. S. Osuský,
p. E. Outrata,
p. H. Ripka,
p. J. Slávik,
Msgr. J. Šrámek,
generál R. Viest.

3. Tento výbor bude oprávněn, aby zastupoval československý lid a zvláště aby – v dohodě s vládou Jeho Veličenstva ve Spojeném království – zařizoval na územích pod pravomocí vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království vše potřebné pro obnovení československé armády ve Francii.

4. Podáváje Vám zprávu o ustavení výboru dovoluji si požádati, aby povolané britské úřady dovolily výboru započít s potřebnými k tomu opatřeními na zmíněných územích a aby jim poskytly vhodné pomoci.

Váš upřímně oddaný

Dr. Edvard Beneš.

DOPIS LORDA HALIFAXE DR. E. BENEŠOVI
ZE DNE 20. PROSINCE 1939

Foreign Office, S.W. 1.

20. prosince 1939.

Milý dr. Beneši,

ve svém dopise z 20. prosince 1939 byl jste tak laskav a oznámil mi ustavení Československého národního výboru.

Mám čest oznámit Vám, že vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království vzala oznámení to na vědomost a že uznává Výbor za oprávněna, aby zastupoval československý lid a zvláště aby v dohodě s vládou Jeho Veličenstva ve Spojeném království zařídil na územích pod pravomocí vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království vše potřebné pro obnovení československé armády ve Francii.

Příslušným odborům vlády Jeho Veličenstva bude dán pokyn, aby spolupracovaly s Výborem při opatřeních vhodných pro plnění tohoto úkolu ve zmíněných územích a aby mu k tomu poskytly potřebné pomoci.

Váš upřímně oddaný

Halifax, v. r.

Dr. Edvard Beneš.

IV.

DOPIS DR. E. BENEŠE LORDU HALIFAXOVI

ZE DNE 9. ČERVENCE 1940

Jeho Excelenci
lordu Halifaxovi,
Foreign Office,
Londýn.

Ve svém dopisu ze dne 20. prosince 1939 měl jsem čest oznámit Vaší Excelenci ustavení Československého národního výboru, oprávněného, aby zastupoval československý lid, zvláště pak aby v dohodě s vládou Jeho Veličenstva ve Spojeném království konal vše potřebné pro obnovení československé armády na územích pod pravomocí vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království.

Vaším dopisem, odeslaným mně téhož dne, britská vláda uznala Československý národní výbor ve smyslu svrchu vyznačeném.

Po několik měsíců Československý národní výbor působil v rámci své kompetence i odpovědnosti a organisoval armádu, která nyní byla evakuována z Francie a přišla do Anglie. Plnil svou povinnost i k Čechům a Slovákům, strádajícím ve vlasti, organisuje jejich odboj proti společnému nepříteli jak doma, tak i za hranicemi. Přípravoval vše nezbytné k dalšímu období našeho boje za osvobození vlasti z německé okupace.

Toto nové období nyní nastává. V nové situaci, vyplývající z nedávných událostí v naší zemi a v Evropě vůbec, Národní výbor – ve shodě s armádou, se všemi československými činiteli politickými za hranicemi, zvláště však ve shodě se zcela zřejmým a nezlomným duchem odboje ohromné většiny všeho obyvatelstva v obsazené vlasti – rozhodl se nyní ustavit prozatímní československou vládu s celým státním zřízením, po-

kud je ovšem možno zřídit je na britské půdě. Byl jsem pověřen, abych oznámil Vaší Excelenci tento důležitý a rozhodný krok našeho boje za osvobození vlasti.

Majíce na zřeteli, že svobodný československý národ sám v plné volnosti stanoví vše, čeho je třeba k obnovení konečné státní organizace po skončení války, rozhodli jsme se ustavit tento prozatímní systém státního zřízení:

1. **President republiky:**

Dr. Edvard BENEŠ, druhý president Československé republiky.

2. **Předseda vlády:**

Dr. Jan ŠRÁMEK, bývalý zástupce předsedy československé vlády.

Členové vlády:

Ján Bečko,
L. Feierabend,
generál S. Ingr,
Jan Masaryk,
Jaromír Nečas,
František Němec,
Štefan Osuský,
Eduard Outrata,
Pauliny-Toth nebo J. Lichner,
Hubert Ripka,
Juraj Slávik,
generál Rudolf Viest.

3. **Státní rada československá:** Bude utvořena jako jistý druh prozatímního parlamentu a bude složena z představitelů nejdůležitějších politických a sociálních směrů v naší vlasti. Bude působit jako poradní a kontrolní orgán, jehož činnost a kompetence bude vymezena zvláštním dekretem presidenta republiky v dohodě s vládou.

Oznamuje Vaší Excelenci tato fakta, chci nejprve britské vládě srdečně poděkovat za veškeru pomoc, kterou poskytla Československému národnímu výboru v jeho politické a vojenské činnosti od začátku války. Zvláštní dík náleží vládě Jeho Veličenstva za její postup po událostech 15. března 1939, kdy kategoricky odmítla uznat obsazení naší země a nadále uznávala jak československé vyslanectví v jeho politických a právních výsadách, tak i ostatní legální československé úřady v územích, podřízených pravomoci vládě Jeho Veličenstva ve Spojeném království. Tímto jednáním slavnostně zdůraznila politické a právní trvání Československé republiky.

Ustavujeme prozatímní československou vládu, pokračujeme tudíž a budujeme svoje státní ústrojí na základně, která byla zachráněna prozíravou politikou a velkodušným postojem vlády Jeho Veličenstva, prodchnutým vznešeným smyslem pro spravedlnost, úctou k mezinárodnímu právu a k posvátným právům národů na svobodu a nezávislost.

V tomto duchu obracím se k Vaší Excelenci se žádostí o uznání prozatímní československé vlády a ujišťuji Vás, že náš stát bude vždycky hluboce vděčen za pomoc, kterou veliký národ britský poskytl lidu československému v jeho dočasném ujařmení a v jeho nynějších útrapách a strádání.

Zůstávám v upřímné oddanosti

Dr. Edvard Beneš, v. r.

DOPIS LORDA HALIFAXE DR. E. BENEŠOVI
ZE DNE 18. ČERVENCE 1940

Foreign Office, S.W. 1.

18. července 1940.

Milý dr. Beneši,

ve svém dopisu z 9. července jste mi laskavě sdělil, že Československý národní výbor zamýšlí ustavit prozatímní československou vládu v této zemi a že jste byl pověřen úkolem oznámit mi to a požádati vládu Jeho Veličenstva ve Spojeném království, aby uznala tuto prozatímní československou vládu, složenou z osobností, jejichž jména ve svém dopise uvádíte.

Mohu Vám s potěšením odpovědět, že vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království je v zásadě ochotna uznat prozatímní československou vládu takto ustavenou a usnadnit její činnost na území, které je pod pravomocí vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království. Vláda Jeho Veličenstva vzala k vědomosti, že tato prozatímní vláda má být reprezentativní vládou českého a slovenského lidu a že se zamýšlí, aby též Státní rada československá, o níž se zmiňujete ve svém dopise, byla rázu plně reprezentativního a zahrnovala uznané české a slovenské vůdce za hranicemi, pokud již nebyli pojeti do prozatímní vlády.

Oznamuje Vám to, přeji si, aby bylo jasno, že vláda Jeho Veličenstva, přikročujíc k tomuto uznávacímu aktu, nemá v úmyslu se tím předem zavázat, že uznává nebo že bude podporovat stanovení kterýchkoli budoucích hranic ve střední Evropě. Rád bych také uvedl, že nelze předpokládat, že vláda Jeho Veličenstva nezbytně sdílí Váš závěr, který jste v dopisu učinil: že totiž svým postupem po událostech 15. března 1939 zaujala vláda Jeho Veličenstva jakékoli definitivní stanovisko, pokud jde o právní kontinuitu Československé republiky. Jed-

nání vlády Jeho Veličenstva mělo ten smysl, že protestovala proti změnám, způsobeným v Československu německou vojenskou akcí, a zdůraznila tak, že tyto změny, po jejím názoru, neměly zákonitého podkladu. Uznávání československého vyslanectví v Londýně mělo vyznačovat tuto skutečnost.

Uznáním prozatímní československé vlády by se ovšem položily některé správní, finanční a jiné otázky, jež by bylo třeba vyřídit, jako na příklad otázka pravomoci nad československými brannými silami a nad československými nevojenskými osobami v této zemi a otázka zlata Československé národní banky. Příslušné úřady londýnské rády projednají tyto otázky s Vámi nebo s Vašimi zástupci, kdykoli bude vhodné. Byl bych Vám povděčen za sdělení, zda po Vašem názoru jednání o těchto otázkách má být zahájeno ještě před zamýšleným aktem uznání nebo teprve po něm.

Váš

Halifax, v. r.

DOPIS LORDA HALIFAXE O UZNÁNÍ
PROZATÍMNÍ ČESKOSLOVENSKÉ VLÁDY
VELKOU BRITANIÍ ZE DNE 21. ČERVENCE 1940

Foreign Office, S.W. 1.

21. července 1940.

Vaše Excellence,

vzhledem k výměně názorů, která byla mezi námi provedena, mám čest sdělit s Vámi, že v odpověď na žádost Československého národního výboru vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království s radostí uznává prozatímní československou vládu, utvořenou Československým národním výborem

v této zemi, a navazuje s ní styky. Vláda Jeho Veličenstva ráda projedná se zástupci prozatímní vlády ony otázky, které vyplývají z tohoto uznání a které bude třeba vyřídit.

Váš upřímný

Halifax, v. r.

Jeho Excellence
Dr. Edvard Beneš.

V.

POSELSTVÍ PŘEDSEDY BRITSKÉ VLÁDY
WINSTONA CHURCHILLA
ČESKOSLOVENSKÉMU NÁRODU DNE 30. ZÁŘÍ 1940

Dnes je druhé výročí mnichovské dohody, na niž svět bude vždy vzpomínat pro onu tragickou obět, kterou přinesl československý lid v zájmu evropského míru. Naděje, jež vzbudila tato dohoda v srdcích civilisovaného lidstva, byly zničeny. V šesti měsících zrušili oni nesvědomití muži, kteří dnes řídí osudy Německa, všechny slavnostní sliby a zničili dohodu s bezohledností, která odkryla před celým světem pravou podstatu bezuzdné tížádsti. Ochrana, kterou Vám Hitler vnutil, byla jen falší, mající zastřít vtělení vaší kdysi tak kvetoucí země do tak zvané velkoněmecké říše. Místo ochrany přinesl Vám Hitler pouze morální a hmotné zpustošení. Stoupenci velkého a snášenlivého humanisty presidenta Masaryka jsou dnes pronásledováni se záměrnou surovostí, která nemá příkladu v moderních dějinách.

V této hodině Vašeho mučednictví zasílám Vám toto poselství:

Bitva, kterou my dnes ve Velké Británii bojujeme, není pouze bitvou naší. Je to také Vaše bitva. Ve skutečnosti je to boj

všech národů, které dávají přednost svobodě před bezduchým otroctvím. Je to boj civilisovaných národů za právo žít vlastním životem a způsobem, jaký si samy zvolily. Představuje instinktivní odpor, který lidstvo klade tyranii a neosobnímu universalismu. V celých dějinách Evropy neukázal žádný národ větší životnosti než národ Váš, a nyní opět Váš lid podává nescetné důkazy své odvahy v dobách protivenství. My ve Velké Británii jsme přivítali s hrdostí a vděčností vaše vojáky a letce, kteří k nám přišli tak nebezpečnými cestami, aby se zúčastnili s úspěchem stále větším bitvy o Velkou Británii, která je také bojem o Československo. O nic menší není náš obdiv k těm Čechům a Slovákům, kteří dávají v sázku svůj život – a více než jen svůj život – na domácí frontě, vzněcující odpor proti utlačitelům tak krutému a bezcitnému.

Protože oba bojujeme o základní podmínky slušného lidského života, jsme rozhodnutí, že ani náš, ani Váš boj nesmí zůstat marný. Proto také jsme odmítli uznat jakékoli brutální výboje Německa ve střední Evropě a kdekoliv jinde. Proto jsme uvítali prozatímní československou vládu v této zemi a proto jsme učinili obnovu československé svobody jedním ze svých hlavních válečných cílů. Pevností a rozhodností, dvěma vlastnostmi, jimiž naše národy společně stejně vynikají, dosáhneme těchto cílů. Buďte dobré myslí, hodina Vašeho osvobození přijde. Duch svobody jest nesmrtelný. Nemůže být a nebude zničen.

VI.

DOHODA MEZI
PROZATÍMNÍ VLÁDOU ČESKOSLOVENSKOU
A VLÁDOU SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ
VELKÉ BRITANNIE A SEVERNÍHO IRSKA
O ČESKOSLOVENSKÉ BRANNÉ MOCI

(25. října 1940)

Prozatímní vláda československá a vláda Spojeného království Velké Britannie a Severního Irska, trvající na svém rozhodnutí pokračovat ve válce až do úspěšného konce,

Uznávající ve vlastním a společném zájmu význam toho, aby československá branná moc byla zachována a přejíce si, aby byly položeny základy k organisování této branné moci, pod vrchním velením československého hlavního velitele, pro spolupráci se spojeneckými armádami, dohodly se takto:

Článek 1

Československá branná moc (zahrnující vojsko pozemní a letectvo) bude organisována a použita pod velením britským, jakožto Nejvyšším velením spojeneckým.

Článek 2

Příslušníků československého letectva bude použito v rámci Královského letectva podle podmínek, uvedených v příloze I. této dohody.

Článek 3

Vláda Spojeného království bude nápomocna při opětovném vybudování československého pozemního vojska podle podmínek, uvedených v příloze II. této dohody.

Článek 4

Pravomoc nad osobami československé branné moci bude vykonávána podle ustanovení přílohy III. této dohody.

Článek 5

Výdaje, které vzniknou z provádění této dohody kterémukoliv vládnímu resortu Spojeného království, budou hrazeny z úvěru, poskytovaného vládou Jeho Veličenstva prozatímní vládě československé na udržování československého branného úsilí.

Článek 6

Tuto dohodu možno doplnit nebo pozměnit podle okolností dohodou mezi oběma smluvními vládami.

Na potvrzení čehož podepsaní, řádně byvše k tomu oprávnění svými vládami, podepsali tuto dohodu a opatřili ji svými pečeti.

Vyhotoveno dvojmo v Londýně v jazyce anglickém 25. října 1940. Na československém znění dohodnou se později obě smluvní vlády a oboje znění bude stejně autentické.

(L. S.) Jan Masaryk.

(L. S.) Halifax.

PŘÍLOHA I.

(JEDNAJÍCÍ O ČESKOSLOVENSKÉM LETECTVU)

Článek 1

Organisace

1. Příslušníci československého letectva budou organizováni v československé jednotky, přidělené Královskému letectvu. Takovéto jednotky, ačkoliv organizované tímto způsobem z důvodů praktické vhodnosti, budou uznány jako jednotky československého letectva, které je součástí československé branné moci.

2. Bude utvořena co nejdříve jedna perut stíhací a jedna perut bombardovací s příslušnými zálohami. Bude se uvažovat

o utvoření dalších perutí, jakmile to bude možné a bude dostatečný počet osob.

3. Výběr osob pro službu v letectvu bude provádět jedna nebo více komisí, skládajících se ze zástupců československých a britských. Vybrané osoby nutno podrobit lékařské prohlídce podle zásad platných pro Královské letectvo. Prohlídky provedou obvyklé lékařské komise Královského letectva s pomocí československých lékařů, budou-li po ruce.

4. Důstojníci a mužstvo vybraní a lékařsky uznání budou jmenováni a zařadění do dobrovolnické zálohy Královského letectva (R.A.F.V.R.) na dobu nynější války. Budou přísahat prozatímní vládě československé a Jeho Veličenstvu králi.

5. Příslušníků československého letectva, kteří z počátku nemohou být zařadění do československých perutí, bude použito jednotlivě nebo ve skupinách či v jednotkách Královského letectva až do doby, kdy bude možno zařadit je do československých perutí. Ve výcvikových střediscích Královského letectva bude podle potřeby umožněn výcvik těchto osob.

6. Bude zřízen inspektorát československých jednotek, přičleněných Královskému letectvu, jehož povinností bude konat prohlídky těchto jednotek a předkládat hlášení o jejich pokroku ve výcviku československému ministerstvu národní obrany a britskému ministerstvu letectví. Inspektorát bude udržovati též styk s velitelstvími Královského letectva, kterým budou československé jednotky, přičleněné Královskému letectvu, podřízeny. Pravidelným pojitkem mezi inspektorátem a útvary Královského letectva budou ředitelství pro součinnost spojeneckého letectva v ministerstvu letectví.

Článek 2

Velení a správa

1. Československým perutím (squadrons) budou zásadně velet českoslovenští důstojníci. Místo velitele perute bude z počátku obsazeno dvakrát, takže bude britský i československý velitel perute, při čemž je první služebně starší až do doby, než československý velitel bude dostatečně obeznámen se službou v Královském letectvu, aby mohl velet sám. Operační použití československých perutí bude přináležet výlučně tomu velitelství Královského letectva, kterému jsou tyto perute přiřčeny.

2. Základnám, na kterých jsou umístěny československé letecké jednotky, budou velet britští důstojníci. Na základnách, používaných jediné nebo převážně pro umístění československých jednotek, bude československý velitel, který bude spolupracovat s britským velitelem základny, který je služebně starší.

3. Československé letecké jednotky budou vybaveny obvyklou předepsanou výstrojí Královského letectva; jejich zásobování, živění a výcvik bude prováděn obvyklým způsobem pro Královské letectvo.

4. Systemisované počty a hodnosti důstojníků a mužstva pro československé jednotky budou stejné jako pro jednotky britské. Kvalifikace osob bude posuzována podle platných předpisů pro Královské letectvo. Ve zvláštních případech může být obvyklý postup Královského letectva výjimečně pozměněn, kde by to bylo v zájmu účinné spolupráce. Kde z důvodů administrativní účelnosti bude zapotřebí, mohou některá místa být zdvojená tak, aby mohla být obsazena jak československými osobami, tak i britskými. Kdekoli by se nedostávalo československých osob pro vyplnění systemisovaných počtů v československých jednotkách, lze ustanovit na tato místa osoby britské.

Článek 3

Převod a postup

1. Důstojníci.

- (I) Všichni českoslovenští letečtí důstojníci budou převedeni do základní hodnosti poručíka (pilot officer), jsou-li vycvičeni, a do hodnosti titulárního poručíka (acting pilot officer), nejsou-li plně vycvičeni. Hodnosti poručíka dosáhnou po dokončení výcviku.
- (II) Nelétající personál bude zařazen do hodnosti poručíka (pilot officer), jedná-li se o lékaře nebo zubní lékaře.
- (III) Povýšení na nadporučíka (flying officer) bude provedeno po náležité době podle předpisů Královského letectva. Jiná povýšení budou prováděna za účelem vyplnění předepsaných míst v československých jednotkách v hodnostech vyšších než nadporučík a budou spojena s titulární hodností a s platem dotyčného místa. Všechna povýšení budou prováděna jménem Jeho Veličenstva krále a prozatímní vládou československou a budou vyhlášena současně britskými a československými činiteli.
- (IV) Všechna povýšení za účelem vyplnění volných míst budou prováděna podle předpisů Královského letectva v dorozumění s příslušnými československými činiteli.

2. Mužstvo.

- (I) Všechno mužstvo včetně pilotů bude z počátku zařazeno do hodností pomocného vojína II. tř., skupiny V., a bude moci být ihned přeřazeno, přetříděno

a povýšeno podle své kvalifikace, podle předpisů Královského letectva.

- (II) Zařadění mužstva podle předepsaných počtů bude prováděno v dorozumění s patřičnými československými činiteli.
- (III) Povýšení až do hodnosti desátníka (corporal) v mezích předepsaných počtů uskuteční se podle předpisů Královského letectva, po předchozím zařadění, a to v pravomoci příslušných britských a československých velitelů nebo úřadů.
- (IV) Povýšení do hodnosti vyšší než desátníka podle předepsaných počtů bude se dít podle předpisů Královského letectva příslušnými britskými a československými činiteli současně.

Článek 4

Náležitosti

Platy a přídavky budou zpravidla vyměřovány podle obvyklých sazeb Královského letectva. Bude však nutno učinit zvláštní opatření, pokud se týče přídavek příslušníkům rodin a jiných obdobných případů. Tato budou předmětem dalších jednání příslušných britských a československých úřadů.

Článek 5

Stejnokroje atd.

1. Příslušníci československého letectva, jmenovaní nebo zařadění do dobrovolnické zálohy Královského letectva, budou nosit obvyklý stejnokroj Královského letectva, ale označený páskou s nápisem „Czechoslovakia“ na obou rukávech pláště a bluzu.

2. Letouny, používané československými jednotkami přičleněnými Královskému letectvu, budou označeny britskými vo-

jenskými znaky a rozlišovacím československým znakem na trupu.

3. Československá vlajka bude vztyčena spolu s vlajkou Královského letectva na všech základnách, na nichž budou umístěny československé jednotky.

Článek 6

Jakékoliv obtíže, které by vznikly z hořejších ustanovení, jakož i veškeré otázky, zde neuvedené, budou podle možnosti vyřešeny přímým jednáním mezi povolanými československými a britskými činiteli.

PŘÍLOHA II.

(JEDNAJÍCÍ O ČESKOSLOVENSKÉM POZEMNÍM VOJSKU)

Článek 1

Československé pozemní vojsko bude vytvořeno z československých jednotek, které jsou nyní na území Spojeného království nebo které ještě tam přibudou, a z československých jednotek, které jsou na Blízkém Východě.

Články, které následují, jednají o tomto pozemním vojsku, které bude pozůstat:

- (I) z potřebných velitelství a útvarů s potřebnými pomocnými službami;
- (II) počet útvarů záleží bude na československých možnostech, zejména pokud jde o počet osob.

Článek 2

Československé pozemní vojsko bude doplňováno:

- (I) mobilisací československých občanů, žijících ve Spojeném království;
- (II) nábořem dobrovolníků, kteří přijdou ze zámoří, nebo dobrovolníků, přihlásivších se ze Spojeného království.

Článek 3

1. Československé pozemní vojsko bude pod britským velením jakožto nejvyšším velením spojeneckým, které může přenést velení na některého britského velitele jednotky přiměřené hodnosti.

2. Československým jednotkám a útvarům budou velet českoslovenští důstojníci. Bude přijata britská organizace, ale československé plukovní prapory a všechny odznaky hodnostní a označení československé armády budou zachovány.

Článek 4

Vláda Spojeného království souhlasí s tím, že provede vyzbrojení a vystrojení československého pozemního vojska tak rychle, jak to lze uskutečnit.

Článek 5

Britské vojenské úřady přidělí potřebný počet důstojníků a poddůstojníků britského vojska jako cvičitele k československému pozemnímu vojsku na dobu výcviku, aby seznámili československé činitele s britským materiálem.

Článek 6

Důstojníkům a ostatním vojenským osobám československého pozemního vojska budou vypláceny požitky podle zvláštní dohody, která bude sjednána mezi oběma vládami.

PŘÍLOHA III.

JEDNAJÍCÍ O PRAVOMOC

I.

POZEMNÍ VOJSKO

Článek 1

S výhradou ustanovení, obsažených v následujícím článku 2, pravomoc ve věcech kázně a vnitřní správy nad příslušníky

československého pozemního vojska ve Spojeném království bude vykonávána podle československého vojenského práva a trestné činy proti kázní budou tudíž souzeny a trestány československými vojenskými soudy a úřady.

Článek 2

Zločiny vraždy, zabití a násilného smilstva budou souzeny výhradně občanskými soudy Spojeného království. Ostatní činy a opomenutí, zakládající trestné činy proti zákonům Spojeného království jiné než zločiny vraždy, zabití a násilného smilstva, budou případně souzeny občanskými soudy Spojeného království.

Článek 3

O všech trestných činech, spadajících pod výše uvedený článek 2, bude učiněno bezodkladné oznámení odpovědnými úřady československé branné moci příslušnému úřadu Spojeného království podle ujednání, které bude mezi československými a britskými úřady učiněno, leč by vinník zatím už byl ve vazbě civilních úřadů.

Článek 4

Bude-li příslušník československého pozemního vojska souzen občanským soudem Spojeného království, příslušný úřad československého pozemního vojska poskytne příslušným civilním úřadům ve Spojeném království veškerou pomoc, které je zapotřebí k provedení řízení.

ČESKOSLOVENŠTÍ PŘÍSLUŠNÍCI,
SLOUŽÍCÍ V KRÁLOVSKÉM LETECTVU
(DOBROVOLNICKÉ ZÁLOZE)
JAKO DŮSTOJNÍCI NEBO MUŽSTVO

Článek 5

Příslušníci československého letectva, sloužící v dobrovolnické záloze Královského letectva jako důstojníci nebo mužstvo, budou podrobeni zákonům britského letectva. Ve věcech kázeňských budou podrobeni týmž předpisům jako stejné jednotky Královského letectva. Jen bude-li sestaven soud pro řízení proti československému důstojníku nebo vojínu, sloužícímu v dobrovolnické záloze Královského letectva, bude složen ze stejného počtu britských a československých důstojníků jako členů s dalším britským důstojníkem jako předsedou soudu.

Článek 6

Českoslovenští důstojníci a mužstvo, sloužící v dobrovolnické záloze Královského letectva, podřízeni jsou pravomoci civilních soudů ve Spojeném království týmž způsobem a ve stejném rozsahu jako britští příslušníci, sloužící jako důstojníci nebo mužstvo v dobrovolnické záloze Královského letectva.

OBECNÉ USTANOVENÍ

3.

V případech, kdy příslušníci československého pozemního vojska nebo důstojníci a mužstvo, sloužící v dobrovolnické záloze Královského letectva, konají službu mimo Spojené království na některém území, které je pod pravomocí vlády Spojeného království, je se zřetelem k těmto příslušníkům československé branné moci míněno toto území všude tam, kde je užito výrazu „Spojené království“.

PROHLÁŠENÍ POLSKO-ČESKOSLOVENSKÉ
(11. LISTOPADU 1940)

Polská vláda a prozatímní vláda československá se rozhodly učiniti tento projev:

I.

Naplněny jsouce nezlomným přesvědčením, že heroický boj, který vede nyní Velká Británie spolu se svými Spojenci proti německému tyranství, se skončí porážkou sil zla a rozkladu; oživeny jsouce hlubokým přesvědčením, že příští světový řád musí být založen na spolupráci všech činitelů, kteří uznávají zásady svobody a spravedlnosti jakožto mravní základnu celé naší společné civilisace;

obě vlády soudí, že je nezbytně třeba prohlásit slavnostně již nyní, že Polsko a Československo – ukončujícíce jednou provždy období dřívějších rekriminací a rozporů a berouce v úvahu jednotu svých základních zájmů, jsouce rozhodnuty po ukončení této války vstoupit jakožto nezávislé suverénní státy do užšího politického a hospodářského sdružení, které by se mohlo stát základnou nového řádu ve střední Evropě a zárukou její stability. Obě vlády vyslovují nadto naději, že k této spolupráci, založené na úctě k svobodě národů a k hlavním zásadám demokracie a lidské důstojnosti, se připojí také jiné země v této části evropského kontinentu. Obě vlády jsou rozhodnuty již nyní těsně spolupracovat k ochraně svých společných zájmů a k přípravě sdružení obou zemí v budoucnu.

2.

Obě vlády odsuzují současně co nejdůrazněji cynickou frašku, kterou vůdcové nacistického Německa snaží se sehrátí tím, že se prohlašují za budovatele „Nového evropského řádu“.

Pokrytectví těchto tvrzení je nejjasněji odhaleno německým násilím, směřujícím k úplnému zničení našich dvou starobyklých národů, které přispěly způsobem tak vynikajícím k rozvoji civilizace. Násilnosti a ukrutnosti, jimiž jsou podrobena oba naše národy, vyhánění domorodého obyvatelstva z rozsáhlých oblastí z jejich odvěké vlasti, posílání set a tisíců mužů a žen do vnitrozemí Německa na nucené práce, hromadné popravování a deportování do koncentračních táborů, loupení soukromého a veřejného majetku, vyhlazování inteligence a zakazování všech projevů kulturního života, drancování vědeckých a uměleckých pokladů, pronásledování všeho náboženského smýšlení, to vše nemá příkladu v lidské historii. To je význačnou ukázkou ducha method německého „Nového řádu“.

Obě vlády obrazejí se tímto plamenným apelem na všechny svobodné národy, které nejsou podrobena německému teroru, v přesvědčení, že tyto národy ze všech svých sil pomohou Spojencům v boji za svobodu všech národů, aby tak svět byl co nejrychleji zbaven dnešní oblundné přišery.

VIII.

DOPIS VELVYSLANCE I. MAJSKÉHO

DR. E. BENEŠOVI

ZE DNE 16. ČERVENCE 1941

16. července 1941.

Milý pane presidente,

na příkaz své vlády předkládám Vám připojený návrh dohody, která má upravit styky mezi oběma našimi zeměmi až do konce války. Návrh smlouvy je v ruštině. Nemyslím, že je nutno jej překládat do angličtiny, když rozumíte rusky a protože autentické znění smlouvy je zamýšleno v ruském a československém jazyku.

Nemáte-li proti návrhu žádných námitek, jsem zmocněn svou vládou okamžitě jej podepsat; a můžeme bez prodlení zařídít, aby se přistoupilo k podpisu. Jestliže byste si však přál navrhnout nějaké změny, budu musit o nich dát napřed zprávu do Moskvy.

Byl bych Vám velmi zavázán, jestliže byste mi mohl dát svou odpověď co nejdříve.

Upřímně Vám oddaný

Jeho Excelence
Dr. E. Beneš,
president Československé republiky,
Londýn.

I. Majský, v. r.

ODPOVĚĎ DR. E. BENEŠE
VELVYSLANCI I. MAJSKÉMU Z TĚHOŽ DNE

16. července 1941.

Milý pane velvyslanče,

mé vřelé díky za Váš dopis z 16. července 1941 a za návrh smlouvy mezi Sovětským svazem a Československou republikou. Návrh smlouvy obsahuje v zásadě vše, o čem jsme hovořili před týdnem.

Zítřa dohodnu vše, čeho třeba, s ministrem zahraničních věcí J. Masarykem a myslím, že nebude námitek proti zařazení věcí tak, aby se bez prodlení přistoupilo k podpisu smlouvy. Pan J. Masaryk podepíše smlouvu jménem československé vlády.

Jsem, pane velvyslanče,

Váš upřímně oddaný

Jeho Excelence
p. I. Majský,
velvyslanec Sovětského svazu.

Dr. E. Beneš, v. r.

IX.

ÚMLUVA MEZI SVAZEM SOVĚTSKÝCH
SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK
A REPUBLIKOU ČESKOSLOVENSKOU

Vláda Svazu sovětských socialistických republik a vláda Československé republiky se dohodly, že podepíší tuto úmluvu:

1. Obě vlády souhlasí, že si hned vzájemně vymění vyslance.
2. Obě vlády se zavazují, že si vzájemně budou poskytovat pomoc a podporu všeho druhu v dnešní válce proti hitlerovskému Německu.
3. Vláda Svazu sovětských socialistických republik projevuje svůj souhlas s tím, aby byly vytvořeny na území Svazu sovětských socialistických republik z československých státních občanů vojenské jednotky pod velením, které jmenuje československá vláda v souhlase s vládou sovětskou. Pokud běží o vojenské použití, podléhají československé jednotky na území Svazu sovětských socialistických republik vrchnímu velení Svazu socialistických republik.
4. Tato úmluva vstoupí v platnost ihned po podepsání a nepodléhá ratifikaci.
5. Tato úmluva je vyhotovena ve dvou exemplářích, oba v jazyku ruském a československém.

Obě znění mají stejnou platnost.

V Londýně dne 18. července 1941.

Ministr zahraničních věcí
Československé republiky:

Jan Masaryk.

Velvyslanec Svazu sovětských
socialistických republik
ve Velké Británii:

I. Majský.

X.

DOPIS BRITSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
MINISTRU JANU MASARYKOVI

Foreign Office, S.W. 1.

18. července 1941.

Drahý pane ministře,

v memorandu, odevzdaném dne 18. dubna p. Lockhartovi pro vládu Jeho Veličenstva ve Spojeném království, dr. Beneš formuloval jisté požadavky ve věci anglo-československých vztahů.

O těchto požadavcích bylo uvažováno také na základě dalšího dopisu dr. Beneše z 28. května a pozdějších výměn názorů, týkajících se zejména nynější situace v Československu. Jsem upřímně rád, že na základě toho Vám mohu nyní oznámit, že král rozhodl pověřit mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra u dr. Beneše jako presidenta Československé republiky. A vláda Jeho Veličenstva uvítá podobné jmenování, které by si československá vláda přála provést se své strany.

Toto rozhodnutí zároveň znamená, že vláda Jeho Veličenstva považuje nyní právní postavení presidenta a vlády Československé republiky za totožné s postavením ostatních spojeneckých hlav států a vlád, nyní sídlících v této zemi, a že na příště při úředním označování československého státního zřízení bude užíváno výrazů Československá republika, president Československé republiky, vláda Československé republiky, vyslanectví Československé republiky atd. Podobně vláda Jeho Veličenstva souhlasí, aby dohody, které by na příště sjednala s Vaší vládou, byly sjednány jménem Československé republiky.

Vláda Jeho Veličenstva vzala na vědomí sdělení, obsažené v bodě II., 6., memoranda dr. Beneše z 18. dubna, že „prozatímnost československé vlády bude na příště pojímána jen jako vnitřní věc československé demokracie a že to znamená, že se

dnešní československá vláda hned po válce podrobí ustanovením demokratické československé ústavy.“

Memorandum dr. Beneše z 18. dubna položilo také otázku právní kontinuity Československé republiky. Argumenty uvedené v memorandu ukazují, že je to otázka poněkud složitá. Stanovisko vlády Jeho Veličenstva bylo vyřčeno v dopise mého předchůdce dr. Benešovi z 18. července 1940 a vláda Jeho Veličenstva si přeje ponechatí tuto otázku pro pozdější úvahu ve vhodné chvíli.

Aby se zamezilo možné nedorozumění, přeji si Vám oznámit, že vláda Jeho Veličenstva trvá na svém stanovisku, vyřčeném v dopise mého předchůdce ve věci územních otázek, t. j. notou touto se nezavazuje, že uznává nebo bude podporovat stanovení kterýchkoli budoucích hranic ve střední Evropě.

Vám velmi upřímně oddaný

Anthony Eden, v. r.

Jeho Excelence
pan Jan Masaryk, C.B.E.

XI.

DOPIS DR. E. BENEŠE
PRESIDENTU F. D. ROOSEVELTOVI
ZE DNE 4. ČERVNA 1941

Londýn, 4. června 1941.

Pane presidente,

váhal jsem poněkud, nežli jsem se rozhodl psát Vám tento osobní dopis. Od poslední rozmluvy, kterou jsem měl čest s Vámi mít právě před dvěma lety (dne 28. května 1939) a v níž, probíraje s Vámi eventuální válečné události, jež mezi tím přišly, jsem Vám vyložil, co zamýšlíme učinit pro obnovení Československa, stalo se mnoho věcí.

Tehdejší mé plány jsou nyní realizovány. V dohodě s vlastní vytvořili jsme nové československé vojsko na britské půdě a zorganizovali jsme své letectvo, které už plný rok společně s britskými letci bojuje proti německým útokům na Anglii. Sjednotili jsme svou politickou emigraci a jsme v úzké spolupráci s vlastní, s politickým vedením národa doma, s inteligencí i se všemi vrstvami lidu. Jdeme s nimi jednotně a máme beze-sporně náš národ za sebou. Utvořili jsme vládu a celou svou vládní strukturu na britské půdě.

Vláda britská a všechna britská dominia, zjistivše si všechny tyto skutečnosti, nás uznala. Právě nyní bylo s Velkou Británií dojednáno doplnění našeho mezinárodního statutu na plně uznání *de jure*. Stejně jsme uznáni velikou řadou států ostatních.

Měl jsem dne 28. května 1939 čest s Vámi mluvit o veliké pomoci, již během minulé války poskytla vláda Spojených států presidentu T. G. Masarykovi v jeho tehdejší boj o osvobození našeho národa. Taková pomoc Spojených států mé vlastní v těžké době dnešní, po tom všem, co se od Mnichova národu našemu stalo a po veškerém jeho dnešním utrpení a opravdu heroické resistenci proti německé invasi, by znamenala službu pro nás neocenitelnou a povzbuzení, které by národu doma dalo morální a politickou sílu nepřekonatelnou.

Poskytl jste mé vlastní, pane presidente, neuznáním okupace a zničení Československa v březnu 1939 pomoc, již národ náš nikdy nebude moci zapomenout a která mu je posilou velikou. Ale fakt, že vláda Spojených států dosud nepokládala za možné uznání naší vlády se sídlem v Londýně, zneužívá se se strany nacistů k ubíjení odporu a boje našeho lidu pro obnovení svobody a demokracie v naší zemi, k jeho zeslabení morálnímu a k zničení veškeré jeho naděje v lepší budoucnost. Kdyby naproti tomu uznání Spojených států se nám dostalo, byl by to pro boj nejen Československa, nýbrž i celé střední Evropy

proti nacistické diktatuře čin opravdu dalekosáhlý. Náš stát a národ byl opravdu státem demokratickým; byl jedinou demokracií, která dovedla po celých dvacet let svou šťastnou a úspěšnou demokratickou svobodu obhájit, a bez událostí mnichovských by byla i dnes naše země jednou z nejlepších demokracií evropských. V dnešní válce je v tomtéž vojenském a politickém boji a postavení jako dnešní Polsko, Norsko nebo Holandsko. Myslím, že pro tyto skutečnosti zasluhuje důvěry Vaší a důvěry Vaší vlády.

Rozhodnou-li se Spojené státy učinit v naší věci totéž, co nyní učinila Velká Britannie, věřím, že by to byl čin, který by jen odpovídal duchu Vaší politiky na podporu a záchranu svobody a důstojnosti moderního člověka, na záchranu demokratických institucí v Evropě a k odstranění z politického světa onoho barbarského režimu, jenž je dnes zosobněn v nacistické diktatuře, ničící malé evropské národy.

Československý ministr ve Washingtonu, p. Vlad. Hurban, obrátil se již na State Department s touto naší žádostí a v jednání svém pokračuje. Já sám jsem měl čest obrátit se ve věci té na Vašeho velvyslance v Londýně p. J. G. Winanta a poskytl mu všechny nutné informace, otázky té se týkající. Zdá se však, že existují ve věci uznání naší vlády Spojenými státy ještě některé obtíže. Odpusťte mi tudíž, prosím, pane presidente, když, vzpomínaje znovu na svou návštěvu u Vás v Hyde Parku a na milé Vaše přijetí a sympatii, kterou jste věci Československa a jeho lidu tehdy projevil, obracím se na Vás nyní po dvou letech – ježto naše věc udělala tak značný pokrok a náš národ doma nesporně ukázal, v kterém táboře nekompromisně stojí – s prosbou o Vaši novou pomoc v této věci.

Budete-li moci jí poskytnout, historie ukáže, že nebyla poskytnuta někomu, kdo by jí nezasloužil. A především: byla by poskytnuta národu, na němž byla spáchána veliká křivda a jehož věc je spravedlivá.

Přeji Vašemu všemu počínání opravdového úspěchu, děkuji Vám za všecku dosavadní sympatii a přátelství k mé zemi, jakož i za vše, co i nadále Vaše veliká a mocná země pro svobodu porobených národů evropských a pro demokracii a svobodu světa podniká.

Vám upřímně oddaný

Dr. Edvard Beneš, v. r.

Jeho Excelenci
panu F. D. Rooseveltovi,
presidentu Spojených států,
Washington.

ODPOVĚĎ PRESIDENTA F. D. ROOSEVELTA
DR. E. BENEŠOVI ZE DNE 30. ČERVENCE 1941

Bílý dům,
Washington.

30. července 1941.

Milý dr. Beneši,

četl jsem s bedlivou pozorností Váš dopis ze dne 4. června a s potěšením vzpomínám na rozmluvu, kterou jsme měli v Hyde Parku před dvěma lety. Mluvili jsme tehdy, jak si vzpomínáte, o neblahých událostech, které postihly Československo, a o Vašich plánech k dalšímu boji za svobodu Vaší země.

Věc československého národa byla vždy blízká srdci amerického lidu. Nezapomínáme na jeho zápas o nezávislost a vzpomínáme s hrdostí, jak se vláda a lid Spojených států v předešlé generaci z plna srdce zúčastnily úsilí onoho velikého státníka Tomáše Masaryka a jeho spolupracovníků, mezi nimi Vás, na založení demokratické republiky ve střední Evropě, aby byly zajištěny svobody a dána možnost svobodného politického uplatnění československému lidu.

Od toho dne byl zvláště dobrý poměr mezi našimi oběma demokraciemi. Máme neomezenou důvěru v životnost Vašeho lidu jako národa a dychtivě hledíme vstříc dni, kdy demokratické instituce znovu pokvetou ve Vaší krásné zemi.

Aby pouto, vázící naše oba národy, nebylo zlomeno, nepřestali jsme uznávat diplomatické a konsulární zástupce Československa ve Spojených státech v plném výkonu jejich funkcí. Měli jsme rovněž na paměti odvahu a schopnost ozbrojené moci a politických vůdců Československa, kteří se organizovali v cizině, aby pokračovali v boji za obnovu svobody Vaší země. Proto se zcela opravdovým potěšením, které, jak jsem již, se mnou sdílí všechen americký lid, Vám mohu oznámit, že americká vláda rozhodla pověřit mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra u prozatímní československé vlády v Londýně pro těsnější vedení styků v společném zájmu obou zemí, pokud nebudou v Československu obnoveny instituce svobodné vlády. Dáváme současně příkazy americkému velvyslanci v Londýně, aby o tom zpravil prozatímní vládu československou.

Používám této příležitosti, abych Vás ujistil o pevné naději lidu Spojených států, že věc československé svobody bude úspěšná.

Vám velmi upřímně oddaný

Franklin D. Roosevelt, v. r.

J. E. dr. E. Benešovi,
presidentu prozatímní*
vlády československé.

* Dne 26. října 1942 bylo úředně sděleno vyslancem A. Biddlem ministru J. Masarykovi, že rozhodnutím presidenta Roosevelta bylo provisorie uznání československé vlády změněno v diplomatické uznání plné a definitivní.

XII.

DOPIS VELVYSLANCE J. G. WINANTA
MINISTRU JANU MASARYKOVI
ZE DNE 31. ČERVENCE 1941

Londýn, 31. července 1941.

Excelence,

státní tajemník mi uložil, abych oznámil Vaší Excelenci, že vláda Spojených států, majíc na paměti tradiční přátelství a zvláštní zájem, který trvá mezi lidem Spojených států a lidem Československa od založení Československé republiky, sledovala v obdivu úsilí československého lidu, aby zachoval své národní bytí přesto, že byly potlačeny instituce svobodné vlády v jeho zemi.

Americká vláda neuznala, že práva a výsady československého lidu ve věcech mezinárodních byly mu odňaty tím, že byly dočasně udušeny jeho svobody, a nepřestala uznávat diplomatické a konsulární zástupce Československa ve Spojených státech v plném výkonu jejich funkcí.

Aby ještě více podepřela národní aspirace československého lidu, vláda Spojených států je nyní hotova vejít ve formální styky s prozatímní vládou, která se ustavila v Londýně v čele s presidentem dr. Benešem s cílem vést válku a obnovit svobodu československého lidu. Pokračujíc ve svých stycích s československým vyslanectvím ve Washingtoně, americká vláda s radostí pověří u Vaší prozatímní vlády mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra se sídlem v Londýně, aby vedl náš vzájemný styk, dokud vláda československá nebude znovu ustavena v Československu.

Později se obrátím na Vaši Excelenci ve věci diplomatického zástupce, kterého by si má vláda přála designovat.

Přijměte, Excellence, ujištění o mé nejvyšší úctě.

John G. Winant.

Jeho Excelence
p. Jan Masaryk,
ministr zahraničních věcí
prozatímní československé vlády.

XIII.

NOTA VLÁDY ČESKOSLOVENSKÉ, ZASLANÁ SPOJENECKÝM VLÁDÁM DNE 16. PROSINCE 1941

Vaše Excelence,

dne 7. prosince 1941 J. E. státní tajemník Jeho Veličenstva pro zahraniční věci oznámil československé vládě, že Jeho Veličenstvo král Jiří VI. shledal nutným vyhlásit válečný stav mezi Velkou Británií a Finskem, Maďarskem a Rumunskem. Dne 9. prosince 1941 druhá úřední nota státního tajemníka Jeho Veličenstva pro zahraniční věci zpravila naši vládu, že velvyslanec Jeho Veličenstva v Tokiu dostal pokyn, aby oznámil jménem vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království císařské vládě japonské, že obě země jsou spolu ve válečném stavu.

Téhož dne J. E. pan Anthony Biddle oznámil československé vládě, že senát a sněmovna representantů Spojených států amerických, shromážděny v Kongresu, se usnesly, aby byl formálně vyhlášen válečný stav mezi Spojenými státy a císařskou vládou japonskou. Dne 11. prosince 1941 Německo a Itálie vypověděly válku Spojeným státům a dne 12. prosince 1941

úřední notou J. E. vyslance Spojených států naše vláda byla zpravěna, že 11. prosince 1941 senát a poslanecká sněmovna, shromážděny v Kongresu, se usnesly, že Spojené státy americké jsou ve válečném stavu s Německem a ve válečném stavu s Itálií.

V souvislosti s těmito dalekosáhlými událostmi dějinné důležitosti československá vláda pokládá za svou povinnost učinit v duchu zásad své politiky toto prohlášení vládám Velké Britannie, Spojených států a Svazu sovětských socialistických republik, jakož i ostatním spojeneckým vládám, které jsou nyní ve válečném stavu s Německem, Itálií a Japonskem :

Ačkoliv rozšíření se války na celý svět je jednou z nejvýznamnějších událostí ve světových dějinách, naše vláda soudila od počátku dnešního konfliktu, že k této eventualitě nevyhnutelně dojde, vzhledem k ideologii a mravním zásadám, které ovládají dnešní Německo, Itálii a Japonsko. Československá republika nijak neváhá, aby z těchto událostí vyvodila nutné důsledky.

Československá republika, spojenec Velké Britannie a Sovětského svazu v této válce, nikdy nepřestala právně existovat, i když po rozhodnutí mnichovském padla okamžitě pod přímý vliv nacistického Německa a ztratila na čas svobodu svého rozhodování. Očekávajíc po záříjové krizi r. 1938 s jistotou, že Německo dalšími útoky proti svým sousedům vyvolá evropskou válku, chtěla tehdejší vláda československá přečkat v klidu konce prvního údobí pomnichovské politické nejistoty a účastnit se pak eventuálních dalších válečných událostí společně s ostatními odpůrci nacistického Německa.

Dříve však než přišla tato doba, vlády německá a italská přinutily 2. listopadu 1938 náš stát hrozbami všeho druhu, aby se podřídil nespravedlivé a násilné arbitráži v našem sporu s Maďarskem a brzo nato učinilo nacistické Německo podlý a zrádný útok na náš stát a jeho existenci obecně známou invasí Československa dne 14. a 15. března 1939, prohlášením t. zv. pro-

tektorátu českého a později slovenského, rozdělením státního území československého a zničením naší svobody. Tyto činy znamenaly nejen násilný a podlý útok na existenci našeho státu a národa, nýbrž i neuvěřitelné porušení a zničení mezinárodních smluv a slavnostních závazků, daných Velké Británii a Francii několik málo měsíců před tím.

Vláda maďarská využila tohoto násilného činu se strany Německa proti Československé republice a připojila se sama přímo k tomuto mezinárodnímu zločinu: hned po 15. březnu 1939 maďarská vojska vtrhla na Podkarpatskou Rus a do východního Slovenska, obsadila tyto kraje a drží je bezprávně dodnes. Porušila tak ostatně i dohodu, Československu dne 2. listopadu 1938 vnucenou a Maďarskem dobrovolně podepsanou.

Žádný z těchto činů ani československým státem ani žádnou československou vládou uznán a ratifikován nebyl a nikdy uznán a ratifikován nebude. Ale oba násilné činy, spáchané německou a maďarskou vládou v březnu 1939, byly činy válečnými a za takové jsou i dnes vládou československou pokládány. Jsou tudíž československý stát a národ i československá vláda od uvedené chvíle ve stavu válečném jak s Německem, tak také s Maďarskem.

Nechtějíc předbíhat některým dalším událostem, nečinila až dosud československá vláda, sídlící dočasně na britském území, o těchto politických faktech zvláštních oficiálních politických, diplomatických a právních sdělení ani slavnostních prohlášení vládám ostatním. Ale nynější vývoj událostí, prohlášení válečného stavu mezi Velkou Británií a Maďarskem a obzvláště poslední události dalekosáhlého významu, t. j. nová válka mezi Velkou Británií a Japonskem a mezi Spojenými státy a Japonskem, Německem a Itálií, dávají nám příležitost, abychom vládě britské, sovětské i vládě Spojených států a všem ostatním vládám spojeneckým sdělili toto zásadní stanovisko vlády československé s poukazem na to, že z toho pro Československou

republiku a pro celou další její politiku v budoucnosti vyvozuje všechny příslušné důsledky politické, právní, diplomatické a vojenské.

Víme, že v dnešní situaci našeho státu můžeme důsledky tyto v praxi uplatnit v míře jen omezené, ale nemůžeme toto své slavnostní prohlášení neučinit právě v této chvíli. Znamená to pro nás, že si tím vyhrazujeme všechna svá práva vzhledem k oběma těmto státům (Německu a Maďarsku) pro onu chvíli, kdy po skončené válce budeme naše porušená práva hájit a restituovat.

Československá vláda vzala s vděčností a zadostiučiněním na vědomí rozhodnutí vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království, že mezi Velkou Británií a Maďarskem je válečný stav. Toto rozhodnutí je výsledkem jednání, vedeného mezi Velkou Británií a Sovětským svazem během několika posledních týdnů. Československá vláda plně souhlasí se stanoviskem britské vlády, která, prohlašujíc válečný stav mezi Velkou Británií a Finskem, Maďarskem a Rumunskem, zdůraznila, že vlády těchto států „vedly po mnoho měsíců útočné vojenské operace na území Svazu socialistických sovětských republik, spojence to Velké Britannie, v nejtěsnější spolupráci s Německem, účastňující se tak všeobecné evropské války a přispívající podstatně k německému válečnému úsilí“.

Československá vláda vítá rozhodnutí britské vlády ze 7. prosince 1941, poněvadž se tím jasně prohlašuje, že spojenci Německa jsou *ipso facto* nepřáteli Velké Britannie, Sovětského svazu a všech jejich Spojenců. Posiluje se tím neobyčejně solidarita spojenecké fronty v boji proti Německu a jeho pomocníkům. Ti všichni vědí od nynějška, že ponесou důsledky za pomoc, kterou poskytují přímo nebo nepřímo Německu v jeho boji proti státům spojeneckým.

Není třeba, aby vláda československá v této chvíli mluvila zvláště a obsírně o svém stanovisku k Německu. Opakujeme, že všechno, co se stalo mezi Německem a Československem od

záříjové krise v r. 1938, bylo našemu státu vnuceno německou mocí a násilím, nebylo nikdy Československem ústavně uznáno a ratifikováno a proto pro Československou republiku neexistuje. To je všeobecně známo. Ale protože mezi zeměmi, se kterými Velká Británie a Sovětský svaz jsou nyní ve válce, je také Maďarsko, které je přímým sousedem Československé republiky, mám čest jménem československé vlády upozornit ještě na tyto skutečnosti:

Maďarská vláda nestala se pomocníkem a spoluvinníkem Německa teprve od té doby, co vstoupila po jeho boku do války proti Sovětskému svazu, nýbrž dávno před tím. Už od r. 1934 vystupovala na mezinárodním fóru vždy v těsné shodě s nacistickými a fašistickými mocnostmi Osy, až se otevřeně připojila k t. zv. paktu proti Kominterně, který byl obrácen proti Sovětskému svazu, ve skutečnosti byl však též politickým nástrojem německé imperialistické politiky na evropském kontinentě. Využívajíc opory, kterou nalézalo v italském fašismu a v německém militarismu a nacismu, Maďarsko sledovalo urputně t. zv. revisionistickou politiku, kterou po mnoho let mařilo všechny pokusy i možnosti o přátelskou úpravu vztahů mezi státy ve střední Evropě vůbec a pomáhalo především připravovat Německu budoucí útok na jeho menší sousedy.

Nynější maďarská vláda a režim otevřeně se přiklonily k Německu v době záříjové krise 1938, využívše jí k tomu, aby se zúčastnily lupu části Československé republiky. Za svou spolupráci s mocnostmi Osy Maďarsko bylo odměněno, jak výše už uvedeno, československým územím, bezprávně a násilně obsazeným. Podobně v plné shodě s Německem postupovalo později proti Rumunsku a proti Jugoslávii.

Československá vláda, jsouc si vědoma své povinnosti, aby byla strážkyní právní kontinuity Československé republiky, která podle jejího nezvratného přesvědčení nezanikla a zaniknout nemohla žádnými násilnými činy, nikdy neuznala, neuznává

a nikdy neuzná žádných z územních anexí, které Německo a Maďarsko provedly hrozbou, mocí a násilím na úkor Československé republiky. Československá vláda se ztotožňuje se stanoviskem, že *všechny* bezprávné anexe, učiněné na úkor práv jejího státu, mají být odčiněny. S oběma těmito zeměmi (Německem a Maďarskem) musí být nejdříve a především obnoven dřívější zákonný status quo a musí být poskytnuty záruky, že sousedé Československa neohrozí a nebudou moci ohrožovat opět jeho existenci. Teprve potom československá vláda bude ochotna uvažovat v duchu spravedlnosti a reálných obecných potřeb evropských, a ovšem i v dohodě se svými Spojenci, o nové základně pro budoucí organizaci střední Evropy a o nové úpravě poměrů ke svým sousedům, s nimiž je dnes ve válečném stavu – základně a úpravě poměrů, které by byly schváleny osvobozeným národem a umožnily přátelské soužití mezi všemi státy střední Evropy.

Československé vládě neuniklo, že při diskusi o prohlášení válečného stavu mezi Velkou Británií a státy, jež bojují na straně Německa proti Sovětskému svazu, Sovětský svaz nežádal vyhlášení války tak zvanému státu slovenskému a že vláda Jeho Veličenstva, vypovídajíc válku Finsku, Maďarsku a Rumunsku, nevzala vůbec zřetel na t. zv. vládu bratislavskou. Sovětská vláda nenaléhala na to ani v předběžném jednání, ačkoliv t. zv. slovenská vláda se účastní války proti Sovětskému svazu.

Československá vláda přijímá toto rozhodnutí s upřímným zadostiučiněním a vyvozuje z toho, že britská vláda, stejně jako vláda Sovětského svazu, uznávše vládu Československé republiky příslušnými notami z 21. července 1940 a z 18. července 1941, neberou prostě na vědomí existenci tak zv. slovenského státu a že v něm vidí po právu to, čím je ve skutečnosti: umělý a dočasný výtvar německé politiky, která s ním nakládá zcela podle své vůle a která ho užívá ke svým cílům tak dlouho, pokud se jí to jeví vhodným.

Při této příležitosti zdůrazňujeme opět všeobecně známou skutečnost, že se slovenský lid ve své ohromné většině staví nepřátelsky proti Německu i proti jeho služebníkům, které dosadilo do t. zv. bratislavské vlády, a že slovenský lid za svou jedinou legitimní vládu uznává vládu Československé republiky, usídlenou nyní v Londýně. Československá vláda pokládá za potřebné, aby ujistila vládu Velké Británie, Sovětského svazu, Spojených států a ostatní spojenecké vlády, že ve shodě s rozhodnou vůlí československého lidu potrestá po zásluze všechny československé občany bez ohledu na jejich národnost, kteří se dopustili zrady na Československé republice tím, že se spojili s Německem a aktivně mu pomáhali proti zájmům vlastního státu i celé Evropy, provinivše se tím zároveň proti státům a vládám, jichž vláda a stát československý je dnes spojencem v této válce proti Německu, Maďarsku a jiným mocnostem Osy, jakož i proti jich pomocníkům.

Vzhledem ke všem těmto událostem mám čest prosit Vás, abyste laskavě zařídil vše, co je potřebné k tomu, aby Vaše vláda vzala na vědomí, že československá vláda jest ve válečném stavu se státy, válčícími s Britskou říší, Sovětským svazem a Spojenými státy americkými, znovu zdůrazňujíc, že československý národ a stát je ve válečném stavu s Německem a Maďarskem od té doby, kdy se vlády těchto zemí dopustily prvních násilných činů proti bezpečnosti, samostatnosti a územní celistvosti Československé republiky.

K Vaší informaci přikládám též znění rozhodnutí, kterým prezident Beneš dne 16. prosince 1941 prohlásil válečný stav mezi Československou republikou a státy, které jsou ve válce se Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Svazem sovětských socialistických republik.

Za ministra věcí zahraničních:
Dr. Hubert Ripka, v. r.

V Londýně dne 16. prosince 1941.

PROHLÁŠENÍ VÁLEČNÉHO STAVU

mezi Československou republikou a státy, které jsou ve válce s Velkou Británií, Svazem sovětských socialistických republik nebo Spojenými státy americkými:

Prohlašuji podle bodu 3., odstavce I, par. 64 ústavní listiny, že Československá republika je ve válečném stavu se všemi státy, které jsou ve válečném stavu s Velkou Británií, Svazem sovětských socialistických republik nebo Spojenými státy americkými a že válečný stav mezi Československou republikou na jedné a Německem a Maďarskem na druhé straně trvá od chvíle, kdy vlády těchto států se dopustily násilných činů proti bezpečnosti, samostatnosti a územní celistvosti republiky.

Dr. Edvard Beneš, v. r.
Jan Šrámek, v. r.

V Londýně dne 16. prosince 1941.

XIV.

DOPIS BRITSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
A. EDENA MINISTRU J. MASARYKOVI
ZE DNE 5. SRPNA 1942

Foreign Office, S. W. I.
Dne 5. srpna 1942.

Vaše Excellence,

mám za užitečné, abych na základě nedávné výměny názorů mezi našimi vládami učinil toto prohlášení o stanovisku vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království, pokud jde o Československo:

Ve svém dopise z 18. července 1941 zpravil jsem Vaši Excelenci, že král rozhodl pověřit mimořádného vyslance a zplnomocněného ministra u dr. Beneše jako presidenta Československé republiky. Vysvětlil jsem, že rozhodnutí to zároveň

značí, že vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království považuje právní postavení presidenta vlády Československé republiky za totožné s postavením ostatních spojeneckých hlav států a vlád, sídlících v této zemi. Status zástupce Jeho Veličenstva byl pak nedávno povýšen na status velvyslanceký.

Předseda vlády oznámil již dne 20. září 1940 v rozhlasovém poselství československému národu stanovisko vlády Jeho Veličenstva k ujednáním, k nimž došlo v Mnichově v r. 1938. Mr. Churchill tehdy prohlásil, že mnichovská dohoda byla Němci zničena. Toto prohlášení bylo formálně oznámeno dr. Benešovi dne 11. listopadu 1940.

Toto prohlášení a formální akt uznání vlády československé určovaly politiku vlády Jeho Veličenstva vůči Československu. Aby se však zamezilo jakémukoli nedorozumění, přejí si nyní prohlásit jménem vlády Jeho Veličenstva ve Spojeném království, že vzhledem k tomu, že Německo úmyslně zničilo ujednání o Československu z r. 1938, na kterých vláda Jeho Veličenstva ve Spojeném království byla účastna, považuje se vláda Jeho Veličenstva za zbavenou jakýchkoli závazků v této věci. Při konečné úpravě československých hranic na konci války nebudou na její stanovisko mít vliv žádné změny, které se staly v těchto věcech jak v r. 1938, tak i později.

Jsem Vám upřímně oddaný

Anthony Eden, v. r.

J. E. p. J. Masarykovi, C. B. E.

ODPOVĚĎ MINISTRA J. MASARYKA
MINISTRU A. EDENOVÍ ZE DNE 5. SRPNA 1942

Dne 5. srpna 1942.

Vaše Excelence,

mám čest potvrdit Vám Vaši notu ze dne 5. srpna 1942 a používám této příležitosti, abych Vám vyslovil nejvřelejší

díky jak za československou vládu a za sebe, tak jménem celého československého národa, který dnes tak strašně trpí pod nacistickým jhem.

Vaše nota zdůrazňuje, že formální akt uznání vlády československé určoval politiku vlády Jeho Veličenstva vůči Československu; nyní však, aby se zamezilo jakémukoli nedorozumění, vláda Jeho Veličenstva si přeje prohlásit, že vzhledem k tomu, že Německo úmyslně zničilo ujednání o Československu z r. 1938, na kterých vláda Jeho Veličenstva v Spojeném království byla účastna, považuje se vláda Jeho Veličenstva za zbavenou jakýchkoli závazků v této věci. Při konečné úpravě československých hranic na konci války nebudou na její stanovisko mít vliv žádné změny, které se staly v těchto věcech jak v r. 1938, tak i později.

Má vláda přijímá Vaši notu jako praktické řešení otázek a potíží, pro Československo životně důležitých, které vznikly mezi našimi státy jako následek mnichovské dohody; trvá ovšem na našem politickém a právním stanovisku k mnichovské dohodě a událostem po ní tak, jak to bylo vyjádřeno v notě československého ministerstva zahraničních věcí ze dne 16. prosince 1941. Považujeme Vaši závaznou notu ze dne 5. srpna 1942 za vysoce významný akt spravedlnosti vůči Československu a ujišťujeme Vás o svém opravdovém uspokojení a své hluboké vděčnosti k Vaší veliké zemi a národu. Mnichovská dohoda může být nyní považována mezi našimi státy za mrtvou.

Jsem Vám, pane ministře, upřímně oddaný

Jan Masaryk, v. r.

J. E. Anthony Edenovi, P. C., M. C., M. P.

XV.

DOPIS GEN. CH. DE GAULLA
PŘEDSEDOVI VLÁDY MSGR. J. ŠRÁMKOVI
ZE DNE 29. ZÁŘÍ 1942

V Londýně dne 29. září 1942.

Pane ministerský předsedo,

mám čest sdělit československé vládě, že Francouzský národní výbor,

jsa si jist, že vyjadřuje cítění francouzského národa, spojení a přítele Československa,

přesvědčen jsa, že nynější světová krise může jen prohloubit přátelství a spojení mezi národem francouzským a národem československým, které, spojeny stejným osudem, prožívají nyní údobí společných strastí a nadějí,

jsa věren tradiční politice Francie,

prohlašuje, že přes politováníhodné události a nedorozumění v minulosti je jedním ze základních cílů jeho politiky, aby spojení francouzsko-československé vyšlo ze strašlivých zkoušek dnešní obecné světové krise posíleno a zajištěno pro budoucnost.

V tomto duchu, zavrhuje dohody podepsané v Mnichově dne 29. září 1938, Francouzský národní výbor slavnostně vyhláší, že pokládá tyto dohody hned od počátku za neplatné, stejně jako veškeré další akty, ke kterým došlo při provádění nebo v důsledku těchto dohod.

Neuznává žádné územní změny, dotýkající se Československa, které nastaly v roce 1938 nebo později, zavazuje se, že učiní vše, co bude v jeho moci, aby se Československé republice, v jejích hranicích z doby před zářím 1938, dostalo veškerých

účinných záruk, pokud jde o její vojenskou a hospodářskou bezpečnost, její územní celistvost a její politickou jednotu.

Račte přijmout, pane ministerský předsedo, ujištění mé nejhlubší úcty.

Gen. Charles de Gaulle, v. r.
předseda Francouzského národního výboru.

Maurice Dejean, v. r.

národní komisař zahraničních věcí.

Monsignoru Janu Šrámkovi,
předsedovi vlády Československé republiky.

ODPOVĚĎ MSGR. J. ŠRÁMKA
GEN. CH. DE GAULLOVI, PŘEDSEDOVI
NÁRODNÍHO VÝBORU BOJUJÍCÍ FRANCIE,
ZE DNE 29. ZÁŘÍ 1942

V Londýně dne 29. září 1942.

Pane generále,

dopisem ze dne 29. září 1942 jste mně laskavě sdělil, že Francouzský národní výbor,

jsa si jist, že vyjadřuje cítění francouzského národa, spojení a přítele Československa,

přesvědčen jsa, že nynější světová krise může jen prohloubit přátelství a spojení mezi národem československým a národem francouzským, které spojeny stejným osudem, prožívají nyní údobí společných strastí a nadějí,

jsa věren tradiční politice Francie,

prohlašuje, že přes politováníhodné události a nedorozumění v minulosti je jedním ze základních cílů jeho politiky, aby spojení československo-francouzské vyšlo ze strašlivých zkoušek dnešní obecné světové krise posíleno a zajištěno pro budoucnost.

Dodáváte, že v tomto duchu, zavrhuje dohody, podepsané

v Mnichově dne 29. září 1938, Francouzský národní výbor slavnostně vyhláší, že pokládá tyto dohody hned od počátku za neplatné, stejně jako veškeré další akty, ke kterým došlo při provádění nebo v důsledku těchto dohod.

Oznamujete dále, že neuznáváje žádné územní změny, dotýkající se Československa, které nastaly v roce 1938 a později, Francouzský národní výbor se zavazuje, že učiní vše, co bude v jeho moci, aby se Československé republice, v jejích hranicích z doby před zářím 1938, dostalo veškerých účinných záruk, pokud jde o její vojenskou a hospodářskou bezpečnost, její územní celistvost a její politickou jednotu.

Chci Vám poděkovat jménem vlády Československé republiky za toto sdělení, jakož i za závazky, které se Francouzský národní výbor uvolil převzít vůči Československu a jejichž význam a dosah vysoce ceníme.

Vláda československá, která nikdy nepřestala pokládat francouzský lid za spojence a přítele lidu československého, je přesvědčena, že nynější společné zkoušky jen zesílí toto spojení a přátelství k největšímu dobru obou našich zemí a všech mírumilovných národů.

Mám čest oznámit Vám, že se vláda Československé republiky se své strany zavazuje, že učiní vše, co bude v její moci, aby se Francii, obnovené ve své síle, své nezávislosti a celistvosti svých území mateřských i zámořských, dostalo veškerých účinných záruk, pokud jde o její vojenskou bezpečnost a územní celistvost, a aby zaujímala ve světě místo, na které jí dávají právo její velká minulost i hodnota jejího lidu.

Raďte přijmout, pane generále, ujištění mé nejhlubší úcty.

Jan Masaryk, v. r.
Ministr zahraničních věcí.

Panu generálu Charlesu de Gaullovi,
předsedovi Francouzského národního výboru.

Jan Šrámek v. r.
Předseda vlády.

XVI.

SMLOUVA O PŘÁTELSTVÍ, VZÁJEMNÉ POMOCI A POVÁLEČNÉ SPOLUPRÁCI MEZI ČESKOSLOVENSKOU REPUBLIKOU A SVAZEM SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK

President Československé republiky a presidium nejvyššího sovětu Svazu sovětských socialistických republik, přejíce si pozměnit a doplnit smlouvu o vzájemné pomoci, existující mezi Československou republikou a Svazem SSR, podepsanou v Praze 16. května 1935, a potvrdit ustanovení dohody mezi vládou Československé republiky a vládou Svazu sovětských socialistických republik o společném postupu ve válce proti Německu, podepsané 18. července 1941 v Londýně; přejíce si spolupracovat po válce o udržení míru a zabránění novému útoku se strany Německa a zabezpečit trvalé přátelství a poválečnou vzájemnou mírovou spolupráci, rozhodli se sjednat za tím cílem smlouvu a určili jako své plnomocníky:

president Československé republiky – Zdeňka Fierlingra,
velvyslanec Československé republiky v Sovětském svazu,

presidium nejvyššího sovětu Svazu sovětských socialistických republik – Vjačeslava Michajloviče Molotova, lidového komisaře zahraničních věcí,

kteří, vyměnivše své plné moci, jež shledali v úplném pořádku i vyhotovené v odpovídající formě, dohodli se na tomto:

Článek I

Vysoké smluvní strany, dohodnuvše se vzájemně, že se sjednotí v politice trvalého přátelství a přátelské poválečné spolupráce, jakož i vzájemné pomoci, zavazují se poskytovat jedna druhé vojenskou i jinou pomoc a podporu všeho druhu v ny-

nější válce proti Německu a všem těm státům, které jsou s ním spojeny v útočných činech v Evropě.

Článek 2

Vysoké smluvní strany se zavazují nevstupovat po dobu nynější války v žádná jednání s hitlerovskou vládou nebo s kteroukoli jinou vládou v Německu, která se jasně nevzdá všech útočných záměrů, a nevést jednání ani nesjednávat bez vzájemné dohody žádného příměří neb mírové smlouvy s Německem neb s kterýmkoli jiným státem, s ním spojeným v útočných činech v Evropě.

Článek 3

Potvrzující svou předválečnou politiku míru a vzájemné pomoci, vyjádřenou v jejich smlouvě, podepsané v Praze 16. května 1935, vysoké smluvní strany se zavazují, že v případě, že by jedna z nich byla zavlečena v poválečné době do válečných akcí s Německem, které by obnovilo svou politiku „Drang nach Osten“, neb s kterýmkoli ze států, který by se spojil s Německem přímo neb v jakékoli jiné formě v takové válce, druhá vysoká smluvní strana neprodleně poskytne smluvní straně, zavlečené takovým způsobem do válečných akcí, veškerou vojenskou i jinou podporu a pomoc, které jsou jí k dispozici.

Článek 4

Vysoké smluvní strany, majíce na zřeteli zájmy bezpečnosti každé z nich, jsou dohodnuty o těsné a přátelské spolupráci v době po obnovení míru, i o tom, že budou jednat ve shodě se zásadami: vzájemného respektování své nezávislosti a svrchovanosti, jakož i nevměšování do vnitřních věcí druhého státu. Jsou dohodnuty v tom, že budou vyvíjet v měřítku co možná nejširším své hospodářské styky a poskytovat si vzájemně veškerou možnou hospodářskou pomoc po válce.

Článek 5

Každá z vysokých smluvních stran se zavazuje neuzavírat žádného spojení a neúčastnit se žádné koalice, namířené proti druhé vysoké smluvní straně.

Článek 6

Tato smlouva vstupuje v platnost ihned po podepsání a podléhá ratifikaci v době co možná nejkratší; výměna ratifikačních listin bude provedena v Moskvě co možná nejdříve.

Tato smlouva zůstává v platnosti po dobu dvaceti let od okamžiku podepsání, při čemž, jestliže jedna z vysokých smluvních stran ke konci stanoveného dvacetiletého období neučiní do 12 měsíců před uplynutím lhůty sdělení o svém přání vypovědět smlouvu, platnost její bude se prodlužovat na dalších pět let a tak pokračuje, dokud jedna z vysokých smluvních stran neučiní do 12 měsíců před uplynutím běžícího pětiletí písemného oznámení o svém úmyslu ukončit její účinnost.

Na potvrzení toho plnomocníci podepsali tuto smlouvu a připojili k ní své pečeti.

Sepsáno ve dvou vyhotoveních, každé v jazyce československém a ruském.

Obě znění mají stejnou platnost.

Moskva, 12. prosince 1943.

Z plné moci
presidia nejvyššího
sovětu SSSR

V. Molotov, v. r.

Z plné moci
presidenta Československé
republiky

Zd. Fierlinger, v. r.

PROTOKOL K SMLouvĚ O PŘÁTELSTVÍ,
VZÁJEMNĚ POMOCI A POVÁLEČNĚ SPOLUPRÁCI
MEZI ČESKOSLOVENSKOU REPUBLIKOU A SVAZEM
SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK,
S JEDNANĚ 12. PROSINCE 1943

Při sjednání smlouvy o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi Československou republikou a Svazem sovětských socialistických republik smluvní strany ustanovily, že v případě, že k této smlouvě projeví přání přistoupit kterákoli třetí země, která hraničí s Československou republikou nebo Svazem SSR a byla v této válce předmětem německého útoku, bude jí dána možnost po vzájemné dohodě vlád Československé republiky a Svazu SSR podepsati tuto smlouvu, která takto nabude povahy trojstranné smlouvy.

Tento protokol byl sepsán ve dvou vyhotoveních, každé v československém a ruském jazyce.

Obě znění mají stejnou platnost.

Moskva, 12. prosince 1943.

Z plné moci
presidia nejvyššího
sovětu SSSR

V. Molotov, v. r.

Z plné moci
presidenta Československé
republiky

Zd. Fierlinger, v. r.

XVII.

DOHODA O POMĚRU MEZI ČESKOSLOVENSKOU
SPRÁVOU A SOVĚTSKÝM VRCHNÍM VELITELEM
PO VSTUPU SOVĚTSKÝCH VOJSK
NA ČESKOSLOVENSKÉ ÚZEMÍ (8. KVĚTNA 1944)

VLÁDA REPUBLIKY ČESKOSLOVENSKÉ A VLÁDA
SVAZU SOVĚTSKÝCH SOCIALISTICKÝCH REPUBLIK
přejíce si, aby poměr mezi sovětským vrchním velitelem a československou správou na území republiky Československé po vstupu sovětských vojsk na československé území byl upraven v duchu přátelství a spojení mezi oběma zeměmi, dohodly se na tomto:

Článek 1

Jakmile sovětská (spojenecká) vojska vstoupí v důsledku válečných operací na československé území, nejvyšší moc a odpovědnost ve všech věcech, vztahujících se na vedení války, bude připadat v pásmu válečných operací po dobu potřebnou k provádění těchto operací vrchnímu veliteli sovětských (spojeneckých) vojsk.

Článek 2

Bude jmenován československý vládní delegát pro osvobozené území, jehož úkolem bude:

- a) uspořádat a vést podle československých zákonů správu na území zbaveném nepřítelů;
- b) znovu tam zřídit československou brannou moc;
- c) zajistit účinnou součinnost československé správy se sovětským (spojeneckým) vrchním velitelem a zejména dávat místním úřadům příslušné příkazy na základě potřeb a přání sovětského (spojeneckého) vrchního velitele.

Článek 3

Československého vojska, které bude při vstupu sovětských (spojeneckých) armád na československém území v jejich svazku, bude ihned použito na československém území.

Článek 4

Na zajištění styku mezi sovětským (spojeneckým) vrchním velitelem a československým vládním delegátem bude u sovětského (spojeneckého) vrchního velitele ustanovena československá vojenská mise.

Článek 5

V pásmech pod vrchní mocí sovětského (spojeneckého) vrchního velitele budou československé vládní orgány v osvobozeném území ve styku se sovětským (spojeneckým) vrchním velitelem skrze československého vládního delegáta.

Článek 6

Jakmile některá část osvobozeného území přestane být pásmem vlastních válečných operací, československá vláda tam převezme plný výkon veřejné moci a bude poskytovat sovětskému (spojeneckému) vrchnímu veliteli všestrannou spolupráci a pomoc skrze své civilní a vojenské orgány.

Článek 7

Všechny osoby, patřící k sovětským (spojeneckým) vojskům na československém území, budou podléhat jurisdikci sovětského (spojeneckého) vrchního velitele. Všechny osoby, patřící k československé branné moci, budou podléhat československé jurisdikci. Této jurisdikci podléhá rovněž civilní obyvatelstvo na československém území, a to i tehdy, jde-li o trestné činy, spáchané proti sovětským (spojeneckým) vojskům, leda

že byly spáchány v pásmu válečných operací. Tu spadají pod jurisdikci sovětského (spojeneckého) vrchního velitele. V sporných případech bude věc řešena vzájemnou dohodou mezi sovětským (spojeneckým) vrchním velitelem a československým vládním delegátem.

Článek 8

O věcech finančních, souvisejících se vstupem sovětských (spojeneckých) vojsk na československé území, bude ujednána zvláštní dohoda.

Článek 9

Tato dohoda vstupuje v platnost ihned po podepsání. Byla sepsána ve dvou vyhotoveních, každé v československém a ruském jazyce. Obě znění mají stejnou platnost.

V Londýně, 8. května 1944.

Z plné moci
vlády republiky Československé
úřadující ministr zahraničních věcí
státní ministr

dr. Hubert Ripka, v. r.

Z plné moci
vlády Svazu SSR,
mimořádný a zplnomoc.
velvysl. SSSR u ČSR,

V. Lebeděv, v. r.

XVIII.

DEKLARACE ČESKOSLOVENSKO-FRANCOUZSKÁ ZE DNE 22. SRPNA 1944

Vláda republiky Československé a prozatímní vláda republiky Francouzské usnesly se na tomto společném prohlášení:
„Prohlašující znovu, že považují mnichovské dohody se všemi jejich následky za neplatné hned od jejich počátku (nul et non aveni), vláda republiky Československé a prozatímní

vláda Francouzské republiky konstatují, že styky mezi oběma státy jsou obnoveny tak, jak byly před podpisem řečených dohod.

Potvrzující, že tradiční politika přátelství a spojenectví, která je sjednocuje, a jejich společná věrnost zásadám svobody a neodvislosti jsou posíleny bojem vedeným bok po boku proti témuž nepříteli, vláda republiky Československé a prozatímní vláda Francouzské republiky se dohodly, aby v existujících dohodách byly ve vhodnou dobu provedeny změny a doplnění, jež budou považovány za nutné k tomu, aby spolupráce mezi Československem a Francií v rámci všeobecné bezpečnosti a obnovy Evropy a světa byla užší a účinnější.“

Msgr. dr. Jan Šrámek, v. r.
Jan Masaryk, v. r.

Generál De Gaulle, v. r.
Maurice Dejean, v. r.

XIX.

PROHLÁŠENÍ ITALSKÉ VLÁDY ZE DNE 26. ZÁŘÍ 1944 O NEPLATNOSTI DOHODY MNICHOVSKÉ A ARBITRÁŽNÍHO ROZHODNUTÍ Z 2. LISTOPADU 1938

Konstatujíc, že politika fašistického režimu proti Československu byla v rozporu nejen s nejslechetnějšími tradicemi Itálie, ale i s našimi nejpodstatnějšími zájmy, a potvrzujíc, že takováto politika byla jedním z nejzávažnějších dokladů podmanění fašismu hitlerovskému Německu, italská vláda slavnostně prohlašuje, že pokládá od počátku za neplatné dohodu mnichovskou z 29. září 1938 a t. zv. arbitrážní rozhodnutí Ciano-Ribbentrop, formulované ve Vídni dne 2. listopadu 1938, jakož i všechny ostatní akty, jež jsouce důsledkem těchto dohod a rozhodnutí, směřovaly ke škodě nezávislosti a celistvosti republiky Československé.

Vláda italská prohlašuje před světem a dějinami, že všechny tyto akty a dohody byly zradou smýšlení a vůle italského lidu, který, dokud byl svoboděn, přál si politiky důvěřivé a plodné spolupráce s Československem v zájmu míru a svobody Evropy.

V Římě dne 26. září 1944.

OBSAH

ÚVOD — TŘI DOKLADY

I. H. Ripka: Kniha jistoty a odhodlání	7
II. Vzkaz československému politikovi do Prahy v listopadu r. 1938	14
III. Vzkaz některým politickým činitelům do Prahy, odevzdaný 27. ledna 1939 československému vyslanectví v Londýně	25

I.

DVA PROJEVY VE SPOJENÝCH STÁTECH A VZKAZ Z LONDÝNA DO PRAHY

I. Vpád německého vojska do Prahy dne 15. března 1939. — Protest a výzva k Americe a k ostatnímu světu, pronesená dne 19. března 1939 na universitě v Chicagu	31
II. Pravda zvítězí. — Programová řeč druhého odboje, pronesená k legionářům v Chicagu dne 8. června 1939	38
III. Vzkaz do Prahy dne 21. srpna 1939	53

II.

ROZHLASOVÉ PROJEVY Z LONDÝNA DO VLASTI (Září 1939 — jaro 1945)

I. Dvě první výzvy do boje	59
II. Po studentských masakrech v Praze	66
III. K prvnímu výročí 15. března 1939	70
IV. Po pádu Francie	76
V. Po uznání provisorní vlády československé	80
VI. K výročí smrti Masarykovy	84
VII. Nepovolujte nátlaku! — Projev k národnímu svátku r. 1940	87
VIII. I tuto válku vyhrájeme! — Poselství k vánocům r. 1940	92
IX. Anglie poražena nebude! — Projev k 7. březnu 1941	96
X. Zůstaňte věrni své zemi a své historii! — Odpověď Neurathovi. — Velikonoční poselství z r. 1941	102
XI. Projev k 1. květnu r. 1941	109
XII. Vpád Německa do Sovětského svazu — německá sebevražda	112

XIII.	K definitivnímu uznání československé vlády Sovětským svazem a Velkou Británií	119
XIV.	První masové Heydrichovy popravy. — Vzkaz našim do Prahy	124
XV.	Dnes není doba knížete Václava. — Nepovolit! — Poselství k 28. říjnu 1941	126
XVI.	Legenda o německé nepřemožitelnosti rozbita. — Obrat před Moskvou. — Vánoční poselství z r. 1941	138
XVII.	Význam a smysl 15. března 1939. — Projev k třetímu výročí obsazení Prahy	146
XVIII.	Naše národní drama v této válce. — Projev k pražským masakrům po smrti Heydrichové	152
XIX.	Anglie odvolává Mnichov	160
XX.	Nová Francie a konec Mnichova	168
XXI.	Německo ohlašuje přechod k válce obranné. — Projev k státnímu svátku r. 1942	170
XXII.	Obrat ve válečné situaci světové. — Poselství k vánocům r. 1942	176
XXIII.	Po německých porážkách v severní Africe a u Stalingradu	183
XXIV.	Projev k Slovákům	188
XXV.	Nástup Spojenců proti Německu z východu a proti Itálii ze západu. — Poselství k velikonočním svátkům z r. 1943	194
XXVI.	Z Nového Yorku — z oficiální cesty do Spojených států	200
XXVII.	Po návštěvě Spojených států a Kanady	203
XXVIII.	Čtvrtstoleté jubileum republiky a dnešní naše úkoly	209
XXIX.	Z Moskvy — po podpisu sovětsko-československé smlouvy	215
XXX.	Po anglo-americké invazi do Francie	222
XXXI.	K slovenskému povstání	227
XXXII.	K poslednímu státnímu svátku v nesvobodě	232
XXXIII.	Budujme svůj nový stát v klidu a ve spolupráci všeho lidu! — Vánoční poselství z r. 1944	237
XXXIV.	Vítězství. — Návrat do vlasti	242

III.

PĚT PROJEVŮ VE STÁTNÍ RADĚ ČESKOSLOVENSKÉ V LONDÝNĚ

I.	Náš boj o osvobození republiky	253
II.	Naše politická práce v druhém a třetím roce války	281

III.	Rok odčinění Mnichova	304
IV.	Na cestě k vítězství	333
V.	Vítězství. — Před návratem do vlasti	399

IV.

NĚKOLIK DOKUMENTŮ DRUHÉHO ODBOJE

I.	Telegram dr. E. Beneše prezidentu F. D. Rooseveltovi a Rooseveltova odpověď ze dne 16. a 27. března 1939	425
II.	Telegram z 3. září 1939 předsedovi vlády Chamberlainovi a jeho odpověď z 9. září 1939	427
III.	Výměna dopisů ze dne 20. prosince 1939 mezi dr. E. Benešem a lordem Halifaxem o uznání Československého národního výboru	428
IV.	Výměna dopisů mezi dr. E. Benešem a lordem Halifaxem ze dne 9., 18. a 21. července 1940 o uznání provisorní vlády československé	430
V.	Poselství předsedy vlády Winstona Churchilla k druhému výročí dohody mnichovské (30. září 1940)	435
VI.	Dohoda mezi Prozatímní vládou československou a vládou Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku o československé branné moci ze dne 25. října 1940	437
VII.	Prohlášení polsko-československé ze dne 11. listopadu 1940	447
VIII.	Výměna dopisů mezi velvyslancem Ivanem Majským a dr. E. Benešem ze dne 16. července 1941	448
IX.	Úmluva mezi Sovětským svazem a Československou republikou ze dne 18. července 1941	450
X.	Dopis britského ministra věcí zahraničních ze dne 18. července 1941 ministru Janu Masarykovi o definitivním uznání vlády republiky Československé	451
XI.	Výměna dopisů mezi dr. E. Benešem a prezidentem F. D. Rooseveltem (ze dne 4. června 1941 a 30. července 1941)	452
XII.	Dopis velvyslance J. G. Winanta ze dne 31. července 1941 ministru Janu Masarykovi o uznání prozatímní československé vlády vládou Spojených států amerických	457
XIII.	Nota československé vlády ze dne 16. prosince 1941 všem spojeneckým vládám o právním stanovisku československém k událostem v r. 1938 a 1939 a k vypovězení války mocnostem Osy	458

XIV.	Výměna diplomatických not mezi britským ministrem věcí zahraničních A. Edenem a ministrem J. Masarykem ze dne 5. srpna 1942 o neplatnosti dohody mnichovské a jejích důsledků	465
XV.	Výměna not mezi generálem Ch de Gaullem, předsedou Národního komitétu bojující Francie, a Msgr. J. Šrámkem, předsedou vlády československé ze dne 29. září 1942 o likvidaci dohody mnichovské	468
XVI.	Smlouva o přátelství s SSSR z 12. prosince 1943. Protokol ke smlouvě o přátelství s SSSR z 12. prosince 1943 . . .	471
XVII.	Dohoda o poměru mezi československou správou a sovětským vrchním velitelstvím z 8. května 1944	475
XVIII.	Deklarace československo-francouzská ze dne 22. srpna 1944	477
XIX.	Prohlášení italské vlády ze dne 26. září 1944 o neplatnosti dohody mnichovské a arbitrážního rozhodnutí z 2. listopadu 1938	478

S B Í R K A
S T O P A M I D Ě J I N

DR. EDVARD BENEŠ

ŠEST LET EXILU A DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Řeči, projevy a dokumenty z r. 1938 — 45. Třetí doplněné vydání knihy „Tři roky druhé světové války“, k níž úvodní slova napsal ministr dr. Hubert Ripka. Vyšlo ve sbírce Stopami dějin. Obálku navrhl akademický malíř Karel Svoboda. III. vydání v březnu 1946 vydalo nakladatelství Družstevní práce, Praha a nakladatelství Orbis, Praha. Písmem Fournier vytiskla knihtiskárna Orbis, Praha XII, Stalinova 46

REV15

ÚK PrF MU Brno

3129S35252